S A M I   D Ž E K O

Vehabizam, najopasnija novotarija

IZDAVAČ:
Naučno-istraživački Institut „Imam Razi“

RECENZENT:
Mr. Bajazit ef. Nicević
Hfz. Edib ef. Pepić

LEKTOR:
Nermin Džeko

PRIJELOM:
Salahudin Fetić

ŠTAMPA:
Grafičar, Užice

VEHABIZAM

najopasnija novotarija

Sjenica, 2009.

Ovu knjigu započinjem u ime Sveznajućeg, koji duše oživljava i u mudrosti nam utočište pruža. On je Znalac nad svim znanim, Pomagač Rahmetom beskrajnim. On je taj, koji je svjetlo od tmine rastavio i u srce učenog iskricu stavio. On je stvorenjima dušu darovao i svjetlom razuma je prosvijetlio…

Ti iskrice! Upali se i zasjaj! Na putu ka Voljenom, trag istine obasjaj…

Predgovor

Hvala neka je Allahu Gospodaru svih svjetova, mir i spas na Njegovog miljenika, poslednjeg poslanika Muhameda, salallahu alejhi ve selem, na njegovu porodicu u cestite ashabe i na sve one koji slijede njegov put do sudnjega dana.

Objašnjavanje ispravnog vjerovanja tj. akaida ehli sunneta vel dzema'a je obaveza u koju nema sumnje, a odbrana istog putem obesnaženja i pobijanja stavova prijestupnika je sredstvo toga.

Ustanovljenje ispravnog vjerovanja, navođenje argumenata, pobijanje stavova prijestupnika koji proturječe ispravnom vjerovanju su osnovni elementi akaidske nauke.

Islamski ucenjaci, prije i sada, nastojali su i nastoje da služe u odbrani ispravnog vjerovanja te u opovrgavanju inovatora koji iskrivljuju vjerovanja ranih muslimana (ehli selef) i muslimanskog pravovjerja.

U vrijemenu u kojem živimo rasprostranjena su mnoga vjerska pitanja koja su u suprotnosti stavovima ehli sunneta tako da su inovatorski pravci od mudzesima, sita i ostalih grupa veoma prisutni među muslimanima a za veću nesreću možemo naći razna praznovjerja, ateizma, savremenog sekularizma, filozofskih pravaca koji su instalirani da iskrive osnovne postulate Allahove vjere. Stoga je dužnost učenjaka i onih koji su na tome putu da zauzmu stav u odbrani islamskog pravovjerja i opovrgavanju oprečnog.

Nas brat, šejh Sami Džeko, je jedan od rijetkih koji je ozbiljno shvatio svoj zadatak i svojim ogromnim trudom je stao u odbrani ispravne akide i pobijanju svega što je skrnavi.

Knjiga koja je ispred nas je korisna u svoju oblast, dobar priručnik studentima, lahka za razumijevanje.

Moja malenkost bi posavjetovala sve tragaoce istine, uključujući mene i autora ove knjige da se temi o kojoj govori naša knjiga pristupi sa što vise objektivizma. Duboko sam uvjeren da se termini koji posjeduju negativnu sadrzinu prema određenoj grupi ili pravcu mogu zamijeniti umjerenijim i boljim.

Molim dragog Allaha da učini ovo djelo berićetnim, korisnim za one koji tragaju za istinom a da Autora nagradi obilnom nagradom za njegov trud.

Na kraju kao i na početku, zahvala pripada Allahu Gospodaru svih svjetova, mir i spas na poslijednjeg i najboljeg poslanika Muhameda, salallahu alejhi ve selem, na njegovu porodicu i cestite ashabe.

Mr. Bajazit Nicević

Uvod

Još od dana kada je Osmanska noga kročila na tlo Sandžaka i Bosne mi smo slijedili hanefijski mezheb i Maturidijsku akidu. Strogo smo se pridržavali tih pravaca jer smo znali da je Hanefijski mezheb u fikhu najbolje i najpreciznije objasnio cjelokupan život muslimana. U akidi smo se pridržavali Maturidijskog pojašnjenja Poslanikove akide koji je snagom svoje argumentacije stotinama puta dokazao da je na istini i putu kojeg je zacrtao sam Poslanik, a.s. Nije bilo potrebe da dublje pojašnjavamo i iznosimo dokaze svog vjerovanja i svog pravca u fikhu. Međutim, prije par godina na naše prostore je došao jedan novi pravac. Došli su vehabije koji su počeli pozivati u suprotno od onoga u šta smo vijekovima vjerovali. Počeli su govoriti da su eš'arije i maturidije, na pogrešnom putu i u zabludi a ni naš mezheb u fikhu nije ostao pošteđen njihovih kritika. Počeli su govoriti da hanefije nemaju hadiskih dokaza za svoje radnje, da je Ebu Hanife znao samo par hadisa i sl. Ulema je godinama ćutala smatrajući da njihovo učenje ne predstavlja problem za nas jer su to uglavnom bili momci sa ulice koji su ulazili u džamije iz želje za isticanjem svog stava i svojih ideja a koji nisu bili upoznati sa metodom argumentacije u islamu. Polako su se širili a njihove ideje su malo po malo ubacivane među narod. Njihov poziv na odbacivanje nauke, tradicionalnih i provjerenih hanefijskih učenjaka i svega što nije vehabijsko polako je urodilo plodom. Uz sve to, oni su uporno govorili da je samo njihov pravac u islamu ispravan a da je sve pored toga novotarija i zabluda. Obične neškolovane ljude i momke sa ulice pridobijali su govoreći im da je islam nešto prosto, nešto što iz par, vehabijskih besplatnih, brošurica, može razumjeti svako i time dostići stepen "šejha" slijedeći u tom svom stavu nemaćkog orjentalistu, jevreja i neprijatelja islama Josepha Schachta. Danas, skoro da ne postoji džemat u svijetu a ni kod nas a da u njemu ne vidiš ideje vehabijski orjentisanih šejhova. Godinama smo ćutali ali, ćutnji je došao kraj. Obaveza je učenjaka da odgovore na svaku zabludu koja se pojavi u vremenu i u mjestu u kojem oni žive. Samo sa čvrstim džematom, jakom vjerom u Boga i jasnim programom života mi se ponovo možemo uzdići

na stepen na kojem smo bili prije nego što su vehabije uz pomoć svojih saveznika iz Engleske uspjeli da sruše hilafet u Istanbulu. Da bismo ostvarili taj cilj, moramo zatvoriti rupe kroz koje nas oni napadaju. Moramo, argumentovano, pojasniti svaki, i najsitniji detalj, koji je postao predmet vehabijskog napada i predmet odstupanja naroda od izvornog islama na kojem smo bili stotinama godina prije pojave ove sekte.

Ovu knjigu sam podijelio u dva dijela. Prvi deo pojašnjava akidu Ehli Sunnet Vel džemata u svim stvarima koje su, vehabijskim djelovanjem, postale sumnjive i najasne uključujući tu pojašnjenje nejasnih ajeta i hadisa od strane najvećih učenjaka islamskog ummeta. Koristeći oko hiljadu najpriznatijih djela iz svih islamskih oblasti dali smo odgovor na većinu nejasnih stvari dok odgovor na preostale stvari svi vi mozete izvući na osnovu pravila koja je islamska ulema postavila u tumačenju islama a koja ćete vi, uz Allahovu pomoć, čitajući ovo djelo postepeno upoznavati. Drugi deo knjige se odnosi na stvari vezane za fikh. U njemu sam, uglavnom, samo spominjao ajete i hadise koji se koriste kao dokazi u hanefijskom mezhebu podupirući propis koji je dat u naslovu govorom najvećih učenjaka iz sva četiri mezheba. Vehabije će, naravno, pokušati da na bilo koji način obore neke stvari pojašnjene u ovoj knjizi iako je sve što je u njoj potvrđeno govorom ogromnog broja učenjaka. Da bih ti ukazao, dragi brate, na spletke kojima se vehabije koriste u pokušaju da ljude odvrate od vjerovanja u Allaha koji je Uzvišen i čist od svih manjkavosti, navešću ti par njihovih metoda i par njihovih ideja što će te najbolje upoznati sa opasnostima koje vrebaju iza vehabizma. Pored toga, na kraju ovog uvodnog dijela, napravićemo malo poređenje između vehabijskog i ehli sunnetskog učenja kroz hadise Božijeg Poslanika, a.s..

Metode vehabija

Ko je ikada polemisao sa ovom vrstom ljudi, imao je priliku da bude ignorisan prije nego je išta rekao, bilo koji stav obrazložio, pokušao da dokaže. Razlog tome, naravno leži u nazovimo

psiho- fizionomiji svakog sljedbenika nekog pokreta, posebno sekti, koji uvijek tvrde da su svi osim njih na pogrešnom putu. Tako njihov sagovornik odmah nakon što se ne složi sa njima u stavu, bude nerijetko okarakterisan kao novotar, griješnik, često i kao kafir. Naći će se mnogi od njih koji će za najveće islamske autoritete poput imama Gazalija, Fahruddin Er Razija ili imama Bedruddin El Ajnija reći da su sektaši, novotari, džehmijje, mu'tezile. Razlog ovakvog njihovog stava je jednostavan. Govore o nekome i nečemu sa čime nisu upoznati, jer su im njihovi vrli "šejhovi" to zabranili. Koliko je samo hipokratski braniti da se osoba slijepo slijedi, istovremeno namećući samo svoje mišljenje, i zabranjujući literaturu koja nije samo njihova! Sa ciljem ignorisanja drugih, izmislili su "princip bojkotovanja novotara". Vidimo pravu ulemu kroz vijekove kako se uvijek riječima i perom suprotstavljala novotarima, čak su bili mučeni i proganjani a nisu jednostavno "ignorisali, bojkotovali i ostavljali " novotare. Ovaj princip kod vehabija je samo skriveni izgovor kako bi se oni iskreni među njima spriječili od upoznavanja sa istinom..

Sljedeći metod je širenje neistinitih informacija i neprovjerenih priča o onima koji se sa njima ne slažu. Nije ni potrebno navoditi sa kojom lakoćom tekfire vjernike ummeta, jer je to svakodnevna slika svake sredine u kojoj ih ima. Čak i kada učenjak koji se bavi idžtihadom pogriješi u donošenju propisa, ili pak kaže nešto što oni ne mogu shvatiti, u stanju su da ga momentalno prozovu novotarem i kafirom.

Nezaobilazni su i brutalnost i nasilje, kao metod njihova misionarstva. Ovakvi slučajevi su brojni, svakodnevica u svijetu, naročito u mjestima gdje se tek pojavljuju. Tespih, ahmedijja iliti pak Miki Maus, postali su glavni neprijatelji "islama".

Osim toga, poigravanje sa tekstovima, kako hadisa tako i stavova ucenjaka je jedno od njihovih oružja. Spremni su lažirati i izbrisati citave pasuse, kako su ucinili sa djelom "El Ezkar" od imama Nevevija. Imam Nevevi, r.a.,u pomenutom djelu posvjećuje čitavo poglavlje posjeti kabura Božijeg Poslanika,a.s.. U originalnoj verziji stoji : "Faslun fi zijareti kabri Resulillah. ve ezkaruha" medjutim u lažiranoj verziji koju je štampala "Darul

Huda” iz Rijada , drugo izdanje 1409 / 1988, uz odobrenje opšte uprave za štampanje mushafa i kontrolu štampe, na čelu sa upravom za naučna istraživanja. fetve i misionarstvo pod kontrolom šejh Abdul Kadir Arnauta., čitav ovaj pasus je modifikovan i prepravljan pa je umjesto kabura stavljena rijec mesdžid, a zikrovi kod kabura su potpuno izbčeni.

Ni izmišljanje knjiga j njihovo pripisivanje nekim imamima nije im strano. Često su u stanju da negiraju neke citate iz Buharijinog Sahiha koji im ne odgovaraju a u isto vrijeme uzimaju akidu iz knjiga koje su pripisane imamima senedom punim lažova, koji, po njima, ipak ne predstavljaju smetnju da se ta knjiga pripiše imamu.

Knjiga koja se pripisuje Ahmed ibn Hanbelu “Er Redd ala Džehmijje” je laž, izmišljena od strane mudžessima . Potvrdu za ovo nalazimo u knjizi Imama Zehebija “Sijer A'lamu Nubela” u poglavlju o imamu Ahmedu gdje Zehebi kaže: “I nije kao “Er Redd ‘ala Džehmijje” koja je izmišljena i pripisana imamu Ahmedu jer nešto onakvo ne priliči imamu Ahmedu pored njegove pobožnosti i znanja a takođe i risala El Musi’ fi Salat je neispravna.”[1] Ali ipak to nije problem kod njih jer je knjiga puna govora koji više sliče jevrejskom nego islamskom vjerovanju a koji više odgovaraju vehabijama kako sam Ibn Kajjim to priznaje kada kaže: “Ne poričemo da Allah sjedi na Aršu i da će na Sudnjem danu postaviti Muhammeda da sjedi pored Njega, i da je Kursijj mjesto Njegovih stopala. Ovo je akida imama Ahmeda, učenjaka hadisa, selefa ovoga ummeta i svih religija. Čak su i jevreji i kršćani učeniji o Bogu od Eš’arija.”[2]

Knjiga “Kitabu sunneh” koja se pripisuje Abdullah ibn Ahmed ibn Hanbelu, je takođe izmišljena kako to spominju islamski učenjaci poput Šejhul Islama Zahid El Kevserija i šejha Abdul Hadi El Harse[3] jer se u njoj spominju mnoge stvari koje ne priliče muslimanima a kamoli imamu poput Abdullaha. Ovo su samo neki od primjera:

---

[1] Sijar A’lamun Nubela, Šemsuddin Ez Zehebi, 11/ 286-287, Muessesetur Risale, 2001.g.

[2] Kaside Nunijje, Ibn Kajjim El Dževzijje

[3] Allahu Me’ana bi Ilmihi la bi Zatihi, Abdulhadi El Harsa, str. 115.

- “Video Ga je na stolici od zlata koju nose četvorica: Melek u obliku čovjeka, Melek u obliku Lava, Melek u obliku Bika i Melek u obliku Orla. Video Ga je u zelenoj bašti, ispod Njega zlatni prekrivač.”[4]

- “ Na stijeni koja je ispod sedme zemlje a koja je kraj stvorenja stoje četiri meleka, svaki melek ima po četiri lica: Lice čovjeka, lice lava, lice orla i lice bika. Oni stoje i obuhvataju nebesa i zemlje a glave su im ispod Kursijja a Kursijj je je ispod Arša a Allah stavlja svoje noge na Kursijj.”[5]

- ”Njegova stolica obuhvata Nebesa i Zemlju. Kada sjedne na nju čuje se pištanje kao kad jahač sjedne na svoju jahalicu. Kada On sjedne na stolicu ostane mjesta samo za četiri prsta na njoj.”[6]

- “Kako je On razgovarao sa Musaom? Pa je rekao: “Pomerajući svoje usne.”[7]

- “Milostivi je mnogo težak nosačima Arša kada se probude mušrici, a kada se probude muslimani On njima postaje mnogo lakši.”[8]

- ”Bog je napisao Musau Tevrat oslanjajući se svojim leđima na stijenu.”[9]

- “Njegova druga ruka je prazna, nema u njoj ništa.”[10]
- “Nakon što je stvorio Nebesa i Zemlju legao je na leđa.”[11]

Od osnove njihovog vjerovanja su i knjige od Osman ibn Seid Ed Darimija iako one sadrže stvari poput pripisivanja Allahu tjelesne ruke, pomjeranja i sl.

---

[4] Kitabu Sunneh, str. 35., Matbe’atu Selefijje, Mekka, 1349.H.g.
[5] Ibid. str. 70.
[6] Ibid., str. 71.
[7] Ibid. str. 64.
[8] Ibid. str. 142.
[9] Ibid. str. 67.
[10] Ibid. str. 149.
[11] Ibid.

Također, knjige "Es Sifat" i "Er Ru'ja"[12] su lažno pripisane imamu Darekutniju ali ipak to nije prepreka da oni kažu da je Darekutni bio vjerovanja kakvo je spomenuto u ovoj knjizi.

Zatim, vehabije spominju neke stavove Ibn Ebi Hatima međutim sam Ibn Ebi Hatim priznaje da on nije učenjak akide i da se njegovi govori ne smiju uzeti kao dokaz kao što to navodi imam Bejheki u El Esmau Ve Sifat.[13]

Ibn Huzejme, iako je bio veliki muhaddis priznaje da nije dobro upoznat sa akidom i da je pogriješio u nekim svojim akaidskim stavovima[14], međutim, to vehabijama nije bila prepreka da uzmu ovu njegovu knjigu kao osnovu svoje akide.

Znanje se kod njih uzima obavezno iz knjige koju je napisao neki vehabija ili neki mudžessim bez obzira bila ta knjiga ispravna ili ne. Važno je da je pisac te knjige Allahu pripisao niz manjkavosti a eš'arije i maturidije proglasio nevjernicima i novotarima.

Sledeća metoda vehabija je lažno pripisivanje selefu. Sebe nazivaju selefijjama, govore da oni slijede selef, prve generacije, međutim, u njihovim govorima i idejama nalazimo samo par ljudi, i to upravo onih koji su bili odbačeni i proglaseni mudžessimima od strane cjelokupne islamske uleme:

---

[12] Ove dvije knjige prenosi Ebul Izz ibn Kadiš El Akberavi a on je lažov, prevarant, nije dozvoljeno od njega uzimati ono što prenosi od podsticaja a kamoli ono što prenosi od akide. Kaže Ibn Hadžer El Askalani u Lisanul Mizan (1/ 218): "On je Hanbelija, Mudžessim, zabludjeli lažov". Kaže Zehebi u El Mizanu (1/ 118): "Priznao je da je izmišljao hadise I pokajao se od toga". Kaže Zehebi u Sijer A'lamun Nubela (19/ 559): "Kaže Ibn Asakir: " Bio je Ibn Kadiš kod mene pa je čuo da je neki čovjek izmislio hadis o Aliji pa je rekao: Ja sam izmislio hadis o Ebu Bekru, zar nisam učinio dobro."Ovo upućuje na njegovo neznanje, hvali se lažima na Poslanika." Također, od prenosilaca ove dvije knjige je i Ebu Talib El Ašari koji je također odbačen među hadiskom ulemom jer je on hanbelija, mudžessim, lažov. Kaže Zehebi u Mizanul I'tidal (3/ 656): „ Ubacivali su mu laži a on ih je prenosio i bio ubjeđen da je to istina, prenosio je hadis o fadiletu noći Ašure koji je izmišljen." Također, na istom mjestu, kaže Zehebi navodeći jedan hadis u kojem je El Ašari: „Allah uništio onoga ko je ovo izmislio, a grijeh je na muhaddisima Bagdada što su El Ašariju dopustili da prenosi ove laži."

[13] El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 293.

[14] Ibid.str. 291-292, Darul Hadis, Kairo, 2005.g.

- Osman ibn Seid ed Darimi, umro 280.H. god. - jedan je od njihovih imama. Iako ga neki smatraju muhaddisom to ga nije dovelo do istine u akaidu već ga je samo od nje udaljilo. Preterao je u želji da odgovori na zablude džehmijja i otišao u njihovu suprotnost - tedžsim. Među vehabijama poznata je njegova knjiga "Er Redd Ala Bišr Merisi" koja je, kao i sve knjige koje oni hvale i veličaju, puna tedžsima i poređenja Allaha sa stvorenjima.

Tako npr, na 20. stranici ove knjige on kaže: "Allah je Živi i Vječni, pomjera se ako hoće, spušta se i podiže se ako hoće, saginje se i uspravlja ako hoće, ustaje i sjeda ako hoće jer je razlika izmedju živog i neživog u pomjeranju. Svako živ se pomjera, a svaki mrtvac miruje."[15]

Također kaže: " Složili su se vjernici i nevjernici da je Allah na nebesima i svi su Ga ograničili time, osim Merisi zabludjeli... Svako je bolje upoznat sa Allahom i Njegovim mjestom od Dzehmijja."[16]

Kaze Osman ibn Seid: "Allah je stvorio Adema svojom rukom dotičući ga."[17]

I kaze: "Ako bi On to poželio, On bi se mogao smjestiti na leđa komarca i on bi Njega nosio usljed Njegove moći i blagodati Njegova gospodstva, a da ne spominjemo veličanstveni Ars."[18]

I kaze: "On je odvojen od Svojih stvorenja i iznad Njegova Prijestola s očitom udaljenošću između dvoga, sa sedam nebesa između Njega i Njegovih stvorenja na zemlji."[19]

I kaze: "Ako Gospodar sjedne na stolicu neka vrsta ječanja se začuje slična onom od novog devinog sedla. To je radi pritiska Allahovog Bica na površinu te stolice."[20]

---

15 Er Redd Ala Bišr Merisi, Osman ibn Seid Ed Darimi, str. 20, Darul kutubil Ilmijje, Bejrut
16 Er Redd Ala Bišr El Merisi, Osman ibn Seid Ed Darimi, str. 25.
17 Ibid. str. 25
18 Ibid. sr. 75.
19 Ibid. str. 79.
20 Ibid. str. 92.

- Ibn Betta: Ebu Abdullah Ubejdullah ibn Muhammed ibn Betta El Akberi El Vedda' el mudžessim rodjen 304. umro 387.H.g. Kaže Ibn Hadžer el Askalani: "Čitajući knjige Ibn Bette video sam velike greške tako da sam se cio naježio od njih."[21] Takođe, ovaj Ibn Betta je od lažova čiji se govori odbacuju. Kaže Hatib El Bagdadi govoreći o jednom hadisu: " Ovaj hadis je izmišljen a izmislio ga je Ibn Betta El Akberi, lažov, pokvarenjak."[22]

- El Hallal, on je Ebu Bekr Ahmed Ibn Muhammed Ibn Harun El Bagdadi, mudžessim, mušebbih koji kaže da će Allah staviti Muhammeda a.s. na Sudnjem danu da sjedi pored Njega na Aršu. Ovo kao da je uzeto iz Evanđelju po Marku (19:16) gdje on kaže: "Onda je Gospod , pošto im je govorio, uzdignut na nebo, i posjednut na desnu stranu od Boga."

- Ebu Ismail El Herevi koji tvrdi za mu'tezile da su oni transvestiti filozofa a da su eš'arije transvestiti mu'tezila. Ibn Tejmijje, navodi ovaj njegov govor u Medžmu'ul fetava.[23]

- El Berbehari, on je Ebu Muhammed El Hasen Ibn Ali Ibn Halef El Berbehari, hanbelija, mudžessim. Smatrao je da Allah ima lik mladića talasaste kose i tvrdio i zagovarao mnoge druge nevjerničke tvrdje.[24]

- Ebu Abdullah El Hasen ibn Hamid Ibn Ali El Verrak (umro 403.H.g.). Napisao je brojne knjige u odbrani tešbiha i tedžsima. Na sve njegove zablude odgovorio je Imam Abdurrahman Ibn Dževzi El Hanbeli u svojoj knjzi Def'u šubheti tešbih.

- Ibn Zaguni, on je Ebul Hasen Ali ibn Ubejdullah Ibn Nasr, hanbelija mudžessim, umro 527.H.g. Napisao je knjigu "El Idah" u kojoj spominje svoju mudžessimitsku akidu a koja je od osnova vehabijske akide. Njegov učenik Ibn Dževzi kada je video šta ovaj tvrdi pobio je sva njegova mišljenja u knjizi " Def'u šubheti tešbih bi ekfi tenzih"

- Kadi Ebu Ja'la, on je Muhammed Ibnul Husejn ibnul Ferra, hanbelija, mudžessim, umro 458.H.g.

---

[21] Lisanul Mizan, Ibn Hadžer El Askalani, 4/ 145
[22] Tarih, Hatib El Bagdadi, 10/ 375
[23] Medžmu'ul fetava, 8/ 227
[24] El Kamil Fi Tarih, Ibn Esir

On kaže: “Ko vam je rekao da vrh planine nije bliži Allahu od njena podnožja?... Vrh minareta je bliži Allahu nego njegovo podnožje.” Kaze Ebu Berk Ibn Arebi El Maliki:” Prenijeli su mi moji najpoverljiviji šejhovi da je ovaj Ebu Ja’la govorio: “Mogu pripisati Allahu sve osim brade i stidnog mjesta.”[25] Jos jedna od spletki vehabija je da nazivaju Ebu Ja'lu imenom Kadi Ebu Ja'la kako bi narod pomislio da se radi o priznatom ucenjaku El Kadi Ebu Ja'la el Mevsiliju piscu poznatog Musneda. Kaze Ibn Esir: “Umro je ovaj mudžessim na svojoj neispravnoj akidi nanoseci hanbelijama kojima je pripadao štetu koja se ne može oprati.”[26]

Ako pak, naiđu na suprotstavljanje od strane nekog od najvećih učenjaka ovog ummeta i ne budu nikako mogli da ga zaobiđu ili iskrive njegov govor kako bi ga strpali u džehmijje i mu’tezile, vehabije pribjegavaju poslednjoj metodi a to je tvrdnja da se njihov neistomišljenik pokajao pred kraj svog zivota od tog svog vjerovanja i na kraju ipak bio njihovog, vehabijskog, vjerovanja. Međutim, ako pogledamo “tevbe” učenjaka koji su se, po njima, pokajali uviđamo da se niko od njih nije pokajao od svoje akide već su se svi kajali od pravca u dokazivanju kojim su morali ići kako bi pobili filozofska i mu’tezilijska mišljenja. Vrijeme u kojem su živjeli i sekte sa kojima su se susretali iziskivali su potvrdu Božijeg postojanja i potvrdu Njegovih savršenih svojstava razumskim dokazima jer oni sa kojima su se oni susretali i zbog kojih su govorili o akidi nisu vjerovali u Kur’an i riječi Selefu Saliha. Na kraju, pred kraj svog života, ovi imami su tražili od običnih ljudi da se vrate na put selefa a to je tefvid i te’vil bez preteranog dokazivanja razumskim dokazima jer je to lakše i prihvatljivije za obične ljude. Da su se oni kajali od svoje akide, kako to tvrde vehabije, svaki od tih imama bi rekao da je sve ono što je on govorio prije tog vremena pogrešno i neispravno i zabranio bi ljudima da uzimaju te njegove govore, međutim, takvo nešto nam nije došlo od njih. Onaj koji svoju akidu gradi na čvrstim dokazima ne kaje se zbog svoje akide. Samo onaj ko akidu gradi na nekim sopstvenim unutrašnjim osjećanjima ne slijedeći učenjake i ono što su oni rekli, kaje se a

[25] El Avasim minel Kavasim, Ebu Bekr Ibnul Arebi, str. 209.
[26] El Kamil fi Tarih, Ibn Esir, 8/ 140

upravo takav primjer nalazimo u Ibn Tejmijji za čije se govore vehabije toliko vežu.

Kaže Ibn Tejmijje:

“Hvala Allahu u čiji Kur'an vjerujem...Vjerujem da je Kur'an Allahov, dž.š., govor, vjerujem da je on svojstvo od Njegovih vječnih svojstava. I vjerujem da Allahov, dž.š., govor nije stvoren. On nije slovo niti glas, niti je on nešto unutar stvorenja. On nije na papiru niti u mastilu niti je u nečemu mimo toga. Ono što vjerujem po pitanju Allahovih riječi “*Er Rahman Alel Arši Isteva* “ je ono što su rekli prisutni učenjaci u ovom medžlisu, i vjerujem da se ove riječi ne uzimaju bukvalno, kao što vjerujem da ja ne znam značenje ovih riječi i da niko osim Allaha ne zna pravu suštinu tih riječi. Moj govor o *nuzulu* je isti kao govor o *Istivau*, kažem o njemu ono što kažem o *istivau*. Ne znam njegovo značenje i ne tumačim ga bukvalno već ga tumačim i vjerujem u njega onako kako ga tumače i vjeruju u njega ovdje prisutni. Sve ono što se suprotstavlja ovakvom vjerovanju je neispravno. Sve ono što sam ja rekao ili napisao a što se suprotstavlja ovome je neispravno. Sve ono što sam ja rekao ili napisao a sadrži neku zabludu ili pripisivanje Allahu, dž.š., onog što Mu ne dolikuje, ja se odričem toga i kajem se Allahu, dž.š.,. zbog toga. Ovo je napisao Ahmed Ibn Tejmijje, u četvrtak 6. Rebiul Ahira 707. godine. Sve što sam napisao gore, napisao sam po slobodnoj volji, bez prisile.”

Ovo je napisao Ahmed Ibn Tejmijje

Svjedoci pokajanja:

- Glavni Kadija Bedruddin Ibn Džema’ah

- Muhammed ibn Ibrahim Eš Šafi’i

- Abdul Ganijj ibn Muhammed El Hanbeli

Ovo priznanje su uz prisustvo kadije prepisali i potvrdili:

- Ahmed ibn Ruf'ah

- Abdul Aziz En Nemravi

- Ali ibn Muhammed ibn Hatib El Badži Eš Šafi'i
- El Hasen ibn Ahmed ibn Muhammed El Husejni
- Abdullah ibn Džema'ah- Muhammed ibn Osman El Buridži[27]

Pa zašto onda slijede Ibn Tejmijju u njegovoj akidi ako se on pokajao od svoje akide?

Neke greške vehabijskih imama i opasnosti vehabijskog učenja:

Kaže Ibn Tejmijje u "Bejan Telbisil džehmijje", izdavac Matbe'atul hukumeh, Mekka , komentar od Muhammed ibn Abdurrahman ibn Kasima, stranica 111. tom 1..: "Allah, dž.š., je uzdignut iznad svijeta u stvarnom značenju te riječi[28] a ne u značenju ranga i stepena."

Kaže Ibn Tejmijje u Bejan Telbisil džehmijje: "I sačuvano je od Selefa i Imama o potvrdi Allahovih granica u Njemu samom s tim što Njegove granice ne zna niko osim On."[29]

Kaže Ibn Tejmijje u Bejan telbisil džehmijje: "Kaže Ebu Ja'la: "Ako je utvrđeno da je Allah u određenom pravcu postavlja se pitanje: Može li se reći da On ima granicu?" Zatim spominje rivajete[30] u kojima se spominje da je Ahmed rekao da je Bog ograničen i rivajet u kojem se spominje da Bog nije ograničen a nakon toga tumačeći te Ahmedove riječi kaže: " On je zanegirao ograničenje od pomenutog atributa a to je ograničenje koje poznaju Njegova stvorenja… On, uzvišen neka je, je na jednoj strani ali On, uzvišen neka je, ne kreće se unutar ovih strana već je izvan ovog svijeta, odvojen i zasebno od Svojih stvorenja bez da je unutar bilo koje strane. I ovo je značenje Ahmedovih riječi:

---

27 Ed Durerul Kamineh, Ibn Hadžer El Askalani, 1/ 148, Darul Džil, 1414.H.g.; Nihajetull Erbi fi fununil Edeb, Kadi Šihabuddin En Nuvejri, 32/ 115, Darul Kutubil Misrijjeh, 1998.g.; u Komentaru Sejfu Sakil fir Reddi 'ala ibn Zefil, Muhammed Zahid El Kevseri, str. 477.

28 Misli na prostornu uzdignutost

29 Bejan Telbisil Džehmijje, 2/ 163

30 Lažne

On ima granice koje ne zna niko osim Njega."[31]

Kaže Ibn Tejmijje u Bejan Telbisil Džehmijje: "A što se tiče onog što je spomenuo Kadi od pripisivanja Allahu granice samo sa strane Arša postoje dva mišljenja a većina je na suprotnom[32] stanovištu od toga i to je istina."[33]

Kaže Ibn Tejmijje: "Pripisivanje tijela Allahu i njegovo negiranje je bid'at."[34]

Kaže Ibn Tejmijje: "Niko od učenjaka nije rekao da Allah, dž.š., nije ograničen i da nije tijelo niti je iko rekao da je negiranje tjelesnosti Allaha nužna stvar, nasuprot, većina kaže da je pripisivanje Allahu tijela obavezujuće."[35]

Kaže Ibn Tejmijje: "Po pitanju nošenja Arša od strane meleka ljudi imaju dva mišljenja: - Da oni nose Arš ali ne nose ono što je iznad njega; - Da oni noše Arš i onoga koji je iznad njega[36]."[37]

Zatim, od njegovih govora su i riječi koje spominje o Aliji, r.a., u svom djelu Minhadžu Sunnetin Nebevijjeh gdje Aliju, r.a., optužuje da ne zna šta je pravda i da se bori zbog vlasti a ne zbog vjere. Od njegovog govora je da se niko od učenjaka četiri mezheba ne osvrće na Alijino mišljenje u fikhu[38] što je očito neznanje jer je Hanefijski mezheb mezheb koji je nastao iz Alijinih i mišljenja Abdullah ibn Mes'uda. Zatim, u istom djelu on spominje da je Fatima, r.a., imala nifaka u svom srcu kada joj Ebu Bekr nije dao miras Poslanika, a.s., kao i to da je Husejnov izlazak na Jezida plod njegovog slabog razmišljanja jer je šteta od tog izlaska bila veća od koristi.

Ibn Hadžer El Askalani potvrđuje da je Ibn Tejmijje napadao Aliju i druge ashabe pa kaže: "Pa je zavoleo svoj nefs i umislio da

---

[31] Bejan Telbisil D\ehmijje, 2/ 173
[32] Suprotno stanovište od toga je to da On nije ograničen samo sa jedne strane nego sa svih šest strana.
[33] Bejan Telbisil Džehmijje, Ibn Tejmijje, 2/ 174
[34] Te'sis fir Reddi 'ala Esasi Takdis, Ibn Tejmijje, 1/ 9
[35] Ibid. 1/ 5
[36] Tj. Allaha, dž.š.
[37] Te'sis Fir Reddi Ala Esasi Takdis, Ibn Tejmijje, 1/ 565
[38] Minhadž, Ibn Tejmijje, 4/ 142

je mudžtehid pa počeo da odgovara malim učenjacima i onim velikim, starim, sve dok nije došao do Omera, r.a., i rekao da je on pogriješio u nečemu, te mu je zato otišao Šejh Ibrahim Er Rika i to mu negirao pa se pokajao i izvinuo. Takođe je rekao i da je Alija na sedamnaest mjesta pogriješio i postupio suprotno Kur'anu."[39]

Zatim, prenosi Ibn Betutah u "Rihleh" na 95. stranici sa senedom do Ebul Hasena Ali Dimeškija a on od svoga oca da je rekao: "Sjedeli smo u medžlisu ibn Tejmijje u Emevijskoj dzamiji pa je govorio i oporučivao narodu zatim je spomenuo ajet o *istivau* i rekao: "Allah se uzdigao iznad Arča kao čto se ja uzdižem sa ove stolice sada." Pa su ljudi nasrnuli na njega i zbacili ga sa stolice udarajući ga rukama i papučama a zatim ga odveli šerijatskom sudiji."[40] Ovu predaju potvrđuju riječi Ibn Tejmijje koje spominje u Minhadžu sunneh 1/264. i 2/ 26, zatim njegove knjige "El Muvafekat" 2/ 504 i Medžmu"ul fetava 5/ 527

Kaže Ibn Kajjim El Dževzijje tumačeći 79. Ajet sure El Isra[41]: " Allah će ga staviti da sjedi zajedno sa Njim na Aršu."[42]

Kaže Ibn Kajjim El Dževzijje: "*Isteva*- pomerio se Allah iz nižeg na više mjesto pomjeranjem koje čine tijela kada se premeštaju sa mjesta na mjesto."[43]

Kaže Ibn Kajjim El Dževzijje: "Allah je ograničen sa šest strana koje su njegovi bokovi koje ne zna niko osim On."

Kaže ibn Kajjim El Dževzijje: "Allah će staviti Muhammeda da sjedi pored Njega na Aršu na Sudnjem danu."[44]

Kaže Ibn Kajjim El Dževzijje: "Kursijj je mjesto Allahovih stopala."[45]

---

[39] Ed Durerul Kamineh, Ibn Hadžer El Askalani, 1/ 163, Darul Kutubil Hadisijje
[40] Rihleh, Ibn Betuta, 95. str.; Ed Durerul Kamineh, Ibn Hadžer, 1/ 154
[41] "Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati."
[42] Idžtimau Džujusil Islamijje, Ibn Kajjim El Dzževzijje, str. 148
[43] Kasidetu Nunijje, Ibn Kajjim el Dževzijje
[44] Bedai'u Fevaid, Ibn Kajjim, 4/ 841
[45] Hadil Ervah, Ibn Kajjim, str. 566.

Kaže Muhammed Ibn Salih El Usejmin, na drugoj hutbi petka 25.03. 1417.H.g.: "Onaj koji ima u svojoj kući satelitsku antenu izneverio je ono sa čime je došao Muhammed i zabranjen mu je džennet hadisom Božijeg Poslanika."(Fetvu je svojom rukom potpisao 28.03.1417H.g.)

Kaže vehabijski šejh El Kanudži: "Slijeđenje četiri mezheba je od širka."[46]

Kaže El Kanudži: "Ispravno je da je samo Hava počinila širk a ne i Adem."[47]

Kaže Ali ibn Muhammed ibn Sinan: "O muslimani, neće vam biti ispravan vaš islam sve dok ne objavite rat sufijama i dok se ne budete borili protiv njih, borba protiv njih je preča nego borba protiv jevreja i medžusija."[48]

Kaže Bin Baz u verifikaciji Fathul Medžida: "Stanovnici Egipta su bili kafiri jer obožavaju Ahmed El Bedevija, stanovnici Iraka i oni oko njih poput onih iz Omana su kafiri zato što obožavaju Džejlanija, stanovnici Šama su kafiri zato što obožavaju Ibn Arebija, stanovnici Nedžda i Hidžaza kao i stanovnici Jemena su takođe bili kafiri sve dok se nije pojavila ova naša da'va."[49]

Kaže Dr. Husam El Akad: "Od bid'ata u halkama zikra je da šejh traži od prisutnih da zikre određeni broj puta. Ovo su izmislile neznalice. Oni su izašli iz šerijatskog zikra u širk Allahu."[50]

Kaže Ibn Tejmijje (nakon što je spomenuo Ibn Omerovo stajanje na mjestima na kojima je stajao Poslanik i njegovo klanjanje na mjestima na kojima je klanjao Poslanik) : "A ovo vodi u širk."[51]

Kaže Bin Baz, u komentaru hadisa u kome se spominje tevessul ashaba Bilal ibn Haris El Muzenija: "A neki učenjaci ovo smatraju vrstom širka."[52]

---

[46] Ed Dinul Halis, El Kanudži, 1/ 140, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut
[47] Ibid. str. 160.
[48] El Medzžmu'ul Mufid min Akidetit Tevhid, str. 55.
[49] Fethul Medžid, Abdurrahman ibn Hasan ibn Muhammed ibn Abdulvehhab, 191-192, Darus Selam, Prvo izdanje, 1992.g.
[50] Halekatun Memnu'ah, Dr. Husam El Akad, str. 25., Prvo izdanje, 1997.g.
[51] Iktidau Siratil Mustekim, Ibn Tejmijje, str. 389., Darul Ma'rifeh, Bejrut
[52] Verifikacija Fethul Barija od Bin Baza, str. 1413., Mektebetul Asrijje, Bejrut, 2005.g.

Kaže vehabijski šejh Džasir El Hidžazi: “Salahuddin El Ejjubi je bio eš’arija u zabludi.”

U knjizi Et Tevhid za prvi razred srednje škole Salih Fevzan kaže: “Ovi mušrici su selef džehmijja, mu’tezila i eš’arija.”[53]

Kaže Ibn Usejmin: “Stav En Nevevija i Ibn Hadžer El Askalanija po pitanju Allahovih svojstava nije stav ehli sunnet vel džemata.”[54]

Kaže Muhammed ibn Salih El Usejmin: “Kursijj je mjesto Allahovih stopala.”[55]

Kao što si vidjeo, dragi brate, vehabijsko vjerovanje je vjerovanje u božanstvo koje je ograničeno, manjkavo, koje sjedi na nekakvoj stolici prekrštenih nogu i koje će staviti Muhammeda, a.s., da sjedi pored njega. To je vjerovanje da su svi osim njih kafiri, mušrici, novotari. Vjerovanje da su ashabi griješili ali je Ibn Tejmijje bio bezgrješan, vjerovanje po kojem je sva tehnologija zabranjena, izučavanje i proučavanje zabranjeno. To je vjerovanje da je Zemlja pločasta i da se ona ne okreće oko Sunca već da se Sunce okreće oko nje.

Eš’arije, Maturidije i Vehabije u Hadisu

Ostaje nam, na kraju ovog uvodnog dijela da ti predstavimo dvije skupine kroz hadis Božijeg Poslanika, a.s., kako bi ti mogao da smiriš svoje srce, uvidiš istinu i učvrstiš svoj iman kroz Poslanikovu mu’džizu:

1.) Prva skupina je skupina Eš’arija i Maturidija, sljedbenika Imama Ebu Hasen El Eš’arija i imama Ebu Mensur El Maturidija. Ovo je grupa kojoj pripada ogromna većina islamskog ummeta

[53] Et Tevhid, Salih El Fevzan, str. 66., Vizaretut Terbijeh, 1424.H.g
[54] Likaul Babil Meftuh, Ibn Usejmin, str. 42, Darul Vetan
[55] Tefsir ajetil Kursijj, Muhammed ibn Salih El Usejmin, str. 27

pa je tako to džemat i "najveća skupina" koja je spomenuta u hadisu kojeg bilježi Ibn Madže od Enesa, r.a.: "Zaista se moj ummet neće složiti na zabludi, pa ako vidite razilaženje držite se najveće skupine."[56]

Kao što smo i napomenuli, eš'arije su sljedbenici Ebu Hasena iz plemena Eš'ari iz Jemena. Ovo pleme je spomenuto u brojnim hadisima u kojima se napominje jačina njihovog imana i ispravnost njihovog načina razmišljanja.

Tako, prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., rekao: "Doćiće vam stanovnici Jemena, oni su najkorisniji ljudi, najnežnijeg srca. Zaista su i iman i mudrost jemenski ."[57]

Isto tako, prenosi se od Imran ibn Husajna da je rekao: "Doslo je pleme Benu Temim[58] kod Poslanika, a.s., pa im je rekao: "Prihvatite "*bušru*" o Benu Temim!" Pa su rekli: "Prihvatili bismo ako bi nam dao od ratnog plijena." - zatim se promijenilo lice Božijeg Poslanika. Nakon toga došli su ljudi iz Jemena pa im je rekao: "Prihvatite "*bušru*" ako je nije prihvatio Benu Temim! Pa su rekli: "Prihvatamo o Božiji Poslaniče."[59]

Zatim, u komentaru ajeta: "Onda će Allah doći sa narodom kojeg voli i koji Njega vole."[60]

Kaže Poslanik, a.s.: "To je narod ovog čovjeka." – pa je udario svojom rukom po leđima Ebu Musa El Eš'arija."[61]

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., rekao: "Iman je u Jemenu a kufr je na Istoku."[62]

Od Ebu Amir El Eš'arija se prenosi da je Poslanik, a.s., rekao:

---

[56] Ibn Madže, br. 3950
[57] Buhari, br. 4377, str. 744.
[58] Pleme iz Nedžda
[59] Buhari, br. 4386, str. 744.
[60] Sura El Maida, 54. ajet
[61] Tebjin kezibil Muftera fima nusibe ilel imami El Eš'ari, Ibn Asakir, str. 49.; Musannef, Ibn Ebi Šejbe,br. 12311, 12/ 123; Mu'džemul Kebir, Taberani, br. 1016, 17/ 371; Medžme'u Zevaid, Hejsemi, 7/ 80, i kaže: Sahih
[62] Tirmizi, br. 2243, 8/ 20; Muslim, br. 52,; Buhari, br. 5303

"Divna li su plemena El Esed[63] i Eš'ari, ne bježe u borbi niti kradu ratni plijen. Zaista su oni od mene i ja sam od njih."[64]

Kaže Ibn Asakir: "Kaže naša ulema: "*Bušra*" koja je spomenuta u hadisu je najava dolaska Ebu Hasen El Eš'arija i najava njegovog znanja i imana."[65]

Zatim, Ibn Asakir kaže: "Od onih koji smatraju da se "bušra" odnosi na Ebu Hasen El Eš'arija je i imam muhaddis Bejheki koji kaže: "Podsjetili su me neki eš'arije na tekst hadisa od Ijad El Eš'arija da je Poslanik u komentaru ajeta: "Onda će Allah doći sa narodom kojeg On voli i koji Njega voli." - pokazao svojom rukom na Ebu Musa El Eš'arija i rekao: "To je narod iz plemena ovog čovjeka.". Zatim kaže Bejheki: "A to je zbog visokog stepena i uglednosti Ebu Hasen El Eš'arija koji je od naroda i od potomaka Ebu Musaa, kojeg je Allah, dž.š. počastvovao znanjem i razumijevanjem vjere, čvrstim slijeđenjem sunneta i jasnim odgovorima sljedbenicima novotarija."[66]

Zatim, ni jedno pleme osim Eš'arija nije Poslanika pitalo o akaidskim mes'elama. Prenosi se u hadisu od Imran ibn Husajna: "... O Eš'arije prihvatite "*bušru*" ako je nije prihvatio Benu Temim! Pa su rekli: "Prihvatamo o Božiji Poslaniče, zaista smo mi došli da razumijemo vjeru i da te upitamo o Prvome, pa je Poslanik, a.s., rekao: "Postojao je Allah i ništa drugo mimo Njega."[67]

Ovo je su Eš'arije, džemat kojeg je najavio Božiji Poslanik, džemat kojim nas je on obradovao.

Što se tiče drugog dijela ove grupacije tj. maturidija, i oni su najavljeni u mnogobrojnim hadisima:

Kaže Božiji Poslanik: "Osvojićete Konstantinopolj, divan li je vođa i divna li je njegova vojska."[68]

---

63 Ezd
64 Tirmizi, br. 3944, 9/ 335
65 Tebjin, Ibn Asakir, str. 45.
66 Ibid. str.45; Tabekatu Šafije Kubra, Tadžuddin Es Subki, 3/ 362
67 Buhari, br. 741, str. 127.
68 Mustedrek, Hakim, 4/ 468; El Isti'ab, Ibn Abdul Berr, 1/ 170; Medžme'u Zevaid, Hejsemi, 6/ 323, gdje kaže: Takođe ga bilježe Ahmed, Taberani i El Bezzar

Iz istorije islama poznato nam je da je osvajač Konstantinopolja Mehmed El Fatih a on je Maturidija, hanefija, isto kao i njegova vojska koja je donijela islam na naše prostore i čiju akidu i mi danas slijedimo.

2.) Ranije smo spomenuli neke od osobina vehabija koje ih mnogo udaljuju od pravog islama a da bismo potvrdili njihovu zabludu, naveščemo i par hadisa koji ih jasno opisuju:

Prenosi se od Alije da je Poslanik, a.s., rekao: “Pojaviće se u zadnjem vremenu ljudi, mladi a glupi, govoriće jezikom najboljih stvorenja, učiće Kur'an ali on neće prelaziti njihove vratove, izlaziće iz vjere kao što strijela izlazi iz luka. Ubijajte ih gdje god ih sretnete, onaj koji ih bude ubijao imaće nagradu za to na Sudnjem danu.”[69]

Zatim, u drugom rivajetu ovog hadisa od Ebu Seid El Hudrija se kaže da je Poslanik, a.s., rekao: “Izlaziće iz vjere kao što strijela izlazi iz luka i neće se u nju vraćati kao što se strijela ne vraća kada se odapne. Zatim su Ashabi upitali: Po čemu ćemo ih poznati o Božiji Poslaniče? Pa je rekao: Po *Tahliku*.”[70]

Neko će se upitati: Šta je to *Tahlik*?

Tahlik u arapskom jeziku ima dva značenja:

- prvo značenje je “brijanje glave”

- dok je drugo značenje rijeci “tahlik” podizanje, uzdizanje.[71]

Zatim, prenosi se od Ebu Berze: " Pricam ti ono što su moje oči vidjele a moje uši čule, rekao je Božiji Poslanik, a.s.: ”Izaćiće sa istoka ljudi, kao da je ovaj Zul Huvejsira od njih, a izgledaće ovako: “Uče Kur'an ali on ne prelazi njihove vratove, izlaze iz vjere kao što strijela izlazi iz luka, - pa je Poslanik a.s. stavio ruku na prsa - njihovo odličje je *tahlik*, izlaziće iznova i iznova sve dok poslednji od njih ne izađu sa Dedždžalom.”[72]

---

[69] Buhari, br. 3611, str. 425.
[70] Buhari, br 7562, str. 878.
[71] Ref'ul Gasije, Nidal ibn Abrahim Alereši, str. 16.
[72] Musned, Ahmed ibn Hanbel, br. 19783, 33/ 44 i 33/ 26

A pogledajmo šta kažu istoričari o vehabijama i njihovom odličju:

Kaze Ahmed Zejni Dahlan: “Vehabije su, kada su se pojavile, naređivale svojim sljedbenicima, čak i ženama, da obriju svoje glave kako bi iz njih “iznikla nova kosa koja nije činila širk Allahu”.[73]

I da ne zaboravimo da spomenemo Zul Huvejsiru, čovjeka velike raščupane velike brade, koji je došao Božijem Poslaniku, a.s., govoreći mu: “Poslaniče! Boj se Allaha i sudi pravedno! Pa mu je Poslanik, a.s., rekao: “Ako Ga se ja ne bojim ko će Ga se onda bojati? Zaista će se od ovoga pojaviti ljudi koji će izlaziti iz vjere kao što strijela izlazi iz luka...”[74]

U još jednom od rivajeta ovog hadisa, spominje se da je Poslanik a.s. na kraju rekao: “Kada bih ih ja zatekao kaznio bih ih kaznom naroda Semud.”[75]

Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik, a.s., pokazao rukom ka istoku, ka Nedždu i rekao: “Tamo je fitna i otuda će se pojaviti šejtanski rog.”[76]

Isto tako, u dobro poznatom hadisu od Ibn Omera se kaže: Rekao je Božiji Poslanik: ”Allahu moj, podari berićet Šamu i Jemenu! Pa su rekli: I Nedždu o Božiji Poslaniče? Pa je rekao: Allahu daj berićet Šamu i Jemenu! Pa su rekli: I Nedždu o Poslaniče? Pa je rekao: Allahu moj podari berićet Šamu i Jemenu! Pa su rekli: I Nedždu o Božiji Poslaniče? Pa im je rekao: U Nedždu su zemljotresi i fitne i iz njega će se pojaviti šejtanski rog.”[77]

Od Aiše, r.a., se prenosi da je Poslanik, a.s., upitan o ajetu : “A oni čija su srca bolesna...” pa je rekao: “Ako vidite one koji slijede nejasne ajete i hadise čuvajte ih se jer je njih Allah. dž.š., spomenuo u ovom ajetu.”[78]

---

[73] Islamijje ba’de medji futuhatin Nebevijje, Ahmed Zejni Dahlan, 2/ 224-225
[74] Buhari, br. 7093, str. 825
[75] Buhari, br. 4351, str. 509.
[76] Buhari, br. 7093, str. 825.
[77] Buhari, br. 7094, str. 825
[78] Buhari, br. 4574; Muslim, br. 2665; Tirmizi, br. 2997, 8/ 442

Muhammed ibn Abdulvehhab rodio se u selu Ujejna koje je centar Nedžda. U Nedždu je počeo svoju da'vu i on je i danas centar njihovog učenja. Svi njihovi imami bili su iz Nedžda. Oni su mladi, neškolovani, ljudi sa glupim idejama. Oni, u namazu, ruke drže na prsima[79]. Imaju dugačke brade i ćelave glave. Glavna tema im je tekfir i pitanje Allahovog "mjesta". Ako pogledamo vehabijske knjige vidjećemo da su sve one sastavljene iz isključivo nejasnih ajeta i hadisa i vidjećemo da oni svoju akidu grade na svojevoljnom tumačenju upravo nejasnih ajeta i hadisa.

[79] U spomenutom hadisu vidimo da je Poslanik stavio svoju ruku na prsa kada ih je opisivao sto moze znaciti da je I ovo jedna od njihovih odlika

Poglavlje o Islamskom Vjerovanju

Metodologija naučno – istraživačkog rada kod Muslimana

Svaka tema istraživačkog rada je jedna od dvije stvari:

1.) **Prenesena predaja**
2.) **Tvrdnja**

1.) Prenesena predaja

Ako se istraživanje veže za predaju onda se traži da se ta predaja lancem prenosilaca veže za izvor te predaje. Zatim, lanac prenosilaca te predaje mora biti sastavljen od pravednih ljudi dobrog pamćenja koji će jedan preko drugog tu predaju vezati za njen izvor. Zatim, ako predaja ispuni sve uslove ispravnosti ona biva na različitim nivoima, u zavisnosti od broja prenosilaca te predaje. Pa ako lanac bude sastavljen od pojedinaca predaja će, i pored njihove sigurnosti i pravednosti, biti samo hipotetički dokaz. Kažemo hipotetički dokaz jer nikoga osim Poslanika, a.s., ne stavljamo na stepen bezgrješnosti. Sve što je podložno grješkama može biti najviše na stepenu hipoteze.

Međutim, ako broj prenosilaca u svakoj generaciji bude toliki da je nemoguće da se svi oni dogovore na laž, i da je nemoguće da svi oni pogriješe, onda govorimo za takvu predaju da je na najvećem stepenu vjerodostojnosti, na stepenu mutevatira.

Što se islamske akide tiče, ona prihvata samo mutevatir predaje jer ahad predaje bivaju pretpostavkama a Allah, dž.š., je zabranio slijeđenje pretpostavki u domenu akide.

Možda će neko upitati: Kako utvrđujemo ispravnost seneda?

Odgovor leži u mnoštvu knjiga islamske biblioteke koje sadrže biografije svih prenosilaca hadisa. Ulema hadisa, od prvih dana islama, trudila se da popiše sve prenosioce hadisa, vrijeme i mjesto njihovog življenja, zatim da popiše od koga svaki prenosilac prenosi i ko od njega prenosi. Muhaddisi su time

stvorili jedan odličan sistem provjere hadisa u kojem je upadanje u grješku svedeno na minimum.

2.) Tvrdnja

Metoda provjere tvrdnje razlikuje se u zavosnosti od onoga što se zagovara. Pa ako ono što se zagovara bude podložno ljudskim čulima, metoda utvrđivanja ispravnosti ovakve tvrdnje jeste podvrgavanje te stvari čulima koja daju konačni sud. Ovo je što se tiče osjetnih stvari.

Što se tiče tvrdnji koje se vežu za stvari koje nisu podložne ljudskim čulima, o takvim stvarima ili:

a.) Postoji šerijatski tekst

ili

b.) Ne postoji šerijatski tekst

a.) Ako o takvoj stvari postoji šerijatski tekst onda to ulazi u okvir naučno potvrđenih činjenica, jer, nakon što ispitamo dvije stvari (a to su sened ajeta do Muhammeda, a.s., i Muhammedovo, a.s., pripisivanje tog ajeta Allahu, dž.š.) dolazimo do zaključka da je to sud onoga koji poznaje sve stvari i koji najbolje poznaje istinu svega.

Zatim, ono o čemu Kur'an govori nekada može biti od razumno dokučivih stvari a nekada od razumno nedokučivih.

Ulema islamske apologetike uvijek je, i pored toga što je objava, kao govor Sveznajućeg, dovoljna da se da sud o nečemu, težila ka utvrđivanju razumno dokučivog razumom kako bi stvorili još jedan put do utvrđivanja istine.

b.) A ako o nečemu ne postoji Kur'anski tekst onda do istine dolazimo na jedan od dva načina:

1.) Utvrđivanje istine nužnom povezanošću

2.) Utvrđivanje analogijom

1.) Utvrđivanje istine nužnom povezanošću

Dokazivanje nužnom povezanošću je da se pronađe veza između dvije stvari tako da se pojavom jedne nužno dolazi do zaključka o postojanju druge stvari. Metoda utvrđivanja te veze jeste praćenje različitih situacija i iznalaženje zajedničke veze između te dvije stvari u svakoj od datih situacija. Tako, mi vidimo da u mnogim situacijama groznica upućuje na bolest, postojanje minara u gradu na postojanje muslimana u njemu, zvuk sirene vatrogasnih kola na postojanje požara…

Utvrđivanje nužnom povezanošću je veoma dobar način otkrivanja istine. Ti tako, ako nakon obavijesti tvog druga o postojanju požara u šumi, ugledaš vatrogasna kola čije brzo kretanje uz sirenu nužno upućuje na postojanje požara, dolaziš do zaključka da je tvrdnja tvog druga ispravna.

Vrste nužne Povezanosti:

Povezanost između dvije stvari ne dovodi u svakom slučaju do istine već se stvar razlikuje u zavisnosti od jasnoće veze i potrebe za drugim dokazima. Islamska ulema je podijelila ovu vrstu dokazivanja na tri vrste:

1.) Nejasna neophodnost

A to je da tvrdnja o nužnoj povezanosti između dvije stvari bude uslovljena postojanjem nekog drugog dokaza. Na primjer: Postojanje dva ugla ne upućuje uvijek na formiranje trougla već je formiraje trougla uslovljeno određenim stepenima tih uglova tj. mi ne možemo naći nužnu povezanost između dva ugla i trougla osim nakon poznavanja stepena oba ugla.

Nejasna neophodnost ustvari, sama po sebi, nije dokaz već predstavlja samo jedan deo dokaza.

2.) Jasna Neophodnost u opštem značenju

A to je da shvatanje nužne povezanosti između dvije stvari bude uslovljeno proučavanjem obe te stvari. Primjer za ovu vrstu nužne povezanosti je ukazivanje moguće-postojeće stvari da je ona stvorena. Ti ne razumiješ povezanost onoga što je mogućeg

postojanja i stvorenosti sve dok posebno ne proučiš obje stvari. Pa kada proučiš, uviđaš da je moguće-postojeća stvar ono sto je, razumno gledajući, možda nekada bilo u stanju nepostojanja pa je Allah, dž.š., prevagnuo tas postojanja i učinio da to nesto postane. Zatim, ti uvićas da je stvorenost prevagivanje strane postojanja nad stranom nepostojanja i nakon toga konačno dolaziš do zaključka da su moguće-postojeće stvari i stvorenost nužno povezani.

U svakom slučaju, ti nisi u potrebi za nekim drugim dokazom da bi došao do nužne povezanosti.

3.) Potpuno Jasna Neophodnost

Potpuno jasna neophodnost je da samom pojavom jedne, bez posebnog proučavanja te dvije stvari i bez traženja drugog dokaza, nalaziš nužnu povezanost sa drugom stvari. Primjer ove povezanosti su kola hitne pomoći koja nas momentalno upućuju na postojanje bolesnika.

Ovo je najjača vrsta nužne povezanosti.

2.) Utvrđivanje Istine Analogijom

Analogija je pronalaženje uzroka koji se nalazi u jednoj stvari koja nam je poznata u nekoj drugoj, nama nepoznatoj stvari, kako bi se donio sud o drugoj stvari zbog uticaja tog zajedničkog uzroka na nju.

Od uslova koje je ulema islamske apologetike postavila za dokazivanje analogijom u akaidu je sledeće:

- Uzrok mora uticati na ono u čemu se nalazi
- Pojavom tog uzroka pojavljuje se i ono na šta se čini analogija a nestankom uzroka nestaje i ono na šta se čini analogija.
- Uzrok mora biti određen i jasan.

Svojstvo

Prije nego što počnemo govoriti o Allahovim, dž.š., svojstvima, potrebno je da kažemo sta je to svojstvo.

Jezičko značenje svojstva:

U arapskom jeziku “sifeh” ima puno značenja, neka od tih značenja su: osobina, svojstvo, obiljezje, osobenost, odlika, kvalitet, način, kvalifikacija, atribut, pridjev, adjektiv, asindentska odnosna recenica…

Terminološko značenje svojstva:

Kaze Džurdžani: “Sifeh, to je ime koje upućuje na neka stanja bića kao npr. dug, kratak, pametan, glup I sl. To je obavezan znak bića koje je opisano, po kome se ono poznaje.”[80]

Istu ovu definiciju daje i Ebul Kasim Ez Zamahšeri u El Mufessalu.[81]

Allahova, dž.š., svojstva nisu On niti nešto mimo Njega, i u tome je odgovor Mu’tezilama koji su zanegirali Njegova svojstva jer je po njima pripisivanje Allahu svojstava rušenje tevhida jer to nužno iziskuje bespočetnost nečega drugog mimo Allaha, kao što to kažu Sa’duddin Et Taftazani u Šerhu Akideti Nesefijje[82], Mula Ali El Kari u Komentaru Fikhul Ekbera[83] I El Bakilani u El Insafu.

Ovo se potvrđuje i od Ibn Abbasa, r.a., koji, govoreći o Kur’anu kaže: “On nije Stvoritelj niti stvorenje.”[84]

---

[80] Et Ta’rifat, Ali ibn Muhammed ibn Ali El Dzurdzani, 1/ 175, Darul Kitabil Arebijji, Bejrut, Prvo izdanje, 1405.H.g.
[81] El Mufessal fi Sun’atil I’rab, Ebul Kasim Mahmud ibn Omer Ez Zamahseri, str. 149, Darul Hilal, Bejrut, Prvo izdanje, 1993.g.
[82] Serhu Akidetin Nesefijje, et Taftazani, str. 82.
[83] Er Revdul Ezher fi Serhi Fikhil Ekber, Mula Ali El Kari, str. 123, Darul Besairil Islamijje,Bejrut, Prvo izdanje, 1998.g
[84] Serh Usuli I’tikadil Ehli Sunneh, El Lalikai, hadis br. 374, 1/229, I El Insaf , Ebu Bekr El Bakilani, str. 21.

Pravila Ehli Sunnet Vel Džemata prilikom pripisivanja Allahu, dž.š., uzvišenih svojstava

Pitanje pripisivanja Allahu, dž.š., uzvišenih svojstava smatra se jednim od najvažnijih pitanja islamskog vjerovanja. Iz tog razloga islamska ulema je postavila pravila kojih se svako mora pridržavati prilikom pripisivanja nečega Uzvišenom Allahu, dž.š., Samo se poštovanjem tih pravila može izbjeći pogrešno razumijevanje Kur'anskih i Sunnetskih citata koji govore o Uzvišenom Allahu. Naravno, sva ta pravila je direktno ili indirektno postavio sam Allah, dž.š.

Danas smo svi svjedoci da je došlo vrijeme kada svako ko pročita nešto iz Kur'ana ili Sunneta pokušava na osnovu svog ograničenog znanja da pripiše nešto Uzvišenom. Ti ljudi, kako to govori poznati islamski učenjak današnjice Dr. Muhammed Seid Ramadan El Buti imaju svoju sliku o Allahu, dž.š., pa onda traže Kur'anske ajete i hadise Božijeg Poslanika, a.s., kojim bi potvrdili već stvorenu i formiranu sliku. Oni ne litaju Kur'an da bi ih on doveo do spoznaje već ga čitaju da bi u njemu našli ajete čije bi im bukvalno značenje potvrdilo već postojanu sliku. Šta drugo reći o tim ljudima osim riječi Božijeg Poslanika, a.s.: **"učiće Kur'an ali on neće prelaziti njihove vratove..."**[85]

Da bismo spriječili pogrešno shvatanje i pogrešno pripisivanje Uzvišenom nekih svojstava navešćemo ta pravila kojima ćemo kasnije podrediti sva svojstva spomenuta u ovoj knjizi.

1.) Prvo pravilo koje je islamska ulema postavila svima onima koji žele Allahu, dž.š., pripisati neko svojstvo je: Tekst kojim se nešto pripisuje Uzvišenom Allahu mora biti muhkem - jasan a ne mutešabih - nejasan.[86]

Kada kažemo muhkem mi pod time mislimo tekst koji je sam po sebi jasan tj. njegovo bukvalno značenje je jasno, bez ikakvih je manjkavosti i ima samo to jedno značenje.

---

[85] Buhari, str. 425.; hadis br. 3611

[86] Ajatu sifat, Husam ibn Hasen Sarsur, str. 311.

Razlog zbog kojeg tražimo jasnoću teksta jeste taj što mutešabih ajeti sadrže u sebi sledeće stvari:

- Bukvalno značenje mutešabih ajeta odgovara stvorenju ali ne i Stvoritelju

- Mutešabih ajeti sadrže u sebi više od jednog značenja. Pa ako je to tako, koje ćemo značenje prihvatiti? Šta nas je navelo da uzmemo baš to značenje koje smo odabrali? Postoji li nepobitni dokaz da se tim ajetom želi baš ono značenje koje smo mi odabrali? Sve su ovo pitanja na koja mutešabih ajet ne može odgovoriti tj. našim shvatanjem tih ajeta ne možemo dobiti odgovor.

2.) Drugo pravilo koje je islamska ulema postavila je to: Ajet ne smije u sebi sadržavati mogućnost medžaza i te'vila jer su medžaz i te'vil hipotetički dokazi**.** Da bi ljudima bilo jasnije te'vil je uzimanje sporednog značenja riječi jer je bukvalno značenje nemoguće. Dok je medžaz stilska figura. Medžaz i te'vil su hipotetički dokazi jer i jedan i drugi imaju mogućnost tumačenja na različite nacine. Iz tog razloga, pripisivanje Allahu, dž.š., kao svojstva nečega što u sebi sadrži mogućnost medžaza i te'vila nije ispravno.

Razlog našeg neprihvatanja takvih dokaza leži u sljedećim stvarima:

1.) Kaže Allah, dž.š**.:**

﴿ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَيْكَ ٱلْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُّحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ٱبْتِغَاءَ ٱلْفِتْنَةِ ﴾

"On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni - oni su glavina Knjige, a i drugi- nejasni. Oni čija su srca pokvarena - željni smutnje i svog tumačenja slijede one što su nejasni…"[87]

2.) Zato što je te'vil hipotetički dokaz a govor o Allahovim, dž.š., svojstvima hipotetičkim dokazima je neispravan jer ćemo mi

[87] Sura Ali Imran, 7. ajet

možda razumjeti ajet različito od značenja koje je hteo Allah, dž.š., pa ćemo time upasti u laž,. pripisaćemo Allahu, dž.š., ono što sam sebi nije pripisao.[88]

3.) Treće pravilo kaže da je od uslova da bismo nešto mogli da pripišemo Allahu, dž.š., to da ravije tog hadisa nemaju udjela u tekstu. Kao primjer možemo navesti rivajet poznatog hadisa o robinji kojeg prenosi Muavija ibn El Hakem gdje se kaže da ju je Poslanik, a.s., upitao: *Gdje je Allah? Pa je ona rekla: Na nebesima*. Isti ovaj hadis prenose i drugi prenosioci s tim što u nekim rivajetima stoji da je Poslanikovo pitanje bilo: *Ko je tvoj Gospodar? A njen odgovor: Allah je moj Gospodar*. Dok se u nekim drugim rivajetima kaže da je Poslanikovo pitanje bilo: *Svjedočiš li da nema drugog Boga osim Allaha dž.š.? A njen odgovor bio: Da*.[89] Ako pogledamo u ovaj hadis i udio ravija koji su oni imali u ovom hadisu, možemo zaključiti da je pripisivanje Allahu, dž.š., mjesta na osnovu rivajeta u kojem se spominje njen odgovor: "Na nebesima." netačno i neispravno. To je ako ovaj hadis podredimo samo ovom pravilu, a gdje su tek ostala…

4.) Četvrto pravilo kaže: Dokaz za neko Allahovo, dž.š., svojstvo ne smije biti od ahad predaja - ne smije biti od predaja koje prenose jedan ili dvojica ljudi. Tako, kada smo zabranili pripisivanje Allahu, dž.š.. svojstava ahad predajom naš iman ostaje na najvećem stepenu sigurnosti. Akida je nešto u šta čovjek nikako ne smije sumnjati pa ako smo zabranili sumnju u akidu onda moramo zabraniti i sumnju u ispravnost te akide a to možemo postići samo mutevatir predajom jer ahad predaja u sebi sadrži mnoge manjkavosti i mnoge sumnje koje ćemo kasnije pomenuti.

Islamsko vjerovanje se, kao što smo spomenuli, gradi samo na mutevatir dokazima a mutevatir dokazi se dijele na tri vrste:

1. **Kur'an**: Allahova, dž.š., knjiga, Kur'an, do nas je došla mutevatir predajom i u njenu ispravnost nema nikakve sumnje jer je broj prenosilaca u svakoj generaciji toliki da je nemoguće

---

[88] El Milel Ven Nihal, Eš Šehrestani, 1/ 104
[89] Sunenul Kubra; Bejheki; 7/ 387

da svi oni pogriješe ili da se dogovore na laž.

2. **Mutevatir Sunnet**: Dvije su vrste sunneta koje su prenesene do nas: Mutevatir sunnet u čiju ispravnost nemamo nikakve sumnje i ahad sunnet tj. sunnet kojeg prenosi manji broj prenosilaca koji su podložni greškama i zaboravu.

Kaze Ibn Hadžer El Askalani: "Kaže Imam Buhari: " Poglavlje: Ono što je došlo o dozvoljavanju ahad predaje u Ezanu, Namazu, Postu, Naredbama i propisima." Njegovo spominjanje Naredbi nakon Ezana, Namaza i Posta je vezanje opšteg za sažeto. Spomenuo je ovo troje zbog njihove važnosti. Kaže Imam el Kermani: " Da bi obznanio da se haber ahad prihvata u obavezama a ne u vjerovanju."[90]

Kaže Imam Ebu Sulejman El Hatabi: "Ne pripisuje se Allahu, dž.š., svojstvo osim Kur'anom ili mutevatir predajom. Ono što je van toga ne treba ga pripisivati Allahu, dž.š., već ga treba protumačiti onako kako to dolikuje osnovama koje su utvrđene u Kur'anu i mutevatir Sunnetu, onako kako su to rekli učenjaci , negirajući bilo kakvu sličnost između Stvoritelja i stvorenja." [91]

Kaže Ebu Mensur El Bagdadi**:** "A Ahad predaje kada budu ispravnog seneda i njihov metn ne bude nemoguć postaju obavezne za rad po njima, neobavezna za vjerovanje u njih."[92]

Kaže Ibn Abdul Berr: "Većina učenjaka je na stanovištu da je ahad predaja obavezna za rad po njoj a neobavezna za vjerovanje u nju. Ovo je govor imama Šafije, r.a., i većine učenjaka fikha i akide. Nije obavezno vjerovanje, kod njih, osim u ono što nam je došlo predajom u koju nema nikakve sumnje i ono oko čega nema razilaženja."[93]

Kaže Hatib El Bagdadi: " Poglavlje: U čemu se ahad predaja prihvata a u čemu ne?: Ahad predaja se ne prihvata u stvarima koje su od osnove vjere razlog tome je: Ako ne znamo da li je ono što se pripisuje Poslaniku tom predajom stvarno njegov

[90] Fethul Bari, Ibn Hadzer El Askalani, 13/ 231
[91] Def'u Šubheti Tešbih, Abdurrahman ibn Dževzi, str. 206.
[92] El Mahsul min Ilmil Usuli Fikh, Fahruddin Er Razi, 1/ 391
[93] Et Temhid, Ibn Abdul Berr, 1/ 7

govor, onda je jos preče da ne znamo da li stvarno treba da vjerujemo u sadržaj tog hadisa."[94]

Kaže Er Ragib El Asfehani: "Spomenuli su učenjaci hadisa da nije dozvoljeno da se Allahu, dž.š., opiše osim onim što je do nas došlo predajom u čiju ispravnost nema apsolutno nikakve sumnje ili onim na čemu se ummet složio. Sve ono što je van toga se odbacuje."[95]

Kaze Imam Ibn Dževzi: " Ne koristi nam ispravnost prenosilaca hadisa ako je metn hadisa nemoguć."[96]

Kaže Imam Fahruddin Er Razi odgovarajući na zablude šija**:** " Prvo: Ahad predaja nije dokaz u akidi…"[97]

3. **Idžma:** Ono na čemu se složila cjelokupna ulema jednog vremena smatra se takođe mutevatirom jer je Poslanikm a.s.m u mnogobrojnim hadisima rekao: " Neće se moj ummet složiti na zabludi." Kaže Imam Šafija**:** " Osnova vjere je u Kur'anu i Sunnetu i kijasu na to dvoje, i Idžmau jer je on veći od ahad predaje**."**[98]

Dokazi da Ahad predaja sadrži u sebi Sumnju i Pretpostavku

1. Bilježi imam Buhari u svom Sahihu od Ebu Hurejre da je rekao: "Poslanik, je klanjao podne ili ikindiju i nakon samo dva klanjana rekata predao je selam. Sjeo je kod drveta, poprijećenog u mesdžidu, i naslonio sa na njega; izgledao je poprilično ljut... Ljudi koji uvjek prvi izlaze iz mesdžida su pohitali i ovaj put i govorili su na sav glas: "Skraćen je namaz!" Među muktedijama su bili Ebu Bekr i Omer, a i jedan i drugi su se bojali da kažu Poslaniku,a.s., šta se u stvarnosti dogodilo. Čovjek kojeg su, zbog dužine njegovih ruku, zvali "Zul jedejni" smože snage i upita Poslanika a.s.,: „Allahov Poslaniče, je li namaz skraćen ili si zaboravio klanjati dva rekata.?" „Ni jedno ni

---

[94] El Kifajeh fi Ilmir Rivajeh, El Hatib El Bagdadi, str. 432.
[95] El I'tikadat, Er Ragib El Asfehani, str. 80.
[96] Def'u Šubheti Tešbih, Abdurrahman ibn Dževzi, str.155.
[97] Usulud Din, Fahruddin Er Razi, str. 146.
[98] Hiljetul Evlija, Ebu Nu'ajm, 9/ 105, Darul Kitabil Arebijji, Bejrut, 4.izdanje, 1405.H.g.

drugo!“ - odgovori Poslanik a.s. Zatim se okrenu prema ashabima i upita ih: „Je li istina ono što je rekao Zul-jedejn?“ „Jeste, istina je “- odgovoriše oni. Na to Poslanik, a.s., ustade, klanja dva rekata i preda selam. Nakon toga donese tekbir i učini sedždu, sličnu uobičajenoj sedždi ili malo dužu od nje, donese tekbir i podiže glavu sa sedžde, zatim ponovo donese tekbir i učini sedždu sličnu prvoj ili dužu od nje, donese tekbir i podiže glavu sa sedžde…”[99]

Vidimo iz ovog hadisa da Božiji Poslanik, a.s., nije prihvatio govor jednog čovjeka tj. Zul Jedejna jer govor jednog čovjeka sadrži u sebi mogućnost greške ili zaborava, pa je upitao ostale ashabe da potvrde govor Zul Jedejna.

2. Kaze Hafiz Ez Zehebi: “Ebu Bekr je prvi koji je preduzeo mjere opreza prilikom prihvatanja ahad predaje. Biljezi Ibn Sihab da je starica došla kod Ebu Bekr tražeći svoj dio mirasa pa joj je Ebu Bekr, r.a., rekao: “Nisam našao za tebe ništa u Allahovoj, dž.š., Knjizi niti znam da je Poslanik, a.s., dao nasljedstvo nani.” Zatim je upitao ashabe je li neko čuo od Poslanika, a.s., da njoj pripada nešto. Pa je ustao Mugire i rekao: “Poslanik, a.s., joj je davao šestinu.” Pa je Ebu Bekr rekao: “Ima li neko pored tebe da posvedoči?” Pa je posvjedočio Muhammed ibn Mesleme da je to isto čuo od Božijeg Poslanika, a.s., pa joj je Ebu Bekr dao njen deo nasljedstva.”[100]

3. Ahad predaje sadrže u sebi sumnju i ne mogu biti dokaz za pripisivanje Allahu, dž.š., svojstava. Rekli smo da sadrži u sebi sumnju zbog toga što su se svi složili da prenosioci hadisa nisu bezgrješni. A ako nisu bezgrješni to znači da je moguće da pogriješe i onda ispravnost njihovog rivajeta ne biva obavezujuća već moguća što momentalno znači da njihovi rivajeti imaju u sebi sumnju. Ako smo utvrdili da ahad predaje imaju sumnju i pretpostavku onda je obavezujuće da ne prihvatamo takve predaje u osnovi vjere jer Allah, dž.š., u Kur’anu kaže:

[99] Sahihul Buhari, Muhammed ibn Ismail El Buhari, str. 63., hadis br. 482
[100] Tezkiretul Hufaz, Šemsuddin Ez Zehebi, 1/ 2

(وَإِنَّ ٱلظَّنَّ لاَ يُغْنِي مِنَ ٱلْحَقِّ شَيْئاً)

"... a pretpostavka istini baš nimalo ne koristi."[101]

I zato što Allah, dž.š., govoreći o nevjernicima, kaže:

(إِن يَتَّبِعُونَ إِلاَّ ٱلظَّنَّ وَمَا تَهْوَى ٱلأَنفُسُ)

"...oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude."[102] " [103]

4. Zar je moguće da odbijemo šitski govor o begrješnosti Alije, r.a., a onda pripišemo bezgrješnost nekom ashabu koji je čuo neki hadis od Božijeg Poslanika, a.s., i ispričao taj hadis nekom čovjeku dvadeset godina nakon smrti Božijeg Poslanika? Normalno, niko razuman to ne kaže jer su svi ljudi podložni greškama i zaboravu a ako su svi oni (kao pojedinci) podložni greškama onda ne možemo prihvatiti njihovu predaju u pitanjima koja ne prihvataju pretpostavke, mišljenja i greške a to su pitanja Allahovih, dž.š., svojstava.

Odgovor na neke zablude vezane za ovo pitanje

Možda će neko reći: Zar Božiji Poslanik, a.s., nije poslao Muaz ibn Džebela u Jemen da ljude podučava vjeri i zar nije slao svoje izaslanike kraljevima?

Odgovor:

Prije nego što odgovorimo na ovo pitanje potrebno je da utvrdimo da li su oni kojima su neki od Poslanikovih izaslanika bili poslani bili muslimani ili ne. Pa ako su bili muslimani onda je sigurno da im on neće govoriti o vjerovanju već će ih podučavati njihovim dužnostima u islamu.

A ako su bili nemuslimani, onda kažemo: Muhammed, a.s., nikada nije slao izaslanike same jer je on sam zabranio

[101] Sura En Nedžm, 28. ajet
[102] Sura En Nedžm, 23. ajet
[103] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 127.

putovanje samog čovjeka, a ono što govore neki da je on slao pojedince same u neke zemlje je govor na osnovu slijepog slijeđenja novotara a ne na osnovu dokaza. Bilježi Tirmizi od Ibn Omera da je Poslanik, a.s., rekao: "Da ljudi znaju ono što ja znam o samoći nikad putnik ne bi noću putovao sam."[104] Ibn Omer prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., zabranio da čovjek sam prenoći ili da sam putuje.[105] Omer, radijallahu anhu, je rekao: „Neka čovjek nikako ne putuje sam i neka ne spava sam."[106] Ibn Amr prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., jednoga čovjeka koji je putovao sam upitao: „S kim si doputovao?" „Sam", odgovori, a Poslanik, a.s., reče: „Jedan na putu je šejtan, dvojica su dva šejtana, a trojica su društvo."[107] Pa zar će Božiji Poslanik, a.s., sam prekršiti svoje naredbe?

Poslanik, a.s., nikada nije slao samo jednog čovjeka da ljude podučava islamu već je to uvijek bio veći broj ashaba kao što je to slučaj npr. učača Kur'ana, Poslanikovih izaslanika plemenu Benu Amir, koji su pobijeni kod bunara Me'uneh a čiji je broj bio viši od sedamdeset.[108]

Zatim, što se Muazovog slanja u Jemen tiče, Muaz, r.a., kao što je to poznato među učenjacima hadisa, nije bio jedini koji je otišao u Jemen da ljude poziva u islam i podučava ih islamu već je on samo bio na čelu jedne grupe. Bilježi Ibn Džerir Et Taberi: Od Abid ibn Sahr ibn Luzan El Ensarija Es Sulemija, koji je bio od onih koje je Poslanik, a.s., poslao u Jemen 10. godine: "Kada je umro Bazam[109] uprava je podijeljena između Šehr ibn Bazama, Abdullah ibn Kajs Ebu Musa El Eš'arija, Halid ibn Seid ibn El As, Et Tahir ibn Ebi Haleh, Ja'la ibn Umejjeh i Amr ibn Hazma. Upravu nad Hadramevtom preuzeo je Zijad ibn Lebid El Bejadi a nad Sekasikom i Sekunom Ukaše ibn Sevr ibn Asgar El Gavsi i Muavija ibn Kindeh. A poslao je Muaz ibn Džebela kao glavog

[104] Džami'ut Tirmizi, Ebu Isa Et Tirmizi, hadis br. 1673
[105] Musned, Ahmed ibn Hanbel, 2/ 91
[106] El Džami', Ma'mer ibn Rašid, 10/ 431
[107] Musned, Ahmed ibn Hanbel, 6/ 289; Mustedrek, Hakim, 2/ 112
[108] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 7/ 385
[109] Dotadašnji Poslanikov namjesnik Jemena

učitelja za dva mjesta: Jemen i Hadramevt".[110] Također, bilježi Ahmed: " Poslao je Poslanik dvije grupe u Jemen, na čelu jedne je bio Alija ibn Ebi Talib…"[111] Također, bilježi Ibn Asakir: Od Ebu Musaa se prenosi: "Poslao je Poslanik, a.s., Muaza i Ebu Musa El Eš'arija u Jemen da ljude podučavaju Kur'anu."[112]

Također, bilježi Ibn Hadžer El Askalani da je Muaz ibn Džebel bio vođa grupe koja je poslana u Jemen.[113]

5.) Peto pravilo koje je postavila ulema Ehli Sunnet Vel Džemata za pripisivanje Allahu, dž.š., svojstava jeste: Da se cjelokupna ulema složila da je to što Mu se pripisuje Njegovo svojstvo.[114]

Kaže Imam Bejheki: "Nije dozvoljeno opisivanje Allaha, dž.š., osim onim što je došlo u Kur'anu i mutevatir Sunnetu i na čemu je sklopljen Idžma islamskih ucenjaka."[115]

---

[110] Tarih, Ibn Džerir Et Taberi, 2/ 247
[111] Musned, Ahmed ibn Hanbel, 5/ 356
[112] Tebjin Kezibil Muftera fima nusibe ilel imami Ebi Hasen El Eš'ari, Ibn Asakir, str. 71.
[113] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 13/ 348
[114] Ajatu Sifat, dr. Husam ibn Hasen Sarsur, str. 325.
[115] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 13/ 357

Sifetu nefsijje – el Vudžud (Postojanje)

Allah, dž.š., Uzvišeni Stvoritelj i Gospodar svega dao je u svojim stvorenjima znakove koji upućuju na Njegovo postojanje. Tako npr. ako skupina ljudi sjedi u određenoj prostoriji pa odjednom svi začuju zvuk kucanja, svako od članova te skupine zaključuje da postoji neko sa druge strane vrata ko je uzrok tom kucanju. To je stvar u vezi koje ne postoji nikakvo razilaženje među tom skupinom. Međutim, kada upitamo svakog pojedinca tog društva: Ko je to zakucao na vrata? Odgovor svakog od tih ljudi biće različit. Neko će govoriti: Zakucao je čovjek, neko će reći žena, a neko pak dijete. Zatim će ti ljudi nastaviti sa svojim razilaženjem pa će neko reći: Zakucao je visok čovjek , niska žena, crnac, belac… i tako u nedogled. Stvar koja nas zanima i zbog koje smo naveli ovaj primjer jeste slaganje svih ljudi od Adema, prvog čovjeka, pa do poslednjeg čovjeka na planeti Zemlji, da postoji neko ko je uzrok postojanja svih stvari i na čije se postojanje sve oslanja. Taj, iz čijeg postojanja svi proizilazimo tj. postojimo je Allah, dž.š., koji sadrži osnovno postojanje, tj. postojanje koje se ne oslanja ni na kakvo drugo postojanje. Allah, dž.š., je Vadžibu Vudžud tj. Onaj koji neminovno mora postojati jer da On ne postoji ne bismo ni mi postojali a mi vidimo i osjećamo da postojimo pa možemo zaključiti da Allah postoji.

1.) Nemogućnost prevagivanja jedne stvari nad drugom bez uzročnika

Značenje ovoga je da stvar ide određenim utvrđenim tokom a zatim se taj njegov tok sam po sebi promijeni bez ikakvog influenta, bez ikakvog razloga.

Svakom razumnom biću jasno je da je ova teorija neispravna jer svi mi znamo da stvar ostaje na onome na čemu je sve dok nesto ne utiče na nju i ne promijeni to njeno stanje.

Da bismo dokazali postojanje Uzvišenog primenićemo ovu teoriju na svijet i sve što vidimo oko nas.

Svi se slažemo da sve stvari moramo svrstati u jednu od tri grupe:

- Ono čije je postojanje obavezno
- Ono čije je postojanje nemoguće
- Ono čije je postojanje moguće.

Svijet i sve što je na njemu je od treće vrste jer svi mi znamo da je moguće da mi nekad iz stanja postojanja pređemo u stanje nepostojanja i svi mi znamo da mi nismo postojali zatim smo postali.

Ako znamo to, onda potvrđujemo da smo pod uticajem nečega prešli iz stanja nepostojanja u stanje postojanja.Taj koji je uticao na naše postojanje je Allah, dž.š.

Navedimo primjer koji će ovo pojasniti:

Ti, ako bi tvrdio da si uzeo u svoje ruke vagu čija su oba tasa bila u istom položaju pa je, odjednom, jedan od njih prevagnuo nad drugim bez ikakvog razloga – ispao bi smiješan. A šta bi tek bilo kada bi tvrdio da je jedan tas prevagnuo drugi i vaga je stajala tako neko vrijeme nakon čega je tas koji je prevagnuo odjednom počeo da se diže i onako, bez ikakvog razloga, bez ikakvog uzročnika postao prevagnut. Ako budeš tvrdio ovo, ljudi će te smatrati nenormalnim, ludakom, pa kako ćeš onda tvrditi da je čitav svijet nastao sam po sebi, bez uticaja Stvoritelja, Jedinog, Vječnog.

2.) Neispravnost Teorije Lanca

Sva postojeća stvorenja proizilaze iz onoga što je bilo prije njih tj. dijete proizilazi iz postojanja svog oca i majke, njegov otac proizilazi iz postojanja njegovih roditelja a njegovi roditelji iz postojanja njihovih roditelja i td.

Sve ovo predstavlja lanac postojanja koja se oslanjaju na ono prethodno pa tako ni jedno od tih stvorenja nema “osnovno postojanje” koje se neće oslanjati ni na kakvo drugo, odnosno niko od njih nije iz grupe onih čije je postojanje obavezno. Na kraju, koliko god taj lanac bio dug, mora postojati “osnovno, obavezno postojanje” od kojeg smo svi mi postali tj. mora

postojati neko ko nam je dao da postojimo a ujedno taj neko nema uzrok svog postojanja već ima osnovno obavezno postojanje. Taj neko je Allah, dž.š.

Kaže dr. Muhammed Seid Ramadan El Buti:

"Pošto se svačije postojanje oslanja na postojanje onog prethodnog i nema svoje osnovno postojanje koje bi mu dalo život možemo reći da to postojanje nema nikakvu vrijednost i predstaviti ga nulom. Zatim, njegovog prethodnika, koji takođe nema svoje osnovno postojanje već se i njegovo postojanje oslanja na njegovog prethodnika, takođe možemo predstaviti nulom tj. bez ikakve vrijednosti koja bi mu sama od sebe dala neki značaj tj. dala život. I tako možemo ići godinama i godinama govoreći da se postojanje svake od tih jedinki oslanja na postojanje prethodnika… Na kraju možemo zaključiti da ni jedna od tih jedinki nema vrijednost jer se oslanja na druge pa tako možemo reći da bi ovakva tvrdnja značila da niko od nas ne postoji u stvarnosti već da je sav ovaj svijet i sve na njemu samo neka zamisao, nešto nestvarno jer ništa od onoga što se nalazi na njemu nema nikakvu vrijednost, nema postojanje tj. ne postoji. Cio svijet je jedan izgubljeni lanac koji se ne veže za postojanje pa prema tome i ne postoji. Međutim, kada pogledamo oko sebe, svi mi vidimo da postojimo, osjećamo to i drugi svedoče o tome pa iz toga možemo zaključiti da je taj lanac nula neminovno zakačen za ono što samo po sebi ima postojanje, ono što ima "osnovno postojanje". Na kraju, možemo reći da je postojanje "obaveznog postojanja" tj Vadžibu Vudžuda jedino što zdrav razum prihvata i da je svaka suprotna tvrdnja neispravna.[116]

3.) Neispravnost teorije kruga

Postoji i treća teorija ateista kojom oni pokušavaju da prikriju istinu o postojanju Boga.

Oni kažu: Postojanje prve stvari se oslanja na postojanje druge a postojanje druge na postojanje prve.

---

[116] Kubral Jekinijjatil Kevnijjeh, Dr. Muhammed Seid Ramadan El Buti, str. 82-83

Kao što vidimo i ovo je neispravna teorija i pokušaj da se prikrije istina kojoj razum vodi. Ovakvoj tvrdnji navodimo primjer: Pokušao si da upišeš Fakultet prava…Pa, kada si hteo da predaš potrebna dokumenta za upis tražili su od tebe da im predaš potvrdu da si ti zaposlen na tom fakultetu kao professor. Kada si otišao u upravu Fakulteta i tražio od njih da te zaposle, rekli su ti da se kod njih može zaposliti samo svršenik njihovog fakulteta.

Normalno je da ti nikada nećeš moći da postigneš svoj cilj i nikada nećeš moći da budeš niti student niti profesor na tom Fakultetu. Isto ovo primeni na ovu teoriju koju daju ateisti i vidjećeš koliko je ona neispravna.[117]

[117] Kubral Jekinijjatil Kevnijjeh, Dr. Muhammed Seid Ramadan El Buti, str. 86-87

Sifat selbijjeh

To su svojstva koja poništavaju tj. negiraju sve ono što Allahu. dž.š., ne priliči. To su pet svojstava:

-El Kidem

Kidem je svojstvo bespočetnosti tj. Allah, dž.š., nema početka jer je On oduvijek.

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(هُوَ ٱلأَوَّلُ وَٱلآخِرِ)

"On je Prvi i Poslednji..."[118]

Allah, dž.š., je bespocetan jer da ima početak On bi bio ovistan o onome ko bi ga započeo odnosno ko bi ga stvorio,a onda bi taj ko ga je stvorio bio ovistan o njegovom stvoritelju a to bi značilo lanac bez kraja ili krug a kao pto smo to utvrdili i lanac i krug su neispravni.

-El Beka

Beka je svojstvo beskrajnosti tj. vječnosti. Dokaz da Allaha, dž.š.. nužno moramo opisati ovim svojstvom jeste Njegovo prethodno svojstvo tj. Kidem jer da Allah, dž.š., ima svoj vremenski početak onda bismo mogli da kažemo da je moguće da On ne postoji a ako je moguće da On ne postoji onda je nemoguće da On bude opisan svojstvom bespočetnosti.

Kur'anski dokaz Allahove vječnosti jeste ajet iz sure El Kasas u kome se kaže:

(وَلاَ تَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهاً آخَرَ لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُون)

" I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu. Nema boga osim Njega. Sve će osim Njega propasti. On će suditi, i Njemu ćete se vratiti "[119]

[118] Sura El Hadid, 3.ajet

[119] Sura El Kasas, 88.ajet

I Kur'anski ajet iz sure El Hadid :

(هُوَ ٱلأَوَّلُ وَٱلآخِرِ)

"On je Prvi i Poslednji…"[120]

-Muhalefetun lil havadis

Ovo je svojstvo Allahove različitosti od svega. Ako smo Allahu, dž.š., pripisali dva svojstva sa kojima se ne može opisati ništa stvoreno a to su Njegova bespočetnost i Njegova vječnost onda Mu moramo pripisati i treće svojstvo koje proizilazi iz prethodna dva a to je Njegova različitost od stvorenja u svim segmentima. Allahu, dž.š., nema ništa slično[121] i niko Mu ravan nije. Sve što čovjeku padne na pamet Allah je različit od toga.

Allah, dž.š., kaže:

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ)

" Ništa nije kao On a On sve čuje i sve vidi "[122]

I kaže:

(وَلَمْ يَكُنْ لَّهُ كُفُواً أَحَد)

" **I niko Mu ravan nije** "[123]

Obaveza ja svakog muslimana da strogo primjenjuje ovo Allahovo, dž.š., svojstvo i da mu je stalno na pameti prilikom tumačenja nejasanih Kur'anskih ajeta i hadisa Božijeg Poslanika, s.a.v.s., jer svako poređenje Allaha sa stvorenjima u ma kojem segmentu bilo izvodi iz islama.

---

[120] Sura El Hadid, 3. ajet

[121] A sličnost je, kako to kaže Sa'duddin Et Taftazani: "Mogućnost da jedna stvar zamijeni drugu u nekim segmentima." (Šerhul akaidi-n-nesefijje, Sa'duddin Et Taftazani, str. 76. , Darul Bejrut, Prvo izdanje, Bejrut, 2007. god.

[122] Sura Eš Šura, 11. ajet

[123] Sura El Ihlas, 4. ajet

Kaže Ishak ibn Rahivejh: " Ko opiše Allaha pa Ga usporedi sa nekim od Njegovih stvorenja kafir je, nevjernik u Allaha Uzvišenog. "[124]

Takođe, Nuajm ibn Hammad El Huzai, šejh imama Buharije, kaže: " Ko uporedi Allaha sa stvorenjima, bez obzira bilo to poređenje u Njegovom zatu ili u svojstvima učinio je kufr."[125]

Allahova apsolutna različitost od stvorenja

Prilikom rasprave sa ljudima koji nisu upoznati sa akaidom često ćemo naići na govor mušebbiha kojim oni "dokazuju" svoju zabludu poređenja Allaha, dž.š., sa stvorenjima.

Taj govor je govor da je moguće da Allah ima "ruku" i da je ta "ruka" različita od naših ruku isto kao što je moguce da čovjek ima vid, sluh i sl. i da Allah, dž.š., ima vid, sluh i ostalo, ali to nije kao naš vid.

Prostije rečeno, oni pokušavaju da analogijom na svojstva vida, sluha, znanja i života dokazu svoju zabludu poređenja Allaha, dž.š, sa stvorenjima.

Da bismo odgovorili na ovu zabludu potrebno je samo da znamo sljedeću podjelu:

Dvije su vrste svojstava koja čovjek ima kod sebe:

1.) Svojstva koja su proizvod stvorenosti poput tjelesnosti, prostorne i vremenske ograničenosti. To su svojstva koja se mogu pripisati covjekovom biću tj.zatu.

2.) Svojstva koja se nalaze kod čovjeka tj. čovjeku je dato to svojstvo iako su ta svojstva svojstva Savršenog Allaha, dž.š.

Jedno od takvih svojstava je snaga, sluh, vid... Ta svojstva se nalaze kod čovjeka ali nisu svojstva njegovog bića nego su to svojstva Allahovog Zata čiji je mali delić On pružio

---

[124] Mineh Revdil Ezher fi Šerhi Fikhil Ekber, Ali ibn Sultan Muhammed El Kari, str. 65.
[125] Ibid. str. 103.

čovjeku kako bi čovjek mogao da ispuni obaveze koje On zahtijeva od njega.[126]

Nakon što smo se upoznali sa ovom podjelom svaka zabluda po ovom pitanju je otklonjena jer njihov kijas nakon ove podjele biva **“poređenje postojećeg sa nepostojećim”** sto je po svim, razumom obdarenim bićima, neispravno.

-Kijam bi nefsihi

Još jedno od Allahovih savršenih svojstava je to da On sam o sebi opstoji tj. da mu ne treba neko ko će Mu dati postojanje i sl. Ovo svojstvo znači, takođe, da Allah, dž.š., nije ograničen u prostoru, On je Neovistan o bilo čemu.

Kaze Allah, dž.š., u Kur’anu:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلْغَنِيُّ ٱلْحَمِيد ﴾

“O ljudi, vi ste siromasi, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan. “ [127]

- Vahdanijet

Vahdanijet je Allahova apsolutna jednoća u svemu. On je jedan u svome zatu i u svojim svojstvima. On nije sastavljen od dijelova niti je tjelesan jer svaka tjelesnost zahtijeva složenost od najmanje dva dijela a Allah je Jedan u svemu.[128]

Allah, dž.š., kaže:

﴿ قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ﴾

“ Reci: Allah je Jedan” [129]

I kaže:

---

[126] Kubral Jekinijjatil Kevnijjeh, Dr. Muhammed Seid Ramadan El Buti, str. 117.
[127] Sura Fatir, 15. ajet
[128] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 24.
[129] Sura El Ihlas, 1. ajet

﴿ وَإِلَـٰهُكُمْ إِلَـٰهٌ وَاحِدٌ لاَّ إِلَـٰهَ إِلاَّ هُوَ ٱلرَّحْمَـٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴾

“A vaš Bog – jedan je Bog! nema boga osima Njega, Milostivog, Samilosnog! “[130]

I kaže:

﴿ لَوْ كَانَ فِيهِمَآ آلِهَةٌ إِلاَّ ٱللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴾

“ Kada bi, osim Allaha, bilo drugih bogova, na nebesima i na Zemlji bi bio nered.”[131]

Neko će upitati: Je li moguće da postoje dva Boga?

Toj osobi kažemo: Postojanje dva Boga je logički i razumno neprihvatljiva stvar iz nekoliko razloga:

Ukoliko bi postojala dva Boga oni će se: ili uvijek i u svemu slagati ili se razilaziti u svojim željama.

-ako se uvijek i u svemu slažu onda je svaki od njih manjkav, jer nije u mogućnosti da se suprotstavi svome suparniku, i ograničen suparnikovim slaganjem sa njegovom željom a Allah, dž.š., nije ograničen niti manjkav.

- ako se razilaze onda će neminovno doći do situacije u kojoj jedan želi nešto a drugi suprotnost želje prvoga. npr.: Jedan od njih dvojice želi život čovjeku a drugi smrt. Pošto je nemoguće da se sastave dvije suprotnosti neminovno je da će se želja samo jednog od njih dvojice ispuniti. A ako se želja samo jednog ispuni onda drugi nikako ne može da bude Bog jer nema moć da radi ono što on hoće.

[130] Sura El Bekara, 163. ajet
[131] Sura El Enbija, 22. ajet

Sifatun zatijeh

To su svojstva savršenstva čijim suprotnostima ne možemo opisati Uzvišenog Allaha jer predstavljaju manjkavost. Njih je sedam:

-El Hajat (život)

To je svojstvo koje dozvoljava da njegovog nosioca opišemo sa svim drugim svojstvima jer ako neko nije živ ne možemo ga opisati da on čuje, vidi, zna, govori i sl.

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(ٱللَّهُ لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ هُوَ ٱلْحَيُّ ٱلْقَيُّومُ)

"Allah je- nema boga osim Njega, Živi i Vječni…" [132]

I kaže:

(وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْحَيِّ ٱلَّذِي لاَ يَمُوت)

" Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti…"[133]

I kaže:

(وَعَنَتِ ٱلْوُجُوهُ لِلْحَيِّ ٱلْقَيُّومِ)

" Ljudi će se Živome i Vječnom pokoriti…"[134]

-El Kudret (moć)

To je Allahovo bespočetno svojstvo koje utiče i veže se samo za moguće stvari. Allahov, dž.š., kudret je jedan a Njegove mogućnosti su bezbrojne. Allah, dž.š., stvara svojim kudretom ono što je odredio iradetom.

---

[132] Sura El Bekara, 255. ajet
[133] Sura El Furkan, 58. ajet
[134] Sura Ta ha, 111. ajet

Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(قُلْ هُوَ ٱلْقَادِرُ عَلَىٰ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَاباً مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعاً وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ ٱنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ ٱلآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ)

“ Reci: “On je Moćan da pošalje protiv vas kaznu iznad vaših glava ili ispod vaših nogu ili da vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite.” Pogledaj samo kako Mi potanko iznosimo dokaze da bi se oni urazumili.”[135]

(بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُ)

“Hoćemo, Mi možemo stvoriti jagodice prsta njegovih ponovo.”[136]

(وَإِنَّا عَلَىٰ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ)

“A Mi, zaista, možemo da ti pokažemo ono čime im prijetimo.”[137]

Neko će upitati: Može li Allah da stvori kamen koji ni sam ne može da podigne?

Odgovor: Allahova, dž.š., moć tj. kudret se ne veže za nemoguće stvari već samo za moguće. Isto tako sluh se ne veže za stvari koje se gledaju niti se vid veže za stvari koje se slušaju.

Mozda neko upita: Da li Allah stvara nešto zbog nekog uzroka?

Odgovor:

Allah, dž.š., stvara bez uzroka jer on nije uslovljen uzrokom da nešto stvori ili ne stvori. Allah, dž.š., međutim, obično stvara stvari kod uzroka.

- Et Tekvin (stvaranje)

Tekvin je Allahovo, dž.š., bespočetno svojstvo kojim on nepostojeće iz stanja nepostojanja premešta u stanje postojanja.

---

[135] Sura El En’am, 65. ajet

[136] Sura El Kijameh, 4. ajet

[137] Sura El Mu’minun, 95. ajet

Dokaz ovog svojstva su brojni ajeti u kojima On spominje da je Stvoritelj.

Allah, dž.š., kaže:

(ٱللَّهُ خَالِقُ كُـلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ)

“Allah je stvoritelj svega i On upravlja svim.”[138]

I kaže:

(بَلَىٰ وَهُوَ ٱلْخَلاَّقُ ٱلْعَلِيم)

“**Jeste, On sve stvara i On je sveznajući.”**[139]

Od dokaza da je ovo svojstvo bespočetno i vječno je i to da se On ne mijenja a posto mi vidimo da On stvara to nuzno znaci da je On opisan svojstvom stvaranja od vjecnosti. Veza tekvina I onog sto se stvara je stvorena a tekvih je nestvoren- vjecan.

- El Ilm (znanje)

Allah ,dž.š., posjeduje jedno bespočetno, vječno znanje kojim zna ono što biva i ono što bi bilo da je određeno da bude drugačije.

Allah, dž.š., kaže:

(وَعِندَهُ مَفَاتِحُ ٱلْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَآ إِلاَّ هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلأَرْضِ وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَٰبٍ مُّبِين)

“ U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna, i On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne opadne, a da On za njega ne zna, i nema ni zrna u tminama Zemlje niti ičeg svježeg niti ičeg suhog , ničeg što nije u jasnoj Knjizi. “[140]

Takođe kaže:

(إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيم)

---

138 Sura Ez Zumer, 62. ajet
139 Sura Jasin, 81. ajet
140 Sura El En’am, 59. ajet

"...Allah, zaista, sve dobro zna."[141]

Pitali su imama El Eš'arija: Zašto vi kažete da je Bog onaj koji zna?

Pa je rekao: " Dobro učinjena i mudro raspoređena djela su samo ona iza kojih stoji znalac, odnosno onaj koji posjeduje znanje. Na temelju toga, zaključujemo da čovjek koji nema potrebnu umješnost i znanje nije kadar otkati svilu sa mustrama, niti načiniti neki suptilni umjetnički rad. Tako, kada s jedne strane promatramo čovjeka kao ovaploćenje mudro urađenoga organizma, kakav je život koga je u njega udahnuo Allah, dž.š., zatim njegov sluh i vid, te načini na koje su u njemu organi za varenje razdijeljeni, njegovu savršenost i potpunost, i kada, s druge strane, promatramo nebeski svod sa Suncem, Mjesecom i zvijezdama kao i njihove putanje, u svemu tome vidimo dokaze da Stvoritelj svega onoga što smo istaknuli ne bi mogao nešto takvo učiniti bez temeljnog poznavanja njegove srži."[142]

-El Kelam (govor)

Prije nego što počnemo govoriti o Allahovom, dž.š., govoru moramo spomenuti da riječ *kelam* u arapskom jeziku obuhvata dva značenja:

1.) Kelam Nefsijj - a to je značenje koje izražavamo riječima)

Dokaz o postojanosti kelam nefsijja su:

-Kur'anski ajet:

(وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُ)

" I oni govore u sebi: Kada bi nas Allah kaznio za ono što govorimo..."[143]

---

141 Sura Et Tevba, 115. ajet

142 Bit Polemike sa Otpadnicima i novotarima, Ebu Hasen El Eš'ari, str. 34., El Kalem, Sarajevo, 2000.g.

143 Sura El Mudžadeleh, 8. ajet

-Zatim hadis koji bilježi Taberi u svome Tarihu 3/219 od Omera, r.a.:

(زورت في نفسي مقا لة أردت أن أقولها حجة عليهم)

“ Rekao sam u sebi govor koji sam hteo da im kažem kao odgovor protiv njih.”

I govor pjesnika Ahtala :

(ان الكلام لفي الفؤاد و انما جعل اللسان على الفؤاد دليلا)

“ Zaista je kelam u srcu a jezik samo upućuje na njega.”[144]

2.) Kelam Lafzijj - a to su glasovi i slova kojima se izražava značenje.

Allahov, dž.š., govor je kelam nefsijj i on je bespočetan i vječan.

Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ٱسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ ٱللَّهِ)

“Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi slušao Allahove riječi…” [145]

I kaže:

(وَكَلَّمَ ٱللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيما)

“A Allah je sigurno s Musaom razgovarao.” [146]

Allah, dž.š., ne govori glasovima i slovima kako to tvrde mudžessimi i mušebbihi i to pripisuju Hasan El Basriju i Imamul Huda Ebu Hasen El Eš’ariju a oni su ustvari od toga čisti.[147]

On ne govori glasovima niti slovima jer govor glasovima podrazumijeva i zahtijeva prvostvorenost određenih glasova ili određenih slova u odnosu na druge a to bi značilo tvrdnju da je

---

144 Šerh Fikhil Ekber, Mula Ali El Kari, str. 71.
145 Sura Et Tevba, 6. ajet
146 Sura En Nisa, 164. ajet
147 Tebjin Kezibi-l-Muftera fima nusibe ile-l-imami-l-Eš’ari, Hafiz Ibn Asakir, str. 369.

Allahov, dž.š., govor stvoren što se kosi sa temeljima islamskog vjerovanja i izvodi iz vjere.

Ako neko kaže: Pa Allah, dž.š., je stvarao glas u vazduhu ili u drvetu kada je razgovarao sa Musaom?

Rećićemo mu: Vaša tvrdnja znači da je Allahu potrebno sredstvo za govor, znači da On nije Neovistan o bilo čemu, i kosi se sa Kur'anskim ajetom:

(ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ)

" On je utočište svemu." [148]

Također, ako je Allah razgovarao sa Musaom stvarajući pritom glasove, onda se Musa ne bi odlikovao nad ostalim stvorenjima i ne bi ga Allah, dž.š., nazvao *Kelimullah* [149] jer svi bismo mi mogli da kažemo da slušamo Allahov govor kroz usta učača Kur'ana i ne bi bilo razlike između nas i Musaa.

Pitanje: Pa Allah, dž.š., kaže u Kur'anu, kada želi da stvori nešto: Budi!?

Odgovor:

Kaze Mulla ali El Kari u komentaru Fikhul Ekbera na 72. stranici: " Ne želi se reći riječju : "Budi!" u Kur'anu da je postojanje nečega vezano za izgovor ove riječi već ova riječ predstavlja Allahovu, dž.š., dozvolu da nešto bude ili ne bude. Pa bi pravo tumačenje ovog ajeta bilo da kada Allah, dž.š., nešto hoće on mu dozvoli postojanje ili nepostojanje.

Kaže Fahrul Islam, učenjak usula, El Bezdevi u svome Usulu: " Značenje riječi: "Budi!" je metafora za Njegovu dozvolu i želju" [150]

Zbog čega ne možemo uzeti bukvalno, zahirijsko tumačenje ove riječi:

---

[148] Sura El Ihlas, 2. ajet

[149] Kelimullah - Allahov sagovornik

[150] Šerh Fikhil Ekber, Mula Ali El Kari, str. 73.

-zato što bi to značilo uslovljenost Allaha za izgovor određene riječi prilikom stvaranja nečega a Allah je Neovistan o bilo čemu.

-zato što ne može da se kaže nečemu : Budi! Ako ono ne postoji

-zato što ne može da se kaže nečemu: Budi, postani! Ako ono već biva i postoji

Pitanje: Je li Kur'an stvoren?

Odgovor:

Kelam nefsijj tj. značenje koje se razumije iz onoga što vidimo ili čujemo nije stvoreno jer je to Allahov govor, a glasovi koje čujemo i slova koja vidimo su stvoreni jer su proizvod učačevog izgovaranja Kur'anskih riječi i štapmarskog tiskanja tih slova na papir.

Kaže Zehebi, govoreći o Kerabisiju: " A ako kaže: Allahov, dž.š., govor nije stvoren a glasovi i slova su stvoreni onda je rekao istinu jer su naša djela[151] stvorena. A ako kaže da je značenje tj. kelam nefsijj stvoren onda je došao do onoga čemu se suprotstavio Ahmed ibn Hanbel." [152]

-Es Sem'u (sluh)

Allah, dž.š , čuje svojim bespočetnim vječnim sluhom koji nije uslovljen stvaranjem glasa. Allah, dž.š., čuje stvari i prije nego one počnu emitovanje zvuka. Njegov sluh se veže samo za ono što se čuje.

Allah, dž.š, kaže:

(فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ إِنَّـهُ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ)

"Zato moli od Allaha zaštitu, jer On, uistinu sve čuje i sve vidi."[153]

I kaže:

---

[151] Izgovor harfova i pisanje Kur'anskih riječi
[152] El Mizan, Šemsuddin Ez Zehebi, 1/ 544
[153] Sura Gafir, 56. ajet

(قَالَ لَا تَخَافَآ إِنَّنِي مَعَكُمَآ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ)

“ Ne bojte se! – reče On -, Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim.”[154]

Upitali su Ebu Hasen El Eš’arija: “ Zašto tvrdite da Bog čuje i vidi?” Pa je rekao: “ Zbog toga što onaj koji je živ, ukoliko ne bi bio opisan nekim nedostacima koji mu onemogućavaju da vidi i čuje postojeće stvari, nužno mora biti onaj koji vidi i čuje. Budući da je Allah, dž.š., Živi i budući da je lišen takvih nedostataka kao što su gluhoća, sljepoća i td. jer su oni dokaz da je njihov subjekt u vremenu stvoren, onda je posve jasno da Bog čuje i vidi.”[155]

-El Besar (vid)

Allah, dž.š., vidi svojim bespočetnim vječnim vidom koji nije uslovljen stvaranjem onoga što se vidi već je On video sve I prije toga. Njegov vid nema početka niti kraja.

Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(إِنَّ ٱللَّهَ بِعِبَادِهِۦ لَخَبِيرٌۢ بَصِيرٌ)

“ Allah, zaista, o robovima Svojim sve zna i On sve vidi.”[156]

I kaže:

(أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ ٱللَّهَ يَرَىٰ)

“ Zar on ne zna da Allah sve vidi?”[157]

I kaže:

(وَكَانَ ٱللَّهُ سَمِيعاً بَصِيراً)

“ A Allah sve čuje i sve vidi.”[158]

---

[154] Sura Ta ha, 46. ajet
[155] Bit Polemike sa Otpadnicima i Novotarima, Ebu Hasen El Eš’ari, str. 35-36.
[156] Sura Fatir, 31. ajet
[157] Sura El Alek, 14. ajet
[158] Sura En Nisa, 134. ajet

-El Iradet (volja)

Sve možemo podijeliti na tri grupe:

1 Nužno postojanje

2 Moguće

3 Nemoguće

Allahov, dž.š., iradet se ne veže za nužno postojanje niti za nemoguće već samo za moguće. Allahov iradet je odabir između postojanja i nepostojanja, dobra i zla, bogatstva i siromaštva, imana i kufra…

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(وَمَن يُرِدِ ٱللَّهُ فِتْنَتَهُۥ فَلَن تَمْلِكَ لَهُۥ مِنَ ٱللَّهِ شَيْـًٔا)

"A onoga koga Allah želi u njegovoj zabludi da ostavi, ti mu Allahovu naklonost nikako ne možeš osigurati…" [159]

I kaže**:**

(وَإِذَا أَرَادَ ٱللَّهُ بِقَوْمٍ سُوٓءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُۥ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَالٍ)

" A kada Allah hoće da jedan narod kazni niko to ne može spriječiti, osim Njega nema mu zaštitnika." [160]

- Iradet čovjeka naspram Iradeta Uzvišenog

Nakon što smo vidjeli da se sve dešava Allahovom, dž.ž., voljom, kako onda da kažemo da čovjek ima slobodnu volju?

Dvije su vrste radnji i pokreta koje se nalaze u čovjeku:

- Radnje koje se dešavaju bez čovjekove volje poput rasta, staranja, kucanja srca i sl.
- Radnje koje su proizišle iz čudne tajne koju je Allah, dž.š., stavio u čovjeka a koju mi zovemo Iradet.

[159] Sura El Maide, 41. ajet
[160] Sura Er Ra'd, 11. ajet

Allah, dž.š., želeo je da mi imamo našu slobodnu volju tj. Njegovim iradetom mi smo dobili iradet pa se ustvari sve što mi izaberemo dešava Njegovom voljom.

Najljepši primjer za ovo što smo rekli je primjer vlasnika i njegovog sluge. Vlasnik ima slugu čije povjerenje želi da provjeri pa ga pošalje na pijacu sa određenom sumom novca govoreći mu da mu kupi ono što on sam želi. Sve što mu sluga kupi po svom sopstvenom izboru je ustvari njegova volja i on je to želeo.

- Razlika između volje i zadovoljstva

Možda će neko reći: Kako Allah, dž.š., kažnjava čovjeka za nešto što mu On sam želi?

Velika je greška sjedinjavanje volje sa zadovoljstvom. Sve što se dešava na ovom svijetu biva Allahovom, dž.š., voljom, međutim, Allah, dž.š., nije sa svakom stvari zadovoljan. Nekim stvarima je Allah, dž.š., zadovoljan a nekima ne a ipak se i jedne i druge dešavaju Njegovom voljom. U prethodnom primjeru je najljepše objašnjenje: Vlasnik, iako je svaka stvar koju mu kupi njegov sluga kupljena njegovom voljom, ipak nekim stvarima nije zadovoljan i zbog njih će kazniti slugu. Ovu stvarnost uviđamo svakog dana.

Ja, svakako, ne volim da moj učenik ne uspe u njegovim studijama i tokom cijele godine govorim mu da uči i da se trudi. Na kraju godine, ja mu postavljam test kojim želim da otkrijem je li učenik učio ili ne. Ja tim ispitom želim da vidim rezultat – ma kakav on bio. Ne shvatam kako neko može da kaže da ja treba da oborim tog učenika samo zato što sam ja želeo da ga ispitam. Zar je ispravan govor učenika; Ja sam primoran na padanje na ispitu jer si ti želeo da ja padnem kada si mi postavio ispit?? Razultat ispita se desio mojom voljom ali ne i mojim zadovoljstvom. Razumnom čovjeku je jasno.

Pitanje: Ako Allah, dž.š., želi da ja budem u Džehennemu zbog čega da ja klanjam, postim kad ću svejedno u Džehennem zato što On želi tako?

Odgovor:

Allah, dž.š., želi i daje čovjeku ono što taj čovjek odabere, pa ako čovjek odabere Džehennem (a Allah dz.s. zna prije čovječije odluke šta će on odabrati) Allah, dž.š., mu je želeo Džehennem, a ako odabere Džennet Allah, dž.š., mu je želeo Džennet.

Pitanje: Zbog čega Allah dž.š., kaže:

"Allah neće uputiti na pravi put narod koji ne vjeruje"

"Allah neće uputiti na pravi put nasilnike"

"Allah neće uputiti na pravi put one koji rđava djela čine"

Odgovor:

Allah, dž.š., neće uputiti ove kategorije ljudi na pravi put zato što ti ljudi nisu u stanju koje prihvata uputu, isto kao što čovjek koji neće da jede nije u stanju u kojem bi mu Allah, dž.š., dao sitost ili čovjek koji neće da se okupa nije u stanju u kojem bi mu Allah dao čistoću.

Tumačenje nejasnih ajeta i hadisa

Islamski učenjaci po pitanju tumačenja nejasnih ajeta i hadisa imaju dva pravca:

Prvi je, a on je stav većine selefa, tefvid;

A drugi, koji je stav svih učenjaka halefa, je te'vil.

Mi ćemo objasniti oba pravca a na učenjacima je da se pridržavaju jednog od njih s tim što moraju paziti na vrijeme i mjesto u kojem se nalaze i na osnovu toga izlagati ljudima jer se nekada pojavljuju sekte koje bi mogle, ako ljude uputimo na tefvid, da među ljude ubace razna pogrešna tumačenja koja će ih odvesti u novotarstvo ili čak šta više u nevjerstvo.

Tefvid

Kaže Šejh Husam Sarsur: **"Tefvid je prelaženje preko šerijatskog teksta vezanog za Allaha, dž.š., bez ulaženja u značenje jer je bukvalno tumačenje nemoguće i neispravno."** [161]

Vrste tefvida:

1. **Tefvid značenja**
2. **Tefvid načina tj. kakvoće**

Tefvid značenja je:

"Prelaženje preko šerijatskog teksta vezanog za Allaha, dž.š.. bez ulaženja u značenje jer je bukvalno tumačenje nemoguće i neispravno."

Kao što smo rekli, dvije su vrste tefvida. Prva od te dvije vrste je tefvid značenja koji je ustvari prepuštanje značenja šerijatskog teksta vezanog za Allaha, dž.š. Allahu, dž.š., i Njegovom

[161] Ajatus Sifat, Dr. Husam ibn Hasen Sarsur, str. 179.

Poslaniku i neizdvajanje bilo kojeg od mogućih značenja riječi koja je nejasna. Dakle, tefvid značenja je prenošenje riječi onako kako je ona došla u tekstu na arapskom jeziku i vjerovanje u značenje koje je želeo Allah, dž.š., i Njegov Poslanik, a.s., tom riječju bez određivanja tog značenja.

Tefvid načina je:

"Negiranje kakvoće i postojanja bilo kakvog načina." A ne, kako to neki mudžessimi žele da predstave, nepoznavanje načina jer onaj koji kaže da ne poznaje način utvrdio je i priznao da postoji način(kejfe) a to je netačno i neispravno.

Kaže Šejh Husam Sarsur: "Pripisivanje Allahu, dž.š., nekog svojstva na osnovu nejasnog ajeta ili hadisa a zatim govorenje da Allah, dž.š., ima to ali mi ne znamo kakvo je to što Mu pripisujemo je neispravan jer Allah, dž.š., nema "kejfe" - način pa da Ga mi ne poznajemo jer je to "kejfe" stvoreno i specifično za stvorenja a ne za Stvoritelja."[162]

Tefvid kod selefa

Kaže Ibn Hadžer El Askalani govoreći o tefvidu: "Ovo je ono čega se selef pridržavao kod tumačenja ajeta i hadisa koji su došli do njih, vjerovali su u jasno a prelazili preko nejasnog ostavljajući njegovo značenje Allahu, dž.š." [163]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani na drugom mjestu: "Od njih (učenjaka) su oni koji u to vjeruju onako kako je došlo u tekstu tj. na uopšten način ne odvajajući jedno značenje od ostalih, smatrajući da je On Uzvišen od kakvoće i poređenja sa stvorenjima. To je mišljenje većine selefa a Bejheki to prenosi od četvorice Imama, od dva Sufjana, od dva Hammada, od Evzaije, Lejsa i mnogih drugih." [164]

Kaže Bejheki: "A prihvatljivije je: Iman u to bez ulaženja u kakvoću, čutnja o značenju, osim ako nam je potvrda nekog

[162] Ajatus Sifat, Dr. Husam ibn Hasen Sarsur, str. 180.
[163] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 13/ 351
[164] Ibid. 3/ 30

značenja došla od Poslanika, a.s., pa ga prihvatimo. Dokaz tome je Idžma da ni jedan od te'vila nije obavezujući, pa je zato tefvid prihvaćeniji." [165]

Kaže Jahja ibn Šeref En Nevevi**:** "Znaj da učenjaci po pitanju hadisa o svojstvima i ajeta o svojstvima imaju dva pravca: Jedan je, a to je mišljenje većine selefa, da se ne govori o njihovom značenju već da se kaže: Treba da vjerujemo u njih onako kako to priliči Allahu, dž.š., sa čvrstim ubjeđenjem da Mu ništa nije slično, da je On čist od tjelesnosti, pomjeranja, ograničenja, oblika, strana i svega ostalog čime su svojstvena stvorenja a ne Stvoritelj …" [166]

Kaže Zehebi**:** "A što se selefa tiče, oni nisu ulazili u te'vil već su znanje o tome prepuštali Allahu i Njegovom Poslaniku." [167]

Kaže Tirmizi: "A mezheb učenjaka poput Sufjan Es Sevrija, Malik ibn Enesa, Ibn Mubareka, Ibn Ujejne, Veki'e i dr. u ovim stvarima jeste da su oni prenosili ove stvari a zatim govorili: Prenose se ovi hadisi, vjerujemo u njih i ne govorimo "kako"." Ovo je ono što su odabrali učenjaci hadisa, oni prenose ove stvari onako kako su došle u tekstu, vjeruju u njih, ne tumače ih, ne zamišljaju ništa i ne govore "kako**".** [168]

Kaže El Mubarekfuri: "Mezheb selefa je teslim i tefvid sa tenzihom." [169]

Na kraju, na običnim ljudima je da vjeruju u sve ono što je došlo u Kur'anu i Sunnetu Božijeg Poslanika, a.s., onako kako je došlo na arapskom jeziku, bez prevođenja i bez tumačenja i da se čuvaju onih koji za prevod Kur'ana govore da je Kur'an primoravajući ljude da vjeruju u njihovo sopstveno tumačenje koje nije zasnovano na dokazima već na želji da se istaknu.

---

[165] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 3/ 30
[166] Šerh Sahihi Muslim, Jahja ibn Šeref En Nevevi, 3/ 19 i 17/ 182-183
[167] Sijer A'lamun Nubela, Šemsuddin Ez Zehebi, 14/ 376, Muessesetur Risaleh, Bejrut, 9.izdanje, 1413.H.g.
[168] Džami'ut Tirmizi, Tirmizi, 4/ 692, Daru Ihjai Turasil Arebijji, Bejrut
[169] Tuhfetul Ahvezi, El Mubarekfuri, 7/ 233, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut

Te'vil

Definicija:

Kaže Fahr Er Razi: "To je mogućnost tumačenja na način kojeg podupire dokaz"[170]

Kaže Ebu Hamid El Gazali: "To je uzimanje određenog značenja od značenja neke riječi uz dokaz jer je bukvlano tumačenje te riječi neispravno."[171]

Kaže Imam El Amidi: "To je uzimanje sporednog značenja riječi jer je bukvalno značenje nemoguće."[172]

Te'vil u Kur'anu

Kaže Allah, dž.š.:

(ٱلْمُنَافِقُونَ وَٱلْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِّن بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِٱلْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُواْ ٱللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ ٱلْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ)

"Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: Traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute; zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Licemjeri su zaista pravi nevjernici."[173]

I kaže:

(فَذُوقُواْ بِمَا نَسِيتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَـٰذَآ إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُـواْ عَذَابَ ٱلْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ)

"Pa trpite zato što ste zaboravljali da ćete ovaj dan doživjeti ,- I Mi ćemo vas zaboraviti-i vječnu patnju trpite zbog onoga što ste radili."[174]

I kaže:

---

170 El Mahsul fi Ilmi Usul, Muhammed ibn Omer ibn Husejn Fahruddin Er Razi, 3/ 323

171 El Mustesfa fi Ilmil Usul, Ebu Hamid El Gazali, str. 196.

172 El Ahkam, El Amidi, 3/ 59

173 Sura Et Tevba, 67. ajet

174 Sura Es Sedžda, 14. ajet

﴿ وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً وَمَا جَعَلْنَا
ٱلْقِبْلَةَ ٱلَّتِي كُنتَ عَلَيْهَآ إِلاَّ لِنَعْلَمَ مَن يَتَّبِعُ ٱلرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَإِن كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلاَّ عَلَى
ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

“I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi ,i da Poslanik bude protiv vas svjedok. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo saznali ko su oni koji će slijediti Poslanika i koji će se stopama svojim vratiti. Nekima je to bilo doista teško, ali ne i onima kojima je Allah ukazao na pravi put. Allah neće dopustiti da propadnu molitve vaše. A Allah je prema ljudima, zaista, vrlo blag i milostiv.”[175]

I kaže:

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُواْ ٱلْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ جَاهَدُواْ مِنكُمْ وَيَعْلَمَ ٱلصَّابِرِينَ ﴾

“Zar mislite da ćete ući u Dzennet a da Allah ne sazna one od vas koji se bore i one koji su izdržljivi.”[176]

Pa upitajmo nakon ovoga one koji poriču te’vil:

Hocemo li uzeti bukvalno tumačenje ovih ajeta? Hoćemo li reći da Allah Uzvišeni zaboravlja? Hoćemo li reći da On nije Sveznajući???????????

Te’vil u sunnetu

“Prenosi Boziji poslanik u hadisi Kudsijju od Allaha, dž.š.: “ O sine Ademov, razbolio sam se pa me nisi obišao? Pa će čovjek reći: O Gospodaru, kako da te obiđem i da ti pomognem a ti si Gospodar svjetova? Pa će Allah reći: Zar nisi znao, da se taj i taj moj rob razbolio pa ga ti nisi obišao? Zar ne znaš da da si ga obišao našao bi me kod njega?”[177]

---

[175] Sura El Bekara, 143. ajet
[176] Sura Ali Imran, 142. ajet
[177] Sahihul Buhari, Muhammed ibn Ismail El Buhari, hadis br. 517, 1/ 183; Muslim, hadis br. 2569, 4/ 199; Ibn Hiban, 1/ 504

Pa da ponovo upitamo one koji poriču te'vil:

Zar je Allah bolestan kada se Njegov rob razboli? Zar može Allah ,Gospodar svjetova, da se razboli?

Od lijepih primjera Poslanikove upotrebe te'vila je i hadis kojeg bilježi Muslim od Aiše, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: " Najprije od vas će za mnom poći ona koja ima najdužu ruku(*atvelukunne jeden*)" Pa je Aiša rekla: " Pa su merile koja ima najdužu ruku ali najduže ruke je bila Zejneb jer je ona radila i udjeljivala."[178]

Kaže Nevevi: " Značenje hadisa je: " One su mislile da je Poslanik želeo onu koja ima najdužu ruku pa su mjerile svoje ruke i najdužu ruku je imala Sevda a najviše je udjeljivala i činila dobro Zejneb, r.a., pa kada je ona umrla prva vidjele su da je Poslanik, a.s., mislio na metaforičko a ne na bukvalno značenje ove riječi."[179]

Protivnici te'vila često krivo tumače te'vil i kažu da je to mijenjanje teksta pa zato mi moramo napomenuti da te'vil nije mijenjanje i suprotstavljanje tekstu već je to tumačenje njegovog značenja i suprotstavljanje bukvalnom značenju koje je nemoguće i neispravno."[180]

Takođe, moramo znati da se te'vil ne primjenjuje osim ako postoji dokaz koji ga zahtijeva.[181]

Razlika između Te'vila i Tefsira

Razliku između te'vila i tefsira najbolje nam je pojasnio Imam Munavi koji kaže:

" Tefsir je iznošenje skrivenog na vidjelo a te'vil je uzimanje određenog, poznatog, značenja između ostalih takođe poznatih i primjenljivih značenja."[182]

---

[178] Muslim, br. 2402
[179] Šerhu Muslim, Nevevi, 8/ 16
[180] El Mustesfa, Ebu Hamid El Gazali, str. 196.
[181] Ibid. str. 74.
[182] Zadul Mesir, El Munavi, 4/ 1

Takođe, trebamo znati da je te'vil ono u šta nema sumnje jer je opšte poznato a tefsir je ono u šta se može sumnjati jer je skriveno od većine ljudi.[183]

[183] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 13/ 526

Allah, dž.š., nije tjelesan, nije supstancija niti akcidencija, nema ruke, noge, oči ...

Govor da Allah, dž.š., ima ruku ili tijelo ali ta ruka i to tijelo nisu kao naša ruka ili naše tijelo, ili mi ne znamo kakva je to ruka nije od govora selefa već je to govor mudžessima koji su živjeli u vrijeme selefa, poput Ibn Zagunija, Ed Darimija es Sidžzija, Ibn Betta El Akberija, Kadi Ebu Ja'la El Ferra i drugih mudžessima, mušebbiha koji su živjeli u to vrijeme.

Allah, dž.š., je Vječni, Neovisni i Savršeni. On, Uzvišeni, nije tjelesalan niti ima nešto što je tjelesno, On nije akcidencija niti supstancija a na to nam ukazuju sledeći dokazi:

1.) Ako bi neko rekao da Allah ima ruku ali ta ruka nije kao naša ruka on bi uporedio Allaha, dž.š., sa stvorenjima i upao u kufr i nevjerovanje jer Allah, dž.š., jasno kaže:

(لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَيْءٌ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ)

"**Ništa nije kao On, On sve čuje i sve vidi.**"[184]

Neko će reći: Pa kada kažemo da je Njegova ruka različita od naše ruke onda Ga mi ne poredimo sa stvorenjima jer kao što ruka nije isto što i štap, niti je knjiga isto što i olovka isto tako Allahova ruka nije isto što i naša ruka.

Rećićemo mu:

Svaka ruka je tjelesna jer da nije tjelesna ne bi se uopšte zvala rukom. A ako je ta Allahova ruka tjelesna onda je ona slična ostalim tjelesnim stvarima kao što su štap, knjiga, olovka i sl. Tjelesnost između stvorenja se ne razlikuje jer je tjelesnost ustvari ograničenost sa određenog broja strana[185]. Ako bi neko rekao da to nije definicija tjelesnosti i da se ne određuje tako je li nešto tjelesno ili ne, već da je tjelesnost ustvari određena sadržina ili određeni oblik, rećićemo mu: Ako ovo nije definicija tjelesnosti onda ti ne možeš nazvati ruku tjelesnom i knjigu

---

[184] Sura Eš Šura, 11. ajet

[185] Neki učenjaci su rekli da je tjelesnost složenost od najmanje dvije supstancije

tjelesnom već samo jednu od tih stvari. A ako kažeš tako suprostavićeš se idžma'u svih ljudi od Adema, a.s., do Sudnjeg dana da su i knjiga i ruka tjelesne stvari.

2.) Takođe, ako neko kaže da Allah, dž.š., ima nešto tjelesno ili je On sam tijelo to znači da je Allah, dž.š., ovistan o nečemu i kosi se sa Kur'anskim ajetom:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلْغَنِيُّ ٱلْحَمِيد ﴾

"O ljudi, vi ste siromasi, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan."[186]

3.) Isto tako, govor da je Allah tjelesan ili da ima nešto što je tjelesno povlači za sobom tvrdnju da je on sastavljen iz više dijelova jer je svako tijelo sastavljeno iz najmanje dva dijela a to su unutrašnji i spoljašnji dio, i kosi se sa Allahovom jednoćom u Njegovom zatu i Njegovim svojstvima.

Allah, dž.š., kaže:

﴿ هُوَ ٱلأَوَّلُ وَٱلآخِرُ وَٱلظَّاهِرُ وَٱلْبَاطِنُ ﴾

"On je Prvi i Poslednji, Spoljašnji i Unutrašnji."[187]

Pa da je Allah, dž.š., tjelesan onda On ne bi mogao da bude Unutrašnji i Spoljašnji zato što spoljašnjost i unutrašnjost tijela nisu jedna te ista stvar.

4.) Poznato je u Tefsiru da su Poslanika, a.s., upitali o svojstvima Uzvišenog pa mu je Allah, dž.š., kao odgovor spustio suru Ihlas. Ako znamo da je ova sura odgovor na njihovo pitanje onda bez imalo sumnje možemo reći da je ova sura od muhkema tj. od jasnih sura.

Zaista, Allahove rijeci *"ehad"* iz ove sure ukazuju na to da On nije tijelo, nije ograničen i na to da On nije na nekoj strain. Najmanje tijelo jeste nešto što je sastavljano iz dvije supstancije a Allah, dž.š., kaže da je On "*ehad*" – jedan, čime poništava govor o

[186] Sura Fatir, 15. ajet
[187] Sura El Hadid, 3. ajet

Njegovoj tjelesnosti.

Allah, dž.š,. nije supstancija i nije ograničen jer sve što je ograničeno ima dvije strane, lijevu i desnu. Sve što ima dvije strane je djeljivo a sve što je djeljivo ne može da bude *"ehad"* jedno – jedinstveno.

5.) Allah, dž.š., kaže:

(ٱللَّهُ ٱلصَّمَد)

"Allah je utočište svemu"[188] **.**

Allah, dž.š., nam ovim ajetom ukazuje na to da On nije tjelesan jer je svako tijelo sastavljeno a sve što je sastavljeno ovisno je o svojim dijelovima. Ono što je ovisno o dijelovima nikako ne može da bude neovisno utočište svemu pa time utvrđujemo da On nije tijelo. Takođe, da je On tijelo sastavljano iz organa (ruke, noge, oka) onda bi On bio ovistan od vida u oku, snage u ruci… a to poništava Njegovu neovisnost.

6.) Allah, dž.š., nije tijelo jer, da je tijelo onda bi bio sličan sa ostalim tijelima. Allah, dž.š., kaže:

(وَلَمْ يَكُنْ لَّهُ كُفُواً أَحَد)

"I niko Mu ravan nije."[189]

Svako tijelo je sastavljeno iz supstancija a supstancije su slične što znači da bismo govoreći da je On tijelo rekli da On ima sudruga.

7.) Allah, dž.š., kaže:

(قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ ٱلْعَالَمِينَ * قَالَ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِن كُنتُمْ مُّوقِنِينَ)

"A šta je Gospodar svjetova? – upita faraon. Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, ako vjerujete – odgovori on."[190]

---

188 Sura El Ihlas, 2. ajet
189 Sura Ihlas, 4. ajet
190 Sura Eš Šu'ara, 23.-24. ajet

Da je Allah, dž.š., tijelo i da je sastavljen od organa onda bi Musaov odgovor bio neispravan jer bi bilo preče da se kaže: “On je tijelo.” od toga da se kaže: “ On je Stvoritelj nebesa i Zemlje.”

8.) Allah, dž.š., govoreći o Ibrahimu, a.s., kaže:

(وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ ٱلْمُوقِنِين * فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ ٱللَّيْلُ رَأَى كَوْكَباً قَالَ هَـٰذَا رَبِّي فَلَمَّآ أَفَلَ قَالَ لاۤ أُحِبُّ ٱلآفِلِينَ * فَلَمَّآ رَأَى ٱلْقَمَرَ بَازِغاً قَالَ هَـٰذَا رَبِّي فَلَمَّآ أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لأَكُونَنَّ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلضَّالِّينَ * فَلَماَّ رَأَى ٱلشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَـٰذَا رَبِّي هَـٰذَآ أَكْبَرُ فَلَمَّآ أَفَلَتْ قَالَ يٰقَوْمِ إِنِّي بَرِيۤءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ * إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضَ حَنِيفاً وَمَآ أَنَاْ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ)

“I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao. I kad nastupi noć, on ugleda zvijezdu i reče: “ Ovo je Gospodar moj.” A pošto zađe, reče: “ Ne volim one koji zalaze.” A kad ugleda Mjesec kako izlazi reče: “ Ovo je Gospodar moj!” A pošto zađe, on reče: “ Ako me Gospodar moj na pravi put ne uputi biću sigurno jedan od onih koji su zalutali.” A kada ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: “ Ovo je Gospodar moj, ovo je najveće!” A pošto zađe, on reče: “ Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge ravnim smatrate. Ja okrećem lice svoje kao pravi vjernik, prema Onome koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju.” [191]

Da je Allah, dž.š., tijelo onda bi bilo dozvoljeno nad Njime ono što je dozvoljeno nad ostalim tijelima i bilo bi dozvoljeno nad drugim tijelima sve ono što je dozvoljeno nad Njime. Ako je to tako, onda je Njemu dozvoljeno mijenjanje. Međutim, Ibrahim, a.s., govori da njegov Gospodar nije onaj koji se mijenja što znači da Njegov Gospodar nije tjelesan.

9.) Ibrahim, a.s., kaže:

(إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضَ حَنِيفاً وَمَآ أَنَاْ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ)

---

[191] Sura El En’am, 75.-79. ajet

“ Ja okrećem lice svoje kao pravi vjernik, prema Onome koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju.”[192]

A Allah, dž.š., ga nakon toga hvali, pa kaže:

(وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ ءَاتَيْنَٰهَآ إِبْرَٰهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ نَرْفَعُ دَرَجَٰتٍ مَّن نَّشَآءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيم)

“ To su dokazi Naši koje dadosmo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući.”[193]

Pa, da je Stvoritelj svijeta tijelo koje ima organe onda Njegova spoznaja ne bi bila potpuna osim spominjanjem toga da je On tijelo i Ibrahim, a.s., ne bi zasluživao pohvale za spoznaju da je On Stvoritelj.

10.) Allah, dž.š., kaže:

(ٱللَّهُ لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ هُوَ ٱلْحَيُّ ٱلْقَيُّوم)

“Allah je, nema boga osim Njega, Živi i sam po sebi opstojeći...”[194]

“*Kajjum*” je onaj koji sam o sebi opstoji a onaj koji sam o sebi opstoji neovistan je o bilo čemu. Da je Allah, dž.š., tijelo, onda bi On bio ovistan o drugima a ne bi drugi bili ovisni o Njemu.

11.) Allah, dž.š., kaže:

(رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَٱعْبُدْهُ وَٱصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيّا)

“ On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi ustrajan. Znaš li da ime Njegovo iko ima.”[195]

Kaže Ibn Abbas: “Znaš li da Mu ima išta slično!?”

Da je On ograničen onda bi Mu svaka supstancija bila slična.

---

[192] Sura El En’am 79. ajet
[193] Sura El En’am, 83. ajet
[194] Sura El Bekara, 255. ajet
[195] Sura Merjem, 65. ajet

12.) Allah, dž.š., kaže:

(يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِهِ عِلْما)

“ On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti.”[196]

Ovo ukazuje na to da On nije tijelo jer, da je tijelo onda bismo mi mogli da Ga spoznamo.

Neko će reći: Zašto ne možemo da kažemo da je On tijelo (ili da On ima ruku, nogu) ali da je to tijelo koje mi ne možemo obuhvatiti našim znanjem.

Kažemo mu: Da je to tako onda mi ne bismo mogli da kažemo da smo spoznali planine, mora i doline jer mi nismo spozali mnogo njihovih dijelova. Pa ako je to tako, onda u opisivanju Allaha, dž.š., ovim ne bi bilo nikakve koristi.

13.) Allah, dž.š., kaže:

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ ٱلدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُواْ لِي وَلْيُؤْمِنُواْ بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ)

“ A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno blizu: Odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu.”[197]

Da je, Allah dž.š., ograničen iznad Arša ili na nebesima onda ovaj ajet ne bi bio ispravan jer je on spušten kao odgovor na pitanje: “ Je li naš Gospodar blizu ili daleko?”

14.) Da je Allah, dž.š., gore onda bi On bio السماء jer je السماء izvedenica od riječi السمو –ono što je gore. Sve ono što je iznad tebe je السماء . Allah, dž.š., potvrđuje ovo u Kur’anu pa kaže:

(وَيُنَزِّلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن جِبَالٍ فِيهَا مِن بَرَد)

[196] Sura Taha, 110. ajet
[197] Sura El Bekara, 186. ajet

“On s neba, iz oblaka veličine brda, spušta grad…”[198]

I kaže:

(وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً طَهُورا)

“ I Mi s neba čistu vodu spuštamo…”[199]

Da je Allah, dž.š., iznad Arša, onda bi onaj koji je na Aršu, kada bi pogledao na gore, video kraj Allahovog, dž.š., bića tj. Allah, dž.š., bi u odnosu na njega bio gore i bio bi السماء.

Allah, dž.š., kaže:

(تَنزِيلاً مِّمَّنْ خَلَقَ ٱلأَرْضَ وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلْعُلَى)

“ Objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa (*es semavat*) **visokih.”**[200]

Riječ السماوات je množina riječi السماء i ona obuhvata sve što je iznad, odnosno, sve što je gore.

Pa ako je Allah, dž.š., stvoritelj svega što je iznad, svakog السماء , onda to znači da je On Stvoritelj samog Sebe jer je On السماء u odnosu na Arš a to je neispravno.

15.) Allah, dž.š., kaže:

(وَٱلْمَلَكُ عَلَىٰ أَرْجَآئِهَآ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةَ)

“ I meleki će na krajevima njegovim stajati, a Arš Gospodara tvoga će tog dana iznad njih osmorica držati.”[201]

I kaže:

(ٱلَّذِينَ يَحْمِلُونَ ٱلْعَرْشَ)

“ Oni koji nose Arš…”[202]

198 Sura En Nur, 43. ajet
199 Sura El Furkan, 48. ajet
200 Sura Taha, 4. ajet
201 Sura El Hakkah, 17. ajet
202 Sura Gafir, 7. ajet

Ako Allah, dž.š., sjedi na Aršu (kako to tvrde oni zbog kojih smo napisali ovu knjigu) onda će oni koji nose Arš nositi i Njega i On će biti ovistan o stvorenjima.

16.) Ako je Allah, dž.š., na Aršu ili iznad njega, onda bi staranje Arša trebalo da bude prije stvaranja nebesa i Zemlje jer, ako je Arš Njegovo mjesto a nebesa š Zemlja mjesto Njegovih stvorenja, onda je logično da se pripremanju Njegovog mjesta daje prednost. Međutim, poznato je da je Allah, dž.š., prvo stvorio nebesa i Zemlju pa tek poslije Arš. Kaže Allah, dž.š. :

(إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ يُدَبِّرُ ٱلأَمْرَ)

“ Gospodar vaš je Allah, koji je nebesai Zemlju, za šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda - stvarajući Arš, svemirom zagospodario.”[203]

17.) Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ وَجْهَهُ)

“ Sve će osim Njega propasti...”[204]

Ajet ukazuje na to da ce Arš nestati i da će granice i mjesto nestati pa ako je Allah, dž.š., iznad Arša, ograničen u mjestu, onda će i On sam nestati.

18.) Kaže Allah, dž.š.:

(هُوَ ٱلأَوَّلُ وَٱلآخِرُ)

“ On je Prvi i Poslednji...”[205]

Allah, dž.š., nas obavještava da je On oduvijek i da je On zauvijek što znači da je postojao i prije a postojaće i poslije mjesta i ograničenosti. Time nam On, Uzvišeni, još jednom ukazuje da nije iznad Arša, da nema ruke. Još jednom nam ukazuje na to da je On Gospodar Vječni.

---

[203] Sura Junus, 3. ajet
[204] Sura El Kasas, 88. ajet
[205] Sura El Hadid, 3. ajet

19.) Allah, dž.š., kaže:

(وَٱسْجُدْ وَٱقْتَرِب)

" Čini sedždu i Gospodaru svome se približavaj."[206]

Pa ako je Allah, dž.š., gore, onda Mu se mi činjenjem sedžde ne bismo približavali već bismo se od Njega udaljavali.

20.) Allah, dž.š., kaže:

(فَلاَ تَجْعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادا)

" Zato, ne činite druge Allahu ravnim..."[207]

Allah, dž.š., nas i ovim ajetom obavještava da on nije tjelesan, da nema ruke, noge i sl. Jer, da je On tijelo, onda bi Mu svako tijelo bilo ravno u stvarima koje su zajedničke za sva tijela a koje smo ranije objasnili.

21.) Upitali su Ebu Hasan El Eš'arija: Zašto odbacujete da Allah, dž.š., ima tijelo i oblik?

Pa je rekao: "Mi to odbacujemo naprosto zbog toga što je osoba koja postavlja takvo pitanje htjela reći: "Zašto odbacujete da je Bog dug, širok i složen?"- ili je htjela time Boga označiti tijelom premda On ne mora biti dug, širok, složen, niti dubok. Pa, ako je htio kazati: "Zašto vi onda odbacujete da je On dug, širok i složen?" – kao što se kaže za tijela sa kojima imamo neposredno iskustvo – takvo što je nemoguće jer složenost podrazumijeva više od samo jedne stvari; ona zapravo podrazumijeva najmanje dvije stvari jer jednostavna stvar sama po sebi ne može biti složena. No, mi smo ranije pokazali da je Bog Jednostavan. Zbog toga je pogrešno reći da je On složeno biće. S druge, pak, strane, ako je htio reći: "Zašto vi ne nazivate Boga tijelom, uprkos tome što On ne može biti dug, širok ili složen?" – nije u našoj moći da određujemo imena ili nazive, mi ne možemo Boga nazvati onim imenima kojima sam Sebe nije nazvao ili imenovao, odnosno kojima ga nije nazvao Njegov Poslanik i napokon oko kojih nije postignut koncenzus."[208]

---

[206] Sura El Alek, 19. ajet

[207] Sura El Bekara, 22. ajet

[208] Bit Polemike, Ebu Hasan El Eš'ari, str. 22- 23.

Ulema Ehli Sunnet Vel Džemata se složila da Allah, dž.š., nije ograničen, nije tjelesan niti ima bilo šta od tjelesnih stvari koje mu vehabije pripisuju:

Kaže Mula Ali El Kari: "Allah nema granicu niti kraj, On nije ograničen, niti je bilo šta od odlika tjelesnih stvorenja niti teče u Njegovom hakku vrijeme i mjesto kako to govore mudžessimi, oni koji Ga porede sa stvorenjima i zagovornici hulula."[209]

Kaze Ibn Nudžejm: "I tekfiri se za pripisivanje Allahu mjesta. Pa ako kaže: "*Allahu fi sema*" želeći time da citira ono što je došlo od Kur'ana ne tekfiri se. A ako ne bude kod njega nijet tekfiri se kod većine i po tome je fetva."[210]

Kaže se u Fetava Hindijje: "Pa ako kaže: "Allah je na nebu" želeći time mjesto tekfiri se. A ako kaže "*Allahu fis sema*" želeći time citiranje ajeta ne tekfiri se. A ako ne bude bilo kod njega nijeta tekfiri se."[211]

Kaže Taberi: "Allah nije ovistan o bilo čemu poput tijela i sl."[212]

Kaže Kurtubi (tumačeći hadis da je čovjek najbliži Allahu dok je na sedždi): "Ovo se odnosi na najveći stepen bogobojaznosti a ne na prostornu blizinu jer Allah nije ograničen prostorno."[213]

Kaže Ibn Hiban: "Hvala Allahu koji nema granice niti mjesta."[214]

Kaže Zehebi: "Zalaženje u nejasne ajete je nešto za šta nemate dozvolu niti je došao tekst o opisivanju Allaha kao nečega prostorno ograničenog. Allah, dž.š., je Uzvišen od toga da bude ograničen."[215]

Kaže Ibn Hazm Ez Zahiri: "Od nužnih stvari je vjerovanje da Allah nije ograničen u mjestu."[216]

Kaže Bejheki : "Nije tačno opisivanje Allaha kao prostorno ograničenog."[217]

---

[209] Šerh Fikhil Ekber, Mula Ali El Kari, str. 57.
[210] El Bahrur Raik, Ibn Nudžejm El Hanefi, str. 210.
[211] Fetava Hindijje, 2/ 259
[212] Tarihul Umemi Vel Muluk, Taberi, 1/ 28
[213] Šerhu Sujuti ala Sunenin Nesai, Sujuti, 4/ 254
[214] Es Sikat, Ibn Hiban, 1/1
[215] Sijer A'lamun Nubela, Šemsuddin Ez Zehebi, 16/ 97
[216] El Faslu fil mileli vel ehvai ven Nihal, Ibn Hazm el Endelusi, 1/ 380
[217] El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 373.

Kaže Abdurrahman Ibn Dževzi: “Istina je da se Allah ne opisuje kao ograničen.”[218]

Kaže Kurtubi: “Gdje” je upitnik koji se postavlja za ono što je u mjestu i nije dozvoljeno da se upotrebljava za Allaha, dž.š., jer On nije ograničen u mjestu.”[219]

Kaže Kurtubi: “Ispravno je tekfiriti mudžessime jer nema razlike između njih i idolopoklonika. Tražiće se od njih da se pokaju pa ako se ne pokaju biće ubijeni kao što se ubija murted.”[220]

Kaže Nevevi: “Hidžab se upotrebljava za tijela a Allah nije tjelesan niti ograničen.”[221]

Kaže Ebu Hasen El Eš’ari: “Hvala Allahu Jednom Jedinom... On nema lik niti granicu pa da ga tako uporedimo sa stvorenjima.”[222]

Kaze Eš’ari: “Kaže ehli sunnet vel džemat: Allah nije tijelo, niti je sličan stvorenjima...”[223]

Kaže Ebu Fadl Et Temimi El Hanbeli: “Upitan je Ahmed, dan prije njegove smrti o citatima koji govore o Allahovim svojstvima, pa je rekao: “Prelazimo preko njih kako su nam došli i vjerujemo u njih ako su nam došli vjerodostojnim putem, i ne opisujemo Allaha onim čime sam sebe nije opisao. On je bez granice i bez tijela. A zatim je citirao ajet: “ Ništa nije kao On.” i rekao: “Ko bude govorio o tome (o ogranicavanju Allaha) novotar je.”[224]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani: “Allahu se ne pripisuje mjesto.”[225]

Kaže Er Ragib El Asfehani: “Allahova blizina je Njegova blagodat prema robu a ne ograničavanje Allaha u mjestu.”[226]

---

[218] Def’u Šubheti Tešbih, Ibn Dževzi, str. 129.
[219] El Mufhim, 2/ 143
[220] Tezkar fi Efdalil Ezkar, Kurtubi, str. 309.
[221] El Minhadž, En Nevevi, 3/ 14
[222] El Ibane, El Eš’ari, str. 7.
[223] Mekalatul Islamijjin, Ebu Hasen El Eš’ari, str. 211.
[224] I’tikadul Imami Ebi Abdillah Ahmed ibn Hanbel, Ebu Fadl Et Temimi el Hanbeli, str. 87.
[225] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 13/ 484
[226] Mufredat Elfazil Kur’an, Er Ragib El Asfehani, str. 664.

Kaže Abdurrahman ibn Dževzi: “Kažu mudžessimi da je Allah spomenuo Arš jer je to najbliže stvorenje Njemu. Ovo je očito neznanje jer se prostorna ograničenost ogleda samo u tjelesnim stvarima a Allah nije tjelesan.”[227]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani: “Dokazuju mudžessimi svoje imaginacije da je Allah tjelesan hadisom o *nuzulu* ali im je ehli sunnet vel džemat porekao to jer je Allah Uzvišen od svih ograničenja i manjkavosti.”[228]

Kaže Alija, r.a.: “Postojao je Allah ali ne i mjesto, i on je sada ondje gdje je bio tada.”[229]

Alija, r.a., kaže: “Zaista je Allah stvorio Arš da bi ukazao na svoj kudret a ne da bi ga uzeo kao mjesto za svoje biće.”[230]

Alija, r.a., kaže: “Ko tvrdi da je Allah ograničen on nije spoznao našeg Gospodara.”[231]

Kaže Zejnul Abidin: “Ti si Allah, kojeg ne okružuje prostor.”[232]

Kaže Ebu Muti’ El Belhi Ebu Hanifi: “Šta misliš kada bi ti rekli: Gdje je Allah? Pa je rekao: “Kazaće im se: Allah je postojao prije nego su stvorena stvorenja i mjesto. Allah je postojao prije nego je stvoreno “Gdje” i prije nego su stvorena stvorenja ili bilo šta. On je Stvoritelj svega.”[233]

Kaže Imam Šafija: “Postojao je Allah, dž.š., a nije postojalo mjesto, pa je stvorio mjesto ostajući i dalje neograničen, bespočetan, onakav kakav je bio prije stvaranja mjesta.On ne mijenja svoj zat niti mijenja svoja svojstva.”[234]

---

[227] Def’u Šubheti Tešbih, Ibn Dževzi, str. 131.
[228] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 3/ 39
[229] El Ferku bejnel Fireki, Ebu Mensur El Bagdadi, str. 333.
[230] Ibid. str. 333.
[231] Hiljetul Evlija, Ebu Nu’ajm, 1/ 73
[232] Ittihafu Sadetil Muttekin, 4/ 380
[233] Fikhul Ebsat, str. 25.
[234] Ittihafu Sadetil Muttekin, 2/ 24

Imamet

Govor o Imametu je veoma važan u islamskom vjerovanju. Muslimani su u potrebi za imamom koji će uređivati državne poslove, suzbijati pobune, otpremati vojske. Iz tog razloga svi ashabi su se složili da je obaveza da se u najkraćem mogućem roku izabere halifa. Nedugo zatim, sklopljen je Idžma o postavljanju Ebu Bekra za halifu.

U svakom vremenu potrebno je da postoji prisutni imam koji je u mogućnosti da izvršava poslove halife jer nema koristi u onome koji nije u mogućnosti da izvršava sve ono što se od halife trazi, niti ima koristi u postojanju "skrivenog halife" jer on nije u stanju da izvršava poslove halife stoga nije tačan rafidijski govor o odsutnom imamu čiji dolazak iščekuju.[235]

Neispravnost imenovanja dvojice imama

Nije dozvoljen imamet dvojice imama u isto vrijeme jer je za stvari koje su u potrebi za halifom dovoljan samo jedan. Iz tog razloga, ashabi nisu imenovali dvojicu halifa jer, da je bilo dozvoljeno imenovati dvojicu halifa bila bi dozvoljena i trojica, četvorica, bilo bi dozvoljeno stotinu halifa u isto vrijeme a to bi dovelo do toga da svaki grad i svako selo imenuju svog halifu i dovelo bi do nesloge, nepokornosti i nemogućnosti muslimana da se odbrane od svojih neprijatelja.

Zatim, ako se hilafet povjeri jednom a zatim se pojavi drugi nakon njega, drugome nije dozvoljeno pokoravati se i slijediti ga već je obaveza skinuti ga sa te funkcije a ako odbije, obaveza je boriti se protiv njega.[236]

Ko je najpreči za Imamet

Odgovor na ovo pitanje grana se na dvije stvari:

---

[235] Tebsiretul Edille, Ebu Muin En Nesefi, 2/ 433
[236] Ibid. 2/ 434

1.) Iz kojeg plemena imam mora biti
2.) Kakvih svojstava mora biti

1.) Ehli Sunnet Vel Džemat kaže: Hilafet je ograničen na Kurejšije a oni su potomci En Nadr ibn Kenaneh, ne odvajajući posebno pleme niti posebnu porodicu od njih već su svi oni obuhvaćeni hadisom Božijeg Poslanika, a.s.: " Imamet je u Kurejšu." Zbog ovog hadisa su Ensarije prihvatile da hilafet pripadne Kurejšijama na dan Sekife Benu Saide. Ovaj stav od Ebu Hanife, r.a., prenose Zerkan, El Džahderi i Ebu Mensur El Maturidi a muhaddisi ovo mišljenje prenose i od imama Šafije, r.a.

Neko će upitati za razlog Poslanikovog, a.s., odabira Kurejša kao vođe.

Razlozi zbog kojih je Posanik, a.s., odabrao baš Kurejš da bude nosilac hilafeta su sledeći:

- Traženje imama među svim ljudima i svim plemenima je teška stvar i skoro da je nemoguće izabrati imama između svih ljudi.
- Pleme Kurejš je bilo koncentrisano na jednom mjestu pa je bilo mnogo lakše pronaći odgovarajuću osobu za imamet u tom plemenu.
- Poslanik, a.s., je znao da će među Kurejšijama uvijek biti neko ko je u stanju da vodi islamsku državu pa je ovim hadisom ukazao na njih.

2.) Što se halifinih svojstava tiče, njih možemo svrstati u tri kategorije:

- Poznavanje halala i harama tj. da bude na stepenu Mudžtehida

- Pravednost[237]

- Upućenost u politiku i organizaciju vlasti

Važno je spomenuti da stepen Mudžtehida, čak iako se ne nađe kod halife, hilafet se može osnovati jer svoje neznanje o vjeri može zamijeniti angažovanjem mudžtehida prema čijem znanju

[237] Najniži stepen pravednosti je da bude od onih čije se svjedočenje prima

će postupati u stvarima vjere, za razliku od poznavanja politike, organizacije i strategije ratovanja koje nema zamjenu i koje je glavni uslov bez čijeg ispunjavanja osoba ne može biti halifa.[238]

Imamet najboljeg

Učenjaci Maturidijskog pravca u akidi kažu da nije od uslova za imamet da imam bude najbolji u svom vremenu već se imamet može povjeriti i osobi koja nije najbolja u svom vremenu, za razliku od Ebu Hasen El Eš'arija koji kaže da je obaveza da imam bude najbolji u svom vremenu jer je mnogo lakše slijediti najboljeg čovjeka jednog vremena od onih koji to nisu i jer je takav čovjek najkorisniji za islam i muslimane.

Maturidije svoj stav podupiru postupkom Omera, r.a., koji je imamet prepustio Šuri u kojoj su se nalazila šestorica ashaba a u čijem su sastavu bili Osman i Alija koji su bez imalo sumnje bili na mnogo većem stepenu od ostalih.

Bezgrješnost Imama

Bezgrješnost nije od uslova imameta već je od uslova poslanstva jer je bezgrješnost povezana sa mu'džizama, natprirodnih stvari na osnovu kojih je[239] utvrđujemo. Ako bi neko tražio bezgrješnost imama tražio bi to bez ikakvog dokaza jer je bezgrješnost vezana za unutrašnju čistoću a o tome ne možemo znati osim preko objave. A, ako bi tražili bezgrješnost imama a nemaju dokaz njegove bezgrješnosti[240] onda bi to bilo opterećivanje ljudi onim što nisu u stanju a to se kosi sa Kur'anskim ajetom:

(لاَ يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا)

" Allah vas ne obavezuje osim onim što ste u mogućnosti izvršiti."[241]

---

[238] Tebsiretul Edille, Ebu Mu'in En Nesefi, 2/ 442
[239] Bezgrješnost
[240] Jer bezgrješnost utvrđujemo na osnovu Allahovog, dž.š., svjedočenja
[241] Sura El Bekara, 286. ajet

Nasleđivanje imameta

Imamet se kod Ehli Sunnet Vel Džemata ne nasleđuje već se dobija izborom. Nasljeđivanje imameta je neispravno jer bi onda, po onima koji zagovaraju tu ideju, umjesto Alija, r.a., imamet naslijedio Abbas, r.a., jer je amidža preči za nasljedstvo od amidžinog sina. Zatim, ako bi se imamet nasljeđivao Hasan, r.a., ne bi imao više prava na imamet od Husejna, r.a., niti bi imamet mogao da se sa Hasana prenese na Husejna sa postojanjem Hasanove djece.

Imamet se dobija izborom a ne tekstom

Pitanje hilafeta je veoma važno pitanje i svi muslimani su u potrebi da znaju ko im je halifa kao što su u potrebi da znaju na koju stranu se trebaju okrećati u namazu i kao što su u potrebi da znaju koliko rek'ata ima svaki namaz… Iz tog razloga, da postoji tekst od Poslanika, a.s., u kojem on imenuje halifu muslimana nakon sebe taj hadis bi se ogromnom brzinom raširio među ljudima i bio bi opštepoznat kao sto je opštepoznata naredba okretanja ka Mekki i kao što su opštepoznate ostale stvari koje smo spomenuli. Međutim, ashabi, koji su nam dobro poznati po prepuštanju odredbe tekstu, su nakon smrti Božijeg Poslanika, a.s., pristupili odabiru halife iz čega zaključujemo da Poslanik, a.s., nije odredio halifu muslimana nakon njegove smrti.

Oni od njih, kojima je Poslanik u toku života prepuštao upravu nad pojedinim područjima poznati su nam po njihovoj odbojnosti prema bogatstvu, popularnosti i ovodunjalučkim uzitcima. Oni su upravljali zemljama samo iz želje da udovolje vjeri, da rašire islam i učine Allahovu, dž.š., gornjom a riječ nevjerenika donjom.

Pa, ako nam je dobro poznat njihov stav o upravi i ako nam je dobro poznata njihova želja prilikom uprave zemljama, zar je moguće da pomislimo da će neko od njih ostaviti hadis Božijeg Poslanika, a.s., i postupiti suprotno, ako takav hadis postoji?!

Zatim, zar je moguće da oni, koji su opisani kao ummet koji poziva na dobro a odvraća od zla, ne odvrate ljude od zla

razilaženja sa tekstom Božijeg Poslanika, a.s., po pitanju hilafeta ako takav tekst postoji?

Zar Allah, dž.š., nije znao kakvi će oni biti u toku života i nakon smrti Božijeg Poslanika?

Zar ćete reći da Allah, dž.š., nije znao da oni nakon smrti Božijeg Poslanika neće odvraćati od zla pa ih je greškom opisao tim svojstvom ?!

Je li moguće da Allah, dž.š., kao drugove Božijeg Poslanika i njegove pomagače u najtežim trenucima islama stvori loše ljude?

Zatim kažemo: Da postoji tekst o hilafetu od Božijeg Poslanika, zar se ne bi onaj koga je Poslanik, a.s., oporučio pozvao na taj tekst da dobije svoje pravo? Pa ako ne postoji takva potražnja od Alije niti od bilo koga drugog mi tvrdimo da Poslanik, a.s., nije imenovao halifu nakon sebe.

Zar nije Alija onaj koga znamo po hrabrosti, onaj koji ne posustaje zbog slabosti, zar nije Alija onaj koga znamo po čvrstoj vjeri u Božiju odredbu?

Zar ne znamo Aliju po njegovom pismu namjesniku Osman ibn Hunejfu: "Tako mi Allaha, ako bi se Arapi odmetnuli od vjere Muhammedove, išao bih ka njima kao ponor smrti, udarao bih ih udarcima koji raspršuju glave i drobe kosti sve dok Allah, dž.š., ne presudi između mene i njih, a On je najbolji Sudija."

Zar je moguće, nakon upoznavanja sa Alijinom biografiom, reći da je on posustao i dao nekome da mu otme pravo, da nekome da da postupi suprotno naredbi Božijeg Poslanika a.s.

Rafidijsko napadanje ashaba je, zaista, napadanje ashaba uopšteno a Alije, r.a., posebno jer ga oni, ako smatraju da ga je Poslanik oporučio za halifu, smatraju nesposobnim i slabim. Smatraju da se on nije oslanjao na Allaha, dž.š., koji uzdiže istinu a ponižava zabludu, smatraju da on nije vjerovao u obećanje Poslanika, a.s., koji ga je ostavio za halifu. Smatraju ga jadnim i prestrašenim jer je udao svoju ćerku za osobu koja mu je, po njima, preotela hilafet i koja je kafir, da bi sačuvao sebe i svoj imetak.

Zatim opisuju Allaha, dž.š., svojstvom pogrešivosti i laganja kada kažu da su ashabi radili suprotno Poslanikovoj oporuci, jer ih je Allah, dž.š., opisao kao ljude koji naređuju na dobro a odvraćaju od zla.

Zatim ćemo reći: Ako je moguće da su ashabi ostavili tekst ovakve važnosti, sta ćete onda reći onima koji tvrde da je Allah, dž.š., propisao druge ibadete koji su derogirali namaz, post, zekat, ali su ashabi ostavili te ibadete i prihvatili samo ono što nam je danas poznato? Je li ispravan govor ovih ljudi?

Pa, ako kažu: Ne! – tražićemo da nam navedu razliku između ovoga i onoga u šta oni pozivaju.

A ako kažu: Da! Ispravan je govor ovih ljudi! – onda su odbili šerijat, poništili vjeru, ne postoji onda ni jedan dokaz da je ovo što danas radimo šerijat Poslanika, a.s., a ovo je najveće otpadništvo.

Istinu je rekao ko je rekao: “Pokažite mi malog šiju da vam pokažem velikog otpadnika.”

Ako kažu da ono što mi navodimo o braku između Alijine ćerke Ummu Kulsum i Omera nije preneseno ispravnom predajom… Reći ćemo im: Ako nije ispravan govor o braku između Omera i Alijine ćerke i pored svih predaja koje se navode u istorijskim knjigama i pored dokazivanja učenjaka šerijata Alijinim premeštanjem Ummu Kulsum iz Omerove kuće nakon njegovog ubistva da je dozvoljeno da žena čini ‘iddet u nekoj drugoj kući, mimo kuće njenog muža kada situacija to zahtijeva, kako su onda ispravni vaši rivajeti o Poslanikovoj oporuci hilafeta Aliji koje niko ne zna? Kako? - a Idžma je sklopljen suprotno od toga?

Ako su plemena Evs i Hazredž bez pogovora prihvatila Ebu Bekrov rivajet hadisa: “ Imamet je u Kurejšu” zar ne bi prihvatili Alijin hadis u kome se kaže da ga je Poslanik, a.s., imenovao za halifu?

Zatim, ako kažete da on nije mogao da prenese taj hadis zbog straha za svoj zivot, pa zašto ga onda nije prenio u vrijeme svog hilafeta kada je imao mnoštvo sljedbenika, kada se nije plašio?

Zar se ikada desilo da se hadis takve važnosti prećuti?

Hilafet Ebu Bekra

Ebu Bekr, r.a., je bio Kurejšija, imam, mudžtehid, poznavalac politike i strategije ratovanja, halifa muslimana čije je slijeđenje bilo obavezno.

Prvo razilaženje koje se desilo među muslimanima je razilaženje po pitanju smrti Božijeg Poslanika, a.s. Pa je ustao Ebu Bekr i održao poznatu hutbu: “ Onaj ko je vjerovao u Muhammeda, Muhammed je mrtav, a onaj koji je vjerovao u Muhammedovog Gospodara, Muhammedov Gospodar je Živ i neće umrijeti… pa su svi shvatili da je Muhammed umro i nestalo je razilaženje.

Zatim su se razišli oko mjesta ukopa Božijeg Poslanika, a.s., pa su neki rekli da se treba prenijeti u Kuds i tamo ukopati, neki su rekli da se treba ukopati u Medini, gradu njegove hidžre a neki, pak, da se treba ukopati u njegovom rodnom gradu, Mekki. Trajalo je razilaženje sve dok Allahovom milošću nije došao Ebu Bekr i prenio hadis: “ Poslanici se ukopavaju na mjestu na kojem su umrli.” Pa su svi prihvatili hadis i ponovo je nestalo razilaženje.

Potom su se razilši po pitanju hilafeta pa su neki rekli: Od Ensarija halifa i od Muhadžira halifa, pa je došao Ebu Bekr i prenio hadis: “ Imamet je u Kurejšu.” Nakon čega su svi prihvatili hadis i imenovali njega za halifu što zbog Poslanikovog prepuštanja imameta u namazu Ebu Bekru, što zbog ajeta koji upućuju na njega, što zbog Ebu Bekrovog predvođenja Hadždža 9.H.g.

Dokaz ispravnosti hilafeta Ebu Bekra nalazimo u Kur’anu. Kaže Allah, dž.š.:

﴿ قُل لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ ٱلأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَىٰ قَوْمٍ أُوْلِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِن تُطِيعُواْ يُؤْتِكُمُ ٱللَّهُ أَجْراً حَسَناً وَإِن تَتَوَلَّوْاْ كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَاباً أَلِيماً ﴾

“ Reci beduinima koji su izostali: Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate Allah će vam lijepu nagradu dati, a

ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti.”[242]

Allah, dž.š., naređuje Poslaniku, a.s., da kaže onima koji su izostali iz borbe sa njim da će biti pozvani da se bore protiv veoma hrabrog i moćnog naroda i ukazuje ovim ajetom da je onaj koji će ih pozvati da se bore osoba koju je obaveza slijediti jer, ako mu se budu pokoravali zaslužiće lijepu nagradu a ako mu se ne budu pokoravali čeka ih bolna patnja.

Deo ajeta:

(فَإِن تُطِيعُواْ يُؤْتِكُمُ ٱللَّهُ أَجْراً حَسَناً وَإِن تَتَوَلَّوْاْ كَمَا تَوَلَّيْتُم مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَاباً أَلِيما)

“...pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti.”

Jasno ukazuje na obavezu slijeđenja i pokoravanja tom imamu koji će ih pozvati jer se samo slušanjem njegove naredbe zarađuje lijepa nagrada.

Mufessiri su se razišli po pitanju: Na koga se odnose riječi: “... protiv naroda veoma hrabrog i moćnog.” Pa su neki rekli da su oni pleme Benu Hanife a neki su rekli da su to Perzijanci, vojska Bahtensara.

Ako kažemo da je to pleme Benu Hanife time utvrđujemo hilafet Ebu Bekra i hilafet Omera nakon njega jer ga je Ebu Bekr predložio za halifu.

A ako kažemo da su to Perzijanci onda time potvrđujemo hilafet Omera i onoga koji je Omeru bio halifa, čijim je hilafetom Omer bio zadovoljan, čije je slijeđenje Omer naređivao tj. Ebu Bekra.

Allah, dž.š., kaže:

(وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ ٱلرُّسُلُ أَفإِنْ مَّاتَ أَوْ قُتِلَ ٱنْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَن يَنقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ فَلَن يَضُرَّ ٱللَّهَ شَيْئاً وَسَيَجْزِي ٱللَّهُ ٱلشَّاكِرِينَ)

“Muhammed je samo Poslanik, a i prije njega je bilo Poslanika. Ako bi on umro ili ubijen bio, zar biste se

[242] Sura El Feth, 16. ajet

stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu nimalo nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi.”[243]

Allah, dž.š., nas obavještava da će među muslimanima postojati oni koji će se vratiti u džahilijjet ali i da postoje oni koji će do kraja biti zahvalni i strpljivi na islamu.

Kaže Hasan, r.a.: “Ebu Bekr je bio imam zahvalnih jer su se oni koji su bili zahvalni i strpljivi borili protiv onih koji su se stopama svojim vratili, a Ebu Bekr je bio vođa zahvalnih.”

Zatim, u ajetu se spominje da će se vraćanje stopama džahilijjeta od strane nekih muslimana desiti odmah nakon Poslanikove smrti, u vrijeme kada je Ebu Bekr, r.a., bio halifa. U njegovo vrijeme se desilo odmetanje od vjere pa su na odmetnike izašli zahvalni ashabi Božijeg Poslanika na čelu sa Ebu Bekrom.

Od dokaza hilafeta Ebu Bekra je sklopljeni Idžma po tom pitanju.

Pa ako rafidije kažu: Idžma nije mogao biti sklopljen jer Alija, r.a., nije bio prisutan!

Reći ćemo im: Idžma je sklopljen kada je prisegu dao i Alija, r.a.

Rafidije će reći: Allah, dž.š., kaže u Kur’anu:

(إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُ وَٱلَّذِينَ آمَنُواْ ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ)

“Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno molitvu obavljaju i zekat daju.”[244]

Pod riječima: **“...oni koji ponizno molitvu obavljaju.”** Misli se na Aliju a to znači da je on zaštitnik muslimana što znači da je on halifa poslije Poslanika, a.s.

Kažemo im: Da ajet upućuje na to što govorite to bi onda spoznali ashabi i sam Alija i ne bi se složili na hilafet Ebu Bekra, Omera i Osmana.

U ajetu se spominje množina pa je preokretanje množine u jedninu odstupanje od stvarnosti bez ikakvog dokaza. Također,

[243] Sura Ali Imran, 144. ajet
[244] Sura El Maide, 55. ajet

da je dozvoljeno da oni upotrebe ovaj ajet kao dokaz za Alijin imamet onda bi bilo dozvoljeno i drugima da ga upotrebe kao dokaz za hilafet svojih halifa.

Čak i da prihvatimo da ajet upućuje na Aliju, riječ *velijj* ne upućuje na imamet jer *velijj* nekada znači i : pristalica i štićenik pa je moguće da Alija bude *velijj* Ebu Bekra tj. Njegov pristalica.

Rafidije će zatim pokušati da hadisom: " Allahu moj, budi zaštitnik onome koga on zaštiti i neprijatelj onome kome on bude neprijatelj." Dokažu hilafet Alije nakon Poslanika, a.s.. Međutim, svakom razumom obdarenom biću jasno je da u ovome nema dokaza za njegov hilafet jer je ovo dova za Aliju, r.a.

Poslije toga će reći: "Poslanik je rekao: "… budi neprijatelj onome kome on bude neprijatelj." A Ebu Bekr je bio Alijin neprijatelj."

Reći ćemo im: Neprijateljstvo[245] između Alije i Ebu Bekra nije

---

[245] Šije, često pokušavaju da prevare obične ljude i uvere ih da je Alija, r.a., smatrao Ebu Bekra i Omera lažovima. Oni navode hadis: *"... Ebu Bekr vam je naveo hadis Božijeg Poslanika, a.s u kojem on kaže: "Ono što ostane posle nas se ne nasleđuje, ono što mi ostavimo je sadaka." Vi ste ga zbog toga proglasili lažovom, pokvarenjakom i izdajnikom…"* kojim pokušavaju da dokažu da je Alija r.a. smatrao Ebu Bekra i Omera lažovima i pokvarenjacima što je daleko od istine. Kaže Imam Nevevi komentarišući ovaj hadis: "Kaže Maziri: "Ove riječi koje se prenose ne priliče Abbasu, r.a., niti nekome poput Alije r.a. Mi ne kažemo za ikoga da je bezgrješan osim za Poslanika, a.s., i za onoga kome Poslanik, a.s., to posvjedoči, ali je nama naređeno da imamo lijepo mišljenje o svim ashabima. Zbog toga, neki ljudi smatraju ove riječi greškom prenosilaca ovog hadisa tako da čak neki i ne zapisuju ovo u svojim prepisima. Kaže Maziri: "A ako pripišemo i potvrdimo ove riječi potrebno je da damo odgovarajuće tumačenje za njih pa je od najboljeg što smo čuli u komentaru ovoga to da su ove riječi Abbasa, r.a., od izražavanja mišljenja, prema sinu svoga brata kojeg Abbas smatra kao svojim sinom, koje ne misli zaista i u čiju je suprotnost siguran. Abbas je izgovorio ove riječi kako bi ukazao Aliji r.a. na žestinu greške koju je počinio kada je smatrao da je Abbas, r.a., pogriješio u ovoj stvari I kako bi ga savjetovao da se povrati od te greške a ne zato što je smatrao Aliju lažovom i sl. Ovo tumačenje je neophodno jer je ovaj razgovor tekao uprisustvu velikih ashaba poput Omera, r.a., Osmana r.a., Sa'da r.a., Zubejra r.a. i Abdurrahmana r.a., i niko od njih nije negirao ovo u govoru Abbasa čak iako su nam oni poznati po odvraćanju od zla i upućivanju na dobro jer su svi oni znali i razumjeli iz konteksta i situacije da oni to nisu zbilja mislili. (Kažem (Sami Dzeko): Šitski govor da je Abbas zbilja smatrao Aliju lažovom i da je Alija smatrao Ebu Bekra i Omera lažovima i pokvarenjacima je

utvrđeno već je mnogobrojnim hadisima utvrđena suprotnost toga. Zar se ne prenosi od Alije, r.a.,: "Pričao mi je Ebu Bekr i istinu je rekao Ebu Bekr…"

Nakon toga, rafidije će reći: Rekao je Božiji Poslanik: "Onaj kome ja budem *mevla*, Alija je njegov *mevla*." A ovo ukazuje na njegov hilafet nakon Poslanika.

Kažemo: Da u hadisu postoji nešto što ukazuje na Alijin hilafet ne bi se sklopio Idžma za hilafet nekog drugog jer je Poslanik, a.s., rekao: " Neće se moj ummet sožiti na zabludi."

Riječ مولى u arapskom jeziku ima nekoliko značenja:

- مولى nekada znači "pomagač" kao u ajetu:

(فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ)

"A Allah je njegov pomagač (*mevla*) **i Džibril i poslušni vjernici."**[246]

nevjerovanje u Kur'anski ajet: "Vi ste najbolji narod koji se ikada pojavio: Naređujete da se čini dobro a od zla odvraćate i u Allaha vjerujete." (Ali Imran, 110) jer je nemoguće da prisutni ashabi koji su opisani ovim svojstvima od strane Sveznajućeg prećute na takav govor osim u slučaju da su znali da oni ne misle to zaista.)

Kaže Maziri: Isto je i u slučaju Omerovog govora koji znači: "Zbog vašeg mišljenja da smo ja i Ebu Bekr pogriješili, a i mi i vi vjerujemo u jedno, mi ćemo ispasti kao lažovi, pokvarenjaci i izdajnici. tj.: Neko će pomisliti, zbog vašeg suprotstavljanja nama,da vi nas smatrate lažovima i izdajnicima." (Šerh Sahihil Muslim, Jahja ibn Šeref En Nevevi, 12/ 71- 72) Kaže Imam Ebul Hasen Es Sinedi: "Njegove riječi: "…između mene i ovog grješnika, lažova i pokvarenjaka." Znače: Između mene i onog ko se prema meni ponaša kao što se ponaša neki lažov, izdajnik, grješnik. Takođe ,Omerove riječi isto ovo znače tj.: Ponašali ste se prema nama kao onaj koji vidi da je njegov drug lažov, pokvarenjak i izdajica." (Hašijetu Sinedi ala Sahihil Muslim, str. 68)

Kaže Imam Muhammed Tekijj El Usmani: "Rasprava između Abbasa i Alije desila se zbog uprave nad Poslanikovom a.s. sadakom u Medini. Svaki od njih je tražio od Omera r.a. da mu da upravu nad dijelom zemlje nad kojim drugi neće imati pravo. Pa je Omer r.a. to odbio jer bi možda takvom podjelom neko pomislio da je to podjela sa pravom vlasništva nad tim imetkom. Omer, r.a., se plašio da nakon nekog vremena ljudi ne kažu da je on dodijelio njima vlasništvo nad tom zemljom. Nakon toga im je Omer, r.a., rekao , kao što se to i vidi iz hadisa, da, ili zajedno upravljaju tom zemljom, ili će on preuzeti upravu u svoje ruke." (Fethul Mulhim Šerh Sahihil Muslim, Muhammed Tekijj El Usmani, 3/ 49)

[246] Sura et Tahrim, 4. ajet

– مولى ponekada znači i "rođak". Kaže Allah, dž.š.:

(وَإِنِّي خِفْتُ ٱلْمَوَالِيَ مِن وَرَآءِى)

"Bojim se rođaka (*mevalije*) **mojih po krvi nakon mene…"**[247]

Kaže El Fadl ibnul Abbas ibn Utbe ibn Ebi Leheb govoreći o Benu Umejje:

مهلا بني عمنا مهلا موالينا   لا تنبشوا بيننا ما كان مدفونا

" Polako o sinovi mog amidže, polako rođaci moji, nemojte iskopavati ono što je bilo zakopano."

– مولى ponekada znači "onaj koji je oslobodio" pa će značenje hadisa biti: " Onaj koga sam ja oslobodio, Alija ga je oslobodio – (*mevla*)." Odnosno Aliji poklanjam nagradu od toga.

– مولى nekada dolazi u značenju "miljenika". Kaže Poslanik, a.s.,: " Muzejna, Džuhejna, Eslem i Gifar su miljenici - (*mevla*) Allaha i Njegovog Poslanika.

– مولى ponekada znači i "komšija". Kaže Murebi' ibn Da'da'a El Kilabi kome je komšija bio Kelib ibn Jerbu', hvaleći svoje komšije:

جزالله خيرا و الجزاء بكفه   كليب بن يربوع و زادهم خيرا

هم اخلطونا بالنفوس و الجموا   الى نصر مولاهم مسومة جردا

"Allah dobrim nagradio a dobro je kod Njega. Kelib ibnu Jerbu'a i pohvalu mu uvećao. Izmiješali smo se našim dušama pa pohrliše da lijepu pomoć, svi do jednog, njihovom komšiji - (*mevla*) pruže"

- Od značenja riječi مولى je i "zet". Kaže El Muhtar ibn Jezid ibn Kajs El Kilabi:

فلا تنسين النافعين كليهما   و هذا في السوق مولى بني بدر

---

[247] Sura Merjem, 5. ajet

“I nemojte zaboraviti da su oba pomagača, a ovaj na pijaci je zet - (*mevla*) Benu Bedra.”

Sva ova značenja koja smo spomenuli, spomenuli smo ih da ukažemo da mevla u arapskom jeziku nikako ne može biti halifa. Zatim, ako hadis podvrgnemo ovim značenjima vidjećemo da mu najviše odgovara značenje “pomagač” tj.: “ Onaj kome sam ja pomagač u njegovom vjerovanju i Alija je njegov pomagač u vjeri, štitiće ga svojim tijelom i svojom dušom.” Iz ovog hadisa vidimo da Poslanik, a.s., ukazuje na Alijin, r.a., visoki stepen u vjeri i ukazuje na to da je ono što se ne vidi kod Alije isto kao ono što se vidi kod njega jer on sve radi iskreno, ne skriva u sebi nikakva suprotna osjećanja onima koja ispoljava. Alija pomaže, ne zbog čuvenosti, želje za imetkom ili prijestoljem, nego zato što je njegova unutrašnjost takva, zato što voli da pomaže, Allaha radi.

Takođe, od mogućih značenja ovog hadisa je i: “ Onaj koji voli mene on voli i Aliju.”

Neko će upitati: Zašto Poslanik, a.s., ovako govori o Aliji?

Korist spominjanja Alije u mnogobrojnim hadisima Božijeg Poslanika, a.s., je najverovatnije u tome što je Poslanik, a.s., znao da đe Haridžije napadati Aliju i tvrditi da je on izašao iz vjere pa ga je ovim govorima zaštitio i pobio njihove tvrdnje.

Ako rafidije kažu: “ Da je Poslanik, a.s., ovim hadisom želeo da ukaže na to što tvrdite, on bi rekao: “ Alija u sebi ne skriva ništa već je onakav kakvim ga vidite.”

Mi im kažemo: Isto tako, da je ovim hadisom želeo da ukaže na Alijin hilafet on bio rekao : “ Alija je halifa nakon mene.”

Zatim, ovakva tvrdnja je optuživanje Poslanika, a.s., da nije vjerodostojno izvršio svoju misiju poslanstva.

Ono što smo mi naveli od značenja riječi *mevla*, niko ga nije negirao i nije sklopljen idžma suprotno od toga za razliku od rafidijskog razumijevanja na čiju se suprotnost sklopio idžma ashaba.

Još jedan od načina na koji će rafidije pokušati da dokažu hilafet Alije, r.a. je tumačeći hadis Poslanika, a.s., u kojem on Aliji kaže: " Jesi li zadovoljan da naspram mene budeš kao Harun Musau s tim što nakon mene nema Poslanika?"[248] da se odnosi na hilafet.

Kažemo im: Vi rafidije, zbog zaostalosti vašeg razuma uvijek se hvatate za nešto u čemu nema dokaza za ono što pokušavate dokazati.

Dokaz nepostojanosti onoga što tvrdite u ovom hadisu je na prvom mjestu Idžma ashaba na hilafet Ebu Bekra i Alijino nekorišćenje ovog hadisa da utvrdi svoj hilafet tada, i u vrijeme pobuna u toku njegovog hilafeta.

Zatim, dokaz nemogućnosti da se ovaj hadis koristi kao dokaz za utvrđivanje hilafeta je to što je njegovo bukvalno značenje odbačeno. Naime, Harun je bio Musaov brat po ocu i po majci i bio njegov sudrug u poslanstvu, primao objavu od Allaha, dž.š., i nije bio halifa nakon Musaa jer je on umro prije Musaa a.s. A što se Alije tiče, on, niti je bio brat Poslanika po ocu i majki, niti je bio njegov sudrug u poslanstvu, pa ako hilafet nije pripao onome ko je sve to bio tj. Harunu pored Musaa, kako onda da pripišemo hilafet onome ko nije ništa od toga?

Da rafidije znaju povod ovog hadisa nikada ne bi govorili ono što govore. Ovaj hadis Poslanik, a.s., je izgovorio nakon što je ostavio Aliju u Medinu da bude njen namjesnik dok je on bio sa mudžahidima na putu za Tebuk, i kada su munafici govorili da Poslanik izbegava i mrzi Aliju pa ga je Alija pratio, došao do njega i rekao mu: " O Poslanice, zar ćeš me ostaviti sa onima koji su izostali?" Pa mu je Poslanik, a.s., rekao: "Zar nisi zadovoljan da mi budeš kao Harun Musau s tim što poslije mene nema Poslanika.?" tj. Ostavio sam te da budeš moj zamjenik u upravi dok sam ja na putu kao što je Musa ostavio Haruna da ga zamjenjuje i da upravlja narodom dok je on zauzet razgovorom sa Allahom, dž.š., na Sinaju.

Takođe, ako bi u Poslanikovom ostavljanju za svog zamjenika u njegovom odsustvu imalo dokaza za hilafet, pa, Poslanik je u

[248] Buhari, hadis br. 3706, str. 438.

većini slučajeva za svog zamjenika ostavljao Abdullah ibn Ummi Mektuma, pa zar u tome ima nekakakvog dokaza njegovog hilafeta?

Poslanik, a.s., je postavio Ebu Bekra kao predvodnika Hadždža 9.H.g. i postavio ga za imama u džamiji u zadnjim danima svog života. Poslanik, a.s., je postavio Omera za nadležnog za sadaku Kurejša, postavio Zejd ibn Harisa i njegovog sina Usamu za vođe vojske neposredno prije svoje smrti. Pa je poslao Muaza u Jemen kao nadležnog za vjerska pitanja. Postavio Bazana kao upravnika Jemena koji je na tom mjestu ostao sve do svoje smrti godine Oprosnog Hadždža nakon čega je Poslanik kao namjesnike Jemena poslao Ebu Musa El Eš'arija, Halid ibn Seid ibn El As, Ja'la ibn Umejje i Amr ibn Hazma. Zatim je poslao Zijad ibn Lebid El Bejadija i Ukaše ibn Sevra da upravljaju Hadramevtom. Pa je takođe poslao Itab ibn Usejda u Mekku da bude njen vođa i kadija. Postavio je Amr ibn El Asa za vođu bitke Zatu Selasil… ali ni u jednom od ovih imenovanja nema dokaza da je neko od ovih halifa nakon Poslanika, a.s.

Zatim, prenosi se ispravnim senedom preko Ibn Ebi Mulejke a on od Ibn Abasa da je Poslanik, a.s., rekao: "Ebu Bekr i Omer su meni kao Harun Musau."[249]

Pa ako kažu: Ovo je ahad predaja – kažemo im: Isto tako je i hadis kojeg vi prenosite od ahad predaja.

Mnogo je dokaza ljubavi između Alije i ostalih ashaba. Između ostalog i Alijino udavanje svoje ćerke Ummu Kulsum za Omera kao i mnogobrojne predaje koje se prenose od njega kao npr.: Prenosi se od Muhammed ibnul Hanefijje[250]: Pitao sam mog oca: Ko je najbolji čovjek nakon Poslanika? Pa je rekao: "Ebu Bekr !"A ko zatim? Pa je rekao: " Omer !" [251] Prenosi se da je Alija rekao Omeru: Ja , zaista, mislim da će te Allah učiniti da budeš sa tvoja dva druga[252] sjećam se da sam puno puta čuo Božijeg Poslanika,

---

[249] Tebsiretul Edille, Ebu Mu'in En Nesefi, 2/ 472
[250] Sin Alije, r.a. a dat mu je naziv Ibnul Hanefijje kako bi se razlikovao od Alijinih sinova sa Fatimom, r.a., jer je on sin Alije i Havle iz plemena Benu Hanife.
[251] Buhari, hadis br. 3671, str. 432.
[252] Poslanikom i Ebu Bekrom

a.s., da kaže: " Išli smo ja, Ebu Bekr i Omer, ušli smo ja, Ebu Bekr i Omer, izašli smo ja, Ebu Bekr i Omer."[253] Zatim se prenosi da je Alija, r.a., rekao: " Niko mi nije pričao od Božijeg Poslanika, a.s., a da nisam tražio da mi se zakune osim Ebu Bekra, pričao mi je Ebu Bekr i istinu je rekao Ebu Bekr."[254]

Prenosi se da je Poslanik, a.s., rekao, govoreći o Ebu Bekru i Omeru: "Oni su za vjeru kao sluh i vid."

Također, bilježi Buhari da je Poslanik, a.s., rekao: "Kada bih nekoga uzeo za prijatelja uzeo bih Ebu Bekra za prijatelja, ali, vaš drug je prijatelj milostivog."[255]

Kaže Poslanik, a.s.: "Ako vlast preuzme Ebu Bekr naćićete ga tjelesno slabog ali jakog u izvršenju Allahovih naredbi. Ako vlast preuzme Omer, vidjećete da je on jak u tijelu i jak u izvršavanju Allahovih naredbi, a ako je preuzme Alija, vidjećete da je on smiren, na uputi."

Kaže Poslanik: "Hilafet je nakon mene trideset godina." – a ovo je period hilafeta četvorice pravednih halifa.

Kaže Poslanik, a.s: "Ko je bolji od Ebu Bekra, oženio me svojom ćerkom, opremio me svojim imetkom, borio se sa mnom u satima straha. "

Prenosi se da je neka žena došla kod Božijeg Poslanika i upitala ga o nečemu a zatim rekla: " Ako se vratim pa te ne nađem, kome da se obratim?" Pa je Poslanik, a.s., rekao: "Ako se vratiš i ne nađeš me, obrati se Ebu Bekru."

Kaže Poslanik, a.s.: "Narod u kome je Ebu Bekr, ne treba da da prednost nekom drugom."

Rafidije će reći: "Ebu Bekr nije dao Fatimi Poslanikovu, a.s., zaostavštinu[256]!"

---

[253] Buhari, hadis br. 3685, str. 434.
[254] Tebsiretul Edilleh, Ebu Mu'in En Nesefi, 2/ 472
[255] Buhari, hadis br. 3655, str. 431.
[256] Kaze Šejh El Muhammed Tekijj El Usmani El Hanefi: "Poslanik a.s. je kao otac čovječanstva pa je njegov miras pripao svima kao trajna sadaka." (Fethul Mulhim, 3/ 53) Prenosi Urve o Aiše, r.a., da je rekla: " Kada je umro Božiji Poslanik, a.s., njegove žene su željele da pošalju Osman ibn Affana Ebu Bekru da

ga upita o njihovom mirasu pa je Aiša rekla: Zar Poslanik a.s. nije rekao: " Mi se ne nasleđujemo, ono što ostavimo to je sadaka." (Sahih Muslim, hadis br. 4546, Ebu Davud, hadis br. 2977) Ovim hadisom pobijamo tvrdnju šija da je Ebu Bekr izmislio taj hadis jer se hadis sahih predajom prenosi i od Aiše i mnogih drugih. Takođe, ne postoji nikakva korist za Ebu Bekra u nedavanju mirasa porodici Božijeg Poslanika pa on nema nikakve potrebe da izmišlja hadise. Šitske tvrdnje su smiješne jer je to optuživanje najboljeg ashaba za čiji je iman posvjedočio Allah, dž.š., Njegov Poslanik i cio Poslanikov Ummet da je bez razloga, bez ikakve koristi za sebe ili za svoju porodicu sa ogromnom štetom i sa ogromnim grijehom za izmišljanje hadisa kako je to Poslanik rekao: " Ko na mene slaže namjerno neka pripremi sebi mjesto u Vatri." izmislio hadis i zabranio Fatimi njeno pravo. U rivajetu Buharije Ebu Bekrovog hadisa da je Poslanik a.s. rekao: " Mi se ne nasleđujemo, ono što ostavimo to je sadaka." Nakon ovih riječi kaže se: "… Pa mu je Alija r.a. posvedočio to i rekao: Mi znamo tvoju dobrotu o Ebu Bekre, pa je zatim spomenio njihove rodbinske veze sa Poslanikom a.s. i njihova prava nakon čega je Ebu Bekr rekao: " Tako mi Onoga u čijem je vlasništvu moja duša, održavanje Poslanikovih rodbinskih veza mi je draže od održavanja svojih rodbinskih veza." (Sahihul Buhari, hadis br. 3711) Šije, koji tvrde da su sljedbenici Alije r.a. trebali bi da se osvrnu na ovaj i na slične hadise u kojima sam Alija, r.a., iskazuje svoju ljubav prema Ebu Bekru r.a. Kur'an takođe govori da se od Božijih Poslanika ne nasleđuje imetak vecć se nasleđuje znanje i mudrost. Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu: " I Sulejman naslijedi Davuda i reče: O ljudi, dato nam je znanje da razumijemo ptičije glasove i svašta nam je dato, ovo je zaista prava blagodat." (An Neml, 16) Iz ovog Kur'anskog ajeta jasno vidimo da je Sulejman, a.s., naslijedio Davudovo znanje i njegovu mudrost a ne njegov imetak.. Zatim kaže Allah ,dž.š., u Kur'anu prenoseći riječi Zekerijje a.s.: " Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina da naslijedi mene i porodicu Jakubovu, i učini, Gospodaru, da budeš njime zadovoljan." (Merjem, 5-6) a svakom razumon čovjeku jasno je da se Poslanici ne plaše za svoj imetak i za svoje kuće već se plaše za svoje znanje. Od Abdurrahman ibn Ebi Lejle se prenosi da je rekao: " Čuo sam Aliju, r.a., da kaže: " O Božiji Poslaniče, što ne vidiš da me postaviš za upravitelja našeg prava petine pa da ga ja dijelim još u toku tvog života kako nam niko ne bi prigovarao posle tebe? Pa je Božiji Poslanik, a.s., to uradio pa sam ja dijelio u toku njegovog života. Zatim je umro Božiji Poslanik pa me je na to mjesto postavio i Ebu Bekr, r.a., pa sam ja dijelio za vrijeme njegovog života, zatim me je i Omer r.a. postavio, pa sam dijelio u toku njegovog života sve do poslednje godine kada mu je došao veliki metak pa je odvojio naše pravo i poslao mi ga govoreći: Uzmi i podijeli. Pa sam mu ja rekao: O vođo pravovjernih, ove godine nama ovo ne treba a muslimanima treba. Pa ga je uzeo i podijelio muslimanimate godine." (Ebu Jusuf, Kitabul Haradž, str. 61.; Ahmed, 1/ 84-85) Bilježi Omer ibn Šebeh od Kesir En Neva: "Rekao sam Ebu Dža'feru (Muhammed El Bakiru): Jesu li vam Ebu Bekr i Omer nanijeli nepravdu i uzeli vam nešto? Pa je rekao: Ne !!! Tako mi onoga koji je poslao rastavljač istine od neistine i dao da ljudima bude uputa, nisu nam nanijeli ni trunčicu nepravde…" (Tarihul Medineh, Omer ibn Šebeh, 1/ 201 ; Es

Semhudi, Vefaul Vefa, 3/ 1001; Šerh Nehdžil Belaga 4/ 82) Pa zar sam Alija i sam ehlul bejt priznaje da im je Ebu Bekr, r.a., dao njihovo pravo a šije koji lažno tvrde da slijede Aliju smatraju da im nije dao njihovo pravo???? Zatim, mnogi šije pokušavaju da neuke ljude obijede da je Fatima, r.a., bila ljuta na Ebu Bekra i da je umrla ljuta na njega. Međutim, ako pogledamo hadis u kojem se spominje *“ zatim više nije govorila sa njim sve dok nije umrla”* vidimo da je u njegovom lancu prenosilaca Ibn Šihab Ez Zuhri koji je često komentarisao hadise a nije odvajao svoje riječi od hadisa pa su mu mnogi prigovarali na to i govorili mu: Odvoji tvoje riječi od Poslanikovih. (En Nektu Ala Ibn Salah, 1/ 829) Ovaj hadis, najbolje nam je objasnio Šejh Muhammed Nafi’ koji kaže: “ Ova priča prenijeta nam je preko 36 seneda. 11 seneda od ukupnog broja nije išlo preko Ibn Šihab Ez Zuhrija i ni u jednom od tih 11 nema ni tračka Fatimine ljutnje na Ebu Bekra i njenog negovorenja sa njim. Zatim, preko Ez Zuhrija je prošlo 25 seneda a od toga u 9 seneda takođe se ne spominje Fatimina ljutnja na Ebu Bekra.” (Ruhamau Bejnehum(na urdu jeziku), Muhammed Nafi’, 1/ 126-127) Islamska ulema je znala da Zuhri ponekada nenamjerno poveže svoje riječi sa hadisom pa su zato rekli: Prenosi Hatib El Bagdadi pa kaže: Rekao je Rebi’a Ibn Šihab Ez Zuhriju: “ O Ebu Bekre, kada govoriš ljudima svoje mišljenje reci im da je to tvoje mišljenje a kada im govoriš sunnet reci im da je to sunnet da ne pomisle da je to tvoje mišljenje.” (El Fekih vel Mutefekkih, Hatib El Bagdadi, 2/ 148) Kaže Es Sujuti: “ Murseli Zuhrija, kaže Ibn Muin i Jahja ibn Seid El Kattan: Ne obaziri se na to.” (Tedribur Ravi, Sujuti, 1/ 205) Zatim, isti hadis koji šije pokušavaju da dokažu Fatiminu ljutnju na Ebu Bekra do njene smrti, pored toga što su to najverovatnije Zuhrijeve riječi prenosi se i sa drugačijim metnom koji objašnjava hadis koji se nalazi u Muslimu: Bilježi Omer ibn Šebeh preko Zuhrija hadis iz Muslima s tim što se na kraju kaže: “Pa nije govorila sa njim o tom imetku sve do svoje smrti.” (Tarihul Medineh, Omer ibn Šebeh, 1/ 197) Ovim hadisom jasno je svima onima koje je Allah, dž.š., počastio razumom da Fatima, r.a., nije bila ljuta na Ebu Bekra već nije govorila sa njim o toj temi nikada više do kraja njenog života. Zatim,prenosi se u drugim hadisima od Ebu Tufejla da je rekao: “ Poslala je Fatima Ebu Bekru: Jesi li ti (kao halifa tj. Je li Poslanikov imetak pripao Bejtul Malu) nasledio Poslanika ili ga je naslijedila njegova porodica? Pa je rekao: Čuo sam Poslanika a.s. da kaže: “Kada Allah, dž.š., da nešto Poslaniku a zatim ga uzme k Sebi, On ostavlja to onima koji ostaju posle njega.” Pa sam razumeo iz toga da njegov miras pripada svim muslimanima. Nakon toga je Fatima r.a. rekla: “Onda je onako kako ti kažeš i kako si čuo od Božijeg poslanika a.s.” (Ebu Davud, hadis br. 2973 ; Ahmed, 1/ 4 ; Ebu Ja’la, 37) Zatim bilježi Bejheki hadis od Eš Ša’bija: “ Kada se razbolela Fatima r.a. došao joj je Ebu Bekr r.a. pa je tražio dozvolu da uđe kod nje. Alija je tada rekao Fatimi: O Fatima, Ebu Bekr ti dolazi u posjeti, voliš li da ga pustim? Pa je rekla: Da. Pa je ušao… nakon toga je rekao: “Tako mi Allaha nisam ostavio kuću i imetak i porodicu osim zbog Allahovog, dž.š., zadovoljstva, zadovoljstva Njegovog Poslanika i zadovoljstva Poslanikove, a.s., porodice. Pa je i Fatima bila zadovoljna njime.” (Bejheki, 6/ 301) Ovaj hadis zabilježio je i Ibn Sa’d u Et Tabekat (8/27) kao i El Muhibb Et Taberi u Rijadu Nadireh gdje ga je naslovio: “ Fatima je umrla zadovoljna Ebu Bekrom ” (Rijadu

Kažemo: On joj nije zabranio miras da bi ga on uzeo već zato što je Poslanik, a.s., rekao: " Mi Poslanici se ne nasleđujemo, ono što ostavimo je sadaka." i za to su mu posvedočili veliki ashabi poput Omera, Osmana, Alije, Talhe, Zubejra i Abdurrahman ibn Avfa.

Kur'an nam govori da se Poslanici ne nasleđuju. Kaže Allah, dž.š.:

(وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ ٱلطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِن كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَٰـذَا لَهُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْمُبِينُ)

"I Sulejman naslijedi Davuda i reče: "O ljudi, dato nam je da razumijemo ptičije glasove i svašta nam je dato, ovo je zaista prava blagodat."[257]

Nadireh, 1/ 156) Kaže Bedruddin El Ajni El Hanefi: " Ovo mišljenje (da je umrla zadovoljna Ebu Bekrom) je mnogo jako jer je očigledno da je Ša'bi ovo čuo od Alije ili od nekoga ko je to čuo od Alije r.a." (Umdetul Kari, El Ajni, 15/ 20) Kaže Muhammed Tekijj El Usmani: " Prvo je Fatima tražila od Ebu Bekra miras, pa kada ju je Ebu Bekr obavijestio o hadisu kojeg je čuo od Poslanik a.s. ona je to prihvatila ali je ona tražila upravu nad tom zemljom. Međutim, Ebu Bekr joj to nije dozvolio pa je to prihvatila govoreći: " Onako je kako ti kažeš i kako si čuo od Poslanika a.s." pa je ostalo u njenom srcu nešto od njenog prethodnog mišljenja jer je mislila da je ovaj hadis ne sprečava od uprave imetkom. Nakon toga, Ebu Bekr je to osjetio i otišao kod nje nakon čega je ona umrla zadovoljna njime a i on njome zadovoljan". (Fethul Mulhim, Muhammed Tekijj El Usmani, 3/ 57) Kaže Ibn Kesir: " Nakon što joj Ebu Bekr nije dao da upravlja imetkom jer je smatrao da je njegova obaveza kao halife muslimana, da radi sve ono što je radio Božiji Poslanik i da upravlja svime onime čime je upravljao Božiji Poslanik, a.s., kao što to Ebu Bekr kaže: "Vallahi ja neću ostaviti stvar koju je radio Božiji Poslanik, a.s., a da je ja ne uradim.", ona tj. Fatima je osjetila nešto u sebi." (El Bidaje Ve Nihaje, Ibn Kesir, 5/ 289)
Zatim, od mnogih šitskih imama i u mnogim šitskim knjigama se prenosi da je Fatima, r.a., bila zadovoljna Ebu Bekrom i da je Ebu Bekr ispravno postupio po pitanju Poslanikovog mirasa: Prenosi se od Zejd ibn Alija da je rekao: " Da sam ja bio na Ebu Bekrovom mjestu i da se meni povjeri sud o tome i ja bih presudio kao Ebu Bekr r.a." (Šerh Nehdžil Belaga, Ibn Ebil Hadid, 4/ 82)
Mnoge šitske knjige prenose Fatimino zadovoljstvo Ebu Bekrovom presudom. Od takvih knjiga je i knjiga Šerh Nehdzil Belaga od Ibn Mejsema El Bahranija (5/ 107) kao i Ibn Ebi Hadid u Šerhu (4/ 80) Zatim bilježi Ibn Ebil Hadid od El Murteda od Ibn Aiša da je rekao: " Kada je Alija postao halifa neki su mu rekli da uzme Fedek pa je on rekao: Stidim se od Allaha dž.š. da uzmem nešto što nam nije dao Ebu Bekr a u čemu ga je pratio Omer r.a." (Šerh nehdžil Belaga, 4/ 94)
[257] Sura En Neml, 16. ajet

Iz ovog Kur’anskog ajeta jasno vidimo da je Sulejman, a.s., naslijedio Davudovo znanje i njegovu mudrost a ne njegov imetak..

Zatim, kaže Allah, dž.š., u Kur’anu prenoseći riječi Zekerijje a.s.:

(وَإِنِّي خِفْتُ ٱلْمَوَالِيَ مِن وَرَآءِى وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِي عَاقِراً فَهَبْ لِي مِن لَّدُنْكَ وَلِيّاً * يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَٱجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيّا)

“Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina da naslijedi mene i porodicu Jakubovu, i učini, Gospodaru, da budeš njime zadovoljan.”[258]

Svakom razumnom čovjeku jasno je da se Poslanici ne plaše za svoj imetak i za svoje kuće već se plaše za svoje znanje.

Fatima, r.a., nije tražila Fedek po osnovi mirasa već je govorila da joj je Poslanik, a.s., to poklonio još u toku života pa je Ebu Bekra tražio od nje svjedoke za to nakon čega su posvjedočili Alija i Ummu Ejmen, nakon čega joj Ebu Bekr nije dao Fedek jer je za ispravno svjedočenje potreban jedan muskarac i dvije žene. Fatima je nakon ovoga pristala na Ebu Bekrovu presudu a dokaz njenog pristanka i zadovoljstva sa Ebu Bekrovom odlukom nalazimo u hilafetu Alije, r.a., jer, ni sam Alija nije isplatio Fedek Hasanu i Husejnu u vrijeme svog hilafeta a da je ispravna rafidijska tvrdnja da joj je Ebu Bekr učinio zulum on bi to uradio.

Hilafet Omer El Faruka

Omer, r.a., je ispunjavao sve uslove za hilafet, bio je Kurejšija, političar, vojskovođa i mudžtehid.

Nakon što smo spoznali Omerovu spremnost da bude halifa muslimana, kažemo: Ebu Bekr je predložio Omera za halifu pa su mu svi ashabi dali prisegu, nakon čega je sklopljen idžma da drugi halifa muslimana bude Omer, r.a.[259]

[258] Sura Merjem, 5-6. ajet
[259] Tebsiretul Edilleh, En Nesefi, 2/ 482

U poglavlju o Ebu Bekru spomenuli smo da je ajet u kojem Allah, dž.š., kaže:

(قُل لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ ٱلأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَىٰ قَوْمٍ أُوْلِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِن تُطِيعُواْ يُؤْتِكُمُ ٱللَّهُ أَجْراً حَسَناً وَإِن تَتَوَلَّوْاْ كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَاباً أَلِيماً)

“Reci beduinima koji su izostali: Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti.”[260]

- dokaz hilafeta Omera, r.a., bez obzira odnosio se ajet na Benu Hanife ili na Perzijance jer, ako kažemo da je to pleme Benu Hanife time utvrđujemo hilafet Ebu Bekra i hilafet Omera nakon njega jer ga je Ebu Bekr predložio za halifu, a ako kažemo da su to Perzijanci onda time potvrđujemo hilafet Omera i onoga koji je Omeru bio halifa, čijim je hilafetom Omer bio zadovoljan, čije je slijedjenje Omer naređivao tj. Ebu Bekra.

Šta govoriti o hilafetu čovjeka za koga je Poslanik, a.s., rekao: “ Kada bi posle mene bio poslan Poslanik to bi bio Omer.”[261]

I rekao: “ O sine Hattabov, tako mi onog u čijoj je vlasti moja duša, nikada te šejtan nije sreo da ideš jednom stranom puta a da on nije prešao na drugu stranu.”[262]

Hilafet Osmana

Osman, r.a., je bio sposoban za vođenje ummeta a dokaz tome je Abdurrahman ibn Avfova prisega njemu i prećutno odobravanje ashaba, kao i samo prisustvo u Šuri koju je odabrao Omer.

Prenosi se da je Abdurrahman ibn Avf rekao Aliji: “ Dajem ti

---

[260] Sura El Feth, 16. ajet

[261] Mustedrek, Hakim, 3/ 92; Musned, Ahmed ibn Hanbel, 4/ 154; Mu’džemul Kebir, Et Taberani, 17/ 180; a u Buhariji (hadis br. 3689. str. 434) stoji: “U Benu Israilu, prije vas, postojali su ljudi kojima je govoreno iako nisu bili Poslanici pa ako bi iko od mog ummeta bio to isto to bi bio Omer.”

[262] Buhari, hadis br. 3683, str. 434.

prisegu za hilafet, da sudis po Allahovoj knjizi, po sunnetu Bozijeg Poslanika i slijediš stope Ebu Bekra i Omera?” Pa je Alija rekao: “Sudiću po Allahovoj knjizi i Sunnetu Poslanika, a.s., i činiću spostveni idžtihad.” Pa je Abdurrahman to isto rekao Osmanu, pa je on rekao: “Da!”

U ovome je dokaz zadovoljstva ashaba hilafetom Ebu Bekra i Omera jer, da oni nisu bili zadovoljni njihovim hilafetom neko od njih bi progovorio i negirao Abdurrahmanov uslov da treći halifa sijedi stope svoja dva prethodnika. Oni su opisani kao oni koji odvraćaju od zla i upućuju na dobro a ako u slijeđenju stopa dvojice prethodnika ima ikakvog zla oni bi to negirali.

Zatim, u riječima Alije, r.a., : “ Sudiću po Allahovoj knjizi i sunnetu Poslanika i činiću sopstveni idžtihad.” nema ničega što bi upućivalo na Alijino nezadovoljstvo Ebu Bekrom i Omerom jer se njegove riječi odnose na njegov mezheb po kojem je mudžtehidu zabranjeno da slijedi druge mudžtehide, mezheb po kojem je obaveza mudžtehidu da propise uzima direktno iz Kur’ana i Sunneta, za razliku od mišljenja Abdurrahmana i Osmana koji smatraju da je mudžtehidu dozvoljeno da slijedi drugog mudžtehida koji je učeniji od njega.

Dokaz da se ove Alijine riječi odnose na idžtihad a ne na hilafet nalazimo u Alijinom pomaganju pravednim halifama i njegovoj prisegi Osmanu.

Zatim, ono što navode od ružnih stvari koje su činili njegovi namjesnici, to nije dokaz protiv njega jer ih je on, kada bi saznao za njihovu neposlušnost, raspuštao i micao sa položaja.

Ka’ka’a ibn Sevra je Alija postavio za namjesnika Mejsana pa je ovaj uzeo njegovo blago i otišao kod Muavije, pa je postavio Eš’as ibn Kajsa za namjesnika Azerbejdžana pa ga je ovaj izneverio a ipak, niko nije rekao da je ovo neka Alijina greška i napao Aliju zbog toga kao što oni napadaju Osmana zbog istih stvari.

Takođe, rafidije spominju da je Osman zapalio Mushafe a ne znaju da je to iz razloga da ljudi ne bi učili osim ono što je ispravno i da ne bi učili kiraetima koji nisu ispravni već da bi

učili samo onako na čijoj je ispravnosti postignut Idžma.

Istinu je rekao Poslanik, govoreći o Osmanu: “Osman je moj brat i drug u Džennetu.” I rekao, pokrivajući svoja koljena kada je ušao Osman: “ Zar da se ne stidim od onoga od koga se stide meleki.” Takođe, Poslanik, a.s., je obradovao Osmana Džennetom pa je rekao, kada je video Osmana i Aliju da zajedno ulaze na vrata: “ Ovako ćete vas dvojica ući u Dzennet, vas ne voli osim musliman i ne mrzi vas osim nevjernik.”

Zatim, ono što spominju o njemu da je on davao veliki imetak svojoj porodici i rođacima, istina je, davao je veliki imetak svojim rođacima, ali ne iz državne blagajne već iz svog sopstvenog imetka a to je najveći stepen dobročinstva.

Osman, r.a., je ubijen nepravedno, u trenutnku kada je učio ajet:

(فَسَيَكۡفِيكَهُمُ ٱللَّهُ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ)

“I biće im dovoljan Allah, a On sve zna i sve čuje.”[263]

Ubijen je na dan kada je u snu video Poslanika, a.s., koji mu je govorio: “ Nemoj iftariti danas, da iftarimo zajedno.” Ubijen je a postio je, čekao iftar sa Poslanikom oslanjajući se na Allaha, dž.š., koji vjernike najljepšom nagradom nagrađuje.

Dokaz da je on ubijen nepravedno je u tome što niko od velikih ashaba, onih kojima je obećan Džennet, onih koji su bili u Šuri, učesnika Bedra i ostalih znamenitih, nije smatrao da ga treba smijeniti a kamoli ubiti. Da je zasluživao da bude smijenjen, oni koji naređuju na dobro i odvraćaju od zla, bili bi najpreči da mu na to ukažu.[264]

Hilafet Alije

Nema sumnja da je Alijino porijeklo i njegova veza sa Poslanikom svima poznata. Svi znaju za Alijin brak sa ćerkom Poslanika, Fatimom Ez Zehrom, svi znaju za njegovo znanje,

---

[263] Sura El Bekara, 137. ajet

[264] Tebsiretul Edilleh, En Nesefi, 2/ 484- 488

njegovu pobožnost, njegovu hrabrost. Sve to nam govori da je on bio sposoban za hilafet.

Nakon utvrđivanja sposobnosti, u vrijeme kada na Zemlji nije postojao bolji čovjek, data je prisega Aliji da bude halifa, vođa pravovjernih.

Nakon ubistva Osmana, trećeg dana, sakupili su se muhadžiri i ensarije moleći Aliju da zaustavi fitnu koja se širila i prihvati hilafet, pa on pruži svoju ruku da mu daju prisegu. Davanjem prisege od strane Huzejme ibn Sabita, Ebul Hejsem ibn Et Tejhana, Muhammed ibn Mesleme, Ebu Musa El Eš'arija, Ibn Abasa i mnogih drugih, hilafet pređe u ruke Alije.

Kao što smo rekli ranije, nije od uslova za hilafet sklapanje Idžmaa već je dovoljno davanje prisege od jedne grupe ljudi.

Zatim, neki učenjaci govore da je Idžma sklopljen kada je hilafet prebačen na Šuru koja je imala šest članova i kada su ti članovi hilafet povjerili jednom od dvojice: Osmanu i Aliji. Kada je Osman poginuo, ostao je idžma za hilafet Alije, r.a.

Šta reći o Aliji osim hadisa, kada je Poslanik, a.s., bio na Hiri sa Ebu Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom: " Smiri se o Hira, nije na tebi niko osim Poslanika, Siddika i šehida."

Zaista je pogrdan govor o pravednim halifama utjerivanje u laž nikog drugog do Božijeg Poslanika, a.s.

Allah, dž.š., nema Ruke

Riječ *Jed* je još jedna u nizu riječi koje se spominju u Kur'anu a koje imaju više od pedeset značenja. Allah, dž.š., nam je u svojoj savršenoj Knjizi spomenuo da su te riječi i ti nejasni ajeti osnova razilaženja Ehli sunnet vel dzemata i raznoraznih sekti koje uzimaju ove ajete za osnovu svoje akide.

Allah, dž.š., kaže:

﴿ هُوَ ٱلَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ ٱلْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُّحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ٱبْتِغَاءَ ٱلْفِتْنَةِ وَٱبْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ ٱللَّهُ وَٱلرَّاسِخُونَ فِي ٱلْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِندِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلاَّ أُوْلُواْ ٱلأَلْبَابِ ﴾

“On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni - oni su glavina Knjige, a i drugi- nejasni. Oni čija su srca pokvarena - željni smutnje i svog tumačenja slijede one što su nejasni. A tumačenje njihovo zna samo Allah i oni koji su u nauku dobro upućeni - oni govore: Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg. A samo razumom obdareni shvataju.”[265] Od tih sekti je i sekta Vehabija koja je kao osnovu svoje akide uzela Vasitijsku akidu od Ibn Tejmije i slične knjige koje su sastavljene isključivo od nejasnih ajeta i hadisa. Ista ta sekta, sve te nejasne ajete i hadise tumači shodno svom ograničenom znanju arapskog jezika i islamskih nauka pa kaže da riječ *jed* u Kur'anu znači ruka pripisujući tako Allahu Uzvišenom nešto što sam sebi nije pripisao i poredeći Ga sa stvorenjima. Možda nikada ne bi bilo problema između Ehli sunnet vel džemata i vehabija po ovom pitanju da vehabije nisu svoj stav pripisale Selefu Salihu koji je od takvih izmišljotina čist. Iz tog razloga, pogledajmo šta je taj *jed* koji se spominje u Kur’anu:

Dva su stava učenjaka po pitanju ove riječi:

- Prvi je, a to je stav većine selefa, da je najbolje ovu riječ prenijeti onako kako je do nas došla na arapskom jeziku bez

[265] Sura Ali Imran, 7. ajet

prevođenja, tumačenja i ulaženja u kakvoću sa ubjeđenjem da to nije ruka niti nešto nalik organima stvorenja.

Ovo je stav imama Ebu Hanife, r.a., koji kaže: “On je nešto što nije slično ničemu. A kada kažemo: “Nešto” mislimo potvrđivanje Njegovog postojanja bez tijela, bez forme, bez akcidencije. On nema granicu, nema suparnika niti sudruga. Njemu ništa nije slično. On ima *jed*, *vedžh* i *nefs* onako kako je to Allah, dž.š., spomenuo u Kur'anu.”[266]

I kaže: : “Allahov, dž.š., *jed* je iznad njihovog *jeda*, nije kao *ejd* Njegovih stvorenja, i nije ruka. On je Stvoritelj *ejda*. Njegov *vedžh* nije kao *vedžh* njegovih stvorenja. On je Stvoritelj svakog *vedžha*. Njegov *nefs* nije kao *nefs* njegovih stvorenja, On je Stvoritelj svakog *nefsa*. Ništa nije kao On.”[267]

Kao što vidimo, on samo spominje riječi onako kako su one došle u Kur’anu i zabranjuje njihovo prevođenje govoreći: “ I nije dozvoljeno da se *jed* prevede na Perzijski.”[268]

Prevođenje i tumačenje ove riječi a zatim pokušaj opravdavanja govorom ; “ Ali mi ne znamo kakvoćću toga.” nije govor selefa već je to govor mudžessima i mušebbiha. Kaže Ibn Burhan: “Mušebbihe uzimaju bukvalno značenje ajeta i hadisa pa *jed* tumače kao ruka a *istiva* kao smještanje.”[269]

Zbog toga, pazi se dragi čitaoče od onih koji pripisuju Allahu, dž.š., manjkavost a zatim pokušavaju da se opravdaju govoreći da oni ne poznaju kakvoću te manjkavosti. Ruka je manjkavost kakva god da bude.

- Drugi stav učenjaka je te’vil ove riječi[270] u okviru njene upotrebe u arapskom jeziku pazeći na tenzih, odnosno, Allahovu čistoću od manjkavosti. Učenjaci koji zastupaju ovaj stav govore da ova riječ ima metaforčno značenje i da zapravo označava Allahovu moć i Njegovu dobrotu.

---

[266] Fikhul Ekber
[267] Fikhul Ebsat
[268] Fikhul Ekber
[269] El Vusul ila Ilmil Usul, Ibn Burhan, 1/ 377
[270] Ovo je stav cjelokupnog Halefa i velikog broja učenjaka Selefu Saliha

Mudžessimi, mušebbihi, vehabije i druge sekte pokušavaju da negiraju te'vil ove riječi pa govore da te'vilom ove riječi dolazimo do kontradiktornosti i pripisivanja Allahu, dž.š, dvije Moći ili dva Ni'meta a to je nemoguće jer Allah, dž.š., po njima, govori u Kur'anu da On ima dva *jeda*, i zato što bi tumačenjem jeda kudretom nestala Ademova, a.s., odlikovanost nad Iblisom.

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(قَالَ يَٰإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ)

"On reče: O Iblisu, šta te je spriječilo da učiniš sedždu onome koga sam Ja stvorio *bi jedejje* **"**[271]

Allah, dž.š., govori nam u ovom ajetu da je On stvorio Adema *bi jedejje* a vehabije govore da ovo *bi jedejje* znači: " sa svoje dvije ruke" i da je nemoguće da znači "sa svojom Moći" jer se ovdje upotrebljava dvojina riječi. Da bismo objasnili neispravnost njihove tvrdnje moramo se, prije svega, vratiti na učenjake arapskog jezika i upotrebu ove riječi u arapskom jeziku:

Kaže Ibn Mukrim El Efriki: "Ti nemaš za ovo beded znači: Ti nemaš za ovo snage niti *jedani* tj. moći. "[272]

I kaže: "Ja nemam za tog čovjeka "*jedani*" – odnosno snage."[273]

Kaže Ibn Mukrim: "A Arapi govore: Ja nemam za ovo *jed* – odnosno nemam za ovo snage, i govore: Ja nemam za ovo "*jedani*" i oni nemaju za to "*ejd*" odnosno snage."[274]

Kao što vidimo, Arapi upotrebljavaju dvojinu riječi jed[275] da njome ukažu na snagu tako da njihov govor da tumačenje *jeda* snagom u ovom ajetu iziskuje pripisivanje Allahu, dž.š., dvije Moći nije tačan.

Pogledajmo sada, kako su učenjaci tefsira protumačili ajete u kojima se spominje ova riječ:

---

[271] Sura Sad, 75. ajet
[272] Lisanul Arab, Muhammed ibn Mukrim ibn Menzur El Afriki, 3/ 81, Darus Sadir, Bejrut, Prvo izdanje
[273] Ibid. 15/ 422
[274] Ibid. 15/ 423
[275] Jedani - jedejni

Kaže Fahruddin Er Razi: Allah, dž.š., kaže:

(يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ)

"Jedullahi fevka Ejdihim."[276]

I kaže:

(وَقَالَتِ ٱلْيَهُودُ يَدُ ٱللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا۟ بِمَا قَالُوا۟ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَآءُ)

"Jevreji govore: *Jedullah*[277] **je stisnut, stisnute su ruke njihove[278] i prokleti da su zbog onog što govore, nije tako već** *jedahu mebsutatani*,[279] **On udjeljuje koliko On hoće."**[280]

I kaže:

(قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ)

" On reče: O Iblisu, šta te je spriječilo da učiniš sedždu onome koga sam Ja stvorio *bi jedejje* **"**[281]

Allahove riječi يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ – znače de je Njegov Kudret iznad njihovog kudreta a Njegove riječi koje prenosi od Jevreja يَدُ ٱللَّهِ مَغْلُولَةٌ – su u značenju ni'meta.

Dokaz tome je da su Jevreji ili potvrđivali postojanje Stvoritelja ili negirali. Pa ako su potvrđivali Njegovo postojanje nije dozvoljeno da se kaže da su Ga oni smatrali nesposobnim. To ne kaže razuman covjek. A ako su Ga negirali onda u spominjanju te nesposobnosti ne bi bilo nikakve koristi.

---

[276] Sura El Feth, 10. ajet

[277] Allahove blagodati su stisnute odnosno, On nam ne udjeljuje dovoljno. Poznato nam je da je Allah, dž.š., Jevrejima dao razne blagodati, spustao im je hranu sa nebesa, razdvojio im more, spasio ih od Faraona ali oni ipak nisu bili zadovoljni time i govorili su da im Allah, dž.š., nije dao dovoljno blagodati. Mislili su da je njihovo napustanje domova bolje od Allahovog rascjepljenja mora i spuštanja sofre sa nebesa.

[278] Oni su sškrtice jer ne uzvraćaju i ne zahvaljuju Allahu, dž.š., na Njegovim blagodatima

[279] Već su Njegove blagodati prema vama mnogobrojne

[280] Sura El Maida, 64. ajet

[281] Sura Sad, 75. ajet

Utvrđeno je da su oni vjerovali da im Allah, dž.š., ne daje od svojih blagodati pa je ovaj ajet od najjačih dokaza da se riječju "*jed*" želi ukazati na ni'met. Ako je značenje يَدُ ٱللَّهِ مَغْلُولَةٌ – "Allah nam ne daje od svojih blagodati" nužno je onda da Njegov odgovor na to, rijeci: بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ - budu u značenju blagodati odnosno da znače: " Ne, nego su Njegove blagodati mnogobrojne."

Zatim, ako bismo uzeli bukvalno značenje ovih riječi i rekli da one znače: "Ne, nego su Njegove ruke ispružene" onda bi Allah, dž.š., bio kao neki hendikep koji ne može da skupi svoje ruke. Uzvišen je Allah, dž.š., od toga.

Što se Allahovih, dž.š., riječi: قَالَ يَٰإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَ – tiče, učenjaci po ovom pitanju imaju dva stava:

Prvi je, (a to je neispravan stav) da su dva "*jeda*" dva svojstva Allahovog, dž.š., bića kojima On stvara odlikujući time ono što stvara tim svojstvima kao u slučaju Adema, a.s., Oni koji zagovaraju ovo mišljenje dokazuju to sledećim stvarima:

1.) Ove Allahove, dž.š., riječi ukazuju na to da je Allah, dž.š., učinio Adema onim kome su meleki učinili sedždu a uzrok te sedžde je u stvaranju Adema "*jedom*". Ako bi nekim slučajem "*jed*" značio kudret onda bi uzrok zbog kojeg su meleki učinili sedždu Ademu bio prisutan u svim stvorenjima pa bi naredba obuhvatala sedždu svim stvorenjima a ne samo Ademu. Iz tog razloga "*jed*" nije kudret.

2.) Allahov kudret je jedan a "*jed*" je upotrebljen u dvojini.

3.) Allahove rijeci لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَ – ukazuju na specifikaciju Adema odnosno da je on izuzetak od drugih. Iz tog razloga, nužno je da sve mimo Adema ne bude stvoreno "*jedom*" a pošto nema sumnje da je sve ostalo stvoreno kudretom iz toga proizilazi da "*jed*" nije isto što i kudret.

I drugi stav (a to je ispravan stav) da je "*jed*" u ovom ajetu metafora za kudret. Oni svoje mišljenje dokazuju sljedećim dokazima:

1.) Kudret je ono što stvari uzdiže iz stanja nepostojanja na stanje postojanja a “*jed*” je isto to i iz tog razloga “*jed*” je isto što i kudret.

2.) Allahov, dž.š., kudret je Njegovo bespočetno obavezno postojeće svojstvo. Kao takvo, nužno je da se ono veže za sve ono što je moguće jer bi u suprotnom ono bilo u potrebi za nekim determinantom. Ovo znači da je sve ono što je moguće, u Allahovom, dž.š., kudretu. Nema sumnje da je postojanje Adema od mogućih stvari pa se Allahov, dž.š., kudret veže i za njega. A ako na “*jed*” gledamo odvojeno od kudreta nužna je influksija dva influenta nad jednom stvari a ovo je nemoguće.

3.) Pripisivanje Allahu, dž.š., influenta pored kudreta je pripisivanje nečega bez dokaza a takvo pripisivanje nije dozvoljeno po Idžmau.

Zatim, u odgovoru na prvi stav[282] kažemo:

Ako je Adem distingviran zato što je stvoren sa dva “jeda” koja su posebna svojstva, onda su životinje distingviranije od njega jer su one stvorene sa više *jedova*.[283] Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَآ أَنْعاماً فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ)

“ Kako oni ne vide da mi njima dajemo stoku koju smo svojim ***ejdom*** **stvorili.”**[284]

Zatim kažemo: Zbog čega značenje ajeta: **لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَ** – ne može da bude ukazivanje na pažnju koju mu je Allah, dž.š., podario prilikom stvaranja? Čovjek, kada hoće da ukaže na pažnju koju je pridodao pravljenju neke stvari kaže: “Ovo sam napravio svojim rukama”[285] Poznato je da ovolika paznja prilikom stvaranja nije ukazana nikome mimo Adema, a.s.

---

[282] Da su to dva svojstva

[283] Prilikom opisa stvaranja Adema spominje se dvojina riječi “jed” a prilikom opisa stvaranja životinja spominje se množina ove riječi “ejd ”

[284] Sura Jasin, 71. ajet

[285] Čak i ako taj čovjek nema ruke i nije to napravio rukama jer se ovom rečenicom želi ukazati na pažnju koja je ukazana tom napravljanom predmetu a ne na sredstvo kojim je napravljen.

Odgovor na njihov drugi dokaz je: Dvojina ne upućuje na obaveznost postojanja dvije stvari jer Allah, dž.š., kaže:

(يٰأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوٓاْ إِذَا نَاجَيْتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَة)

“ O vjernici, kada hoćete da se s Poslanikom posavjetujete prije (*bejne jedej* [286]) **savjetovanja milostinju udijelite.”**[287]

I kaže:

(وَهُوَ ٱلَّذِي يُرْسِلُ ٱلرِّيَاحَ بُشْراً بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ)

“ On je taj koji šalje vjetrove kao radosnu vijest (*bejne jedej*) **milosti svoje.”**[288]

A odgovor na njihov treći dokaz je: “ Odlikovanost Adema a.s. je u mnogim kerametima i blagodatima koje su mu date a ne u njegovom stvaranju “ *jedom* “ koji je posebno svojstvo kako oni kažu. Ove blagodati i kerameti koji su dati Ademu, a.s., nisu dati nikome drugom mimo njega.”[289]

Kaže Imam Bejheki: “Rekli su učenjaci ove nauke: Od značenja riječi *jed* je i snaga, kao što to kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(ٱصْبِر عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا ٱلأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ)

“ Ti otrpi ono što oni govore i sjeti se roba Našeg Davuda, snažnog (*zel ejdi*) **u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao.”**[290] Takođe, nekada riječ *jed* biva u značenju “vlasti” i “kudreta” kao npr. u ajetu:

(قُلْ إِنَّ ٱلْفَضْلَ بِيَدِ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ)

“Reci: Zaista je blagodat u Allahovoj vlasti (*bi Jedillahi*) **i On je daje onome kome hoće.”**[291]

---

[286] Vidimo da se ovdje upotrebljava dvojina riječi “jed” ali da to uopšte ne ukazuje na postojanje dvije stvari.
[287] Sura El Mudžadele, 12. ajet
[288] Sura El A’raf, 57. ajet
[289] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 99- 101.
[290] Sura Sad, 17. ajet
[291] Sura Ali Imran, 73. ajet

Nekada, jed dolazi u značenju “blagodati” kao kada čovjek kaže: كم يد لي عند فلان - “Koliko *jeda* sam ja učinio toj i toj osobi.” tj. koliko blagodati sam ja učinio toj i toj osobi**.**

A nekada, riječ *jed* dolazi u značenju veze, kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(أَوَلَمْ يَرَوْاْ أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَآ أَنْعاماً فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ)

“ Kako oni ne vide da mi njima dajemo stoku koju smo svojim *ejdom* stvorili.”[292]

Odnosno “koju smo Mi stvorili.”[293]

Kaže Imam Bejheki: “A što se Allahovih riječi: قَالَ يَٰإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيِ – “O Iblisu šta te je spriječilo da učiniš sedždu onome što sam stvorio *bi jedejje*.”[294] - tiče, istina je da se *bi jedejje* ne smije protumačiti kao “dvije ruke” jer Allah, dž.š., je Jedan, Jedinstveni i nije sastavljen iz dijelova.[295]

Isto tako, ajet: يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ - znači uzdizanje značenja prisege koju su davali Božijem Poslaniku…

Kaže Poslanik, a.s.: يد الله مع القاضي حين يقضي - “Allahov *jed* je sa kadijom kada sudi.” - Allahova pomoc je sa kadijom kada sudi.” [296]

I kaže: “I nije značenje *jeda*, kada ga ubrajamo u sifate, ruka pa da kažemo da On ima ruke, prste i sl. nego On ima *jed* i mi mu pripisujemo *jed* upotrebljavajući samo riječ koja je došla u Kur'anu.”[297]
Kaže Ibn Dževzi: “Od nejasnih ajeta je i ajet: قَالَ يَٰإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيِ

[292] Sura Jasin, 71. ajet
[293] El Esmau Ve Sifat, El Bejheki, str. 336.
[294] Sura El Feth, 10. ajet
[295] El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 337.
[296] Ibid. Str. 339-340.
[297] Ibid. str. 352.

Znaj, da riječ jed u arapskom jeziku dolazi u različitim značenjima:

Od tih značenja je ni’met i ihsan. Kaže Allah dž.š. u Kur'anu navodeći govor jevreja: يَدُ ٱللَّهِ مَغْلُولَةٌ - “Allahov *jed* je stisnut” - sto znaci: “Njegovi ni’meti su malobrojni.”

Jed je u arapskom jeziku takođe i “snaga”. Arapi kažu: له بهذا الأمر يد - “On ima *jed* za to.” - on ima snage za to.

Allahov, dž.š., govor: لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَي - “Ono što sam stvorio *bi jedejje*.” znači: “Ono što sam Svojim Kudretom i Ni'metom stvorio.”

Kaže Hasen El Basri: يَدُ ٱللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ – “Njegov Ihsan i uzvraćanje na dobro.” tj. On daje više nego što zaslužujemo. Kaže Ebu Ja'la El Ferra (Mudzessim): “*Jedani* su dvije ruke zato što, ako to nisu dvije ruke, onda Adem nije odlikovan nad ostalim stvorenjima jer je sve stvoreno Kudretom Njegovim.” Kažem (Ibn Dzevzi) : “Ovo je govor bez ikakvog dokaza. Zaista Arapi koriste izraz *jedani* za Kudret kao što je to u stihovima Urve ibn Hazima :

(فقالا شفاك الله و الله ما لنا بما ضمنت منك يدان)

“Pa rekoše: Allah te izliječio. Zaista mi nemamo za ono što te zahvatilo *jedani*”

Odnosno: Mi nemamo moći za to.

A što se njegovog govora : “Allah je stvorio Adema svojim *jedom* odlikujući ga time nad ostalim stvorenjima.” tiče, i on je neispravan jer Allah, dž.š., kaže:

(أَوَلَمْ يَرَوْاْ أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَآ أَنْعاماً فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ)

“ Kako oni ne vide da mi njima dajemo stoku koju smo svojim *ejdom* stvorili.”[298]

---

[298] Sura Jasin, 71. ajet

Pa to ne znači da je stoka odlikovana nad ostalim stvorenjima.

I kaže:

(وَٱلسَّمَآءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْيْدٍ)

“ I nebesa smo svojim *ejdom* stvorili.”[299]

Ali to ne znači da su nebesa odlikovana nad ostalim stvorenjima.”[300]
Kaže Imam Taberi: “ Pričao mi je Ali kaže: Pričao mi je Ebu Salih, kaže: Pričao mi je Muavija, kaže: Pričao mi je Alija, kaže: Pričao mi je Abdullah ibn Abbas kaže: “Allahove riječi : وَٱلسَّمَآءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْيْدٍ – “ A nebo smo svojim *ejdom*[301] sagradili.” -znače *bi kuvveh* – snagom.
Pričao mi je Muhammed ibn Amr, kaše: Pričao mi je Ebu Asim, kaže: Pričao mi je Isa i El Haris, kaže: Pričao mi je El Hasen, kaže: Pričao mi je El Verka, kaže: Pričao mi je Ibn Ebi Nedžih, kaže: Pričao mi je Mudžahid: Ove Allahove riječi znače: “*bi kuvveh*” – snagom.
Pričao mi je Bišr, kaže: Pričao mi je Jezid, kaže: Pričao mi je Seid od Katade da je rekao:

(وَٱلسَّمَآءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْيْدٍ) znači: “I nebo smo svojom moći sagradili. “

Prenosi se od Sufjana: “ Sagradili smo ga svojom snagom.”[302]

Kaže Ibn Akil: لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَي - značenje ovoga je: “Ono što sam ja lično stvorio. Ovaj ajet je poput ajeta:

(ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ)

“Eto to je zbog tvojih djela”[303] **- “To je zbog onog što si učinio** *jedake*”[304]

---

[299] Sura Ez Zarijat, 47. ajet
[300] Def’u Šubheti Tešbih, Ibn Dževzi, str. 6-7.
[301] Ejd je množina riječi jed
[302] Džami’ul Bejan fi Tefsiril Kur’an, Ibn Džerir Et Taberi, 11/ 472
[303] Sura El Hadždž, 10. ajet
[304] Def’u Šubheti Tešbih, str. 7.

Kaže Imam Sujuti: " Kaže Ibnul Esir u En Nihaje (5/ 293): " *Jedullah* je metafora za Njegovo čuvanje."[305]

Kaže Kurtubi: " Kaže Mudžahid: *Jed* je ovdje[306] u značenju veze i potvrde. tj. ono što sam Ja stvorio"[307]

Kaže Bejdavi: لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَي – "Ono žto sam ja stvorio bez oca i bez majke a dvojina je upotrebljena zbog dodatnih blagodati koje su mu date."[308]

Kaže El Maverdi: لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَي - ono što sam stvorio svojom snagom ili kudretom , ili ono što sam sam stvorio."[309]

Kaže Ibn Atijje tumačeći ovaj ajet: "Sve ovo ukazuje na kudret i na kuvvet a spomenuo je *jed* da bi ljudima bolje objasnio je je obično *jed* znak za kudret i snagu."[310]

Kaže Es Sealibi: " *Bi Jedejje* - je oznaka za kudret i kuvvet."[311]

Kaže Ševkani: " لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَي - šta te je spriječilo da se pokloniš onome koga sam ja lično stvorio bez ikakvih posrednika. Allah, dž.š., je pripisao stvaranje Adema Sebi iako je On Stvoritelj svega kao počast njemu kao što je dodao uz svoje ime Kabu, devu, dušu..."[312]

Novotari, pored toga što Allahu, dž.š., pripisuju ruku idu još jedan korak dalje u svom upoređivanju Allaha, dž.š., sa stvorenjima pa kažu da On ima dvije ruke i da su obje desne. Ovo je jasan tedžsim i tešbih.

Kaže Imam Er Razi: "Ako bi On imao dvije ruke, i obje te ruke bile desne, to bi bilo krajnje ružno i odvratno biće. Uzvišen je

---

305 Šerh Sunenin Nesai, Dželaluddin Es Sujuti, 7/ 94, Mektebetul Matbu'atil Islamijje, Haleb, Drugo izdanje, 1986.g.
306 U 10. ajetu sure El Feth
307 El Džami' Li Ahkamil Kur'an, El Kurtubi
308 Envarut Tenzil Ve Esrarut Te'vil, El Bejdavi
309 En Nektu Vel Ujun, El Maverdi
310 El Muharrerul Vedžiz fi Tefsiri Kitabil Aziz, Ibn Atijje
311 El Dževahirul Hasan fi Tefsiril Kur'an, Es Se'alibi
312 Fethul Kadir, Eš Ševkani

Allah od toga. Ako On ima dvije ruke, onda je svaka pojedinačno nepotpuna a to je manjkavost.”[313]

Kao što smo vidjeli, svi mufessiri protumačili su riječ *jed* u svim njenim oblicima u njenom metaforičkom značenju i niko nije rekao da je to ruka tako da nam o vehabijama i njihovim “dokazima” ostaje samo da kažemo:

“Obasjat neće crna srca lice moga prijatelja,

Gdje je ova lamba mrkla, a gdje svjetlost sjajnog Sunca.”

[313] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 103.

Allah, dž.š., nema Desnu Stranu

Kao što smo i vidjeli, neki neuki ljudi pripisuju Allahu, dž.š, dvije ruke a zatim kažu da su obje Njegove ruke desne.

Svoje mišljenje, oni pokušavaju da potkrijepe sljedećim dokazima:

Kaže Allah, dž.š.,:

(وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ)

"**A nebesa će** *jeminom* **Njegovim razorena ostati."**[314]

I kaže:

(لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ)

"Mi bismo ga za *jemin* **uhvatili."**[315]

Svoj stav oni dokazuju i nakaradnim tumačenjem hadisa:

" Oba Njegova jeda su *jemin*."[316]

I hadisa:

"Allah će na Sudnjem danu zaposjednuti Zemlju svojom moći i razoriti nebesa svojim *jeminom*, a zatim će reći: Ja sam Vladar, pa gdje su kraljevi Zemlje.?!"[317]

Islamska ulema nije protumačila jemin kao desnu ruku jer Allah, dž.š., nema ruke pa da Mu pripisujemo desnu ili lijevu ruku, niti je sastavljen iz dijelova pa da kažemo ovo je Njegova desna a ovo Njegova lijeva strana. Dijeljenje Allaha, dž.š, na strane, pa čak i ako kažemo da ima samo desnu stranu se kosi sa tevhidom.'

Kaže Fahruddin Er Razi: "Znaj da je *jemin* riječ koja označava znagu i kudret, dokaz za to je to što se desna strana naziva *jeminom* jer je ona jača strana i to što se zakletva naziva *jeminom*

---

[314] Sura Ez Zumer, 67. ajet
[315] Sura El Hakka, 45. ajet
[316] Buhari, hadis br. 6227, Muslim, hadis br. 1727.
[317] Buhari, hadis br. 6154. Dar Ibn Kesir, 1993. god.

jer je to najjača čovjekova potvrda da će, ili da neće nešto učiniti.

Kaže pjesnik El Ferra:

اذا ما راية رفعت لمجد تلقاها عرابة باليمين

" Ako nije zastava podignuta sa slavom, prihvatiće je Araba[318] snažno (*bil jemini*)."

Ako znamo da je *jemin* oznaka za snagu, onda nam je jasno da ajet: وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّاتٌۢ بِيَمِينِهِۦ - znači: " I nebesa će snagom Njegovom razorena ostati."

Što se tiče ajeta: لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ , on se ne odnosi na *jemin* Allaha, dž.š, već na *jemin* onoga što se uzima kao u rečenici أخذت بيمين الصبي – " Uhvatio sam za desnu stranu djeteta." Pa ga možemo protumačiti kao: " Mi bismo ga za desnu stranu uhvatili."[319] A ako se odnosi na Allaha, onda je značenje ajeta: " Mi bismo ga snažno uhvatili ", kao što je to poznato u jeziku Arapa."[320]

Kaže Bedruddin Ibn Džema'ah: "Allahove riječi: لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ . Riječ *jemin* je *Hal* ili od onoga koji uzima i onda označava snagu, ili od onoga koji se uzima pa tada označava njegovu snažniju stranu tj. desnu. Kada neko vodi zarobljenika on ga hvata za desnu stranu jer je to njegova jača strana označavajući time da je on jači i snažniji."[321]

Kaze Bejheki: "Moguće je da ajetom: وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّاتٌۢ بِيَمِينِهِۦ -Allah, dž.š., želi da nas obavijesti o svojoj Moći i svojoj Vlasti. Dok ajet: لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِٱلْيَمِينِ – znači: Uzećemo ga Snagom i Kudretom, odnosno: Uzećemo njegovu snagu i kudret. *Jemin* koji je spomenut u predajama je negdje u značenju snage i kudreta, kao u ovim ajetima, a negdje u značenju lijepog prihvatanja jer Arapi

[318] Araba El Evsi
[319] Uzimanje za desnu stranu označava potpunu kontrolu jer je obično desna strana jača pa se uzimanjem baš za tu stranu označava da je čovjek nadjačan.
[320] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 104.
[321] Idahu Delil, Bedruddin Ibn Džema'ah, str. 162-163.

govore: فلان عندنا باليمين – "Fulan[322] je kod nas na *jeminu*" odnosno na lijepom mjestu. Što se hadisa: كلتا يديه يمين tiče, on je time želeo da ukaže na Allahovu potpunost i Njegovo savršenstvo jer su Arapi *jeminom* označavali potpunost i savršenstvo."[323]

I kaže: "Prenosi se od Ibn Abasa da je rekao: " Jevreji i hrišćani su opisivali Allaha, dž.š., pa je Allah, dž.š., objavio:

(وَمَا قَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ)

" Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati…"

A zatim ukazao ljudima na svoju silu govoreći:

(وَٱلأَرْضُ جَمِيعـاً قَبْضَـتُهُ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)

"…a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će snagom Njegovom razorena ostati. Hvaljen neka je On i Uzvisen od onoga sto mu pridruzuju."[324]

objašnjavajući da je opis[325] kojim su Ga oni opisivali širk."[326]

---

322 Neki čovjek
323 El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 348-349.
324 Sura Ez Zumer, 67. ajet
325 Jevreji su mudžessimi i oni kažu da Bog ima ruke, noge, prste i sl. Pa nas Allah, dž.š., ovim ajetom obavještava da je takav opis Allaha, dž.š., širk.
326 El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 354. Darul Hadis, Kairo, 2005.g.

Allah, dž.š., nema Prste

Od nejasnih riječi koje često dolaze u hadisu je i riječ *isbea'* kojom neki pokušavaju da pripišu Allahu, dž.š., prst, još jednu manjkavost i još jednom Ga učine sličnim stvorenjima iako On govori da Mu ništa nije slično.

Nejasni hadisi koje mudžessimi koriste za pripisivanje Allahu, dž.š., prsta su:

"Srca su između *isbe'ajni* od *esabi'illah*, okreće ih kako On hoće."[327]

I hadis koji se prenosi od Abdullaha: " Došao je Jevrej kod Poslanika, a.s., i rekao mu: O Muhammede, zaista Bog uzima nebesa na *isbea'* i Zemlju na *isbea'* i brda na *isbea'* i drveće na *isbea'* i ostala stvorenja na *isbea'*, a zatim govori: " Ja sam Vladar." Pa se nasmijao Poslanik, a.s., tako da su mu se zubi ukazali i proučio ajet: " Oni ne poznaju Allaha kako treba."[328]

Kaže Fahruddin Er Razi: "Znaj, da se pod pojmom *isbe'a* ne misli na tjelesni organ a na to upućuje nekoliko stvari:

1.) Ako se ovaj hadis odnosi na prste, nužno je postojanje po dva prsta naspram svakog srca ili postojanje samo dva prsta koja će istovremeno biti unutar svakog čovjeka odnosno bivstvovanje jednog tijela na više mjesta istovremeno, a sve to je neispravno.

2.) Nužno je, po ovom shvatanju, da ti prsti budu u našoj utrobi iako oni vjeruju da je On na Aršu.

3.) Bukvalno tumačenje ovog hadisa upućuje na to da On ne može da radi nešto osim prstima a to je nemoć i ovisnost a Allah, dž.š., je Uzvišen od toga.

Ispravno tumačenje *isbe'a* bilo bi: Ono što čovjek uzima prstima je slabo naspram njega i on upravlja njime lako, bez ikakve

[327] Muslim, hadis br. 2654, Ahmed, 2/ 172, Tirmizi, hadis br. 2140
[328] Buhari, hadis br. 7415, str. 860.

poteškoće. Na osnovu toga, mi kažemo da je *isbea'* metafora za potpuni kudret i potpunu vlast nad nečim."[329]

Kaže Bejheki; " Upotrebio je dvojinu *isbe'a* iako je Allahov Kudret samo jedan jer on govori o nečemu što je poznato pa dodaje još jedan *isbe'a* da potvrdi te'vil prvog. Kaže se: Ja držim tog čovjeka u *hinsirej*[330] (dva mala prsta) ako ga posjeduje."[331]

Što se drugog hadisa tiče, u njemu nema dokaza kako to kaže imam Er Razi, jer se Poslanik, a.s., nasmijao govoru tog Jevreja jer je taj govor bio glup a razuman čovjek se obično nasmije kada čuje nešto toliko glupo. Zatim, ono što se prenosi od Abdullaha da je rekao da se Poslanik, a.s., nasmijao potvrđujući mu to, to je samo obično mišljenje koje nije ispravno jer se suprotstavlja sahih predajama u kojima se kaže da je Poslanik, a.s., posle toga proučio ajet:

(مَا قَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦ)

"Oni nisu spoznali Allaha kako treba"[332]

Što jasno upućuje na Poslanikovo negiranje ovog govora.

Čak i da je ispravno ono što prenose, ovaj hadis odnosi se na Allahovu, dž.š., moć koja je u stanju da čak i najveće stvari sa lakoćom nadvlada. On je u mogućnosti da upravlja ovim ogromnim stvarima i u tome Mu se niko ne može suprotstaviti.

Kao što smo ranije spomenuli, ono što čovjek uzima svojim prstima[333] je sićušno i beznačajno i on je u stanju da u potpunosti upravlja njime. Tako, ovaj *isbe'a* spomenut u hadisu ne označava prst i svojstvo Allaha već označava potpunost Njegovog Kudreta i Njegove siline.[334]

---

329 Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 106-107., Darul Kitab
330 Dvojina riječi *hinsir*
331 El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 356.
332 Sura Ez Zumer, 67. ajet
333 Ili drži na malom prstu
334 Esasu Takdis, Er Razi, str. 108.

Kaže Bejheki u komentaru drugog hadisa: “Kaže Šejh: “Prvaci od naših učenjaka nisu tumačili ovaj i slične hadise već su iz njega i njemu sličnih razumjeli ono zbog čega je i naveden a to je ukazivanje na Allahov kudret i Njegovo Veličanstvo. Kaže Ebu Sulejman El Hatabi: Nigdje u Kur’anu niti u mutevatir sunnetu se ne spominje riječ *isbe’a* a riječ *jed* nije u značenju ruke pa da pomislimo da ta riječ ukazuje na prste. Ovu predaju prenose i drugi Abdullahovi drugovi, pored Ubejde, i niko od njih ne spominje: “potvrđujući njegov govor”. Jevreji su mušebbihe a muslimani ne govore po onome što oni zagovaraju. Kažem[335]: Govor onih ravija koji prenose “potvrđujući govor Jevreja” je samo njihovo mišljenje i pretpostavka a dokazivanje time je slabo…Kaže Ebul Hasan Ali ibn Muhammed ibn Mehdi Et Taberi: “Mi ne negiramo ovaj hadis ali u njemu nema ništa što ukazuje na to da je to Njegov *isbe’a* već se u njemu govori da će On staviti ta stvorenja na *isbe’a* pa je moguće da je On time želeo: “na prst nekog stvorenja.””[336]

---

335 Bejheki
336 El Esmau Ve Sifat, El Bejheki, str. 353.

Allah, dž.š, nema svojstvo Smijeha

Od svojstava stvorenja koje vehabije pripisuju Stvoritelju je i svojstvo smijeha. Oni govore da se njihovo božanstvo smije a taj svoj stav podupiru sledećim dokazima:

Kaže Božiji Poslanik, a.s.,:

يضحك الله الى رجلين يقتل احدهما الأخر يدخلان الجنة

Oni ovaj hadis prevode shodno svom mezhebu tedžsima pa kažu da on znači: “Allah se smije dvojici ljudi, jedan od njih ubije drugoga a obojica su Džennetlije.”

Islamska ulema im je negirala ovo značenje i rekla:

Kaže Ibn Furek: “Znaj da *dahik* nije samo promjena stanja čovjeka i smijeh već on ima različita značenja. Kaže se: ضحكت الأرض بالنبات – ako su se na njoj pojavile biljke. Kaže pjesnik:

ان الربيع شيء عجيب تضحك الأرض من بكاء السماء

“Zaista je ovo proljeće čudna stvar, cvjeta (*tadhaku*) Zemlja od plača neba.”

Ono čime je Allah, dž.š., opisan odnosi se na iskazivanje blagodati jer je nemoguće Allaha, dž.š., opisati svojstvom smijeha jer je to svojstvo tijela.”[337]

Kaže Šejh Vehbi Sulejman Gavudži El Albani: “Smijanje nije svojstvo Allaha jer se ono dešava zbog skrivene stvari koja je otkrivena, zbog stvari koju nije znao prije toga a Allah je onaj koji oduvijek zna vidljivo i nevidljivo.”[338]

Kaže Ibn Kutejbe: “Ono što se prenosi od Poslanika, a.s., o *dahiku* i *adžebu* (nije u značenju smijeha i čuđenja) jer, smije se i čudi onaj koji nešto nije znao pa potom saznao. Kaže Ebu Muhammed: “ *Dahik* i *Adžeb* nije onako kako oni[339] misle već to

---

[337] Muškilul Hadisi ve Bejanuhu, Ibn Furek, str. 49. I str. 254.
[338] U verifikaiji Idahu Delila, str. 211.
[339] Mudžessimi

znači da su neke stvari kod Njega na stepenu onoga čemu se ljudi smiju i čude. Kaže Allah, dž.š., svom Poslaniku:

(وَإِن تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ)

" A ako se čudiš, pa čudo su riječi njihove."[340]

Iako se Poslanik, a.s., nije čudio jer se pod ovim misli na to da je ovo o čemu Allah, dž.š., govori čudno onome ko ga čuje i vidi."[341]

Kaže Bedruddin ibn Džema'ah: "Kaže Buhari: Njegov *dahik* je Njegova milost. Kaže El Hatabi: "*Dahik* je ovdje obavijest o Allahovom, dž.š, zadovoljstvu…

Rečeno je i da je ovaj glagol od "ruba'ija" odnosno da znači "Allah nasmijava odnosno daje smijeh melekima i svojim robovima. A ako taj *dahik* pripišemo Allahu, dž.š., onda kažemo da je njegovo značenje ukazivanje na zadovoljstvo kao u hadisu: " Pa ako mi krene hodajući ja ću njemu *heruleh*.[342]" A oni koji *dahik* tumače po njegovom bukvalnom značenju, to su novotari i mudžessimi."[343]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani: "Kaže Imam Buhari: "*Dahik* ovdje[344] znači milost."[345]

---

[340] Sura Er Ra'd, 5. ajet

[341] Te'vil Muhtelifil Hadis, Abdullah ibn Muslim ibn Kutejbe, str. 198., Darul Džil, Bejrut, 1972. g.

[342] *Heruleh*, koji bi u bukvalnom značenju bio trčanje, ovdje je upotrebljen u značenju Allahovog prekomjernog uzvraćanja na čovjekovo dobro jer On nije prostorno ograničen pa da se pomjera iz mjesta u mjesto.

[343] Idahu Delil, Bedruddin ibn Džema'ah, str. 212., Dar Ikre, Damask, Prvo izdanje, 2005. god.

[344] U spomenutom hadisu

[345] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 8/ 633

Allah, dž.š., nema Potkoljenicu

Sak je još jedan izraz kojim mudžessimi i mušebbihe pokušavaju Allahu pripisati manjkavost. Oni govore da ovaj izraz ukazuje na Allahovu "potkoljenicu" a Allah je Uzvišen i apsolutno različit od svojih stvorenja. Islamska ulema im je negirala ovo tumačenje i rekla:

Bilježi Ibn Ebi Hatim u svom Tefsiru: "Preko Ikrime se prenosi da je Ibn Abas upitan o riječima:

(يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ)

"Na dan kada otkrije *sak*."[346]

Pa je rekao: "Kada nešto ne razumijete iz Kur'ana potražite to u stihovima Arapa. Zar niste čuli stihove pjesnika**:**

و قامت الحرب بنا على ساق

"I došao je rat do svoje žestine (*sak*)."

Pa je rekao Ibn Abbas: "Ovo je dan velike žestine i poteškoće."[347] Bilježi se u Tefsiru Abdurrezaka: "Prenosi se od Ibrahim En Nehaija u vezi Allahovih riječi: يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ - "Na dan kada otkrije veliku žestinu." Zar niste čuli riječi pjesnika: و قامت الحرب بنا على ساق.[348]

Kaže Ibn Džerir Et Taberi: "يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ – Kaže skupina ashaba i tabi'ina: "Otkriće žestinu."[349]

Kaže Šenkiti: "Negirao je Seid ibn Džubejr pripisivanje *saka* Allahu, dž.š. Prenose Abd ibn Humejd i Ibnul Munzir da su

---

[346] Sura El Kalem, 42. ajet
[347] Tefsir, Ibn Ebi Hatim, 10/ 3366
[348] Tefsir, Abdurrazak, 3/ 310
[349] Tefsirut Taberi, 29/ 38; Isti govor navode i Kurtubi u svom Tefsiru 18/ 249; Ibn Dževzi u Zadul Mesiru, 8/ 341, Mektebetul Islami, Bejrut, Treće izdanje, 1404. H.g.; Tefsir Ebi Su'ud, 9/ 18; Ed Durrul Mensur, Sujuti, 8/ 254-256, Darul Fikr, Bejrut, 1993.g.; Ekavilus Sikat, Mer'i ibn Jusuf El Keremi, Muessesetur Risale, Bejrut, Prvo izdanje, 1406.H.g.

upitali Seid ibn Džubejra o ajetu: يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ - pa se mnogo naljutio i rekao: “Neki ljudi govore da će Allah otkriti svoj *sak*, ali će On ustvari otkriti žestinu.”[350]

Kaže Ibnul Esir: “U hadisu: “Otkriće od Svog *saka*…” *Sak* u jeziku znači “žestoka stvar” a otkrivanje *saka* u jeziku znači otkrivanje žestine i siline.”[351]

Također, u nekim rivajetima hadisa o *saku* uopšte se ne spominje *sak* već se kaže, kako se to prenosi od Ebu Musa El Eš’arija: “Otkriće im se zastor pa će gledati u Allaha, pa će pasti na sedždu a ostaće narod, na njihovim leđima nešto poput kravljih rogova, željeće da učine sedždu ali neće moći.”[352]

Na osnovu svega ovoga mozemo reći da je *sak*, u ovom ajetu i hadisima u kojima se spominje, metafora za Allahovu žestinu koju će ljudi osjetiti na Sudnjem danu.

---

350 Istihaletul Me’ijjeti biz Zat, Šenkiti, str. 159. Darul Besir; isti govor navodi se i u Ed Durrul Mensur fit Tefsiri Bil Me’sur, Sujuti, 8/ 255, Darul Fikr, Bejrut, 1993. g.

351 En Nihajetul Garibil Hadisi vel Eseri, Ibn Esir, 2/ 422, Darul Fikr

352 Def’u Šubheti Tešbih, Ibn Dževzi, str. 120, Darul Imami Nevevi, Aman, Drugo izdanje, 1992.g.

Allah, dž.š., nema Oči

Još jedna od neprihvatljivih stvari koje novotari pripisuju Allahu je svojstvo oka. Oni govore da njihovo božanstvo ima oči i taj svoj stav podupiru iskrivljenim tumačenjem sljedećih ajeta:

(وَٱصْنَعِ ٱلْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا)

“I gradi lađu *bi a’junina* i po našem nadahuću.”[353]

(وَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا)

“A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara tvoga, ti si zaista *bi a’junina*.”[354]

(وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِيٓ)

“A da rasteš *‘ala ‘ajni*.”[355]

Islamska ulema negirala je tumačenje *‘ajna* okom jer je oko svojstvo stvorenja.

Kaže Imam El Džessas tumačeći prvi ajet: “Pod našom zaštitom, zaštitom onog koji te vidi i može da otkloni sve nedaće od tebe. A rečeno je i: Pod nadzorom meleka zaduženih za tebe.”[356]

Kaže Et Taberi u svom Tefsiru: “Ti si pod našim pogledom.”[357]

Kaže Kurtubi, tumačeći ovaj ajet: “Gradi lađu da njome ploviš ti, i oni koji vjeruju, *bi a’junina* – pod našim nadgledom. Kaže Er Rebia Ibn Enes: Pod našom zaštitom koja je zaštita onog ko te vidi. Kaže Ibn Abas: Pod našim nadzorom. A sve je ovo u istom značenju. On koristi oko kao metaforu za viđenje jer se viđenje dešava okom, a upotrebio je množinu ove riječi da bi ukazao na Svoje Veličanstvo a ne da bi ukazao na broj, kao što to kaže u ajetima:

---

353 Sura Hud, 37. ajet
354 Sura Et Tur, 48. ajet
355 Sura Taha, 39. ajet
356 Ahkamul Kur’an, El Džessas, 4/ 377, Daru Ihjai Turasil Arebijji, Bejrut, 1405.H.g.
357 Džami’ul Bejan fi Tefsiril Kur’an, 17/ 18

(فَنِعْمَ ٱلْقَادِرُونَ)

“A kako sam Ja moćan (*el kadirun*[358])**”**[359]

(وَإِنَّا لَمُوسِعُون)

“Ja, usitinu, još neizmjerno mnogo mogu (*musi’un*[360])**”**[361]

(وَٱلأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ ٱلْمَاهِدُون)

“I Zemlju smo prostrli – tako je divan Onaj koji je prostro (*el mahidun*[362])**”**[363]

U svim primjerima upotrebljena je množina riječi iako se ta riječ odnosi na Jednog, Jedinog.

Sve ovo upućuje na Njegovo obuhvatanje svega i Njegovu spoznaju, jer je On Uzvišen od čula, poređenja sa stvorenjima i kakvoće. Nema drugog Boga osim Njega.

Rečeno je: *Bi a’junina* – pod očima naših meleka koje smo učinili izviđačima zaduženim za tvoju zaštitu i pomoć, pa je po ovom mišljenju množina upotrebljena u značenju broja.

Mukatil je rekao da “*bi a’junina*” znači “sa našim znanjem” dok Ed Dahhak i Sufjan smatraju da *bi a’junina* znači “ po našoj naredbi” a rečeno je i “po našoj objavi “ kao i “ sa našom pomoći da je izgradi.”[364]

Bilježi se u tefsiru El Hazina: “Prenosi se od Alije, r.a., da je tumačeći ajet:

(وَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا)

Rekao: **“ Mi vidimo šta ti oni rade.”**[365]

---

[358] Množina riječi El Kadir
[359] Sura El Murselat, 23. ajet
[360] Množina riječi *musi’*
[361] Sura Ez Zarijat, 47. ajet
[362] Množina riječi El Mahid
[363] Sura Ez Zarijat, 48. ajet
[364] Tefsirul Kurtubi, 9/ 30
[365] Tefsirul Hazin, 4/ 190

Takođe, imam El Begavi navodi od Ibn Abasa, r.a., da je tumačeći ovaj ajet, rekao: “Pod našim nadzorom.”[366]

Kaže Imam El Vahidi: “*Bi a'junina* – pod Našim pogledom, odnosno pod našom zaštitom a to je zaštita Onoga ko te vidi i u stanju je da otkloni svako zlo od tebe.”[367]

Kaže Eš Ševkani: “Gradi lađu a Mi ćemo te nadzirati i čuvati. Upotrebio je *a'jun* da to iskaže jer je to sredstvo pomoću kojeg se vidi a pomoću gledanja biva nadzor i zaštita u većini situacija. Što se množine tiče, ona je upotrebljena da se njome ukaže da veličanstvenost Allahovu a ne na broj. Rečeno je, takođe, i da *bi a'junina* znači “pod očima naših meleka koje smo zadužili da te čuvaju” a rečeno je i “ sa našim znanjem i našom naredbom.”[368]

Kaže Ibn Dževzi: “Kaže Ebu Ubejde: Allahove riječi: وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِيٓ znače: “Po ovome što ja želim i volim”. Kaže Ibnul Enbari: “To je po govoru Arapa, koji kažu:

غذي فلان على عيني

“Odgojen je Fulan uz moju ljubav (*'ala 'ajni*).”[369]

Kaže Fahruddin Er Razi: “Znaj da ove Kur'anske ajete ne možemo tumačiti bukvalno i to iz sljedećih razloga:

1.) Bukvalno tumačenje ajeta: “I da rasteš *'ala 'ajni*. “[370] podrazumijeva to da se Musa, a.s., nalazi iznad tog oka, prilijepljen uz njega, a to razuman čovjek ne kaže.

2.) Bukvalno tumačenje ajeta: “I gradi lađu *bi a'junina*.” podrazumijeva da je sredstvo kojim se ta lađa gradi taj *'ajn*. A to je netačno.

3.) Pripisivanje jednog oka licu je ružnoća. Na osnovu ovoga,

---

[366] Tefsirul Begavi, 2/ 322
[367] Tefsirul Vahidi, 1/ 520
[368] Fethul Kadir, Muhammed ibn Ali ibn Muhammed Eš Ševkani, 2/ 497, Darul Fikr, Bejrut
[369] Zadul Mesir, Ibn Dževzi, 5/ 284, El Mektebetul Islami, Bejrut, Treće izdanje, 1404. H.g.
[370] Sura Taha, 39. ajet

zaključujemo da je nužan te'vil a te'vil ovoga je to da se ove riječi odnose na ogromnu pažnju i nadzor koji mu je pružen. Ljepota ove metafore je u tome što, kada neko pridaje veliku pažnju i ljubav nečemu, on mnogo gleda tu stvar pa je On učinio *'ajn* metaforom za veliku pažnju."[371]

Kaže Ibn Kesir: "Ovaj ajet[372] znači: Pod našim nadzorom, našom zaštitom i čuvanjem."[373]

Zatim, od stvari kojim mudžessimi pokušavaju pripisati Allahu oči je i hadis od Enesa: "Nijedan Poslanik nije poslat a da nije upozoravao svoj narod na ćoravog lažova. Zaista je on ćorav a Allah nije ćorav, između njegovih očiju je napisano "Kafir"[374]

Kaže Ibn Dževzi u komentaru ovog hadisa: "Kažu učenjaci: Ovim opisom želeo je potvrditi da Allaha nije dozvoljeno opisati nečim što je manjkavo. On nije želeo ovim da Mu pripiše organ već ovim hadisom kao da je rekao: "On je ćorav a vaš Gospodar nema organe pa da to uzrokuje manjkavost Njegovog bića." Ovo je poput negiranja da On ima dijete jer je nemoguće da se On dijeli."[375]

---

371 Esasu Takdis, Er Razi, str. 96.
372 Iz sure Hud, 37. ajet
373 Muhtesaru Tefsiri Ibn Kesir, 3/ 410
374 Buhari, hadis br. 7131, str. 829.
375 Def'u Šubheti Tešbih, Ibn Dževzi, str. 38.

Allah, dž.š., nema Lik

Mudžessimi pripisuju Allahu, dž.š., lik i taj svoj stav dokazuju sljedećim hadisima:

Kaže Poslanik, a.s.: "Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku (*'ala suretihi*)."

Bilježi Ibn Huzejme od Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., rekao: "Nemoj da neko od vas govori svom robu: "Allah je unakazio tvoje lice i lice koje je slično njemu!" Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku."

Kaže Imam Fahruddin Er Razi: "Znaj da se *ha* u njegovim riječima "*'ala suretihi* " odnosi na jednu od tri stvari:

- Ili se odnosi na nešto mimo Allaha i mimo Adema
- Ili se odnosi na Adema
- Ili se odnosi na Allaha, dž.š.

1.) Pa ako se odnosi na nešto mimo Adema i mimo Allaha, dž.š., moguće je ovaj hadis protumačiti na jedan od dva načina:

- Ako čovjek kaže: Allah je unakazio tvoje lice i lice koje je slično njemu! Onda se ovo odnosi i na Adema i ostale Poslanike jer su svi oni stvoreni po jednom liku[376] pa je Poslanik, a.s., to zabranio a spomenuo je samo Adema jer je Adem prvi koji je stvoren sa tim osobinama lica.

- Ovim hadisom se pobija mišljenje onih koji kažu da je Adem bio drugačijeg lika od našeg, kao npr. da mu je glava bila blizu nebesa i sl. Poslanik ,a.s., je pokazao na nekog čovjeka i rekao: " Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku" odnosno po liku tog čovjeka u smislu da Adem nije bio nekog drugog oblika već je oduvijek bio čovjek.

2.) Drugo mišljenje, a ono je i najprihvaćenije, je da se ova zamjenica odnosi na Adema, a.s. jer je vraćanje zamjenice na

[376] Svi imaju oči, uši, nos, usne…

najbližu spomenutu stvar obavezno a Adem je u ovom slučaju najbliži toj zamjenici. Pa ako se zamjenica vraća na Adema, onda će tumačenje ovog hadisa biti jedno od sljedećih:

- Allah, dž.š., je stvorio Adema i naredio melekima da mu učine sedždu. Zatim je Adem počinio grijeh ali ga Allah, dž.š., nije kaznio zbog toga na način na koji je kaznio druge. Prenosi se da ga je Allah, dž.š. , izveo iz Dzenneta i izveo sa njim zmiju i pauna mijenjajući pritom njihov oblik a ostavljajući Adema u liku u kojem je stvoren iz blagosti i milosti prema njemu. Poslanik, a.s., je na osnovu ovoga rekao: "Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku." liku koji je poznat i dan danas, bez ikakvih izmjena i izobličenosti. Razlika između ovog odgovora i onog prije je u tome što se po ovom tumačenju Poslanikove riječi odnose na to da Adem nije izobličavan zbog grijeha koji je počinio kao što su drugi bili izobličavani, dok se u prethodnom tumačenju samo ukazuje na to da je on oduvijek bio ovakvog oblika.

- Ovim hadisom se pobija mišljenje dehrija koji kažu da ni jedan čovjek nije nastao osim procesom rađanja, preko sjemena. Poslanik, a.s., je rekao: "Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku." bez prolaženja kroz faze sjemena, ugruška i embriona.

- Neki kažu da je čovjek nastao dugim procesom spajanja elemenata pa su Poslanikove riječi: " Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku." dokaz protiv tog filozofskog mišljenja.

- Poenta ovog hadisa je ukazivanje na to da je Adem dobio ovaj ljudski oblik Allahovim stvaranjem tog oblika i Allahovim uticajem na njega a ne nekim samostvorenim uticajem ili samostvorenom snagom. Kaže Allah, dž.š., :

(هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَالِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ)

"On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara."[377]

[377] Sura El Hašr, 24. ajet

Značenje ovog hadisa je: “On je onaj koji im daje da postoje i On je onaj koji im daje oblike koje imaju.”

- Ponekad se spominje lik ali se njime želi svojstvo. Kaže se:

شرحت له صورة هذه الواقعة

“Objasnio sam mu svojstva (*sureh*) ovog događaja.”

I kaže se:

ذكرت له صورة هذه المسألة

“Spomenuo sam mu svojstva (*sureh*) ovog pitanja.”

Po ovome, značenje hadisa je: “Zaista je Allah stvorio Adema po njegovom liku.” - odnosno po njegovim svojstvima. Poslanik je to spomenuo jer se čovjek rađa slabašan, bez znanja pa se njegova snaga i njegovo znanje postepeno uvećavaju sve dok ne dođu do potpunosti a Adem, a.s., je stvoren sa tim znanjem i tim svojstvima od samog početka.[378]

Također, moguće je da se pod pojmom *sureh* misli na to da je Ademu dat njegov deo tuge, njegov deo sreće i sl. Poslanik, a.s., je rekao: “ Radostan je onaj koji je obradovan u utrobi majke a tužan je onaj koji je rastužen u utrobi majke.”[379] pa je nakon toga Poslanik, a.s., rekao: “Zaista je Allah stvorio Adema po njegovim svojstvima.” tj. dao mu njegov deo sreće, njegov deo tuge, njegov deo tevbe i njegov deo primljenog kod Allaha.

3.) Treće tumačenje, kao što smo spomenuli, je da se zamjenica *hu* odnosi na Allaha, dž.š., pa će po ovome značenje hadisa biti:

- Allah dž.š., je stvorio Adema po Njegovim posebnim svojstvima

---

[378] Allah, dž.š., potvrđuje ovo pa kaže: “I On pouči Adema nazivima svih stvari, a onda ih predoči melekima i reče: “Kažite mi nazive njihove ako istinu govorite!. Hvaljen neka si - rekoše oni – mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri. O Ademe!, - reče On- Kaži im nazive njihove! I kad im on kaza nazive njihove, Allah reče: Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete.” (Bekara, 31- 33)

[379] Poslanik nam kazuje da su svi već u utrobi svoje majke dobili svoj deo sreće i tuge a Ademu, a.s., Allah je, iako on nema ni oca ni majku, dao njegov deo tuge i sreće.

koja je stvorio za njega. Adem se razlikuje od ostalih bića jer je on razuman i jer je on u stanju da pravi i gradi stvari. Sve ovo su plemenita svojstva pa je dozvoljeno da se kaže da je Allah stvorio Adema po Njegovim posebnim svojstvima

- Kao što je dozvoljeno da se svojstvo pripiše onome što je opisano, dozvoljeno je da se to svojstvo pripiše i onome ko mu ih je dao. Pa će po ovome značenje ovog hadisa biti da je Allah stvorio Adema po Njegovim svojstvima, odnosno dao mu od Svojih svojstava.[380] ”[381]

Od stvari kojima mudžessimi pokusavaju pripisati Allahu dž.š., lik je i hadis kojeg bilježi Buhari: "…tada će Allah doći[382] *fi gajri suretin* koju znaju. Pa će reći: Ja sam vaš Gospodar. Pa će reći: Utječemo se Allahu od tebe, stajaćemo ovdje sve dok nam ne dođe naš Gospodar. Zaista između nas i Njega postoji znak, pa kada nam dođe naš Gospodar mi ćemo Ga prepoznati. Pa će im Allah doći *fi suretin* koju znaju pa će reći: Ti si naš Gospodar, pa će Ga pratiti."[383]

Kaže Imam Er Razi: "Znaj da ovom hadisu pristupamo sa nekoliko strana:

- *Fi* u ovom hadisu dolazi u značenju harfa *ba* pa će značenje hadisa biti: Pa će im Allah docći (dati, donijeti, stvoriti) sa slikom koja im nije bila poznata na dunjaluku a ta slika je to da im pokaže Meleka od Njegovih meleka. Primjer ovakvog tumačenja je govor Ibn Abasa koji tumačeći ajet:

(هَلْ يَنظُرُونَ إِلاَّ أَن يَأْتِيَهُمُ ٱللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ ٱلْغَمَامِ)

"Čekaju li oni da im Allah dođe *fi Zulelim Minel Gamami*.**"**[384]

kaže: *Bi Zulelim Minel Gamami* – da im Allahova kazna sa senkama oblaka dođe.

---

[380] O ovome smo govorili u poglavlju "Muhalefetun Lil Havadis"
[381] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 70- 72.
[382] Ne misli se na Allahov dolazak već na to da će On dati, stvoriti određenu sliku kod njih.
[383] Buhari, hadis br. 6573, str. 767.
[384] Sura El Bekara, 210. ajet

Zatim će ta slika reći: Ja sam vaš Gospodar, i to će biti zadnji ispit kojim će se vjernici učvrstiti.

Što se riječi: “Pa kada nam dođe naš Gospodar mi ćemo Ga prepoznati.” tice, one znače: Kada dođe dobrota našeg Gospodara mi ćemo Ga prepoznati.

A njegove riječi: “Pa će im Allah doći sa slikom koju poznaju.” one znače: “Pa će im doći sa slikom za koju znaju da je od znakova dobrote.”

Što se znaka po kojem Ga raspoznaju tiće, moguće je da je taj znak Njegova različitost od akcidencija i supstancija, pa kada to vide, prepoznaće Ga.

Drugo tumačenje ovog hadisa je da se pod *sureh* misli na svojstvo pa će značenje biti: “Allah će im pokazati od svoje žestine na koju nisu navikli a zatim će im pokazati svoju milost onako kako su na nju navikli.”[385]

Od dokaza koji oni koriste da Allahu, dž..š, pripišu lik je i hadis kojeg bilježi Ibn Huzejme u knjizi koju je nazvao Kitabu Tevhid: “ Nemojte grditi lice, zaista je Allah stvorio Adema *‘ala sureti Rahman*.”

Međutim, ovaj hadis ne može biti dokaz jer je sam Ibn Huzejme u svojoj knjizi, nakon spominjanja ovog hadisa, rekao da je ovaj hadis daif, i rekao nakon toga: “ A da je ispravan, ima bi jedno od sljedeća dva značenja:

- Da se pod sureh misli na svojstvo

- Da se ovim dodatkom želi ukazati na snačaj ovog sureta kao što se daje značaj devi i kući[386] njihovim spominjanjem uz Allahovo ime.”[387]

Četvrti hadis kojim mudžessimi pokušavaju da Allahu Uzvišenom pripišu lik je hadis u kojem se kaže: “ Video sam mog Gospodara, *fi ahseni suretin*.”

---

[385] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 73-74.
[386] Kaže se *Bejtullah* i *Nakatullah*
[387] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 73.

Ni u ovom hadisu nema dokaza za ono što žele da pripišu Allahu i to iz sledećega razloga:

Kaže Imam Er Razi: “Njegove riječi: *fi ahseni suretin* mogu da budu od svojstava onoga ko gleda kao što se kaže: “ Ušao sam kod vladara u najboljem odijelu”, odnosno: “A ja sam bio u mom najboljem odijelu”. A mogu da budu i od svojstava onoga što se gleda. Pa, ako se *fi ahseni suretin* odnose na ono što se gleda, onda hadis ima dva tumačenja:

- Da *sureh* bude u svom bukvalnom smislu pa da značenje bude: “Allah je uljepšao njegov[388] lik kada Ga je video i to je još jedna od povlastica Poslanika, a.s.

- Da se pod *sureh* misli na svojstvo pa se onda ovim hadisom ukazuje na njegovo dobro stanje kod Allaha, dž.š., i ukazuje na to da mu je On dao mnoge blagodati. Onaj koji gleda, nekada biva dočekan lijepo od strane onoga koga gleda a nekada loše, pa nas Poslanik, a.s., u ovom hadisu obavještava da ga je Allah dočekao lijepo.

A ako se *fi suretin* odnose na Allaha, onda tu postoje tri mišljenja:

- Da Ga je on video u snu u nekom određenom liku i tada je to samo imaginacija

- Da se pod *sureh* misli na svojstvo pa da značenje bude: ‘Zbog brojnih blagodati koje mi je dao kada sam Ga video, video sam Ga u najboljem liku”.

- Kada Ga je video spoznao je neka Njegova svojstva Veličanstva i Siline koja nije poznavao ranije.”[389]

---

[388] Poslanikov
[389] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 74- 75.

Allah, dž.š., nema Nogu i Stopalo

Bilježi Buhari od Enesa: "U Vatru će neprestano biti bacano a ona će govoriti: "Ima li još?" Sve dok u nju Gospodar svjetova ne stavi *kademehu* pa će se zbiti i reći: "Dosta je, dosta je, tako ti tvoje Sile i Plemenitosti!" A Džennet će se neprestano širiti sve dok Allah ne stvori u njemu stvorenja i naseli ih u te[390] dijelove."[391]

U nekim drugim rivajetima ovog hadisa, umjesto riječi *kadem* spominje se rijec *ridzl*[392] pa su to mudžessimi uzeli kao dokaz za pripisivanje Allahu, dž.š., svojstva noge i stopala.

Ulema Ehli Sunnet Vel Džemata negirala je i ovo tumačenje jer je ono čisti tešbih.

Kaže Bedruddin ibn Džema'ah: "Što se riječi *kadem* tiče, kaže Hasan el Basri : "*Kadem*, to su oni za koje je Allah, dž.š., znao da su od stanovnika vatre." Kaže En Nadr Ibn Šumejl: "*Kadem*, to su oni koje je Allah odabrao i odredio za Vatru, od Njegovih najgorih stvorenja." i prenosi se od En Nadr ibn Šumejla: "To su kafiri." Kaže El Ezheri: "*Kadem*, to su oni za koje je odlučeno da budu vječno u Džehennemu. Od ovakve upotrebe ove riječi je ajet:

(أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِندَ رَبِّهِمْ)

" Da oni imaju skup nagrada (*kademe sidkin*) **kod njihovog Gospodara."**[393]

Ono što potvrđuje ovo što je rekla spomenuta ulema su i Poslanikove, a.s., riječi u nastavku ovog hadisa: "A Džennet će se neprestano širiti sve dok Allah ne stvori u njemu stvorenja i naseli ih u te proširene dijelove."[394] jer se ovako poklapaju

---

[390] U dijelove koji su ostali praznim njegovim proširivanjem
[391] Buhari, hadis br. 7384, str. 857.
[392] Kao u rivajetu kojeg bilježi Buhari, hadis br. 4850, str. 585.
[393] Sura Jusun, 2. ajet
[394] Buhari, hadis br. 7384. str. 857.

značenja u obje ahiretske kuće a to je da će se svaka od njih proširivati i puniti novim stvorenjima."[395]

Što se rivajeta u kojem se spominje *ridžl*, tiče: Arapi upotrebljavaju frazu: رجل من الجراد da njome ukažu na veliku skupinu. Prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., rekao: "Dok se Ejjub, a.s., kupao go, sručila se na njega gomila (*ridžlu džeradin*) zlata pa je on počeo da ga sakuplja u svoju odjeću. Allah, dž.š., ga tada pozva: "O Ejjube, zar te nisam učinio neovisnim od ovoga što vidiš?" Pa Ejjub reče: "Da Gospodaru, ali ja ne mogu bez Tvog bereketa."[396]

Kao što vidimo, ridžl je metafora koju je Poslanik, a.s., koristio da njome ukaže na veliku skupinu, pa će po ovome značenje hadisa biti: "Sve dok u njega ne stavi veliku skupinu ljudi kojom će zapečatiti uvođenje stvorenja u Džehennem."

---

[395] Idahu Delil, Bedruddin ibn Džema'ah, str. 202.
[396] Buhari, hadis br. 7493, str. 869.

Allah, dž.š., nema Lice

Od manjkavosti koje oni pripisuju Allahu, dž.š., je i lice. Oni kažu da On ima lice i taj svoj stav podupiru sljedećim dokazima:

Kaže Allah, dž.š.:

(وَلاَ تَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهاً آخَرَ لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)

“I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu! Nema Boga osim Njega! Sve će, osim *vedžhehu* propasti! On će suditi, i Njemu ćete se vratiti.”[397]

(وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو ٱلْجَلاَلِ وَٱلإِكْرَامِ)

“Ostaje samo *vedžhu rabbike*, Veličanstveni, Plemeniti.”[398]

(وَٱصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَاةِ وَٱلْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ)

“Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutru i naveče u želji da *vedžhehu* zasluže.”[399]

(وَللَّهِ ٱلْمَشْرِقُ وَٱلْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِ إِنَّ ٱللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيم)

“A Allahov je i istok i zapad; kuda god da se okrenete *fe semme vedžhullah*, Allah je, zaista, neizmjerno dobar i sve zna.”[400]

Od stvari kojima pokušavaju pripisati Allahu lice su i mnogobrojni hadisi:

Kaže Poslanik, a.s.: “Žena je avert pa kada izađe napolje šejtan joj se obraduje. A najbliža je *vedžhi rabbiha* kada je u kući.”

A sada, da pogledamo zašto je ulema odbacila bukvalno tumačenje *vedžha* i šta su rekli o toj riječi:

---

397 Sura El Kasas, 88. ajet
398 Sura Er Rahman, 27. ajet
399 Sura El Kehf, 28. ajet
400 Sura El Bekara, 115. ajet

Kaže Imam Er Razi: “Znaj da riječ *vedžh*, koja je spomenuta u ovim ajetima i hadisima, ne može da bude u značenju lica i to iz sljedećih razloga:

1.) Allah, dž.š., kaže: “Sve će osim Njegovog *vedžha* nestati.” pa ako je *vedžh* lice, onda je nužno da nestanu Njegovi ostali dijelovi koje mu oni pripisuju i da nestane oko[401] koje je na tom licu.

2.) Bukvalno tumačenje ajeta: “Ostaje samo *vedžhu rabbike, Zul Dželali Vel Ikram* (Veličanstveni(o) Plemeniti(o)” iziskuje opis *vedžha* svojstvima Veličanstvenosti i Plemenitosti. Pošto znamo da je Allah Veličanstveni i Plemeniti na osnovu toga zaključujemo da *vedžh* u ovom ajetu označava Allaha, dž.š., odnosno Njegovo biće.

3.) U riječima: “Pa gdje god da se okrenete *fe semme vedžhullah*.” *Vedžh* nije u značenju lica jer mi vidimo i osjecamo da ne postoji nikakvo lice tamo gdje se okrećemo u namazu. Također, kada bismo rekli da je to lice na svim stranama svijeta to bi značilo bivstvovanje jednog tijela na više mjesta odjednom a to ne kaže razuman čovjek.

4.) Riječi: “Žele *vedžhehu*…” ukazuju na nemogućnost bukvalnog tumačenja *vedžha* jer ono što se želi mora da se desi i postane a *vedžh* je kod njih[402] vječan. Također, oni su obožavali Allaha a nisu željeli Njegov *vedžh* jer, da je On bio ljut na njih, oni Ga ne bi željeli, već su željeli Njegovo zadovoljstvo. Ovo upućuje na to da se pod ovim ajetom ne misli na lice nego na Njegovo zadovoljstvo.

5.) Naveli smo hadis: “A najbliža je *vedžhi rabbiha* kada je u kući.” Poznato je da se, ako se pod *vedžhom* misli na lice, blizina i daljina ne razlikuju zbog toga što je ona u kući ili ne, dok se, sa druge strane, ako protumačimo *vedžh* kao Njegovo zadovoljstvo, ta blizina ostvaruje njenim boravkom u kući.[403]

---

[401] Koje Mu pripisuju

[402] Kod onih koji govore da je ovo lice i svojstvo Allaha

[403] Jer je to bolje za njenu vjeru a ona koja je bolja vjernica bliža je Allahovom zadovoljstvu.

Ovim dokazima utvrdili smo da se pod pojmom *vedžh* u ovim ajetima i hadisima ne želi ukazati na lice. Pa ako je to dokazano, onda kažemo da se pod pojmom *vedžh* nekada želi Allahovo biće a nekada Njegovo zadovoljstvo.

Što se tice razloga zbog kojih *vedžh* tumačimo Allahovim bićem:

- U većini slučajeva od čovjeka vidimo samo lice i po njemu ga razlikujemo od drugih, pa je lice organ pomoću kojeg određujemo postojanje nekoga. Normalno je, ako nam je ovo poznato, da lice onda uzmemo kao metaforu za čitavo biće. Također, od onoga što pojačava ovo tumačenje je i to da ljudi, kada neko od njih uređuje stvari i predvodi ih, nazivaju tog čovjeka licem tog naroda.

- Od čovjeka se traži, u većini slučajeva, da iskaže plodove svog razuma i da iskaže svoja osjećanja a poznato je da je izvor toga u glavi. Ono na čemu vidimo plodove ovoga je lice pa je onda ispravno da kažemo da lice upućuje na cijelog čovjeka.

- Nema sumnje da je lice sastavljano od čudnih stvari i da se na njemu pokazuje sve što je na čovjekovom srcu. Pa, pošto se ono razlikuje od svih organa po tome što se na njemu iskazuje bolest i zadovoljstvo cijelog tijela, onda je moguće reći da je lice poput cijelog tijela.

Što se tiče upućivanja lica na zadovoljstvo, kažemo:

- Kada čovjek nešto voli on se okrene svojim licem prema njemu a kada nešto mrzi on okrene svoje lice od njega. Pa ako je čovjekovo okretanje licem prema nečemu znak njegovog zadovoljstva sa tom stvari onda kažemo da je lice lijepa metafora za zadovoljstvo.

Ako smo sve ovo spoznali, onda kažemo da je *vedžh* u ajetu:

(وَلاَ تَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهاً آخَرَ لاَ إِلَـٰهَ إِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ ٱلْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)

Metafora za Allahovo biće i da je tačno tumačenje ajeta: **“I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu! Nema Boga osim**

Njega! Sve će, osim Njega propasti! On će suditi, i Njemu ćete se vratiti.”[404]

Isti je slučaj i sa ajetom:

(وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو ٱلْجَلَالِ وَٱلْإِكْرَامِ)

Koji znači: **“Ostaje samo tvoj Gospodar, Veličanstveni, Plemeniti.”**[405]

Što se tice dva preostala ajeta, *vedžh* u njima je u značenju Allahovog zadovoljstva pa će tačno tumačenje ovih ajeta biti:

(وَٱصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَاةِ وَٱلْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ)

“Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutru i naveče u želji da Allahovo zadovoljstvo zasluže.”[406]

(وَلِلَّهِ ٱلْمَشْرِقُ وَٱلْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِ إِنَّ ٱللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيم)

“A Allahov je i istok i zapad; kuda god da se okrenete, naćićete tamo Allahovo zadovoljstvo, Allah je, zaista, neizmjerno dobar i sve zna.”[407]

Isto ovako tumačimo i hadise koji su došli na ovu temu.[408]

Takođe, od mogućih tumačenja koje je islamska ulema dala za posljednji ajet je i tumačenje *vedžha* kiblom, pa se tako bilježi u Džami'u Tirmizi: “Od Mudžahida se prenosi da je tumačeći ajet:

(فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِ)

rekao: “Gdje god da se okrenete to je Allahova strana.”[409]

---

[404] Sura El Kasas, 88. ajet
[405] Sura Er Rahman, 27. ajet
[406] Sura El Kehf, 28. ajet
[407] Sura El Bekara, 115. ajet
[408] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 93-95.
[409] Tirmizi, hadis br. 2962, 8/ 424

Allah, dž.š., se ne spušta, ne dolazi niti pomjera

Od stvari koje Mudžessimi pripisuju Uzvišenom je i spuštanje i pomjeranje iako On Uzvišeni nije u mjestu pa da bi mogao da se pomjera. Svoj stav, oni dokazuju bukvalnim tumačenjem sljedećih ajeta i hadisa:

Kaže Allah, dž.š.:

(وَجَآءَ رَبُّكَ وَٱلْمَلَكُ صَفّاً صَفّاً)

"I kada dođe ... *rabbuke* **i meleki, u safove poredani."**[410]

I kaže:

(هَلْ يَنظُرُونَ إِلاَّ أَن يَأْتِيَهُمُ ٱللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ ٱلْغَمَامِ وَٱلْمَلاَئِكَةُ وَقُضِيَ ٱلأَمْرُ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرْجَعُ ٱلأُمُور)

"Čekaju li oni da im, u senkama oblaka, Allahova kazna dođe, i meleki, i da svemu bude kraj?! – A Allahu se sve vraća."[411]

Kaže Poslanik,a.s.,:

"*Jenzilu* (*Junzilu*) *rabbuna* svake večeri u zadnjoj trećini noći. Pa Allah govori: "Ko Me moli da mu se odazovem, ko od Mene traži da mu dam, ko od Mene moli oprost da mu oprostim?!"[412]

Islamska ulema nije protumačila ove ajete i hadise u smislu Allahovog dolaska, kao što su to uradili Mudžessimi, već je rekla da se tu radi o dolasku Allahove naredbe.

Kaže Imamul Huda Ebu Mensur El Maturidi: "Dolazak i pomjeranje je ono što rade tijela i akcidencije a Allah je čist od ovih značenja. Nije dozvoljeno da se iz idafeta[413] Allahu razumiju ova značenja. Nema snage osim kod Allaha."[414]

---

[410] Sura El Fedžr, 22. ajet
[411] Sura El Bekara, 210. ajet
[412] Buhari, 1/ 384, Muslim, 1/ 521, Daru Ihjai Turasil Arebijji
[413] Dodatka
[414] Kitabu Tevhid, Ebu Mensur El Maturidi, 1/ 77, Darul Džem'iatil Misrijje, Aleksandrija

Kaže Ibn Hiban: "*Jenzilu*, bez pomagala, bez pomjeranja i premeštanja iz mjesta u mjesto."[415]

Kaže Ibn Kesir: "Bilježi Bejheki od El Hakema, od Ebu Omer ibnu Semaka od Hanbela da je Ahmed ibn Hanbel tumačeći Allahove riječi: وَجَآءَ رَبُّكَ rekao: " Došla je Allahova naredba.". Zatim je Bejheki rekao: " U Senedu ove predaje nema manjkavosti."[416]

Kaže Bejheki: "*Nuzul* i *Medži'* su dva svojstva koja se kao pokret i pomjeranje iz mjesta u mjesto ne mogu pripisati Allahu, dž.š."[417]

Kaže Ibn Abdul Berr: "Prenosi se od Habib ibn Ebi Habiba da je rekao: "Pričao nam je Malik, komentarišući hadis o *nuzulu*: "Spušta se Njegova odredba a ne On, On je postojan, Vječan."[418]

Kaže Zehebi: "Od Malika se prenosi da je rekao: "Allah, dž.š., spušta svoju odredbu a On je vječan i ne mijenja se. Kaže Salih: Spomenuo sam ovo Jahja ibn Bukejru pa je rekao: "Tako mi Allaha ovo je lijepo tumačenje."[419]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani: "A što se njegovih rijeci *jenzilu* tiče, to se vraća na Njegove radnje a ne na Njegovo biće. To je fraza koja upućuje na Meleka koji se spušta Allahovom naredbom."[420]

Kaže Ibn Hazm: "Ispravnom predajom od Poslanika nam je došao hadis u kome se spominje *jenzilu rabbuna*. Ovo je radnja koju Allah, dž.š., radi na Zemaljskom nebu a koja se tiče primanja dove. Ti sati su vrijeme primanja, odgovora i oprosta onima koji traže oprost i onima koji se kaju. Ovo je poznato u jeziku Arapa. Kaže se:

نزل فلان عن حقه

"Poklonio (*nezele*) mi je ono što je bilo njegovo pravo i učinio mi uslugu."

---

415 Sahih Ibn Hiban, 3/ 200, Muessesetur Risale, Bejrut, Drugo izdanje, 1993. g.
416 El Bidaje Ven Nihaje, Ibn Kesir, 10/ 327, Mektebetul Me'arif, Bejrut
417 Sunenul Kubra, Bejheki, 3/3, Darul Baz, Mekka, 1994.g.
418 Et Temhid, Ibn Abdul Berr, 7/ 143
419 Sijer A'lamu Nubela, Šemsuddin Ez Zehebi, 8/ 105, Muessesetur Risale, Bejrut, Deveto izdanje, 1413. H.g.
420 Fethul Bari, 3/ 30, Darul Ma'rifeh, 1398.H.g.

Od dokaza da je ovo radnja a ne svojstvo Njegovog bića je i to što je Poslanik, a.s., *nuzul* vezao za određeno vrijeme. Mi znamo da se ono što je vječno nikada ne veže za vrijeme. Također, Poslanik, a.s., nam je, u nekim rivajetima ovog hadisa, pojasnio šta se to spušta pa je rekao: “ Allah naređuje Meleku da, u zadnjoj trećini noći, poviče…” Zatim, zadnja trećina noći se razlikuje od zemlje do zemlje, sve u zavisnosti od izlaska i zalaska Sunca, pa se po tome zna da je nužno da to bude radnja koju Allah, dž.š., radi u to vrijeme za stanovnike svake zemlje ponaosob. Što se tiće onih koji kažu da se On pomjera, mi smo objasnili neispravnost njihovog govora kada smo govorili o nemogućnosti da On bude tijelo jer, da se On pomjera bio bi ograničen, stvoren, sastavljen iz dijelova, obuhvaćen mjestom a sve su to svojstva stvorenja, Uzvišen je Allah od toga.

Allah, dž.š., je pohvalio Ibrahima, a.s. kada je ovaj pomjeranjem zvijezde objasnio svom narodu da ona nije Bog.

Kaže Allah, dž.š.:

(فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ ٱلَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَـٰذَا رَبِّي فَلَمَّآ أَفَلَ قَالَ لَآ أُحِبُّ ٱلْآفِلِينَ)

“I kad nastupi noć, On ugleda zvijezdu i reče: “Ovo je Gospodar moj!” A pošto zađe, reče: “Ne volim one koji zalaze!”[421]

Sve ono što zalazi pomjera se a Uzvišen je Allah od toga.

Isto ovo kažemo i za ajete iz sure El Fedžr i sure El Bekara.

Sve se ovo, kao što smo objasnili, odnosi na radnje koje će Allah, dž.š. učiniti na Sudnjem danu a koje će nazvati El Medži’ i El Itjan, a mi smo još ranije prenijeli od Ahmeda da je u vezi riječi: *ve džae rabbuke* rekao: “I Došla je naredba tvoga Gospodara.”[422]

Zatim, od dokaza da se u ovom hadisu ne govori o Allahovom spuštanju, već o spuštanju Njegovog Meleka, jesu i drugi rivajeti ovog hadisa:

---

[421] Sura El En’am, 76. ajet
[422] El Faslu Fil Mileli Vel Ehvai Ven Nihal, Ibn Hazm, 2/ 132

Bilježi Nesai od Ebu Hurejre i Ebu Seid El Hudrija da je Poslanik, a.s., rekao: "Allah, dž.š., čeka dok ne prođe prva polovina noći a zatim naređuje glasniku da poviče: " Ima li nekoga da moli pa da mu se usliša?! Ima li nekoga da traži oprosta pa da mu oprosti?! Ima li nekoga da traži pa da mu se da?!"[423]

Bilježi Hejsemi od Osman ibn El Asa da je Poslanik, a.s., rekao: " Svake noći glasnik poziva: "Ima li nekoga da moli pa da mu se usliša?! Ima li nekoga da traži, pa da mu se da?! Ima li nekoga da moli oprost pa da mu se oprosti?! I ovako govori sve dok zora ne svane."[424]

Bilježi Hejsemi od Osman ibn Ebil Asa da je Poslanik, a.s., rekao: "Otvaraju se nebeska vrata na pola noći pa poviče glasnik: " Ima li nekoga da moli pa da mu se usliša?! Ima li nekoga da trazi, dam u se da?! Ima li nekoga da brine pa da mu se olaksa?! Pa ne ostane musliman koji moli a da mu Allah ne usliša osim bludnice koja se odala bludu."[425]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani: "Kaže Ebu Bekr ibn Furek da neki šejhovi smatraju da umjesto *fethe* na prvom harfu dolazi *damma* pa će glagol tada biti *junzilu*, a ono nad čime se radnja vrši je *mahzuf*[426]. Hadis po ovome glasi: "Allah spušta (*meleka*)..." Ovo potvrđuje hadis kojeg bilježi Nesai od Ebu Hurejre i Ebu Seida: " Allah čeka do polovine noći a zatim naređuje glasniku da poviče: " Ima li nekoga da moli pa da mu se usliša?!... Kaže Kurtubi: " Ovim se otklanja problem i njime se ne remeti ono što je došlo u hadisu Rufa'a El Džuhenija[427]."[428]

---

[423] Sunenul Kubra, Nesai, hadis br. 10316, 6/ 124, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut, Prvo izdanje, 1991.g. i Amelul jevmi Vel Lejleh, Nesai, hadis br. 482, str. 340, Drugo izdanje, Muessesetur Risale, Bejrut, 1406.H.g.

[424] Medžme'u Zevaid, Ibn Hadžer El Hejsemi, 10/ 153, i kaže: Bilježe ga Ahmed i El Bezzar sa istim metnom s tim što oni prenose: "Zaista u noći ima sat kada glasnik poviče..." Bilježi ga i Taberani sa Ahmedovim metnom a svi prenosioci ovog hadisa su sahih osim Ali ibn Zejda ali i njega neki smatraju ispravnim.

[425] Ibid. 10/ 153, i kaže: Sahih.; Taberani, Mu'džemul Kebir, 9/ 59, Mektebetul Ulumi vel hikem, Drugo izdanje, 1983.g.; Musned, Ahmed, 4/ 22, Muessesetul Kurtuba, Egipat

[426] Skriveno

[427] Jer će tada hadis glasiti: "Allah spušta na zemaljsko nebo u zadnjoj trećini noći..."

Istiva

Pogledajmo sada, šta islamska ulema kaže o *istivau* koji novotari i mudžessimi tumače kao Allahovo uzdignuće i smještanje iznad Arša:

Kaže Imam Ibn Dževzi: "Znaj da riječ *Isteva* ima više značenja: Od tih značenja je: اعتدال - ujednačenost, pa tako kažu u plemenu Benu Temim:

استوى ظالم و مظلوم

"Ujednačili su se onaj koji čini nepravdu i onaj kome je načinjena nepravda."

Isto tako, riječ استوى znači i: تمام شيء -upotpunjavanje nečega kao što je to u ajetu:

(وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَٱسْتَوَىٰ)

"I kad se on opasa snagom i stasa..."[429]

Također, riječ استوى znači i قصد -namjeravati, pa tako Allah, dž.š., kaže:

(ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ إِلَى ٱلسَّمَآءِ)

"Zatim je namjeravao nebesa..."[430]

Od značenja riječi isteva je i استيلاء i تسلط, pa se tako kaže u stihu:

قد استوى بشر على العراق من غير سيف و دم مهراق

- Zavladao je Bišr Irakom bez sablje i prolivanja krvi."[431]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani:

"Neki kažu da je značenje ove riječi vlast i moć. Kaže se: استوى له الممالك kada neko zavlada nekim. Rečeno je: Istiva znači upotpunjavanje i završetak nekog posla kao u ajetu:

---

428 Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 3/ 30, Darul Ma'rifeh, Bejrut, 1397.H.g.
429 Sura El Kasas, 14. ajet
430 Sura El Bekara, 29. ajet
431 Def'u Šubheti Tešbih, Abdurrahman ibn Dževzi, str. 121

﴿ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُۥ وَٱسْتَوَىٰٓ ﴾

"I kad se on spasa snagom i stasa..."[432]

Pa po ovome, ajet:

﴿ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ﴾

Znači: "Zatim je upotpunio stvaraje Arša " a spomenuo je Arš jer je on Allahovo, dž.š., najveće stvorenje.

Rečeno je takođe da je على u ovom ajetu u značenju الى pa će po tome značenje ajeta biti: "Završio sa Aršom" odnosno sa stvarima vezanim za Arš jer On stvara stvari postepeno."[433]

Kaže Bejheki: "Njegove riječi "استوى je u značenju قصد – poduzeti" su ispravne jer je poduzimanje namjera stvaranja nebesa. Namjera je Iradet a pripisivanje toga kao Allahovog, dž.š., svojstva je dozvoljeno.[434]

Kaže Kurtubi: "Kažu Sufjan ibn Ujejne i Ibn Kejsan u vezi Allahovih riječi:

﴿ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ ﴾

Namjeravao je stvaranje nebesa.[435]

Kaže Imam El Džessas:

﴿ ٱلرَّحْمَـٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ ﴾

- Kaže Hasan El Basri: "Uzvisio se svojom moći i blagošću ili zagospodario Aršom.[436]

Kaže Ebu Su'ud: "Allahove, dž.š., riječi: ٱلرَّحْمَـٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ znače: "Svojim Iradetom namjeravao je Arš (njegovo stvaranje)"[437]

---

432 Sura El Kasas, 14. ajet
433 Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 13/ 406, Darul Ma'rifeh, Bejrut, 1397.H.g.
434 El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 413.
435 El Džami'u li Ahkamil Kur'an, Kurtubi, 1/ 255
436 Ahkamul Kur'an, Ebu Bekr El Džessas, 5/ 49, Daru Ihjai Turasil Arebijji, Bejrut, 1405.H.g.
437 Tefsir Ebis Su'ud, 1/ 78

I kaže u vezi Allahovih, dž.š., riječi: ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ – Njegova odredba se uputila ka Aršu.[438]

A na još jednom mjestu kaže: "Allahov istiva je metafora za Njegovu vlast i moć. Kaže se: "Taj i taj je seo na prijesto." – čak iako on uopšte nije seo na prijesto jer se time želi reći da je on postao vladar. Allah, dž.š., nas obavještava da se samo Njegov iradet veže za stvaranje i uređivanje stvari kako se to vidi u nastavku ajeta.[439]

Kaže Es Se'alibi: ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ – Značenje ovoga kod Ebul Mu'alije i drugih vrsnih apologetičara je: " Uzvisio se Svojom vlasti i moći."[440]

Ovo je mnogo lijepo tumačenje ovog ajeta jer nas Allah, dž.š., obavještava da je On stvoritelj Arša koji je Njegovo najveće stvorenje pa nas obavještava da je time što je On njegov Stvoritelj On uzvišeniji i od Arša.

Kaže dr. Husam Sarsur: "Istiva u značenju "zavladati" je od upotrebe ove riječi u arapskom jeziku. On je zavladao svojom moći i vlasti i nije preuzimao vlast od nekog drugog.[441] Oni koji kažu da zavlađivanje Aršom podrazumijeva borbu i preuzimanje vlasti od nekog drugog kažu da je značenje ove riječi: Uzdizanje i smještanje a mi im kažemo: "Je li On to bio na nekom niskom mjestu a zatim se popeo?

Allah, dž.š., kaže:

(وَلِلَّهِ مِيرَاثُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ)

"A Allah će nebesa i Zemlju naslijediti..."[442]

---

438 Ibid. 3/ 232

439 Iršadul Aklis Selimi ila Mezajal Kitabil Kerimi, Ebu Su'ud, 5/ 6

440

441 Allah, dž.š., je Stvoritelj svega i Gospodar svega. Samim stvaranjem Arša On je postao Gospodar Arša. Kada kažemo: Postao Gospodar Arša, mi ne mislimo da Allah, dž.š., nije bio njegov Gospodar prije toga već tom rečenicom ukazujemo na znacčaj i posebnost Arša koji je spomenut uz Allahovo, dž.š., ime. On je bio Gospodar Arša i prije njegovog stvaranja jer se Njegova svojstva ne mijenjaju.

442 Sura Ali Imran, 180. ajet

Pa znači li to da su Zemlja i nebesa pripadali nekom drugom mimo Allaha, dž.š., pa su onda postali Njegovo vlasništvo?"[443]

Kaže Bedruddin ibn Džema'ah: "Kao što znamo, Kur'an je objavljen na arapskom jeziku i sadrži značenja koja oni upotrebljavaju u svom govoru… Što se istivaa u ajetu tiče, on je u značenju vladavine a ne uzdignuća ili smještanja jer, da je Allahovo postojanje vezano za mjesto ili vrijeme onda bi to značilo vječnost i bespočetnost mjesta i vremena ili njihovo postojanje prije Allaha, dž.š., a obje tvrdnje su netačne."[444]

Kaže Imam Ragib El Asfehani: "Kada se riječi استوى doda riječ على onda ona znači : استولى - zagospodariti kao što je to u ajetu ٱلرَّحْمَـٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ."[445]

Kaže Imam Fahruddin Er Razi: "O šest ajeta za koje se vežu oni koji govore da se Allah uzdigao i smjestio iznad Arža, mi ćemo podrobno govoriti kako bismo dokazali neispravnost njihovog govora. Tumačenje Istivaa uzdizanjem i smještanjem nije dozvoljeno i to iz sledećih razloga:

1.) Prije ovog ajeta:

(ٱلرَّحْمَـٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ)

je ajet:

(تَنزِيلاً مِّمَّنْ خَلَقَ ٱلأَرْضَ وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلْعُلَى)

"Objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih."[446]

A mi smo još ranije objasnili da On nije ograničen.

2.) Poslije ovog ajeta je ajet:

(لَهُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ ٱلثَّرَىٰ)

---

443 Ajatus Sifat, Dr. Husam ibn Hasen Sarsur, str. 337.
444 Idahu Delil, Bedruddin ibn Džema'ah, str. 132.
445 El Mufredat, Er Ragib El Asfehani, str. 251.
446 Sura Ta ha, 4. ajet

"Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom."[447]

Mi smo ranije objasnili da je السماء sve ono što je gore. Pa, ako je to tako, Allah, dž.š., kaže:

(لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ)

"Njegovo je ono što je na nebesima (*es sema*) **i ono što je na Zemlji."**

Što znači da je sve što je gore Njegovo vlasnistvo i Njegov rob. Pa, ako je Allah, dž.š., gore, uzdignut iznad Arša, onda je on rob samog Sebe a to je neispravno.

Ovim potvrđujemo da ajet (ٱلرَّحۡمَـٰنُ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ) sa ajetom prije njega i ajetom posle njega pobija tvrdnje onih koji Ga smještaju iznad Arša.

3.) Mi vidimo da u ajetu prije ovog ajeta Allah, dž.š., govori o svojoj potpunosti i savršenosti i kaže :

(تَنزِيلاً مِّمَّنۡ خَلَقَ ٱلۡأَرۡضَ وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلۡعُلَى)

"Objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih.".

Takođe, u ajetu poslije ovog ajeta On govori o svojoj savršenosti i potpunosti pa kaže:

(لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا وَمَا تَحۡتَ ٱلثَّرَىٰ)

"Njegovo je što je na nebesima i što je na Zemlji i što je između njih i što je pod zemljom.".

Pa ako je značenje istivaa u ovom ajetu smještanje i uzdizanje onda je to odvojen govor od ova dva ajeta a to nije dozvoljeno. Međutim, ako protumačimo istiva u okviru njegove upotrebe u arapskom jeziku i kažemo da istiva znači potpuno zagospodarivanje Aršom koji je najveće Allahovo stvorenje, onda i ovaj ajet govori o Allahovoj savršenosti i potpunosti i time se slaže sa onim što mu prethodi i onim što dolazi poslije njega.

[447] Sura Taha, 6. ajet

4.) Onaj koji je na Aršu je podijeljen jer ono što je na desnoj strain Arša nije isto ono što je na lijevoj strain. Ako Ga smjestimo na Arš, onda on nije Jedan a to je neispravno.

5.) Kaže Allah, dž.š.:

(وَٱلْمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرْجَآئِهَآ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ)

“A prijesto Gospodara tvoga će tog dana iznad njih, osmorica nositi.”[448]

Pa, ako je Arš Allahovo, dž.š., mjesto, onda meleki nose i Allaha, dž.š., a to nije prihvatljivo. Allah, dž.š., je taj koji čuva i održava sve a nije On taj kojeg čuvaju i održavaju. Pa ako kažu: “ Nije Allah taj koji se smjestio na Arš nego se Arš smjestio na Allaha.” Onda su pokvarili svoje dokazivanje ovim ajetom i kao dokaz im ostaje samo spopstveno mišljenje.

6.) Allah, dž.š., je postojao i prije mjesta i prije Arša[449], pa kada je stvorio stvorenja ona nisu uticala na Njega pa da postane ograničen nakon što je bio neograničen već je On uticao na njih.

7.) Kaže Allah, dž.š.,:

(وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلإِنسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ ٱلْوَرِيدِ)

“Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice.”[450]

I kaže:

(وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ)

“On je s vama gdje god bili.”[451]

I kaže:

(وَهُوَ ٱلَّذِي فِي ٱلسَّمآءِ إِلَـٰهٌ وَفِي ٱلأَرْضِ إِلَـٰهٌ)

---

448 Sura El Hakka, 17. ajet

449 Prenosi se od Imran ibn Husajna da je Poslanik, a.s., rekao: “Postojao je Allah i ništa drugo mimo Njega.” (Buhari, hadis br. 3191, str. 377.)

450 Sura Kaf, 16. ajet

451 Sura El Hadid, 4. ajet

“On je Bog, i na nebesima i na Zemlji.”[452]

Pa ako prihvate ajete o *istivau* bukvalno, onda moraju prihvatiti i ove bukvalno i doći će u kontradikciju, a ako protumače ove onda ne mogu tražiti bukvalizam u drugima.[453]

Kaže Bejheki: “Kaže Ebu Hasen El Eš’ari: “Allah, dž.š., je učinio Aršu radnju koju je nazvao istivaom kao sto je učinio drugim stvarima razne radnje pa ih nazvao opskrbom i sl.”[454]

I kaže: “A ono što se prenosi od Ibn Abasa da “*istiva*” znači “smjestiti se” je netačno, to je El Ferra uzeo od Kelbijevog tefsira a Kelbi je daif. I zato što nešto ovakvo ne priliči Ibn Abasu. Ebu Salih, Kelbi i Muhammed ibn Mervan, koji prenose ovu predaju, su odbačeni kod učenjaka hadisa zbog mnoštva munkera i laži u njihovim rivajetima.”[455]

Kaže Ibn Dževzi: “Po onome što oni[456] pričaju[457] Allah, dž.š., je manji od Arša. Pa čudim se, kako poslije ovoga kažu: “ Mi nismo mudžessimi.”[458]

Kaže poznati arapski jezicar Zudžadž (umro 311.) : “Allah dž.š je Uzvišen svojom moći.”[459]

---

[452] Sura Zuhruf, 84. ajet
[453] Esasu Takdis, Fahruddin Er Razi, str. 117-119., Darul Kitab
[454] El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 411.
[455] El Esmau Ve Sifat, Bejheki, str. 414. Darul Hadis, Kairo, 2005.g
[456] Haševije i vehabije
[457] tj. Da se Allah smjestio iznad Arša
[458] Def’u Šubheti Tešbih, Abdurrahman ibn Dževzi, str. 11.
[459] Tefsir Esmaullahil Husna, Ez Zudžadž, str. 4.

Kursijj

Bilježi se u Tefsiru od Ibn Ebi Hatima: “Prenosi se od Ibn Abbasa da je tumačeći Allahove riječi :

“Njegov Kursijj obuhvata nebesa i Zemlju.”

rekao: “Obuhvata ih Njegovo znanje.”[460]

Bilježi se se u Tefsiru od Ibn Džerira: “Prenosi se od Ibn Abbasa da je rekao: “Njegov kursijj znači Njegovo znanje.”[461]

---

[460] Tefsir, Ibn Ebi Hatim, 2/ 490
[461] Tefsiru Taberi, 3/ 6

Tumačenje hadisa: "Gdje je Allah"

Novotari koji ograničavaju Allaha često, u svojim predavanjima u kojima opisuju svoje božanstvo, navode hadis u kome se kaže da je Muhammed a.s. upitao robinju: "Gdje je Allah?" Pa je ona odgovorila: "Na nebu..." (Muslim, Bejheki i dr.)

Na osnovu ovoga, oni govore da je njihovo božanstvo na nebu iako su prije toga rekli da je ono iznad Arša a i na Zemaljskom nebu.

Islamska ulema, u svojim tumačenjima hadisa, ne dolazi do kontradiktornosti u koje dolaze ovi kada tumače nejasne ajete i hadise.
Prva stvar koja nam zapada za oči prilikom citiranja ovog hadisa jeste to da je ovaj hadis Mudtarib, odnosno nepouzdanog teksta..

Imam Bejheki to potvrđuje pa odmah nakon ovog hadisa spominje njegove druge rivajete:

Prvo spominje rivajet u kojem se kaže da je Poslanik upitao robinju: Gdje je Allah? Pa mu je ona odgovorila: Na nebesima. Nakon čega je on rekao: Oslobodite je, ona je vjernica. Nakon toga, Bejheki spominje drugi rivajet u kojem se ne spominju Poslanikove riječi: " Oslobodite je ona je vjernica."

U trećem rivajetu se spominje da je Poslanik a.s. upitao: "Gdje je Allah?" Pa je robinja pokazala ka nebu.

U četvrtom se kaže da je Božiji Poslanik upitao: "Ko je tvoj Gospodar?" Pa je odgovorila: " Allah je moj Gospodar."

U petom se kaže: " Upitao je Boziji Poslanik: Svjedočis li da nema drugog Boga osim Allaha? Pa je rekla: Da."

Šesti rivajet kaže da je Poslanikovo pitanje bilo: "Ko je tvoj Gospodar?" A njen odgovor: "Allah."[462]

Sedmi rivajet kojeg bilježi Malik kaže: "Došao je ensarija kod Poslanika sa robinjom nakon čega je Božiji Poslanik upitao:

[462] Sunenul Kubra, Bejheki, 7/ 387

“Vjeruješ li da nema drugog Boga osim Allaha? Pa je rekla : Da.”[463]

Nakon ovoga, na osnovu prethodno spomenutih pravila kojih se moramo pridržavati prilikom pripisivanja Allahu uzvišenih svojstava, jasno je svakom čovjeku da nije dozvoljeno koristiti ovaj hadis kao dokaz za pripisivanje Allahu, dž.š., mjesta jer je hadis nepouzdan u tekstu.

Isto tako, ovaj hadis, i pored toga što ga ubrajaju u Sahihe nije dostigao stepen mutevatira pa tako ne može biti dokaz za pripisivanje Allahu, dž.š., nekog svojstva.

Zatim, ako pogledamo tumačenje ovog hadisa, vidjet ćemo da niko od učenjaka islama nije rekao da je Božji Poslanik pitanjem : ”Gdje? “ želeo da je upita o Allahovom mjestu već je želeo da provjeri je li ona obožavalac kipova koji su se nalazili oko nje ili je muslimanka, vjernica u Boga koji je Uzvišen svojom moći od svih manjkavosti i kipova koji se nalaze tu na Zemlji.

Da vidimo šta kaže islamska ulemau komentaru ovog hadisa:

Kaže Ibnu Furek, nakon što je naveo upotrebu riječi *ejne* (*gdje*) u arapskom jeziku u značenju ranga, stepena, moći i sl.**:** “Pa ako smo utvrdili da u arapskom jeziku ova riječ može imati ova značenja, močemo reći da se Poslanikovo pitanje : “ Gdje je Allah?” odnosilo na rang, stepen Allaha, dž.š., u njenom srcu u odnosu na kipove koji su se obožavali oko nje a njen odgovor ukazuje na to da je Allah, dž.š., iznad svih tih stvorenja i kipova svojom moći.”[464]

Kaže El Badži**:** ”Želela je robinja da opiše Allaha, dž.š., ovim riječima svojstvom Uzvišenosti od svih manjkavosti koje vidimo kod tijela i kipova. Zar ne vidiš da se kaže: Mjesto tog čovjeka je među zvijezdama **-** ukazujući time na njegovu dobrotu i visok ugled među ljudima.”[465]

Kaže Bejdavi**:** ”Poslanik a.s. je nije upitao o Allahovom, dž.š., mjestu jer je Allah, dž.š., Uzvišen od toga da ima mjesto a Božiji

[463] Evdžezul Mesalik, Kadi Ijad, 10/ 370
[464] Muškilul Hadisi ve Bejanuhu, Ibn Furek, str. 61.
[465] Idahu Delil, Ibn Džema’ah, str. 214.

Poslanici su zaštićeni od pitanja o nemogućim stvarima[466], već je Poslanik želeo da vidi je li ona muslimanka ili nevjernica. Arapi su tada imali svoja božanstva koja su obožavali i nisu znali za nešto drugo pa ju je Poslanik upitao: “Koje je tvoje božanstvo?” Nakon čega je, pokazujući ka nebu potvrdila da ona ne obožava ništa od toga što obožava njen narod već obožava onoga koji je Uzvišen od svega toga.”[467]

Kaže Nevevi: **“**Učenjaci imaju dva stava po pitanju ovog hadisa: Prvi je stav selefa koji prelaze preko njega bez tumačenja prenoseći ga onako kako je došao do njih. a drugi je stav halefa koji tumače ovaj hadis onako kako to priliči Allahu, dž.š., u svjetlu ajeta “Ništa nije kao On.” pa kažu: Božiji Poslanik je ovim hadisom želeo da ispita je li ona vjernica ili nevjernica pa je njen odgovor : “Na nebu.” značio da ona ne obožava ni jednog od kipova oko nje već obožava Uzvišenog Allaha. Što se tiče njenog odabira “neba” to je učinila zato što je nebo kibla za one koji uče dove kao što je Ka’ba kibla za one koji obavljaju namaz bez da to znači da se Allah, dž.š., nalazi na nebu ili u Ka'bi.”[468]

Kaže Kadi Bedruddin ibn Džema’ah**: “**Dozvoljeno je da se postavi pitanje : “Gdje?” a da se time ne želi pitati o mjestu kao npr. kada čovjek kaže: “Gdje je mjesto tog čovjeka u odnosu na ovog čovjeka? Pa mu se odgovori: Na nebesima**.”**[469]

Nakon ovoga, možemo reći da je pokušaj mudžessima da ovim hadisom dokazu da je Allah, dž.š., manjkav i ograničen na jednom mjestu, neispravan i smiješan kao i to da je taj njihov stav samo još jedan dokaz njihove udaljenosti od Allahove, dž.š., vjere islama.

Islamski učenjaci su se složili po pitanju osobe koja tvrdi da se Allah, dž.š., nalazi na jednom mjestu. Složili su se, sklapajući Idžma da je osoba koja tvrdi da je Allah, dž.š., na određenom mjestu ili u određenom pravcu Kafir, nevjernik u Allaha, obožavalac kipova.

---

[466] Jer bi to značilo da Ga nisu spoznali
[467] Evdžezul Mesalik, Kadi Ijad, 10/ 367
[468] Ibid. 10/ 367
[469] Idahu Delil, str. 216.

Kaže Mula ali El Kari: “Sklopljen je Idžma selefa i halefa da je onaj koji tvrdi da je Allah na nekoj strani Kafir.”[470]

Kaže Imam Kurtubi: “Ispravno je tekfiriti mudžessime jer nema razlike između njih i obožavaoca kipova i slika. Zaista je pripisivanje Allahu strane kufr kod imama četiri mezheba Ebu Hanife, Malika, Šafije i Ahmeda, kao što je to od njih prenio Hafiz Iraki.”[471]

Molimo Allaha dž.š. da nas sačuva neznanja i da uputi na put pokajanja sve one koji izađose iz vjere islama u vjeru obožavanja kipova hvatajući se, slijepo i bez razmišljanja za tumačenja nejasnih hadisa koja Allahu, dž.š., pripisuju nešto što sam sebi nije pripisao.

[470] Šerhul Miskat, Mula Ali El Kari, 2/ 317
[471] Tezkar, Kurtubi, str. 208.

Poglavlje o Fikhu

Izvori koji dovode do istine

Pet je načina da čovjek dođe do istine

1.) Kur'an

Kur'anski tekst, koji je objava Sveznajućeg je prvi način da čovjek dođe do istine i na osnovu njega, mi smo izveli jos četiri načina o kojima ćemo kasnije govoriti. Allah, dž.š., naređuje tragaocima pravog puta da slijede Njegovu objavu pa kaže:

(أَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَآ)

„Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci.“[472]

I kaže:

(أَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخْتِلاَفاً كَثِيراً)

„A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti.“[473]

I kaže:

(إِنَّ هَـٰذَا ٱلْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْراً كَبِيراً)

„Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu, i vjernicima koji čine dobra djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika.“[474]

I kaže:

(وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَابَ تِبْيَاناً لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ)

„Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju.“[475]

---

[472] Sura Muhammed, 24. ajet
[473] Sura En Nisa, 82. ajet
[474] Sura El Isra, 9. ajet
[475] Sura En Nahl, 89. ajet

I kaže:

(مَّا فَرَّطْنَا فِي ٱلكِتَـٰبِ مِن شَيْء)

„U Knjizi Mi nismo ništa izostavili...“[476]

2.) Sunnet

Sunnet je drugi put ka istini o kojem nam Sveznajući kaže:

(وَمَآ آتَاكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُواْ)

„Ono što vam Poslanik da, to uzmite a ono što vam zabrani toga se klonite.“[477]

I kaže:

(وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلْهَوَىٰ * إِنْ هُوَ إِلاَّ وَحْيٌ يُوحَىٰ)

„On ne govori po hiru svome. Sve je to objava koja mu se objavljuje.“[478]

I kaže:

(لاَّ تَجْعَلُواْ دُعَآءَ ٱلرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَآءِ بَعْضِكُمْ بَعْضاً قَدْ يَعْلَمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمْ لِوَاذاً فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيم)

„Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.“[479]

3.) Idžma

Allah, dš.š., nam naređuje da slijedimo ono na čemu se složio

[476] Sura El En'am, 38. ajet
[477] Sura El Hašr, 7. ajet
[478] Sura En Nedžm, 3-4 ajet
[479] Sura En Nur, 63. ajet

Poslanikov ummet pa kaže:

(وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدا)

“I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi i da Poslanik bude protiv vas svjedok.”[480]

I kaže:

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّه)

“Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio; tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćate i u Allaha vjerujete.”[481]

I kaže:

(وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ ٱلْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَآءَتْ مَصِيراً)

“Onoga koji se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustićemo da čini šta hoće, i bacićemo ga u Džehennem, - a užasno li je on boravište.”[482]

4.) Kijas

Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(فَٱعْتَبِرُواْ يٰأُوْلِي ٱلأَبْصَارِ)

“Zato uzmite iz toga pouku, o vi koji ste razumom obdareni.”[483]

I kaže:

480 Sura El Bekara, 143. ajet
481 Sura Ali Imran, 110. ajet
482 Sura En Nisa, 115. ajet
483 Sura El Hašr, 2. ajet

(وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى ٱلرَّسُولِ وَإِلَىٰ أُوْلِي ٱلأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ ٱلَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ)

"A da se oni s tim obrate Poslaniku ili predstavnicima svojim, znali bi ga oni od njih koji iz njega izvlače."[484]

5.) Razumski dokazi

Kaže Allah, dž.š., naređujući slijeđenje razumskih dokaza:

(وَفِي ٱلأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ * وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلاَ تُبْصِرُونَ)

"Na Zemlji su dokazi za one koji čvrsto vjeruju. A u vama samima – zar ne vidite?"[485]

I kaže:

(إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلأَرْضِ وَٱخْتِلاَفِ ٱلَّيلِ وَٱلنَّهَارِ لآيَاتٍ لأُوْلِي ٱلأَلْبَابِ)

"U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene."[486]

I kaže:

(وَضَرَبَ لَنَا مَثَلاً وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَن يُحيِي ٱلْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ * قُلْ يُحْيِيهَا ٱلَّذِي أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ)

"I Nama navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren i govori: "Ko će oživjeti kosti, kada budu trule?" Reci: "Oživjeće ih Onaj koji ih je prvi put stvorio."[487]

I kaže:

(وَهُوَ ٱلَّذِي يَبْدَؤُاْ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ)

"On je Taj koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti..."[488]

---

[484] Sura En Nisa, 83. ajet
[485] Sura Ez Zarijat, 20-21. ajet
[486] Sura Ali Imran, 190. ajet
[487] Sura Jasin, 78-79. ajet
[488] Sura Er Rum, 27. ajet

Taklid

Od davnašnjih vremena pa do dana današnjeg, ljudi su živjeli znajući da postoje dvije vrste ljudi:

- Oni koji se slijede – mudžtehidi
- Oni koji slijede – obični ljudi

Međutim, prije nešto više od dvesta godina, u vrijeme rušenja Osmanskog hilafeta, pojavila se grupa ljudi sa potpuno novim zakonima, zakonima koji kažu da je svaka osoba koja slijedi nekoga – novotar, kafir i sl. Govorili su, i govore: Mi slijedimo Kur'an i sunnet koji su bezgrješni i nećemo da slijedimo ljude koji su grješni. Bez malo razmišljanja, ova njihova izjava izgledala bi tačna i izgledala bi kao nepobitan dokaz ispravnosti njihovog stava. Međutim, kada malo razmislimo uviđamo da ti ljudi ne slijede Kur'an i Sunnet već slijede svoje tumačenje te dvije stvari. Ti ljudi smatraju da je njihovo tumačenje Kur'ana i sunneta ispravnije od tumačenja koje su dali islamski učenjaci, hafizi hadisa, poznavaoci svih islamskih nauka, mudžtehidi. Ti ljudi, iako poznaju možda samo dva hadisa o jednoj temi, odmah donose propis iako su možda hadisi koje su oni pročitali neispravni, derogirani, suženi, ograničeni. Oni govore: „Kako da slijedimo Ebu Hanifu u njegovom mišljenju kada je Poslanik, a.s., rekao u sahih hadisu kojeg bilježi Buhari..." Negiraju slijeđenje a slijede Buhariju u njegovoj ocjeni hadisa!!!

U stvarnosti, ove riječi nisu ništa drugo do nastavak ideja nemačkog orjentaliste Schachta koji je govorio da islam nije ništa drugo do skup lakih propisa proniklih iz razvijenog uma Muhammeda, a.s., koji su kasnije zapisani u dvije Knjige: Kur'an i Sunnet – a koje može razumjeti svaki čovjek, čak i obični beduin, bez posebnog razmišljanja.[489]

Ulema četiri mezheba složila se da je običnim ljudima obaveza da slijede nekog od učenjaka u stvarima vezanim za propise. Svoj stav oni podupiru mnogobrojnim dokazima.

---

[489] Potiranje mezheba, Dr. Muhammed Seid Ramadan El Buti, str. 29.

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(فَاسْئَلُوٓاْ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ)

„Pitajte učene ako ne znate."[490]

Složili su se islamski učenjaci da je ajet naredba, za one koji nisu upoznati sa propisom i dokazom za njega, da slijede onoga koji je upoznat sa tim. Svi učenjaci usula smatraju ovaj hadis najvažnijim dokazom koji obavezuje obične ljude na slijeđenje mudžtehida. U protivnom, ukoliko bi neko rekao da nije obavezno slijediti mudžtehide ovaj ajet ne bi imao nikakve svrhe i protivnici taklida bi skrnavili Kur'an.

Allah, dž.š., takođe kaže:

(وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُواْ كَآفَّةً فَلَوْلاَ نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُواْ فِي ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُواْ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓاْ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ)

"Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod, kada im se vrate, da bi se Allaha pobojali."[491]

Allah, dž.š., je, dakle, zabranio da svi ljudi idu u boj i džihad naredivši da ostane grupa od njih i da se prepusti sticanju znanja iz Allahove vjere, tako da oni koji su bili u džihadu, kada se vrate u svoje domove pronađu skupinu ljudi koja će im donositi propise i koje će oni slijediti.[492]

Od dokaza koji upućuju na obaveznost taklida je i činjenica da nisu svi ashabi bili na istom stepenu znanja. Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija su bili na mnogo većem stepenu od ostalih i svi su se njima obraćali tražeći fetvu. Postojao je mezheb Ebu Bekra, mezheb Omera…Abdullah ibn Mesud, Ebu Musa El Eš'ari, Mu'az ibn Džebel, Ubejj ibn Ka'b i Zejd ibn Sabit, r.a., bili su najpoznatiji nosioci mezheba pored četvorice pravednih halifa. Stotine hiljada ashaba i tabi'ina slijedilo je ove ljude i niko to slijeđenje

---

490 Sura El Enbija, 7. ajet
491 Sura Et Tevba, 122. ajet
492 El Džami'ul Bejan, Kurtubi, 8/ 293

nije negirao sve dok se nisu pojavile vehabije koji su zanegirali mezhebe četvorice imama i njihovo slijeđenje a u stvarnosti su oni najveći sljedbenici i pobornici taklida jer nikada ne odstupaju od mišljenja njihovog imama Muhammed ibn Abdulvehhaba i njegovog prethodnika Ibn Tejmijje.

Zatim, nakon generacije ashaba, osnovane su dvije pravne skole: Ehlu Re'j u Iraku na čelu sa Alkamom, Mesrukom, Ibrahim En Nehaijom i Ebu Hanifom i Ehlul Hadis u Hidžazu na čelu sa Se'id ibn Musejjebom, Urve ibn Zubejrom, Salim ibn Omerom i Nafi'om

Svo stanovništvo Hidžaza i njegove okoline je slijedilo ovaj mezheb, bez izuzetka. Postojale su ponekad između učenjaka ova dva mezheba rasprave i neslaganja, ali obične ljude i učenike, koji nisu bili na istom stepenu znanja i fikha kao i oni, nije zanimao status tih rasprava, slijedili su onoga koga su željeli i onoga, koji im je bio najbliži i niko im to nije osporavao.

Kaže Gazali, dokazujući da je običnom čovjeku obaveza sljediti jedan od priznatih mezheba: „Kao dokaz navodimo dvije stvari: jedna od njih je zajednički stav ashaba r.a., koji su donosili fetve običnim ljudima i nisu im naređivali da se uzdižu na nivo idžtihada i sve ovo je opštepoznato i utvrđeno mutevatir predajom od učenjaka i običnih ljudi iz reda ashaba r.a.“[493]

Kaže El Amidi: "Zajedničko mišljenje uleme je da obični ljudi, u vrijeme ashaba, r.a. i tabi'ina, nisu prestajali tražiti fetve od mudžtehida, sve dok se nisu počeli javljati oni, koji zabranjuju taklid. Oni su ih također slijedili u pravnim propisima, dok su učenjaci odmah odgovarali na njihova pitanja često ne spominjuci dokaze i ne zabranjujući to, pa je tu postojao zajednički stav o dopuštenosti potpunog slijeđenja mudžtehida od strane običnog čovjeka."[494]

Onoga koji neira slijedjenje četiri mezheba i smatra to bid'atom, pitamo: Zašto je slijeđenje Ebu Hanife bid'at a slijeđenje Ibn Omera nije?

---

[493] El Mustesfa, Ebu Hamid El Gazali, 2/ 385
[494] El Ihkam, El Amidi, 3/ 171

Kaže Hatib el Bagdadi, odgovarajući nekim mu'tezilama koji su tražili od običnih ljudi spoznaju svih propisa: "Ovo je grješka jer obični ljudi nisu u stanju da dođu do takve spoznaje osim nakon dugogodišnjeg iščitavanja šerijatskih knjiga, obilaska ogromnog broja šerijatskih pravnika, mufessira, iščitavanja svih hadiskih djela, obilaska učenjaka usula, spoznaje arapskog jezika i dr. a to je obavezivanja čovjeka sa onim što nije u stanju."[495]

Ako je to opterećivanje čovjeka onim što nije u stanju, Allah, dž.š., kaže:

﴿ لاَ يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا ﴾

"Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih…"[496]

Koji mezheb trebamo slijediti?

Kaže Ibn Salah: „Obaveza je danas slijediti jedan od četiri mezheba jer su oni poznati i objašnjeni za razliku od drugih mezheba koji su postojali u prvo vrijeme islama a čija nam pravila nisu poznata."[497]

Imamul Haremejn El Džuvejni navodi idžma da je ljudima obaveza slijediti jedan od četiri priznata mezheba koja su zapisana a koja su do nas došla vjerodostojnim putem.[498]

Mi slijedimo mezheb imama Ebu Hanife, r.a., i za preferiranje njegovog mišljenja u odnosu na mišljenja drugih mudžtehida imamo puno dokaza. Između ostalih, tu su i Kur'anski i sunnetski dokazi. Kaže Allah, dž.š.:

﴿ وَٱلسَّابِقُونَ ٱلأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَاجِرِينَ وَٱلأَنْصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُواْ عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا ٱلأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَآ أَبَداً ذٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴾

[495] El Fekih vel Mutefekkih, Hatib El Bagdadi, 2/ 132
[496] Sura El Bekara, 286. ajet
[497] Et Temhid, Ibn Salah, str. 527.
[498] El Bahrul Muhit, 8/ 214

“Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime: za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh.”[499]

Imam Ebu Hanife je prvi od četvorice Imama i pripada generaciji tabi’ina, prenosi hadise od Enes ibn Malika, Abdullah ibnul Haris Ez Zubejdija, Abdullah ibn Ebi Evfa El Eslemija i dr.

Zatim, Poslanik, a.s., je rekao: “Najbolja generacija je ova moja, zatim ona koja slijedi zatim ona koja slijedi.”[500]

Ebu Hanife, r.a., je od generacije koja je odmah nakon Poslanikove generacije što mu daje prednost nad ostalim imamima.

Poslanik, a.s., kaže: “Oprost onome ko me vidi i ko vidi onoga ko je mene video i ko vidi onoga ko je video onoga ko je mene video.”[501]

Ebu Hanife je video neke od ashaba pa on ulazi pod ove za koje je Poslanik, a.s., molio.

Također, mezheb imama Ebu Hanife je mezheb kojeg slijedi većina ljudi a Poslanik, a.s., je rekao: “Zaista se moj ummet neće složiti na zabludi, pa ako vidite razilaženje držite se najveće skupine.”[502]

Također, mezheb Ebu Hanife je mezheb po kojem su radili najveći učenjaci ovog ummeta a ja ću spomenuti samo neke od hafiza hadisa koji su bili hanefije zbog napada nekih ljudi imama Ebu Hanife i hanefija da oni ne poznaju hadis.

Od Hafiza hadisa koji su bili hanefijskog mezheba su: Ibrahim ibn Edhem, Ibrahim ibn Abdullah Et Tenuhi, Ibrahim ibn Muhammed El Mervezi, El Emin, Ibrahim ibn Muhammed Es Semerkandi, Ibrahim ibn Muhammed En Nejsaburi – prenosilac

[499] Sura Et Tevba, 100. ajet
[500] Muslim, br. 4600
[501] El Bahrul Muhit, Ez Zerkeši, 6/ 191, Darul Kutubi, Prvo izdanje, 1994.g.
[502] Ibn Madže, br. 3950

Muslima, Ibrahim ibn Jusuf El Belhi, Ahmed ibn Ali Er Razi El Džessas, Ahmed ibn Muhammed El Kuduri, Ismail ibn Hammad ibn Ebu Hanife, Ebu Muti' El Belhi, Sufjan ibn Ujejne, Abdullah ibn Mubarek, Ali ibn Ebi Bekr ibn Abdul Dželil El Fergani El Merginani i mnogi drugi.

Ne postoji niko od islamskih učenjaka ko je osudio strogo pridržavanje jednog mezheba. Nasuprot tome, veliki je broj učenjaka koji su rekli da je obaveza slijediti jedan mezheb, mezheb u kojem je čovjek rođen.. Svako ko pokuša da miješa mezhebe mora biti na stepenu idžtihada jer njegovo odbacivanje govora u jednom mezhebu zahtijeva iščitavanje apsolutno svih knjiga koje su napisane u tom mezhebu i knjiga koje su učenjaci drugih mezheba pisali a to je danas nemoguće. Pokušaj mijenjanja mezheba, danas, od strane vehabija nije traženje istine jer se do istine, kao što smo rekli, može doći samo iščitavanjem apsolutno svih knjiga napisanih u mezhebu, već je to želja za isticanjem svog stava i zavidnost onima čiji stepen oni nikad ne mogu dostići.

Vehabije koji danas pozivaju na bezmezhebstvo su ustvari isti kao oni koji mijenjaju mezhebe tražeći olakšice. Oni, u mijenjanju mezheba traže isticanje svog stava. Oni ne traže istinu već potvrdu onoga što su oni sami zacrtali da je to pravi islam. Islamska ulema je ovo zabranila govoreći:

Kaže Ahmed ibn Hanbel: "Kada bi čovjek radio po svakoj olakšici koja mu se svidi bio bi grješnik."[503]

Kaže Evza'i: "Ko uzme manjinske govore učenjaka izašao je iz islama."[504]

[503] El Bahrul Muhit, Zerkesi
[504] Bejheki

Novotarije

Allah, dž.š., kaže: “Pitajte učene ako ne znate.” Često, u toku proučavanja islama, nailazim na ljude koji veoma olako govore o Allahovoj, dž.š., vjeri. Proglašavaju halalom ono što njima izgleda kao halal a haramom ono što misle da je haram. Isti ti ljudi, koji su stekli lažni ugled kod ljudi proglašavajuci stvari halalom i haramom, često koriste bid’at kao izgovor kako bi izbjegli pitanje na koje ne znaju odgovor I kako bi kod ljudi zadržali taj status “šejha”. Ti ljudi, koji neće da se “ponize” zbog islama i da upitaju ulemu, zacrtali su sebi i ljudima koji ih slijede da je svaka novotarija zabluda. Čak i to pitanje koje toliko koriste nisu proučili već su se usudili da i o tome govore bez konsultovanja uleme.

Nasuprot njima, najveći učenjaci ovog ummeta uvijek su se oslanjali na druge učenjake i nisu se stidjeli da pitaju. Prenosi se da je Abdullah ibn Mubarek rekao: “Da me Allah, dž.š., nije pomogao Ebu Hanifom i Šafijom, r.a., ja bih bio kao ostali ljudi.”[505] Kaže Sufjan ibn Ujejne: “ Prvi ko me je podučio hadisu i načinio me muhaddisom je Ebu Hanife.”[506] Kaže Abdullah ibn Vehb: “Sreo sam tri stotine i šezdeset alima ali da nije bilo Malika i Lejsa zalutao bih u nauci.”[507] Kaže Imam El Kevseri: “Ibn Asakir je spomenuo ovaj govor od Ibn Vehba i u njegovom rivajetu on glasi ovako: “Da nije bilo Malik ibn Enesa i Lejs ibn Sa’da ja bih propao, mislio sam da se radi po svemu što nam je došlo od Poslanika.” Kaže el Kevseri: “Kao što se to desilo mnogim prenosiocima hadisa koji nisu znali fikh pa nisu znali po čemu se radi a po čemu ne.”[508]

Nakon što smo naveli primjere nekih od najvećih učenjaka ovog ummeta i pokazali da se ti učenjaci i pored stotina hiljada hadisa koje su poznavali nisu usuđivali da sami govore o Allahovoj

---

[505] Tebjidus Sahifeh, str. 16.
[506] El Dževahirul Mudijjeh, 1/ 31
[507] El Medžruhin, Ibn Hiban
[508] Komentar El Kevserija na Ibn Abdul Berrov El Intika fi Fadailil Eimmetis Selasetil Fukaha, 27-28

vjeri, i ukazali da oni sami govore da puko poznavanje hadisa ne vodi na pravi put, da navedemo šta se prenosi o bid'atu i šta islamska ulema kaže o njemu.

Kaže Džabir, r.a.: "Kada bi Poslanik, a.s., držao hutbu, pocrvenele bi njegove oči i povisio bi svoj glas pa bi rekao: " Najbolji govor je Allahova knjiga a najbolja uputa je uputa Muhameda, a najgore stvari su novotarije, svaka novotarija je bid'at a svaki bid'at je zabluda."[509]

Kaže šejh, muhaddis Hidžaza, Muhammed ibn Alevi El Maliki: "Mi nalazimo mnoge hadise koji su u potrebi za objašnjenjem od strane uleme. Od primjera za to je i hadis: " Svaki bid'at je zabluda..." kojeg je neophodno objasniti jer se ovaj hadis odnosi samo na pokuđene bid'ate odnosno one koji se kose sa šerijatskim pravilima. Ovo ovakvo obraćanje koje, bukvalno, ima sveobuhvatno značenje a ustvari se odnosi samo na jednu stvar je poznato od Poslanika, a.s. Poslanik, a.s., kaže: "Nema namaza komšiji džamije osim u džamiji." A ipak to ne znači da mu je namaz u kući neispravan jer se hadis odnosi na potpunost namaza tj. nema potpunog namaza komšiji džamije osim u džamiji. Od primjera ovakvog Poslanikovog obraćanja je i hadis: "Niko od vas neće vjerovati sve dok ne bude želio svome bratu ono što želi sam sebi." Koji znači: "Niko neće biti potpunog imana sve dok ne bude želio svom bratu ono što želi sam sebi."[510]

Kaže Aiša: "Kaže Božiji Poslanik, a.s.: " Ko ubaci u našu vjeru, nešto što nije od nje, to mu se odbacuje."[511]

Kaže Šejh Vehbi Sulejman Gavudži El Albani: "Kaže Islamska ulema: "Bid'at koji je spomenut u hadisima je nešto novo što je ubačeno u vjeru a što je u suprotnosti sa osnovama vjere ili nema nikakve veze sa osnovama vjere i nije u granicama pravila koje je islam postavio, ili se ne slaže sa pravilima vjere."

---

509 Muslim
510 Mefahim jedžibu En Tusahhih, Sejjid Muhammed ibn Alevi El Maliki, str. 91-92., Mektebetul Asrije, Bejrut, 2005.g.
511 Buhari

Na osnovu ove definicije, oni su postavili šartove koji se moraju ispuniti da bi nešto bilo bid'at o kojem govori Božiji Poslanik u ovim hadisima:

1.) Da taj bid'at bude u vjeri odnosno u ibadetima ili propisima

2.) Da se suprotstavlja osnovi od osnova vjere, da ne bude u okviru njenih granica i da se ne slaže sa pravilima vjere jer ono što je u okvirima tih pravila ne ulazi pod Poslanikove riječi : " Svaki bid'at je zabluda."[512]

Kaže Imam Šafija: "Bid'at ima dvije vrste: Pohvaljeni i pokuđeni. Ono što se slaže sa Kur'anom i sunnetom to je pohvaljeno a ono što se suprotstavlja Kur'anu i sunnetu to je pokuđeno."[513]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani tumačeći riječi Omera: "Divan li je ovo bid'at.": "Bid'at u jeziku znači ono što je izmišljeno a što nije postojalo ranije, a u šerijatu se upotrebljava u značenju onoga što je u suprotnosti sa sunnetom pa tada biva pokuđeno. Tumačenje toga je: Ako bude od onoga što se smatra pohvaljenim u šerijatu, onda je pohvaljen, ako bude od onoga što se u šerijatu smatra pokuđenim onda je pokuđeni, a ako ne bude ni od prve ni od druge vrste onda je mubah."[514]

Kaže Ebu Bekr Ibnul Arebi, tumaćeći hadis: "Čuvajte se novotarija.": "Znajte, Allah vas podučio, da se novotarije dijele na dva dijela: Novotarije koje nemaju osnovu, koje su zasnovane samo na strastima i sosptvenoj volji, i ovo je pokuđena vrsta novotarija; i novotarije koje su izmišljene na osnovu prethodnih primjera a ovakve novotarije su sunneti pravednih halifa i dobrih imama.

Znaj da stvar nije momentalno pokuđena ako se za nju kaže da je bid'at ili novotarija, u jezičkom ili terminološkom značenju. Allah, dž.š., je rekao:

(مَا يَأْتِيهِمْ مِّن ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِمْ مُّحْدَثٍ إِلاَّ ٱسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ)

---

512 Kelimetun Ilmijjetun Hadijjeh fil bid'ati ve Ahkamuha, Vehbi Sulejman Gavudži El Hanefi, str. 215-216.
513 Hiljetul Evlija, Ebu Nu'ajm, 9/ 113
514 Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 4/ 253

“I ne dođe im nijedna nova opomena od Gospodara njihova kojoj se, slušajući je, ne podsmjehuju”[515]

I kaže Omer, r.a.: “Divan li je ovo bid’at.”

Pokuđeno od bid’ata je ono što se suprotstavlja sunnetu a pokuđeno od novotarija je ono što vodi u zabludu.”[516]

Kaže Imam Izuddin ibn Abdusselam u svojoj knjizi El Kavaid: “Bid’at je podijeljen na vadžib, haram, mendub, mekruh i mubah. Način raspoznavanja između različitih vrsta bid’ata je podvrgivanje tih novih stvari šerijatskim pravilima. Pa ako bude spadao pod pravila vadžib stvari onda je vadžib, ako spada pod pravila harama onda je haram, menduba mendub, mekruha mekruh a mubaha mubah. Primjer vadžib bid’ata je bavljenje gramatikom koja nam pomaže da razumijemo Kur’an i hadis Božijeg Poslanika, a.s. Očuvanje šerijata je vadžib a on se ne može sačuvati bez uvođenja gramatike. Ono bez čega se ne može upotpuniti vadžib je vadžib pa je tako izučavanje gramatike vadžib. Drugi primjer vadžib bid’ata je učenje nepoznatih riječi iz Kur’ana i Sunneta. Treći je zapisivanje akaida i zapisivanje osnova fikha. Četvrti bid’at je nauka hadisa, odlikovanje ispravnog od neispravnog i sl. Zatim, od haram bid’ata su novi pravci u islamu poput kaderija, mudžessima, džeberija i sl. Dok je, sa druge strane, odgovor ovim sektama bid’at koji je vadžib. Od pohvaljenih bid’ata je izgradnja škola i puteva kao i svako dobro djelo koje se nije radilo u prvo doba islama. Od mendub bid’ata je teravija, određivanje pravila tesavvufa, rasprave i sl. Ako se time želi postići Allahovo, dž.š., zadovoljstvo. Od mekruh bid’ata je preterano uljepšavanje džamija, mushafa i sl. i, na kraju, od mubah bid’ata je rukovanje nakon namaza, korišćenje određenih jela i određene odjeće za pojedine prilike i sl.”[517]

Kaže Ibn Esir: “Bid’at ima dvije vrste: Bid’at koji poziva dobru i bid’at koji poziva u zabludu. Ono što se suprotstavlja Allahovim i Poslanikovim naredbama je pokuđeni bid’at a ono što je u

---

[515] Sura El Enbija, 2. ajet
[516] Aridatul Ahvezi, Ebu Bekr Ibnul Arebi, 10/ 146-147
[517] Kelimetun Ilmijjetun Hadijeh fil Bid’ati ve Ahkamiha, Gavudži, 218-219

okviru opštih intencija šerijata ili je od onoga na šta je podsticao Allahov Poslanik, a.s., onda je to pohvaljeni bid'at. Ono što ne bude imalo primjer u prošlosti, kao različite vrste dobrih djela, to je takođe od pohvaljenih novotarija."[518]

Kaže Ahmed ibn Hadžer El Hejsemi: "Bid'at je, u jeziku, ono što je izmišljeno, a u šerijatu je to ono što se suprotstavlja naredbi šerijata bez obzira bila ta naredba opšta ili posebna."[519]

Kao što se vidi iz prethodno navedenih citata, hadis: "Svaki bid'at je zabluda..." je ograničen i odnosi se samo na pokuđeni bid'at, onaj koji se suprotstavlja šerijatu a mi ćemo, kako bismo još više potvrdili tu činjenicu, navesti par bid'ata koji su pohvaljeni a koji su izmišljeni od strane ashaba.

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., rekao Bilalu, prije sabah namaza: " O Bilale! Pričaj mi u tvom najdražem djelu koje si uradio u islamu? Zaista sam čuo kuckanje tvojih nanula u Džennetu." Pa je Bilal, r.a., rekao: "Nisam uradio djelo meni draže od toga da nisam uzeo abdest, danju ili noću, a da nisam sa tim abdestom klanjao ono što mi je propisano."[520]

U hadisu kod Tirmizija se kaže: "Sa čime si me pretekao u Džennetu?" Pa je rekao: "Nikada nisam proučio ezan a da nisam klanjao dva rekata, i nikada nisam izgubio abdest a da ga nisam ponovo uzeo i klanjao dva rekata smatrajući da mi je Allah, dž.š., to naredio." Pa je Poslanik, a.s., rekao: " Time si to postigao."

Kaže Ibn Hadžer u komentaru tih hadisa: "Iz ovih hadisa se razumije da čovjek može sam da određuje vrijeme nekih ibadeta."[521]

Kaže Gavudži: "Iz ovog hadisa se jasno vidi da je on klanjao namaz nakon abdesta i smatrao da mu je to naređeno bez ikakve šerijatske naredbe o tome."[522]

518 En Nihajetu fi Garibil Hadis, Ibn Esir, 1/ 79
519 Et Tebjin fi Šerhil Erbe'in, El Hejesemi, str. 32.
520 Buhari; Muslim
521 Fethul Bari, Ibn Hadzer El Askalani, 3/ 276
522 Kelimetun Ilmijjetun Hadijeh fil Bid'ati ve Ahkamiha, Gavudži, str. 221.

Bilježe Buhari i Muslim od Rufa'ah ibn Rafi'a da je rekao: "Klanjali smo za Božijim Poslanikom pa kada se podigao sa ruku'a rekao je: "Semi'allahu li men hamideh" pa je čovjek iza njega rekao: "*Rabbena ve lekel hamd hamden kesiren tajjiben mubareken fihi*." Kada je završio namaz, Poslanik upita: "Ko je ovo rekao?" Pa čovjek reče: " Ja, o Božiji Poslaniče." Poslanik, a.s., tada reče: " Video sam trideset i nekoliko meleka kako se natječu ko će je prvi zapisati."[523]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani: "Ovim se dokazuje da je u namazu dozvoljeno uvesti zikr koji se ne suprotstavlja onome što je preneseno, i dokazuje da je dozvoljeno zikr učiti naglas ako on ne ometa druge."[524]

Bilježi Buhari od Enesa, r.a.: "Imamio je u Mesdžidul Kuba čovjek od Ensarija, kada god bio učio u namazu učio bi suru *Kul Huvallahu* a zatim posle nje još jednu suru. To je radio na svakom rekatu pa su mu njegovi drugovi prigovorili: "Ti uvijek počinjes ovom surom, pa, kao da ti ona nije dovoljna učiš još jednu pored nje. Ili uči samo nju ili je ostavi i uči drugu!" Pa im je rekao: " Neću da je ostavim! Ako volite da vam ja imamim onda ću imamiti a ako mrzite onda ću vas ostaviti." Međutim, oni su smatrali da je on jedan od njihovih najboljih ljudi i nije im bilo drago da im imami neko drugi. Kada im je došao Poslanik, a.s., spomenuše mu to pa on reče: "O ti, šta te sprečava da učiniš ono što od tebe traže tvoji drugovi? I šta te navodi na to da uvijek, na svakom rekatu, učis ovu suru?" Pa čovjek reče: "O Poslaniče, ja je volim." Poslanik mu onda reče: "Tvoja ljubav prema njoj će te uvesti u Džennet."[525]

Vidimo iz ovog hadisa da je ovaj ashab u namaz uveo nešto što nije radio Božiji Poslanik, a.s., a Poslanik mu to nije zabranio već mu je to potvrdio i odobrio. Da je sve ono što nije radio Božiji Poslanik novotarija i bid'at, Poslanik, a.s., mu to sigurno ne bi odobrio riječima: "Tvoja ljubav prema njoj će te uvesti u

[523] Buhari, br. 799, str. 93.
[524] Kelimetun Ilmijjeh, Gavudži, str. 22
[525] Buhari, br. 774, str. 91.

Džennet." već bi se na njega naljutio kao što se ljutio kada bi neko učinio neko loše djelo.

Bilježi Buhari od Ebu Seid El Hudrija da je grupa ashaba došla do nekog od arapskih plemena koje ih nije ugostilo. Dok su bili u blizini tog mjesta, razbole se jedan od glavešina tog plemena od ujeda škorpije pa ljudi upitaše ashabe: "Imate li neki lijek za ovo ili neku rukju?" Oni rekoše: "Niste nas ugostili pa vam nećemo pomoći sve dok nam ne date od vaših ovaca." Nakon što im obećaše jedan deo stada, jedan od ashaba poče učiti Fatihu pljuckajući pa čovjek ustade zdrav. Nakon toga, ljudi im dadoše od stada pa ashabi rekoše: "Nećemo ovo uzeti sve dok ne upitamo Božijeg Poslanika, a.s. Kada dođose do njega, upitaše ga o tome pa se on nasmija govoreći: " Otkud si znao da je ona lijek?! Uzmite i dajte meni jedan deo."[526]

I iz ovog hadisa vidimo da je ashab učinio nešto što nije radio Božiji Poslanik pa mu on ipak nije rekao: "To je bid'at, zabluda!" a da je svaki bid'at zabluda, kako to govore vehabije, Poslanik, a.s., im se sigurno ne bi nasmijao i sigurno ne bi potvrdio njihov postupak.

Kaže Šejh Abdullah Mahfuz El Hadad Ba'levi: "Jasno je iz ovoga da ashab nije znao za propisanost učenja Fatihe kao rukje već je to njegov idžtihad u kojem nije bilo ničega što se suprotstavlja propisanom. Ovo je Poslanikov sunnet, potvrđivanje dobrog čak iako on sam to nije radio."[527]

Bilježi Ebu Davud od Ibn Omera: "Poslao nas je Božiji Poslanik, a.s., u izvidnicu pa su se ljudi razbježali. Pa smo rekli, kada smo pobjegli: "Šta da radimo, pobjegli smo sa bojnog polja I zaslužili ljutnju." Pa smo rekli: "Ućićemo u Medinu po noći da nas niko ne vidi." Kada smo ušli, rekosmo: " Otićićemo kod Božijeg Poslanika, pa ako nam ima tevbe da se pokajemo a ako nema da odemo iz Medine." Pa smo sjeli kod Poslanika, prije sabaha, pa smo mu rekli: "O Poslaniče, mi smo pobjegli?" Pa nam je prišao i rekao: "Ne, nego ste vi oni koji bježe svom imamu želeći mu

[526] Buhari, br. 5736, str. 686.
[527] Es Sunnetu Vel Bid'ah, str. 39.

samo dobro." Pa smo mu prišli i poljubili ga u ruku pa je on rekao: "Mi smo grupa muslimana."[528]

Vidimo i iz ovog hadisa da im je Poslanik, a.s., odobrio nešto što on nije radio, pa gdje su oni koji svaki bid'at smatraju zabludom, da im pružimo ruku, da je izljube i da se pokaju!!

Zatim, od bid'ata koje su uveli ashabi je sakupljanje Kur'ana:

Bilježi Buhari od Zejd ibn Sabita: "Ebu Bekr, r.a., pozvao me odmah nakon smrti onih koji su na Jemami pali kao šehidi. Kod njega se nalazio i Omer. Ebu Bekr mi tada reče ove riječi: "Došao mi je Omer i zabrinuo se radi toga što je u žestokom boju na Jemami palo vrlo mnogo hafiza, a i na drugim ratištima će ove hafize stignuti ista sudbina. Postoji bojazan da bi se mnogo Kur'ana moglo izgubiti pa mi je preporučio da naredim da se Kur'an sabere i zapiše u jednu zbirku. Rekao sam mu onda: "Omere, kako ću ja učiniti nešto što Božiji Poslanik, a.s., nije uradio. Omer je, zaklinjući se, govorio da je ovo dobro, i ustrajno to od mene tražio sve dok mi Sveznajući Bog nije dao da i ja shvatim to, i srce mi je radi toga veselo i zadovoljno. I ja se priključujem Omerovom mišljenju. Ti si mlad i pametan čovjek i ti protiv ovoga nećeš imati šta da kažes. Ti si pisao objavu koja je dolazila Poslaniku. Sakupi Kur'an po redu!" Na ovo, Zejd reče: "Kako ćete vi učiniti nešto što nije učinio Poslanik?" Ebu Bekr odgovori: "Boga mi je ovo jedno dobro djelo." Da su mi natovarili čitavu planinu ne bi mi od toga teže bilo. Stalno sam se obraćao Ebu Bekru da to ne čini. Kako je Svemogući dao Ebu Bekru i Omeru da njihov razum ovo prihvati i da im srca ispuni radošću, tako je, to isto i meni dao i ja sam to prihvatio i bio sam srećan i zadovoljan. Ja sam zbirku Kur'ana napisao sa datulinih listova i sa tankih kamenih ploča te iz pamćenja hafiza pa sam zadnji pronašao ajet "*Lekad dža'ekum resulun min enfusikum aziz*" kod Huzejme. Zbirka je bila kod Ebu Bekra sve dok je bio živ pa kod Omera sve do njegove smrti pa posle kod Hafse, ćerke Omerove."[529]

---

528 Ebu Davud, br. 2647, Ib Ebi Šejbe, br. 4953
529 Buhari, br. 7191, str. 836.

Zatim, od primjera za lijep bid'at je hadis od Abdurrahmana: " Izašao sam se Omerom jedne noći mjeseca Ramazana u džamiju i video da ljudi klanjaju u različitim grupama, jedan čovjek klanjaše sam, drugi sa malom grupom iza sebe. Tada Omer reče: "Po mom mišljenju, bolje je da okupim te ljude oko jednog imama." Pa ih okupi oko Ubejj ibn Ka'ba. Potom, druge noći, ponovo izađoh sa njim a ljudi klanjahu iza svog učača. Na to Omer reče: "Divan li je ovo bid'at, ali ono što oni prespavaju bolje je od onoga u čemu klanjaju – želeći zadnji deo noći jer su ljudi klanjali u prvom dijelu noći."[530]

Bilježi Ebu Davud sa dva sahih seneda od Enes ibn Malika da je on, kada bi proučio Kur'an sakupio svoju porodicu i svoju djecu i molio za njih.[531]

Kaže Imam Nevevi: "I lijepo je prisustvovati medžlisu u kojem se završava učenje cijelog Kur'ana."[532]

Prenosi se od Ebu Medine Ed Darimija da je rekao: "Dva čovjeka od ashaba Allahovog Poslanika kada bi se sreli ne bi se razdvojili dok jedan drugom ne bi proučili sulu El Asr."[533]

Bilježi Ahmed u Zuhdu od Ebu Hurejre: "Ja činim istigfar svakog dana dvanaest hiljada puta a to je naspram mojih greški."[534]

Kao što smo vidjeli, mnogi ashabi su uvodili novotarije u islam pa zar su oni u zabludi? Zar oni nisu dovoljan primjer za slijeđenje nego trebamo slijediti ljude koji su došli stotinama godina poslije njih i proglasili svaki bid'at zabludom a time i ove ashabe pozivačima u zabludu?

Ashabi se uvodili bid'ate koje su oni smatrali pohvaljenim jer je Poslanik, a.s., u mnogim sahih hadisima rekao da postoje pohvaljeni i pokuđeni bid'ati. Samo podjelom bid'ata na

---

[530] Buhari, br. 2010, str. 226.
[531] Kešaful Kina', Mensur ibn Junus El Behuti, 1/ 430, Darul Fikr, 1982.g.
[532] Tilavetu Kur'anil Medžid, Abdullah Siradžuddin, str. 117.
[533] Medžme'u Zevaid, Hejsemi, br. 17723, i kaže: Bilježi ga Taberani u El Evsatu a prenosioci su Sahih
[534] Metalibul Alije, Ibn Hadžer El Askalani, 4/ 94; Tezkiretul Hufaz, Zehebi, 1/ 35

pohvaljene i pokuđene možemo spojiti između svih hadis akoji su došli na tu temu.

Prenosi Džerir ibn Abdullah El Bedžli, r.a., da je Poslanik, a.s.,. rekao: "Ko u Islam uvede neku lijepu novotariju, biće za nju nagrađen i imaće nagradu svakog onog ko je bude činio poslije njega, s tim da se od njihove nagrade neće ništa oduzimati, a ko u Islam uvede neku ruznu novotariju, biće za nju kažnjen i snosiće grijeh sviju onih koji to budu činili poslije njega, a od njihovih se grijeha neće ništa oduzimati ."[535]

Kaže Nevevi: "U ovom hadisu je podsticaj na činjenje dobra koje niko prije nije činio i ubacivanje lijepih novotarija i u njemu je upozorenje od loših stvari. Ovim hadisom se sužava značenje hadisa "Svaki bid'at je zabluda..." i objasnjava da se taj hadis odnosi samo na pokuđene bid'ate."[536]

Bilježi Ibn Madže od Ebu Hurejre: "Ko izmisli dobro pa bude praćen u njemu imat će potpunu nagradu i od nagrade onih koji ga budu pratili u tom dobru a njihove nagrade se neće umanjiti. A ko izmisli zlo pa bude praćen u njemu imaće potpunu kaznu i kaznu onih koji ga slijede a njihova kazna se neće umanjiti."[537]

Prenosi se od Enesa, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: "Koji god daija bude pozivao u zabludu pa ga budu pratili u toj zabludi, imaće grijeh svih onih koji ga prate a njima se neće umanjiti, a koji god daija bude pozivao u dobro pa ga budu pratili u tom dobru, imaće nagradu onih koji ga slijede a njima se ona neće umanjiti."[538]

Zatim, hadis od Aiše: "Ko ubaci u ovu našu vjeru, nešto što nije od nje, to mu se odbacuje."[539] je dokaz da nije svaki bid'at zabluda. Kaže šejh Abdullah es Siddik: "Ovaj hadis sužava hadis: " Svaki bid'at je zabluda..." i jasno pojašnjava njegovo značenje

---

[535] Muslim, hadis br. 1017; Tirmizi, hadis br. 2675; Ahmed, 4/ 357; Nesai, 5/ 75; Ibn Madže, hadis br. 203.
[536] Kelimetun Ilmijjeh, Gavudži, str. 241.
[537] Ibn Madže, br. 204, Mektebetul Ilmijje, Bejrut
[538] Ibn Madže, br. 205. Darul Džil, Bejrut
[539] Buhari

jer, da je svaki bid'at zabluda, bez izuzetaka, onda bi Poslanik, a.s., rekao: "Ko ubaci nešto u našu vjeru to mu se odbacuje." Međutim, kada je rekao: "… nešto što nije od nje" ukazao nam je na to da postoje dvije vrste bid'ata: Ono što nije od vjere a to je ono što se suprotstavlja njenim pravilima, i ono što je od vjere a to je ono što je u okviru pravila vjere i to je lijepi bid'at."[540]

Bilježe Ahmed, Ebu Davud i Ibn Ebi Šejbe od Muaz ibn Džebela da je rekao: "Mi smo, kada bi neki čovjek zakasnio na namaz, pokazivali: "Propustio si to i to." Pa bi on to nadoknadio pa bismo bili na ruku'u i na sedždi i na stajanju i na sjedenju[541] Pa sam ja došao a prošao mi je deo namaza pa su mi pokazali šta sam propustio a ja sam rekao: " Ja ću klanjati onako kako oni klanjaju" – pa sam klanjao za njima, a kada je Poslanik, a.s., predao selam, ja sam ustao i naklanjao ono što mi je prošlo. Zatim se Poslanik, a.s., okrenuo ljudima i rekao: "Ko je rekao to i to?" Pa su ljudi rekli: "Muaz ibn Džebel" Pa je rekao: "Uveo vam je u vjeru nešto pa prihvatite to. Kada neko od vas dođe a prošlo mu je nešto od namaza neka klanja za imamom pa kada imam završi neka naklanja ono što mu je prošlo."[542]

Zatim, od dokaza za postojanje lijepih bid'ata je i Poslanikova tuga za Hubejb ibn Adijj El Evsijem iako je Hubejb ubacio novotariju "Salatul Mevt"[543] "[544]

Nakon što smo objasnili bid'at i njegove podjele, smatram veoma važnim da objasnimo i da nije sve što nije radio Božiji Poslanik zabranjeno i novotarija a to ćemo učiniti kroz govor imama Vehbi Sulejman Gavudžija El Hanefija koji kaže:

"Čudim se ljudima koji kažu da je sve što nije radio Božiji Poslanik bid'at i zabranjeno a isti ti ljudi voze skupa auta, stanuju u velikim kućama, nose brojne diplome i zvanja, ispituju učenike u školama, daju im ocjene i obaraju ih. Negiraju sve što nije radio Božiji Poslanik a sami čine na stotine takvih stvari.

[540] Kelime Ilijje, Gavudži, str. 243.
[541] Klanjali bismo sve dok ne bismo pristigli imama
[542] Mu'džemul Kebir, Taberani, 1/ 271; Kaže šejh Gavudži: Hadis je Sahih
[543] Klanjanje dva rekata namaza pred sigurnu smrt
[544] Kelime Ilmijje, str. 246.

Prave izuzetke a znaju da Poslanik, a.s., to nije radio a posle prigovora uleme kažu: ”Bid’at je samo novotarija u vjeri.” Međutim, mi smo ranije objasnili, navodeći mnoge dokaze, da je ono što je ubaceno u vjeru a u okviru je njenih pravila dozvoljeno i prihvatljivo, pa ne ostaje tim ljudima osim da prihvate istinu. Ostaje nam da objasnimo da Poslanikovo, a.s., odbacivanje nečega ne znači momentalno i pokuđenost toga. Kada je ulema usula nabrajala ahkam teklifijje ona nigdje nije spomenula terk - odbacivanje. U El Vedžizu se kaže: “Hukm Teklifi se dijeli na sedam vrsta: Farz, Vadžib, Mendub, Haram, Mekruh Tahrimen, Mekruh Tenzihen i Mubah.”[545] I to je stav cjelokupne uleme hanefijskog mezheba dok učenjaci ostalih mezheba ahkam teklifijje dijeli samo na pet vrsta. Niko od uleme, kao što vidimo, nije *terk* učinio šerijatskim propisom pa kako onda neki ljudi sve ono što je odbačeno smatraju bid’atom?

Istina je, da je ono što je odbačeno nekada mubah, nekada mustehab a nekada sunnet.

Odbacivanje i nerađenje nekada biva odbacivanje pohvaljenih stvari kao što su npr.: Učenje sure Ihlas na svakom rekatu, razni zikrovi i sl. Poslanik, a.s., nikada nije učio suru Ihlas na svakom rekatu ali to ipak nije bid’at i pokuđeno a prenosi se od nekih ashaba. Pa, ako je Poslanikovo nerađenje nečega propis, zar nisu ashabi najpreči da rade po njemu? Zar bi ashabi radili nešto što nije radio Božiji Poslanik ako je sve ono što on nije radio zabranjeno?

Ono što je ostavljeno nekada biva i od sunnet stvari koje su ostavljene zbog otklanjanja poteškoće od ummeta i straha da im se to ne propiše kao farz. Primjer za to je Teravih namaz u džematu. Opštepoznato je da je Poslanik, a.s., klanjao teraviju par puta a zatim je ostavio iz straha da ona ne bude propisana kao farz namaz.

Poslanikovo odbacivanje nekada biva čisto iz razloga što se njemu lično nešto nije sviđalo iako je ta stvar dozvoljena.

[545] El Vedžiz fi usuli istinbatil ahkam fi šeri’atil islamijjeh, Muhammed Abdullatif ibn Salih El Farfur, 2/ 371

Poslanik, a.s., nikada nije jeo meso jazavca i odbio ga je kada su mu ga ponudili ali ipak to nije zabranjeno.

Zatim, ostavljanje nekada biva iz zaborava, pa hoćemo li reći da je ikindija dva rekata samo zato što je Poslanik, a.s., jednom zaboravio i umjesto četiri, klanjao samo dva rekata?

Također, nakada se dešavalo da Poslanik nije činio nešto zato što mu to nije palo na pamet. Poslaniku, a.s., nikada nije palo na pamet da napravi minber pa su mu ashabi to predložili što je on sa oduševljenjem prihvatio. Pa, ako je Poslanikovo nerađenje nečega propis, zar bi se ashabi usudili da ga prekrše?

Mesh po čarapama

Mesh po današnjim vrstama čarapa je zabranjen po mišljenju imama sva četiri mezheba i svako suprotno mišljenje je netačno i puko slijeđenje strasti.

Međutim, oni koji pokušavaju da ohalale mesh po današnjim čarapama slijedeći samo svoje strasti, koriste neke hadise koje moramo spomenuti kako ne bi došlo do zabune među muslimanima. Naime, Od Mugire ibn Šu'be se prenosi da je rekao: "Video sam Božijeg Poslanika da je uzeo abdest i učinio mesh po čarapama."

Ovaj hadis, međutim, nije dokaz za mesh po čerapama i to zbog sljedećeg:

Nesai kaže u svome Sunenul Kubra: "Ne znam ni jednog čovjeka koji prati Ebu Kajsa u ovom rivajetu. Istina je ono što se prenosi od Mugire vjerodostojnim putem da je Poslanik činio mesh po mestvama."

I Bejheki spominje ovaj hadis od Mugire i kaže za njega da je to odbačen hadis.

Sufjen Es Sevri, Abdurrahman ibn Mehdi, Ahmed ibn Hanbel, Jahja ibn Me'in, Ali ibnul Medini i Muslim ibn Hadžadž kažu da je

poznat hadis Mugire o meshu po mestvama a ne o meshu po čarapama."[546]

Niko od islamskih pravnika nije dozvolio mesh po današnjim vrstama čarapa iz jednog prostog razloga a to je izgled čarapa u vrijeme Božijeg Poslanika injihova svrha. Ono što se nazivalo čarapama u vrijeme Božijeg Poslanika, služilo je kao cipela u današnje vrijeme. Da bismo nešto mogli nazvati čarapom, u vrijeme Poslanika, ta čarapa je morala biti takva da se u njoj moglo pešačiti najmanje četiri kilometra.

Ebu Hanife je rekao: Dozvoljen je mesh po čarapama ako budu prekrivene kožom; Ebu Jusuf i Muhammed smatraju da je dozvoljen mesh po čarapama ako budu debele neprovidne tako da ako se naspe voda po njima noga ostaje suva. Ahmed i Šafija, pak, smatraju da trebaju biti vodonepropustljive i da se može normalno hodati u njima kao i da stoje same uz nogu bez ikakvih vezica. Dok Malik smatra da moraju biti napravljene od kože tako da izgledaju kao mestve.[547]

Muhammed Jusuf El Benuri kaže: "Svi imami prihvatili su da je dozvoljeno činiti mesh po čarapama opšivenim kožom i obući opšivenoj kožom. Oni su istovremeno prihvatili da se ne može mesh činiti po tankim i prozirnim čarapama, a razilaze se da li se može mesh činiti kod kruto i čvrsto opletenih čarapa."[548]

Imam Es'ad Sagirdži u svom djelu El Fikhul Hanefi ve Edilletuhu kaže: "Mesh po tankim čarapama nije dozvoljen jer se čarape u običaju selefa nisu koristile za grijanje noge već za šetanje u njima za šta se danas koriste cipele."[549]

---

[546] El Binaje, 1/ 368

[547] El Lubab fil Džem'i Bejnes Sunneti Vel Kitab, Ebu Muhammed Ali ibn Zekerijja El Menbedži, str. 134.

[548] Me'arifu Sunen, Šerh Suneni Tirmizi, Es Sejjid Muhammed Jusuf ibn Es Sejjid Muhammed Zekerijja El Haseni El Benuri, 1/ 346, Karači, 1413.H.g.; Multekal Ebhur, Ibrahim El Halebi, str. 44.

[549] Fikhul Hanefi ve Edilletuhu, Es'ad Sagirdži, 1/ 97

Potiranje vrata

Potiranje vrata je lijepo ali se ne kaž da je od sunneta zbog slabosti hadisa koji se prenose o tome.

Od Ibn Omera se prenosi: “Ko uzme abdest ipotre svojim rukama po vratu, biće sačuvan od okova na Sudnjem danu.”[550]

Od Ibn Omera se prenosi: “Ko uzme abdest i potre po svom vratu biće sačuvan od okova na Sudnjem danu.”[551]

Od Talha ibn Musarrifa od njegovog baba, od deda: “Video sam Božijeg Poslanika kako potire glavu sve do potiljka i početka vrata koji ga slijedi.”[552]

Iako su ovi hadisi dosta slabi oni su dovoljan dokaz za pohvaljenost potiranja vrata prilikom uzimanja abdesta jer imaju potporu u drugim hadisima u kojima se traži produžetak abdesta, odnosno mjesta koja se čiste. Ljudi koji su uzimali abdest će se poznavati na Sudnjem danu po tragovima abdesta a blago onome ko te tragove proširi na cijelo tijelo.

Ako bi neko rekao: Potiranje vrata je bid’at, to nije radio Božiji Poslanik!

Reći ćemo mu: Isto tako i sapun i šampon su bid’at pa zašto ih koristite i šta su vam dokazi za to?

Odgađanje Sabaha do pred izlazak Sunca

Od Rafi’ ibn Hadidza se prenosi da je Poslanik, a.s., rekao:

---

550 Bilježi ga Ebul Hasen ibn Faris, 1/ 34, i kaže: Sahih; Telhisul Habir, Ibn Hadžer, 1/ 93

551 Ebu Mensur Ed Dejlemi u Musnedul Firdevsu; Serh Ihjai Ulumid Din, Ez Zubejdi, 2/ 364

552 Ahmed; Nejlul Evtar, Ševkani, 1/ 142; Kaže Et Tehanevi: Hadis je hasen a bilježe ga i Tahavi u Me’anil Asaru, Taberani a billježi se i u Gajetul Maksudu, 1/ 137

"Odgodite sabah jer je tako nagrada veća."[553]

Bilježi Tahavi od Ibrahima da je rekao: "Nisu se ashabi Allahovog Poslanika sastavili na nečemu kao što su se sastavili na klanjanju pred izlazak Sunca."[554]

Od Enes ibn Malika se prenosi da je rekao: "Klanjao nam je Ebu Bekr sabah učeći Ali Imran. Pa su ashabi rekli: "Zamalo nam je Sunce izašlo". Pa je rekao: "Da je izašlo ne bi nas zateklo zaboravne."[555]

Izgovaranje nijjeta

Izgovaranje nijjeta je po većini učenjaka četiri mezheba pohvaljena stvar bez obzira radilo se o nijjetu za namaz, abdest, post ili hadždž jer je u tome potvrda stanja srca.

Kaže Ibn Abidin: "Nijet je djelo srca kojim čovjek, bez razmišljanja, zna u kojem je namazu ako bude upitan o tome. Ako čovjek bude razmišljao, nijet mu nije ispravan. Izgovaranje nijjeta je pohvaljeno i to je odabrano mišljenje a biva u prošlom i sadašnjem vremenu[556]. Neki kažu da je to Sunnet, međutim, to ne znači da je Poslanik, a.s., to radio već znači da je to sunnet selefu saliha koji je izgovaranje nijeta riječima smatrao pohvaljenim. Kaže se u El Muhitu: "Reći će: *Allahumme inni uridu en usallije salate*…[557] *fe jessirha li ve tekabbelha minni.* Kaže se u El Mebsutu, Hidaji i El Kafiju da je to lijepo kada čovjek hoće da učvrsti svoju namjeru."[558]

Kaže Imam Kemal ibn Humam, nakon što je spomenuo riječi iz Hidaje: "Izgovaranje nijjeta je lijepo zbog potvrde namjere."[559]

---

[553] Tirmizi, br. 154; Ahmed, 4/ 140; Ebu Davud, br. 424; Nesai, 1/ 218; Ibn Madže br. 672; Tahavi, 1/ 178; Šerhu Sunneh, Begavi, 2/ 196; a Ibn Hadžer u Telhisu (str. 68.) kaže da ga bilježe i Taberani I Ibn Madže.
[554] Tahavi, 1/ 184
[555] Tahavi, 1/ 181
[556] Kao da kaže: Zanijetio sam ili Nijet činim
[557] Pa spomene namaz koji želi da klanja
[558] Hašija Ibn Abidin, 2/ 92, Dar Alemil Kutub, Rijad, 2003.g.
[559] Fethul Kadir, 1/ 128

Kaže Ed Dusuki El Maliki: “Pohvaljeno je za onoga ko ne može da se koncentriše da izgovori nijjet…”[560]

Kaže En Nevevi Eš Šafi’i: “Nije obaveza izgovoriti nijjet jer je nijjet djelo srca ali ako spoji između te dvije stvari biće bolje, na tome su se svi složili.”[561]

Kaže El Behuti el Hanbeli: “Mnogi kasniji učenjaci smatraju izgovaranje nijjeta pohvaljenim da bi se poklopilo djelo srca i jezika.”[562]

Kaže Vehbi Sulejman Gavudži El Albani: ”Kaže Ibn Kajjim el Dževzijje: “Nije potvrđeno da je Poslanik izgovarao nijet kod početnog tekbira ni vjerodostojnom ni slabom predajom. Međutim, riječi nijeta dozvoljavaju neki od kasnijih učenjaka jer se time oživljava srce i prekida se svaka sumnja. Oni naši prvaci, selef, koji kažu da je izgovor nijeta sunnet ne misle na sunnet Božijeg Poslanika nego na praksu nekih alima zbog promjene i zauzetosti srca dunjalučkim problemima nakon tabi’ina.” Ovo bilježi Šurunbulali u djelu Merakil Felah. Tahtavi kaže u svojoj Hašiji da stoji u djelu El Bahr, da se iz ovoga može zaključiti da je to lijepa novotarija kada čovjek hoće da pojača svoju odluku.”[563]

Možemo zaključiti iz gore navedenih citata da je izgovaranje nijeta, iako nije sunnetom potvrđena stvar, lijepo i preporučljivo i nikako ne može biti haram. Izgovaranje nijeta je lijepa novotarija koju trebaju slijediti svi muslimani koji su čuli hadis koji prenosi Džerir b. Abdullah El-Bedžli r.a. da je Poslanik s.a.v.s. rekao: “Ko u Islam uvede neku lijepu novotariju, biće za nju nagrađen i imaće nagradu svakog onog ko je bude činio poslije njega, s tim da se od njihove nagrade neće ništa oduzimati, a ko u Islam uvede neku ružnu novotariju, biće za nju kažnjen i snosiće grijeh sviju onih koji to budu činili poslije njega, a od njihovih se grijeha neće ništa oduzimati .”[564]

---

[560] Hašija ‘ala Šerhil Kebir, Ed Dusuki

[561] El Medžmu’, En Nevevi

[562] Kešaful Kina’, Mensur ibn Junus El Behuti El Hanbeli, 1/ 87, Darul Fikr, 1982.g.

[563] Multekal Ebhur, Ibrahim El Halebi, str. 88.

[564] Muslim, hadis br. 1017; Tirmizi, hadis br. 2675; Ahmed, 4/ 357; Nesai, 5/ 75; Ibn Madže, hadis br. 203.

Razmak između nogu treba biti četiri prsta

Ulema hanefijskog mezheba stava je da razmak između stopala na kijamu treba biti četiri prsta. Spajanje nogu ili njihovo širenje više od četiri prsta je mekruh jer je to stav oholih ljudi a ne onih koji klanjaju.

U novije vrijeme,u mnogim džamijama došlo je do rasta tendencije tumačenja hadisa bez odgovarajućeg znanja o fikhu i njegovim principima. Ovi pokreti su se pojavili sa svojom metodologijom da uzimaju hadise u njihovom bukvalnom spoljašnjem značenju bez ikakvog pokušaja da shvate pravo značenje tih hadisa…

Ni pitanje stajanja u namazu nije izuzetak. Ova grupa je vidjela u Sahihul Buhariji "Poglavlje spajanja ramena uz rame a noge uz nogu u safu" i eser od Nu'man ibn Beširа i Enesa r.a.[565] i čak bez ikakvog pokušaja da koristeći svoj intelekt istraži različite interpretacije za koje je forma ovih hadisa otvorena, ona traži od ljudi da prilijepe nogu uz nogu a rame uz rame dok stoje u safovima.

Ulema četiri mezheba oduvijek je govorila da to nije pravilno razumijevanje esera…

Imam, Sejjid Enver Šah El Kašmiri je pojasnio ovo pitanje u njegovom komentaru na Sahih Buharije zvanom Fejdul Bari.[566] On objašnjava kako bi ljudima bilo veoma teško, ako ne i nemoguće, fizički prilijepiti rame uz rame a nogu uz nogu dok stoje u safovima iščekujući namaz. Oni koji traže to spajanje, svoj stav podupiru tumaženjem slova *ba* koje se spominje u ovom hadisu. Međutim, pravilo po kojem se kaže da je osnovno značenje slova *ba* Ilsak - fizički kontakt, ne treba shvatiti u tom kontekstu tj. kao potpuni fizižki kontakt. Jer, da je to tako, kako bismo onda objasnili rečenicu: *Merertu bi Zejd*? Znači li ova

565 Buhari, br. 725, str. 86

566 Fejdul Bari, Sejjid Enver Šah El Kašmiri, 2/ 301, Darul kutubil Ilmijje, Bejrut, 2005.g.

rečenica da smo prošli pored Zejda lijepeći se za njega odnosno dotičući ga ili znači: Prošao sam pored Zejda?

Kod svakog hadisa koji je otvoren za različito razumijevanje i različitu interpetaciju potrebno je da pogledamo u praksu drugih ashaba i selefu saliha. Da su pogledali u njihovu praksu uvidjeli bi da niko od njih nije radio ono sto oni danas rade.

Imam Šah Enver El Kašmiri navodi da ova interpetacija nije bila usvojena kod mezheba već samo kod običnih ljudi koji nisu puno razmišljali.

Namjera esera koji se navodi je ustvari da ramena i noge trebaju biti paralelni kako šejtan ne bi mogao stati između bilo koje dvije osobe u safu i kako bi safovi bili pravi. Ovo međutim ne znači da noge trebaju biti u fizičkom kontaktu. Ovo mišljenje zastupaju Imam Bedruddin El Ajni u njegovom monumentalnom komentaru Sahiha Buharije Umdetul Kariju[567] kao i imam, Ibn Hadžer El Askalani u njegovom besprimjernom komentaru Buharije Fethul Bariju[568]

U svojoj Lami'u Dareri ala Dzami'il Buhari[569] imam Mevlana Muhammed Zekerijja El Kandehlevi navodi još neka logička objašnjenja koja idu u korist gore spomenutoj argumentaciji. On, Allah mu se smilovao i najbolji stepen u Džennetu mu dao, kaže da je fizičko pridruživanje ramena uz rame i noge uz nogu moguće samo ako su svi džematlije iste veličine i iste dužine nogu. Između ostalog, da bi se ovo sprovelo u praksu džematlijama bi bilo potrebno dugo vremena kako bi poravnali safove prije nego bi stupili u namaz a ovo se očito kosi sa smirenošću koja se traži u namazu.

Nakon navođenja sličnih dokaza, Imam Ahmed Zafer El Usmani u svom Umdetul Ahkamu[570] kaže: "Čak i kada bismo prihvatili da

---

[567] Umdetul Kari, Bedruddin El Ajni, 5/ 377, Darul kutubil Ilmijje, Bejrut, 2001.g.
[568] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 2/ 611, Daru Tajjiba, Rijad, 2005.g.
[569] Lami' id Dareri ala Džami'il Buhari, Muhammed Zekerijja El Kandehlevi, 1/ 279, Karači
[570] Umdetul Ahkam, Ahmed Zafer El Usmani, 1/ 290, Darul Ulum, Karači, 1421.H.g.

se šerijatom traži fizički kontakt ramena i nogu u safovima došli bismo do pitanja: Da li je potrebno prilepljivanje ramena i nogu u svakom dijelu namaza ili samo u nekim dijelovima? Ako bi rekli da je to potrebno u toku cijelog namaza, mora se zapitati: Kako je to onda moguće u toku sjedenja u namazu? Ako bi, pak, rekli da je fizičko spajanje ramena i nogu potrebno samo u nekim dijelovima namaza postavilo bi mu se pitanje: U kojim dijelovima se traži to što govorite a u kojima se ne traži i na osnovu kojih dokaza tvrdite da se spajanje u nekim dijelovima traži dok se u drugim dijelovima isključuje? A ako kažu da se zbog poteškoće prilijepljivanje članaka i ramena u fazi sjedenja ne traži onda mi isto to kažemo za fazu stojanja (kijama) jer iste te poteškoće mi nalazimo u toj fazi. Možete pokušati i uvjeriti se sami…

Prenosi se u Fethul Bariju od Enesa r.a. da je rekao: “Da smo to učinili(prilijepili nogu uz nogu) sa nekim on bi pobegao od nas kao divlji magarac.”[571] Ovo jasno upućuje na to da Enes r.a. nije to radio nakon smrti Božijeg Poslanika što znači da to nije radnja koja se traži sunnetom Božijeg Poslanika a.s. Jer, da je to bio Sunnet niko od ashaba Božijeg Poslanika a.s. to ne bi ostavio iz ljubavi prema njemu i iz straha od negodovanja ostalih ashaba. Takođe, ljudi nisu voleli neke stvari i govorili su ovako o nekim stvarima samo ako te stvari nisu bile od normalnih stvari u namazu tj. od stvari koje su se praktikovale u namazu za Božijim Poslanikom a.s.

Podizanju ruku naspram ušiju prilikom početnog tekbira

Podizanje ruku prilikom stupanja u namaz vrši se do resica ušiju kao što je to najvjerodostojinijim predajama preneseno od Poslanika s.a.v.s.

Prenosi se od Malik ibn Huvejrisa da je rekao: “Allahov Poslanik bi, kada bi izgovarao tekbir, podizao svoje ruke dok ih ne bi

[571] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 2/ 612

uporedio sa ušima." A u drugom rivajetu stoji: "...dok ne bi dotakao uho."[572]

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: "Rekao mi je Božiji Poslanik: O Vaile, kada klanjaš podigni svoje ruke naspram ušiju, zaista žene podižu ruke naspram svojih prsa.[573]"[574]

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: "Video sam Bozijeg Poslanika kada bi stupao u namaz da je donosio tekbir. Pa je Hemam opisao: Podižući ruke do naspram ušiju."[575]

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: "Video sam Poslanika, a.s., da je dizao ruke, prilikom stupanja u namaz, do naspram ramena a palce bi uporedio sa ušima i dotakao ih (*haza*[576]) a zatim bi donio tekbir."[577]

Prenosi se od Enes ibn Malika da je rekao: "Poslanik je, kada bi počinjao namaz, dizao ruke naspram ušiju a zatim govorio: *Subhanekallahumme ve bi hamdike ve tebareke smuke ve te'ala dzeduke ve la ilahe gajruke*."[578]

Od Bera ibn Aziba se prenosi da je rekao: "Poslanik je, kada bi činio tekbir, podizao ruke tako da bismo mi vidjeli njegove palce blizu ušiju."[579]

Prenosi se od Bera' ibn Aziba: "Da je Božiji Poslanik podizao ruke naspram ušiju kada bi počinjao namaz a zatim ih više nije

---

572 Muslim, hadis br. 589, 1/ 293, Dar Ihjai Kutubil Arebijjeh

573 O ovoj temi dosao je samo ovaj hadis ali u njemu se nalazi nepoznata osoba pa on sam po sebi nije dovoljan za dokazivanje njime. Međutim, skriveni kijas se slaže sa hadisom i pojačava njegovo značenje jer se od žene traži što bolje pokrivanje njenih stidnih dijelova. Ovo je govor Ummu Derde, Ataa, Zuhrija, Hammada i dr.kao što to prenosi Bedruddin El Ajni u Šerhul Hidaje (1/ 206)

574 Mu'džemul Kebir, Et Taberani, 22/ 20; Medžme'u Zevaid, Hejsemi, hadis br. 2594, Mektebetul Kudsijj, i kaže: Bilježi ga Taberani i u njegovom senedu je Ummu Jahja bintu Abdul Džebbar koju ne znam, a ostali prenosioci su ispravni.

575 Muslim, hadis br. 401, Daru Ihjai Kutubil Arebijji,

576 Glagol حاذى znači uporediti ali potpuno upoređivanje biva tek kada se uši dotaknu kako to kaže Šurunbulali u Merakil Felahu

577 Sunenul Kubra, Bejheki, hadis br. 2237, 2/ 25, Darul Ma'rifeh, Bejrut

578 Darekutni, 1/ 168 i kaze da su svi prenosioci pouzdani; Zejle'I, 1/ 166

579 Sunen, Ali ibn Omer Ed Darekutni, hadis br. 1111, 1/ 619, Darul Muejjid, Rijad, 2001.g.

podizao.” Pričao nam je Abdullah ibn Muhammed Ez Zuhri od Sufjana, od Jezida isti hadis kao ovaj od Šerika ali nije rekao: “zatim ih više nije podizao.” Kaže Sufjan: “Zatim nam je u Kufi rekao: “Zatim ih nije više podizao.”[580]

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: “Viđao sam Božijeg Poslanika da je dizao ruke naspram ušiju prilikom početnog tekbira, zatim sam im ponovo došao pa sam ih video kako dižu ruke do naspram ramena a na njima su bili oklopi i ogrtači.”[581]

Iz poslednjeg hadisa vidimo da je Božiji Poslanik dizao ruke naspram ramena samo u posebnim situacijama kada bi nosio posebnu vrstu ogrtača i odjeće koja bi spala ako bi podigao ruke do naspram ušiju. Svi hadisi koji se bilježe o Poslanikovom dizanju ruku do naspram ramena ili prsa odnose se na situacije kada bi dizanje ruku do ušiju uzrokovalo padanje ogrtača i otkrivanje tijela. Takođe, Božiji Poslanik je nekada dizao ruke do naspram svojih prsa kako bi podučio muslimanke kako trebaju obavljati svoj namaz i taj propis ne važi za muskarce kako je to navedeno u hadisu kojeg bilježi Taberani.

Mjesto gledanja u namazu

Prenosi se od Ummu Seleme da je rekla: “Ljudima u vrijeme Božijeg Poslanika, kada bi ustali da klanjaju, pogled ne bi prelazio njihova stopala. Pa je umro Božiji Poslanik pa su ljudi gledali ispred sebe. Zatim je umro Ebu Bekr pa je došao Omer. Ljudima tada, kada bi neko stao da klanja, pogled ne bi prelazio mjesto kible. Zatim je umro Omer a došao Osman pa je nastupila fitna, ljudi su se okretali desno i lijevo.”[582]

---

[580] Ebu Davud, hadis br. 749, 1/ 200, Mektebetul Asrijje, Treće izdanje, Bejrut, 1414.H.g.

[581] Ebu Davud, hadis br. 728, 1/ 194; Nesai, 2/ 94

[582] Ibn Madže; El Munziri u Et Tergibu Vet Terhib gdje kaže: Bilježi ga Ibn Madže hasen predajom osim što Musa ibn Abdullah ibn Ebi Umejje El Mahzumi, od šest Knjiga samo Ibn Madže bilježi hadise od njega a o njemu meni nije došla nikakva manjkavost niti potvrda (1/ 383)

Prenosi se od Ibn Sirina da je rekao: "Ashabi su voleli da čovjekov pogled ne prelazi mjesto njegovog klanjanja."[583]

Prenosi se od Enesa da mu je Poslanik, a.s., rekao: "O Enese, gledaj u mjesto na kojem činiš sedždu."[584]

Držanje ruku ispod pupka

Prenosi se od Hadžadž ibn Hassana da je rekao: "Pitao sam Ebu Midžleza[585]: "Kako je Poslanik stavljao ruke u namazu?" Pa je rekao: "Stavljao je unutrašnji deo desne šake na spoljašnji deo lijeve šake ispod pupka."[586]

Prenosi se od Ibrahim En Nehaija da je opisujući stavljanje ruku Božijeg Poslanika u namazu rekao: "Stavljao je desnu na lijevu ispod pupka."[587]

Prenosi se od Alije da je rekao: "Od sunneta je stavljanje šake na šaku u namazu ispod pupka."[588]

Najslabiji od prenosilaca ovog hadisa je Abdurrahman ibn Ishak Ebu Šejbe El Vasiti za kojeg Ibn Hadžer El Askalani kaže: "Tirmizi ga je smatrao od ljudi hasen hadisa a Hakim je njegove hadise smatrao Sahihima kao i Ibn Huzejme ."[589]

Ebu Ma'šer prenosi od Ibrahima en Nehaija da je on stavljao svoju desnu ruku na lijevu ruku u namazu ispod pupka."[590]

---

[583] Bilježi ga Seid ibn Mensur u Sunenu kao što se to kaže u Muntekal Ahbaru (2/ 28) a prenosioci su ispravni kao što to kaže Ibn Hadžer u Fethul Bariju (2/ 192)
[584] Sunenul Kubra, Bejheki; Kaže Eš Šejh: Hadis Hasen li gajrihi, El Aziza (2/ 372)
[585] Ebu Midžlez je jedan od velikih Tabi'ina a o njegovoj veličini svjedoči njegovo izdavanje fetvi još za vrijeme ashaba. Njegovo ime je Lahik ibn Humejd El Basri, umro je 100.H.g. kao što to kaže El Ajni u Umdetul Kariju (2/ 889)
[586] Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 1/ 427
[587] Ibn Ebi Šejbe; Asaru Sunen, Tahavi, 1/ 71; Asar, Muhammed ibn Hasen Eš Šejbani, str. 25.
[588] Ebu Davud, hadis br. 756; Musned, Ahmed ibn Hanbel, 1/ 110; Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 1/ 427, Darul Fikr, 1994.g.
[589] El Lubab fil Džem'I bejnes Sunneti Vel Kitab, El Menbedži, str. 222.
[590] Ibn Ebi Šejbe, 1/ 427

Prenosi se od Vail ibn Hudzera da je rekao: “Video sam Božijeg Poslanika da je stavio desnu na lijevu šaku ispod pupka.”[591] [592]

Prenosi se od Ebu Hurejre da je rekao: “Od sunneta je stavljanje šake na šaku u namazu ispod pupka.”[593]

Kaže Muhammed Tekijj El Usmani: “Stavljanje ruku ispod pupka je govor Ebu Hanife, Sufjan Es Sevrija, Ibn Rahivejha, Ebu Ishak El Mervezija Eš Šafi'ija, to je jedan od rivajeta od Malika kao i odabrano mišljenje kod Hanbelija i Ahmeda po rivajetu el Hirekija od njega.”[594] Također, ovo je mišljenje Ibn Kudame El Hanbelija.

Što se žena tiče, njima je naređeno da ruke drže na prsima jer se time bolje pokrivaju.

Kaže Ebu Bekr El Kasani: “A držanje ruku u namazu – ispod pupka za muškarce a na prsima za žene.”[595]

Kaže Ibn Nudžejm: “Za mušškarca kažemo da ruke stavlja ispod pupka a za žene da ruke drže na prsima jer je tako bolje pokrivena.”[596]

Kaže Et Tehanevi: “Žena stavlja ruke na prsa jer se tako bolje

---

591 Sahihul Behari, 1/ 385, i kaže: Hadis je Sahih; Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 1/ 390,
592 Vehabije pokušavaju da obore ovu predaju jer se ona ne nalazi u jednom od prepisa Ebu Davudovog Sunena. Odgovor na ovaj pokušaj nalazimo u riječima imama Et Tehanevija koji kaže: “Kaže Kaim Es Senedi u Fevzul Kiramu, kako se to bilježi u Et Ta’likul Hasenu (1/ 70): “Govor da se ovaj deo hadisa ne nalazi u Musannefu i da je to greška prilikom zapisivanja,i pored tvrdnje šejh Kasima da se on nalazi u toj knjizi i mog viđenja tog dijela u ispravnoj verziji Musannefa, kao i njegovog prisustva u prepisu koji se nalazio kod šejha Abdulkadira koji je muftija u hadisu i eseru, ne priliči učenjacima. Ja sam video ovaj deo u sahih verziji Ibn Ebi Šejbinog Musannefa i on se nalazi u većini ispravnih verzija.” Kažem (Et Tehanevi): “Da se ovaj dodatak nalazi samo u jednom prepisu Musannefa mi bismo prihvatili tvrdnju da je to greška prilikom prepisivanja, međutim, on se nalazi u većini prepisa pa je zato ova tvrdnja neispravna.”(I’lau Sunen, 2/ 199)
593 Ebu Davud, 1/ 275
594 I’lau Sunen, 2/ 191
595 Bedai’u Sanai’, Ebu Bekr Mes’ud ibn Ahmed El Kasani, 1/ 201, Darul Kutubil Ilmijje, Drugo izdanje, Bejrut, 1986.g.
596 El Bahru Raik, Zejnuddin ibn Ibrahim ibn Nudžejm El Hanefi, 1/ 320, Darul Kitabil Islami, Kairo

pokriva a to je za nju preče. U Ed Durrul Muhtaru (1/ 508) se kaže: “A žena i transvestiti drže ruke ispod prsa.” U Er Reddul Muhtaru piše: “Ovako se kaže i u nekim prepisima El Menijje a u nekima se kaže: “na grudima ”. Kaže U El Hilijji: “ A preče je da se kaže “na prsima“ kao što to kaže ogromna skupina učenjaka, a ne “na grudima“ jer stavljanje na prsima uzrokuje pokrivanje grudi jer deo podlaktica pada na njih.” Kažem (Et Tehanevi): “Ovo je od stvari o kojoj se žena razlikuje od muškarca.”[597]

Za koji deo ruke se drzi?

Vail ibn Hudžer opisujući namaz Božijeg Poslanika kaže: “… zatim je stavio svoju desnu ruku na poledjinu svoje lijeve sake zgloba i podlaktice.”[598]

Prenosi se od Hadždžadž ibn Hassana da je rekao: “Pitao sam Ebu Midžleza: Kako je Poslanik stavljao ruke u namazu? Pa je rekao: “Stavljao je unutrašnji deo desne šake na spoljašnji deo lijeve šake ispod pupka.”[599]

Možemo vidjeti iz ovih hadisa da je držanje ruku na laktu sunnetom neutemeljena stvar što znači da je pogrešna i neispravna. Ne postoji hadis koji govori da se Božiji Poslanik držao za lakat ili za deo podlaktice koji je blizak laktu već svi hadisi govore ili da se držao za podlakticu blizu zgloba ili da je svojom sakom obuhvatao podlakticu i zglob.

Držanje ruku na prsima – odstupanje od četiri mezheba

Ne mogu a da ne spomenem otpadnički stav grupe ljudi koja smatra da je sunnet stavljanje ruku na prsa u namazu što se suprotstavlja mišljenju četvorice imama (Ebu Hanife i Ahmed

[597] I’lau Sunen, Et Tehanevi, 2/ 199
[598] Ebu Davud, 1/ 193; Taberani, 22/ 35
[599] Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 1/ 427

ibn Hanbel smatraju da se ruke drže ispod pupka a Malik i Šafija – poviše pupka)

Svoj stav ova grupa ljudi potkrepljuje sledećim neispravnim hadisima:

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: "Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom i on bi stavljao svoju desnu ruku na lijevu ruku na prsa."[600]

A pogledajmo zašto islamski pravnici nisu uzeli ovaj hadis kao dokaz za stavljanje ruku na prsa:

Isti ovaj hadis ali bez dodatka "na prsa " bilježi i Ahmed ibn Hanbel na tri mjesta u Musnedu[601], Nesai, Ibn Madže, Ebu Davud et Tajalsi u svom Musnedu[602], Ibn Hiban[603] kao i sam Ibn Huzejme.

Muemil ibn Ismail, jedan od prenosilaca ovog hadisa je slab i neprihvatljiv među hadiskim učenjacima zbog slabosti njegovog pamćenja. Kaže Buhari: On je munker u hadisu. Kaže Ebu Hatim: Mnogo griješi.; Kaže Ja'kub ibn Sufjan: Kada učenjaci naiđu na hadis kojeg prenosi Muemil ibn Ismail treba da zastanu kod njega i odbace ga jer on prenosi neispravne hadise od svojih ispravnih sejhova."[604]

Također, Ibn Kajjim El Dževzijje potvrđuje neispravnost ovog hadisa pa kaže: "Niko osim Muemila ibn Ismaila nije rekao da je Poslanik stavljao ruke na prsa."[605]

Prenosi se od Kabisa ibn Hulba a on od svog oca da je rekao: "Video sam Božijeg Poslanika da je pomerio desnu i lijevu ruku i

---

600 Ibn Huzejme, , hadis br. 489, 1/ 243, i ne govori o njegovom stepenu vjerodostojnosti.
601 Preko Abdullah ibnul Velida od Sufjana, od Asim ibn Kulejba od njegovog oca od Vaila; Preko Zaide od Asima od njegovog oca, od Vaila; Preko Abdulvahida , Zehir ibn Muavije i Šu'beta od Asima, od njegovog oca, od Vaila
602 Hadis br. 1020, str. 137.
603 Mevaridu Zam'an, hadis br. 447, str. 124.
604 I'lau Sunen, Et Tehanevi, 2/ 195
605 I'lamul vuvekki'in, Ibn Kajjim El Dzevzijje, 2/ 312

stavio ih na prsa. Pa je Jahja opisao: “desnu na lijevu poviše zgloba”.”[606] [607]

Islamski pravnici ni ovaj hadis nisu prihvatili zbog očite greške koja je nastala prilikom prepisivanja ovog hadisa.

Bilježi Ahmed ibn Hanbel odmah nakon prethodnog hadisa njegovu ispravnu verziju u kojoj se kaže: “Video sam Božijeg Poslanika da je pomerio desnu i lijevu ruku i stavio jednu na drugu.”[608] tj. desnu na lijevu. (Naime, arapska rijec هذه što znači “ovu” po obliku dosta sliči riječi صدره što znači “prsa” pa je osoba koja je prepisivala ovaj hadis permutovala dvije riječi pa je shvatila kao da je Poslanik rekao : *Fe veda’a hazihi ala sadrihi* a on je ustvari rekao : *Fe veda’a hazihi ala hazihi*.) Takođe, ispravljenu verziju hadisa prenio je i Sujuti u Džem’ul dževami’, Hejsemi u Medžme’u zevaidu , Darekutni, Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed na još puno mjesta u svom Musnedu.

Od Tavusa se prenosi da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi we selleme, je u namazu stavio svoju desnu ruku po lijevoj, stežući ih na prsima.”[609]

I ova predaja je odbačena iz nekoliko razloga:

Ovo je mursel predaja tj. prenosi je tabi’in od Poslanika bez spominjanja njegovog posrednika do Poslanika i kao takav ne može biti dokaz jer je stanje tog posrednika nepoznato.

Mursel predaja nije dokaz u Hanbelijskom mezhebu na koji se zastupnici ovog odbačenog stava pozivaju.

Svi hadisi koji govore o Poslanikovom stavljanju ruku na prsa u namazu upućuju da to nije od njegovog stalnog, pritvrđenog sunneta već da je to radio samo u nekim situacijama dok hadisi koji govore o stavljanju ruku ispod pupka upućuju na to da je to od stalnog sunneta Božijeg Poslanika.

---

[606] Musned, Ahmed ibn Hanbel, 5/ 226
[607] Kao sto vidimo Jahjin opis ne odgovara dijelu “na prsima”
[608] Musned, Ahmed, hadis br. 27910, Daru Ihjai Turasil Arebijji, 1993.g.
[609] Ebu Davud, 1/ 275

Prenosi se od Ibn Abasa da je rekao da riječi Uzvišenog: "Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji" znače: Stavljanje desne ruke po lijevoj ruci na grudi u namazu."[610]

Ni ovaj hadis nije prihvaćen jer je neispravan po mišljenju cjelokupne hadiske uleme.

U lancu ovog hadisa nalazi se Ruh ibn Musejed a on je neprihvatljiv, metruk.

Kaže Ibn Hiban: "On prenosi apokrifne hadise od pouzdanih ljudi te nije dozvoljeno prenositi od njega."

Kaže Ibn Adijj: "Njegovi hadisi se ne pamte."

Kaže Ibn Turkmani: "U njegovom senedu javlja se nesređenost."

Ibn Kesir komentarišuci suru Kevser kaže da se sa sintagmom *venhar* misli, kako neki kažu, stavljanje desne ruke na lijevu ruku na prsima. Ovo se prenosi od Alije ali nije vjerodostojno. Odatle se i saznaje da su riječi Ibn Hazma Ez Zahirija koji uzima ovaj hadis kao dokaz neutemeljene.[611]

Bismila se uči u sebi

Od Ibn Abasa se prenosi: " Poslanik, a.s., je počinjao namaz sa *Bismillahir Rahmanir Rahim.*"[612]

Od Enesa se prenosi: " Klanjao sam za Poslanikom, Ebu Bekrom, Omerom i Osmanom a oni su počinjali sa Fatihom i nisu spominjali *Bismilahir Rahmanir Rahim*, niti na početku niti na kraju učenja."[613]

Od Ibn Abdullah ibn Mugaffela se prenosi da je rekao: "Čuo me moj otac da učim *Bismillahir Rahmanir Rahim* pa je rekao: Sinčiću, šta je sa tobom i novim stvarima?! Nisam video nikog od

---

610 Bejheki
611 I'lau Sunen, Et Tehanevi, 2/ 166- 173 I 17/ 222
612 Tirmizi, br. 255
613 Muslim, 1/ 299; Ahmed, 3/ 101

ashaba da više mrzi novine od mene, klanjao sam sa Poslanikom, Ebu Bekrom Omerom i Osmanom pa nisam čuo nikog od njih da je govori pa je nemoj govoriti. Kada doneseš tekbir reci: Elhamdulillahi Rabbil Alemin."[614]

Kaže Menbedži: "Ova novina nije od onih za koje se kaže da je zabluda već se pod ovim misli da je Poslanik, a.s., učio naglas a zatim to prestao i tako radio sve do svoje smrti, a takođe i Ebu Bekr, Omer i Osman."[615]

Izgovaranje Amin u sebi

Prenosi se od Vail ibn Hudzera da je rekao: "Klanjao sam sa Božijim Poslanikom pa sam ga čuo kada je rekao: *Gajril magdubi alejhim ve led dallin* da je tiho rekao Amin."[616]

Prenosi se o Ibrahim En Nehija da je rekao: "Imam će u sebi izgovoriti petoro : subhanke, euzu, bismlu, amin i allahumme rabena ve lekel hamd."[617]

Prenosi se od Ebu Vaila da je rekao: "Alija i Abdullah ibn Mes'ud nisu naglas izgovarali bismilu, euzu i Amin."[618]

Prenosi se od Hasen El Basrija da je rekao: " Prisjećali su se Semure ibn Džundub i Imran ibn Husajn hadisa Božijeg Poslanika pa je rekao da je zapamtio da je Božiji Poslanik imao dvije pauze u namazu u kojima nije izgovarao ništa: Pauza nakon početnog tekbira (dok bi u sebi Poslanik proučio subhaneke) i pauza nakon Fatihe (dok bi u sebi izgovorio Amin). Pa je Imran ibn Husajn porekao ovaj hadis pa su zato napisali pismo Ubej ibn Ka'bu gdje ga pitaju o ovom hadisu nakon čega im je Ubejj poslao odgovor: "Ispravno je zapamtio

---

614 Tirmizi, br. 244. i kaže: Hasen; Nesai, 2/ 104; Ibn Madže, br. 815; Ahmed, 4/ 85
615 El Lubab, 1/ 225
616 Sunen, Darekutni, 1/ 334; Musned, Ebu Davud Et Tajalisi, Hakim, 2/ 232 gdje kaže: Ovaj hadis je po uslovima Buharije i Muslima, - a sa njim se složio i Zehebi
617 Asaru Sunen, 1/ 99; Abdurrezak u Musannefu sa sahih senedom
618 Mu'džem, Taberani, 9/ 262

Semure."[619] (Ebu Davud,Ahmed I Darekutni ; kaze Ibn Hadzer el Askalani: sened ovog hadisa nije hasen vec Sahih)

Prenosi se od Ebu Vaila da je rekao: "Omer i Alija nisu govorili naglas bismilu niti Amin."[620]

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: "Video sam Božijeg Poslanika u namazu pa sam video njegova obraze, sa lijeve i sa desne strane dok je uči: "*Gajril magdubi alejhim ve led dallin*." i kada bi rekao Amin otežući ga kako bi nas podučio da se treba izgovarati nakon fatihe."[621]

Što se hadisa o učenju Amin naglas tiče, svi oni su preneseni kako bi nas Poslanik poučio njenom izgovaranju nakon Fatihe jer vidimo iz predaja koje se prenose od Alije i Abdullah ibn Mes'uda, Ibrahima i dr. da je sunnet Božijeg Poslanika, kojeg su se kasnije, kada su naučili da treba izgovarati Amin nakon Fatihe, pridržavali najbolji ashabi Božijeg Poslanika, izgovaranje Amin u sebi.

Nije obavezno učenje iza Imama

Kaže Allah, dž.š.:

(وَإِذَا قُرِىءَ ٱلْقُرْآنُ فَٱسْتَمِعُواْ لَهُ وَأَنصِتُواْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)

"A kada se uči Kur'an, slušajte ga i ćutite da bi vam se smilovao."[622]

Ovaj ajet je dovoljan dokaz da je obaveza čovjeka da ne uči ništa iza imama kada ovaj uči naglas. A što se učenja iza imama kada on uči u sebi, ni ono nije obavezno a na to nas upućuju mnogobrojni hadisi:

---

619 Ebu Davud; Ahmed; Darekutni; Ibn Hadžer kaže da je sened ovog hadisa Sahih

620 Taberi; Tehzibul asar; Dževheru Nakji, 1/ 130

621 Kitabul Esmai Vel Kuna, Hafiz Dulabi; I'lau Sunen, Et Tehanevi, 2/ 252

622 Sura El A'raf, 204. ajet

Od Ata ibn Jesara se prenosi da je upitao Zejd ibn Sabita o učenju za imamom, pa je rekao: "Nema učenja iza imama ni u čemu."[623]

Od Vehb ibn Kejsana se prenosi da je rekao: "Čuo sam Džabir ibn Abdullaha da je rekao: "Ko klanja rekat, a ne prouči u njemu Fatihu, nije klanjao, osim ako je bio za imamom."[624]

Bilježi Hatabi od Abdullah ibn Šedada da je Poslanik, a.s., rekao: "Ko bude imao imama, imamovo učenje je njegovo učenje."[625]

Bilježi Tahavi od Ibn Omera: "Ako neko od vas klanja za imamom dovoljno mu je imamovo učenje."[626]

Prenosi se da je Ebu Musa El Eš'ari rekao: "Allahov Poslanik nas je podučavao jednom prilikom i rekao: "Kada ustanete da klanjate, neka neko od vas bude imam i kada on uči u namazu vi ćutite."[627]

Prenosi se od Ebu Hurejre da je Poslanik, a.s., rekao: "Imam je postavljen da se klanja za njim pa kada donese tekbir i vi donesite tekbir, kada uči, vi ćutite, a kada kaže: "*Semi'allahu li men hamideh*.", vi recite: "*Allahumme Rabbena ve lekel hamd*."[628]

Umran ibn Husajn kaže: "Poslanik je klanjao podne pa je neko iza njega učio Sebbihisme rabbikel a'la pa se on okrenuo i upitao: "Ko je od vas učio?" Dotični čovjek odgovori: "Ja sam učio o Božiji Poslaniče." Poslanik mu tada reče: "Pomislio sam da neko od vas time želi da mi privuče pažnju."[629]

Prenosi Ubejdullah ibn Muksim da je on upitao Ibn Omera, Zejd ibn Sabita i Džabir ibn Abdullaha o učenju za imamom pa su mu

---

623 Muslim, br. 903

624 Tirmizi, br. 313 I kaze: Hasen-Sahih; Muvetta, Malik, str. 74.; Kaže Ibn Abdul Berr: "Bilježi ga Jahja ibn Selam od Malika, od Vehb ibn Kejsana, od Džabira, od Poslanika."

625 Me'alimu Sunen, Hatabi, 1/ 207

626 Me'anil asar, Tahavi, 1/ 220; Muvetta, Malik, str. 75.

627 Ahmed, 4/ 415

628 Nesai; Ibn Hazm i Ahmed smatraju ovaj hadis sahihom kao što se to kaze u Dževherun Nekijj (1/ 153)

629 Muslim, 1/ 172

rekli: “Ništa se ne uči kada se klanja za imamom u bilo kojem namazu.”[630]

Prenosi se od Ebu Džemra da je upitao Ibn Abasa: “Da li da učim dok klanjam za imamom?” Pa je odgovorio: “Ne uči!”[631]

Kaže Imam Muhammed: “Nema učenja Kur’ana za imamom tamo gdje on uči naglas, pa ni tamo gdje on uči u sebi. O tome govore brojni hadisi. Ovo su riječi Ebu Hanife.”[632]

Podizanje ruku u namazu je derogirano

Nema sumnje da je Božiji Poslanik u početku islama dizao ruke u namazu i da se namaz sastojao iz mnogo više pokreta nego kasnije. Međutim, ti pokreti su vremenom ukidani i derogirani tako da je namaz doveden do njegovog savršenstva a to je onakav namaz kakvog ga vidimo danas u našim džamijama.

Prenosi se od Džabir ibn Semure da je rekao: “Došao nam je Božiji Poslanik i rekao: “Šta vam je što vas vidim pa mašete tim rukama kao da su repovi od pobesnelih konja, smirite se u namazu!”[633]

Oni koji negiraju da je podizanje ruku u namazu derogirano i koji još uvijek slijede onaj nesavršen oblik namaza, govore da se ovaj hadis odnosi na derogiranje uzvraćanja selama u namazu. Naime, ashabi su, kada bi klanjali a neko ušao u džamiju i nazvao im selam mahali rukama kako bi uzvratili na selam pa im je Božiji Poslanik to zabranio u hadisu kojeg takođe bilježi Muslim u kome se kaže: “Od Džabir ibn Semure se prenosi da je rekao: “Kada bismo klanjali namaz za Božijim Poslanikom govorili smo : Es selamu alejkum ve rahmetullah, Es selamu alejkum ve rahmetullah pa bismo pokazali svojom rukom na stranu, pa nam je Božiji Poslanik rekao: “Zašto pomerate ruke kao da su repovi

630 Asaru Sunen, Tahavi, 1/ 89, a sened je sahih
631 Ibid. 1/ 85
632 El Muvetta, Muhammed ibn Hasen Eš Šejbani, str. 60.
633 Muslim, 1/ 181

od pobesnelih konja?” Međutim, kao što se to iz jasnog teksta vidi ova dva hadisa govore o dva različita slučaja i nikako se ne mogu povezati jer prvi hadis kojim se derogira podizanje ruku u namazu govori o slučaju kada su ashabi sami klanjali namaz pa im je došao Božiji Poslanik i video ih kako podižu ruke u namazu i zabranio im to, a drugi hadis govori o slučaju kada su ashabi klanjali za Božijim Poslanikom i odgovarali na selam kada bi neko ušao u džamiju pa je to Poslanik primetio i zabranio im. Takođe, odgovaranje na selam je stvar izvan namaza i nije vezana za namaz a Božiji Poslanik je prvim hadisom zabranio i derogirao stvar koja je u namazu, od sastavnih dijelova namaza jer je rekao na kraju hadisa: Smirite se u namazu, u stvarima iz namaza.

Takođe, ako neko od njih kaže, i pored svih jasnih dokaza, da se ovaj hadis odnosi na derogiranje odgovaranja na selam reći ćemo mu: Čak i da se odnosi na odgovaranje na selam u namazu ovaj hadis derogira i dizanje ruku u namazu jer je odgovaranje na selam vadžib a dizanje ruku nelogična i nerazumna stvar pa ako se ovim hadisom derogira pomeranje ruku zbog vadžiba onda je jos preče da taj isti hadis derogira i tu nelogičnu nerazumnu stvar tj. pomeranje ruku bez ikakvog razloga.[634]

Prenosi se od Abdullah ibn Mes’uda da je rekao: “Hoćete li da vam klanjam namaz Božijeg Poslanika? Pa je klanjao i nije podizao ruke osim pri početnom tekbiru.”[635]

Hadis je po uslovima Muslima tj. Muslim je u svom Sahihu prenio hadise od svih prenosilaca ovog hadisa što znači da su svi oni na najvećem stepenu pouzdanosti. Takođe, ovo je stav cjelokupne uleme Kufe, Sufjan Es Sevrija i mnogih drugih tabiina.[636]

Prenosi se od Abdullah ibn Mes’uda da je rekao: “Hoćete li da vas obavestim o namazu Božijeg Poslanika? Pa je ustao i podigao ruke pri početnom tekbiru i više ih nije dizao.”[637]

---

634 I’lau Sunen, 3/ 57
635 Tirmizi, 1/ 35; Ebu Davud; Nesai; Ebu Bekr ibn Ebi Šejbe; Ahmed; Ebu Hanife
636 I’lau Sunen, Et Tehanevi, 3/ 58
637 Nesai, 1/ 158

Prenosici ovog hadisa su prenosioci iz dva Sahiha, osim Asim ibn Keliba od kojeg bilježi samo Muslim, i Suvejda koji je od pouzdanih među hadiskom ulemom.[638]

Prenosi se od El Esveda da je rekao: “Video sam Omera da je dizao ruke samo pri početnom tekbiru.”[639]

Prenosi se od El Esveda da je rekao: “Klanjao sam sa Omerom i on nije dizao ruke u namazu osim pri početnom tekbiru, i video sam Ša’bija i Ibrahim En Nehaija i Ebu Ishaka i niko od njih nije dizao ruke u namazu osim pri početnom tekbiru.”[640]

Ovaj hadis je Sahih po uslovima Muslima.[641]

Prenosi se od Asim ibn Keliba a on od svog oca da je rekao: “Alija je podizao ruke prilikom početnog tekbira a zatim ih nije dizao.”[642]

Prenosi se od Mudžahida da je rekao: “Klanjao sam za Abdullah Ibn Omerom pa nije podizao ruke osim pri početnom tekbiru.”[643]

Sened ovog hadisa je Sahih.[644]

Prenosi se od Ibrahima a on od Abdullaha da je rekao: “Dizao bi ruke kada bi počinjao a zatim ih više ne bi dizao.”[645]

Ibrahim En Nehai nije čuo ovaj hadis od Abdullaha međutim on nije prenosio od Abdullaha hadis bez posrednika osim ako je bio

---

638 I’lau Sunen, 3/ 61

639 Tahavi, i kaže da je hadis Sahih; Ed Diraje, str. 85. i kaže da su svi prenosioci pouzdani

640 Musannef, Ibn Ebi Šejbe

641 I’lau Sunen, 3/ 63

642 Hadis bilježi Tahavi 1/ 132 i kaže nakon njega: Došlo je sahih predajom od Alije nedizanje ruku osim pri početnom tekbiru. Kaže Ez Zejlei: Ovo je Sahih hadis. (1/ 211) Kaže se u Ed Diraje (str. 85): Prenosioci ovog hadisa su ispravni. Takođe ovaj govor se navodi i u Et Ta'likul Hasen (1/ 107) Kaže Bedruddin El Ajni (poznati komentator Buharije) : Sened ovog hadisa je po uslovima Muslima. (I'lau Sunen 3/ 64)

643 Bejheki; Tahavi; Ibn Ebi Šejbe; Asaru Sunen, 1/ 108

644 I’lau Sunen, 3/ 64

645 Ibn Ebi Šejbe

siguran u ispravnost tog hadisa. Kaže Tahavi: Ibrahim en Nehai je prenosio od Adbullah ibn Mes'uda samo ako bi taj hadis bio sahih i ako bi broj prenosilaca od Abdullaha dostigao stepen mutevatira.[646]

Prenosi se od Ebu Ishaka da je rekao: "Učenici Abdullah ibn Mes'uda i Alije nisu podizali ruke osim pri početnom tekbiru."[647]

Sened ovog hadisa je Sahih.[648]

Prenosi se od Ibn Mes'uda da je rekao: "Klanjao sam za Poslanikom i Ebu Bekrom i Omerom i niko od njih nije dizao ruke osim pri početnom tekbiru."[649]

Prenosi se od Abdullaha da je rekao: " Hoćete li da vam pokažem namaz Božijeg Poslanika? Pa je klanjao i podigao ruke samo pri početnom tekbiru."[650]

---

646 Me'anil Asar, Tahavi, 1/ 133
647 Ibn Ebi Šejbe; Dževheru Nekijj, 1/ 139
648 I'lau Sunen, 3/ 67
649 Ovaj hadis bilježi Bejheki i njegov sened je dobar. (I'lau sunen, Et Tehanevi, 3/ 68) Ovaj hadis se bilježi i preko Ibrahim En Nehaija. (I'lau Sunen, 3/ 68) U senedu ovog hadisa je Muhammed ibn Džabir a on je pouzdan kod većine hadiskih strucčnjaka. Ibn Adijj spominje da je Ishak više voleo rivajete Muhammed ibn Džabira od mnogih koji su ispravniji od njega poput Ejjuba, Ibn Avna, Šu'beta i dr. i da on nije kod njega na visokom stepenu on ga ne bi preferirao nad ovima. (I'lau Sunen, 3/ 67) Kaže El Felas: Muhammed ibn Džabir je iskren. Ibn Hiban ga smatra ispravnim. Jahja ibn Seid El Kattan ga smatra ispravnim.
Hammad ibn Ebi Sulejman (Ebu Hanifin učitelj) ga takođe smatra ispravnim. (I'lau Sunen/ 3/ 67) Ahmed ibn Abdullah El Adžla ga takođe smatra ispravnim. Kaže Šu'beh: Bio je iskrenog jezika. Kaže se u El Mizanul I'tidal od Zehebija: "Od Muhammed ibn Džabira prenosi veliki broj imama i hafiza hadisa." (Mizanul I'tidal ,Zehebi, 3/ 34)
Kaže se u Et Takribu: "Ebu Hatim mu daje prednost nad ibn Luheji'om." (str. 179)
650 Ibn Ebi Šejbe, Asaru Sunen, 1/ 104; Ahmed; Ebu Davud, 1/ 116; Svi prenosioci ovog hadisa su od prenosilaca Muslima. (Dževheru Nekijj, 1/ 137) Ibn Hazm kaže da je ovaj hadis Sahih. (Pogledaj Telhisul Habir 1/ 83) Kaže Allameh El Hašim El Medeni u knjizi Kešful Rejni an mes'eleti ref'il jedejni: Sened ovog hadisa kojeg bilježi Nesai je po uslovima Buharije i Muslima. (I'lau Sunen, 3/ 61) Hadis ispravnim smatraju i Ebu Hanife r.a., Malik, Ebu Jusuf, Muhammed ibn Hasen Eš Šejbani, Zufer,' El Merginani, Eš Šurunbulali, Abdul Ganijj En Nabulsi, Ibn Nudžejm, Serahsi, Karafi, Ibn Abidin, Et Tehanevi, Et Taftazani,

Prenosioci ovog hadisa su prenosioci dva Sahiha osim Asima od kojeg prenosi samo Muslim.

Prenosi se od Abdulaziz ibn Hakim da je rekao: "Video sam Ibn Omera da je podigao ruke do naspram ušiju prilikom početnog tekbira a zatim ih nije dizao ponovo."[651]

Svi ravije ovog hadisa su ispravne osim Muhammed ibn Ebana koji je slab ali kaže Ahmed: "Nije lagao", a pošto je mudžtehidovo korišćenje hadisa ujedno i dokaz o ispravnosti tog hadisa a Muhammed ibn Hasen eš Šejbani je mudžtehid mutlak onda možemo reći da je i ovaj hadis ispravan.[652]

Prenosi Ebu Jusuf od Husajna da je rekao: "Ušli smo je i Amr ibn Murre kod Ibrahim En Nehaija pa je Amr rekao: Pričao mi je Alkame od Vaila da je rekao: "Klanjao sam sa Poslanikom pa sam ga video da diže ruke kada bi donio tekbir i kada bi se uspravio sa ruku'a. Pa je Ibrahim rekao: Možda ga je video da diže ruke samo tog dana pa je to zapamtio. Zar ga nije bolje video Abdullah ibn Mes'ud i njegovi drugovi koji su mi pričali da Poslanik nije dizao ruke osim pri početnom tekbiru?"[653]

Pogledaj zlatni sened ovog hadisa: Ebu Jusuf- mudžtehid mutlak, Husajn- Hafiz, hudždže u hadisu; Ibrahim en Nehai- Tabi'in, jedan od najučenijih ljudi ovog ummeta, Abdullah ibn Mes'ud-ashab

Prenosi Ebu Hanife od Hamada a on od Ibrahima a on od El Esveda da je rekao: "Video sam Abdullaha da je dizao ruke pri početnom tekbiru a zatim ih više ne bi dizao i govorio bi da je tako radio Poslanik."[654]

Prenosi se u Mesanidul Imam priča izmedju Ebu Hanife i Evazije: "Sastali su se Ebu Hanife i Evzai' pa je Evzai' rekao: "Zašto ne

---

Ahmed Šibbir El Osmani, Imam El Menbedži, Abdul Ganijj El Gunejmi, Es Sagirdži, El Džessas i ogromna većina prijašnjih i potonjih učenjaka.

[651] Muvetta, Muhammed ibn Hasen Eš Šejbani, str. 90.
[652] I'lau Sunen, 3/ 73
[653] Ibid. str. 90.
[654] Džami'u Mesanidil Imam, 1/ 355

dizete ruke posle tekbira i posle uspravljanja su ruku'a?" Pa mu je Ebu Hanife rekao: "Zato što nije došlo od Poslanika što bi nam to potvrdilo." Pa je rekao Evzai: "Kako nije došao sahih hadis kad mi je pričao Zuhri od Salima od Ibn Omera da je Poslanik dizao ruke posle tekbira i kad bi se uspravio sa ruku'a?" Pa je rekao Ebu Hanife: "A meni je pričao Hamad od Ibrahima a on od Alkame i El Esveda a oni od Abdullah ibn Mes'uda da Božiji Poslanik nije dizao ruke osim pri početnom tekbiru." Pa je Evzai rekao: "Pričam ti od Zuhrija od Salima od Ibn Omera a ti mi pričaš od Hamada pa od Ibrahima pa od Alkame i Esveda pa od Abdullah ibn Mes'uda?" Pa je Ebu Hanife rekao: "Hamad je bio bolji šerijatski pravnik od Zuhrija a Ibrahim bolji od Salima a Alkame i El Esved nisu ništa gori od Abdullah ibn Omera i pored toga što je on ashab jer su oni sakupili znanje većine ashaba, a Ibn Mes'ud, koji je poznat u fikhu i kiraetima, je zbog svoje mladosti više vremena provodio sa Poslanikom od Ibn Omera." Pa je Evzai' ućutao i nije više govorio."[655]

Prenosi se od Ebu Bekr ibn Ajjaša da je rekao: "Nisam video fekiha u životu da je dizao ruke osim pri početnom tekbiru."[656]

Prenosi se od El Berra'a da je rekao: "Poslanik je dizao ruke do blizu ušiju kada bi počinjao namaz i zatim ih više nije dizao."[657] [658]

---

[655] Džami'u Mesanidil Imam, 1/ 302

[656] Tahavi, 1/ 134

[657] Ebu Davud, 2/ 22

[658] Vehabije pokušavaju da obore ovaj hadis i govore da je imam Nevevi rekao da ovaj hadis nije ispravan jer su, kao što to oni govore, svi složni da je Jezid ibn Ebi Zijad ovdje dodao "a zatim ih više nije dizao" A sada da pogledamo ispravnost govora "svi su slozni da je Jezid ibn Ebi Zijad u ovom hadisu dodao: "a potom ih nije dizao."
Jezid ibn Ebi Zijad je od ravija od kojeg prenosi imam Muslim i četvorica Imama što znači da je na najvećem stepenu pouzdanosti. Takođe, Ja'kub ibn Sufjan kaže: Jezid je, iako neki govore o njemu na velikom stepenu ispravnosti i pouzdanosti. Kaže Ibn Šahin: Kaže Ahmed ibn Salih: Jezid ibn Zijad je ispravan i ne sviđa mi se to što neki pričaju o njemu. (Tehzib, 11/ 331) Takođe, nije tačno da je samo Jezid rekao: "A potom ih nije dizao." jer se taj govor prenosi još i od Hakema i Isa ibn Ebi Lejle od Abdurrahman ibn Ebi Lejle kao što to bilježe od njih imami Ebu Davud, Tahavi i Bejheki. (Dževheru nekijj, 1/ 137) Isto tako Ebu Davud nakon što je spomenuo rivajet u koji neki sumnjaju tj. rivajet u kojem je Jezid,

Prenosi se od Mugire da je rekao: “Rekao sam Ibrahimu: “Hadis Vaila da je on video Poslanika kako je dizao ruke kod tekbira i kod uspravljanja sa ruku’a?” Pa je rekao: “Ako ga je video Vail jednom da diže ruke, pa video ga je Abdullah ibn Mes’ud pedeset puta da ne radi to.”[659]

Na kraju, nakon što smo spomenuli samo mali deo hadisa koji derogiraju podizanju ruku u namazu i koji potvrđuju da je sunnet Božijeg Poslanika kojeg je praktikovao većinu svog života klanjanje bez podizanja ruku, moramo spomenuti da taj stav pored učenjaka Hanefijske pravne škole zastupaju i učenjaci Malikijskog mezheba (Ebu Hanife je bio tabi’in a Malik tabi tabi’in). Tako, kaže Malik u El Mudevvenetul kubra: “Ne znam da se podižu ruke u ničemu osim u početnom tekbiru. I kaže Ibnul Kasim: Bilo je podizanje ruku u namazu pored tekbira daif, neispravno po mišljenju Malika.”[660]

Spuštanje koljena prije ruku

Prenosi se od Vail ibn Hudžera da je rekao: “Vidio sam Poslanika kada je sedždu činio, pa je stavio svoja koljena prije ruku, a kada bi ustajao, digao bi svoje ruke prije koljena.”[661]

Humam prenosi od Asima ovaj hadis ali kao mursel i ne spominje u njemu Vail ibn Hudžera, a u Telhisul habir stoji da ga prenosi Ibn Huzejme, Ibn Hiban i Ibn Seken u svojim Sahihima. Ističem da njega prenosi i Hakim u Mustedreku preko Asima Ahvela od Enesa koji kaže: “Vidio sam Božijeg Poslanika da donosi početni tekbir i svojim palcima dotiče uši, a onda ide na

---

spomenuo je i rivajet Vekie od Ibn Ebi Lejle a on od njegovog brata Isaa a on od El Hakema a on od Abdurrahman ibn Ebi Lejle a on od El Berra ibn Aziba u kojem se kaže: ”Video sam Božijeg Poslanika da je podigao ruke kada je stupio u namaz a zatim ih nije podizao dok nije završio namaz.”
Takođe je i spomenuo to da je Sufjan rekao: “Zatim nam je u Kufi spomenuo: ”zatim ih nije dizao dok nije završio za namazom.” (I'lau Sunan , Et Tehanevi, 3/85)

[659] Tahavi, 1/ 132

[660] Mudevvenetul Kubra, 1/ 71

[661] Tirmizi, 1/ 36

ruku i zadržava se na ruku'u da bi mu svaki članak došao na svoje mjesto, a zatim bi se spuštao izgovarajući tekbir tako da bi njegova koljena pretekla njegove ruke." On ističe da je sened ovog hadisa po uslovima Buharije i Muslima i to potvrđuje i Zehebi koji joč dodaje hadis Vail Ibn Hudžera u kome se kaže: "Poslanik, kada bi činio sedždu spuštao bi svoja koljena prije ruku'a, a kada bi se dizao digao bi svoje ruke prije koljena." Hakim kaže da je Muslim uzimao za dokaz Šurejka i Asima ibn Kulejba. Zehebi kaže da je ovaj hadis po uvjetima Muslima.

U Nejlul Evtaru se kaže, nakon spominjanja hadisa u vezi sa spuštanjem koljena prije ruku na sedždi, da je ovo prihvatila većina, a Kadi Ebu Taib ističe da je to stav većine islamske uleme. Njega prenosi i Ibn Munzir od Omera ibn El Hattaba, Nehaija, Muslim ibn Jesara, Sufjan es Sevrija, Ahmeda, Ishaka i drugih islamskih znanstvenika. Tahavi prenosi od Ibrahim en Nehaija da je rekao: "Sačuvano je od Abdullah ibn Mes'uda i zapamćeno da su njegova koljena padala na zemlju prije ruku."

Što se stava pojedinih ljudi tiče da se spuštaju ruke prije koljena on je odbačen među šerijatskim pravnicima iz više razloga. Svoj stav, ova grupa ljudi potkrepljuje sledećim dokazima:

Prenosi se od Ebu Hurejre da je rekao: Rekao je Božiji Poslanik: "Kada neko od vas čini sedždu pa neka ne klekne kao što klekne deva, nego neka stavi svoje ruke prije koljena. "[662]

Kaže Ibn Kajjim: Ovaj hadis slabim smatraju Buhari, Tirmizi i Darekutni.

Buhari kaže da Muhammeda ibn Abdullaha ibn Hasana, raviju ovog hadisa, niko ne slijedi i on ne zna je li on učio kod Ebu Zinada ili nije.

Tirmizi upozorava da je ovaj hadis garib i da mu je poznat samo ovaj hadis koga prenosi Ebu Zinad samo na ovaj način.

Darekutni kaže: Njega prenosi samo Daverdi preko Muhammeda ibn Abdullaha ibn Hasana alevije, a on od Ebi Zinada

[662] Ebu Davud, Nesai, Tirmizi, Bulugul Meram, 1/ 53

Nesai spominje senedom: Kutejbe- Abdullah ibn Nafi' – Muhammed ibn Abdullah ibn Hasan El Alevija- Ebu Zinad- El A'redž- Ebu Hurejre da je Poslanik rekao: "Neki se od vas oslanjaju u svome namazu i kleknu kao što kleknu deve."- samo je to prenio i ništa drugo."[663]

Početak ovog hadisa protivi se njegovom kraju, jer deva kada hoće da klekne ona previja svoje prednje noge (ruke), a njene zadnje noge ostaju uspravno a kada ustaje ona prvo ustaje na zadnje noge, a njene prednje noge (ruke) još u na zemlji. Ovo je Poslanik zabranio ljudima pri namazu i naredio da se čini obratno.

Na kraju možemo zaključiti nekoliko stvari zbog kojih je ulema uzela prvi hadis gdje se kaže da je Poslanik spuštao svoja koljena prije ruku a odbacila drugi:

Hadis Ebu Vaila je autentičniji kao što to ističu Hatabi i drugi.

Hadis Ebu Hurejre je mudtarib (nepouzdan) u tekstu

Buhari, Darekutni i drugi kažu da je hadis skrivene mahane u tekstu

Neki kazu da je ovaj hadis dokinut, kao što kaže Ibn Huzejme

On se podudara sa zabranom Poslanika da je zabranjeno kleknuti u namazu kao što to čini deva.

Drugi hadis nema šahida tj. hadisa koji ga prati i potvrđuje, za razliku od hadisa kojeg prenosi Vail

Hadis koga prenosi Vail podudara se sa stavovima prenesenim od strane nekih ashaba kao što su Omer, Ibn Mes'ud i Enes a nemamo ni jednog drugog hadisa koji je saglasan hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre, osim postupka Ibn Omera premda i kod ovog ima različitih stavova.

Većina znalaca prihvatili su hadis Vailov

U hadisu kojeg prenosi Vail nalazi se solidno kazivanje i prethodi kazivanju o postupku Poslanika što znači da je hadis Vailov sačuvan i zapisan

---

[663] Multekal Ebhur, Ibrahim el Halebi, str. 108.

Postupci u hadisu Vaila u cjelini su stabilni, dokazani i autentičniji od verzija koje su prenijeli drugi, to su poznate i istinite radnje, radi toga i ja ističem da su Ibn Huzejme, Ibn Hiban, Ibn Seken istakli da je ovaj hadis Sahih, a Tirmizi da je hasen. To ističe i Begavi u djelu Šerhu sunen i Hakim u Mustedreku, dok je sud Tirmizija o hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre da je hadis garib tj. ima samo jednu predaju i on ne misli da je hadis ispravan."[664]

Podizanje kažiprsta na sjedenju

Prenosi se od Abdullah ibn Zubejra da je rekao: "Vjerovjesnik je davao znak svojim prstom kada bi učio Šehadet i ne bi ga pokretao."[665]

Imam Halevani kaže: "Musalija diže svoj prst kad izgovara riječi *La ilahe* a spušta kad izgovara *illallah*. Na taj način, dizanje označava negaciju, a spuštanje potvrdu, kao da je cilj da musliman ne provede nijedan moment a da ne potvrđuje tewhid. Prema tome kad on kaže *la ilahe* on daje znak svojim prstom kao da želi time reći: osim jednog Boga.

Tahavi kaže u komentaru Merakil felah: "Sunnetom je propisano pokazivanje prstom ne krećući prst."

Pokretanje je po našem mišljenju (mišljenju hanefijske uleme) mekruh kako to kaže Mula Ali El Kari.[666]

Šejh Zafer Et Tehanevi kaže: "Mekruh je stalno pokretaje prsta kao što je to u običaju nekih vehabija."

Kada bi čovjek pokrenuo prst jednom ili dva puta, ili pokrenuo sve prste nenamjerno, to ne bi bio mekruh, jer mali postupak ne cini igru.

Vehabije pokušavaju da svoj postupak dokažu hadisom koji se prenosi od Vail ibn Hudžera da je on video Poslanika da pomjera prst i hadisom u kome se kaže da je to udaranje šejtana,

[664] Zadul Me'ad, 1/ 56; Mirkatul Mefatih, El Kari, 2/ 324
[665] Nesai, 1/ 187; Ebu Davud, 1/ 375
[666] Šerhul Miskat, Mula Ali El Kari, 1/ 156

međutim, oba hadisa su neispravna i ne mogu biti dokaz protiv hadisa Ibn Zubejra.

Ibn Hadžer El Askalani kaže: Hadis koji govori o pokretanju prsta, da je to plašenje ili udaranje šejtana je slab, daif i ne može biti dokaz."

Što se tiče hadisa Vail Ibn Hudžera, koji kaže da je video Poslanika kako pokreće prst u jednom namazu - moguće je da je on i pokrenuo prst, ali nenamjerno.[667]

Također, Bejheki spominje, nakon što je naveo ovaj hadis, da je moguće da je spominjanjem pomeranja u ovom hadisu Vail ibn Hudžer hteo da ukaže na pokazivanje a ne na pomeranje, pa se tako ovaj hadis neće suprotstavljati ispravnijem od njega.[668]

Isto tako, Ibn Huzejme nakon spominjanja ovog hadisa u svojoj zbirci kaže:

"Ni u jednoj predaji osim u ovoj se ne spominje "pokretao ga je"."[669]

Dodajemo da je hadis o nepokretanju prsta ispravniji iz dva razloga: Prvi, sšto Nevevi kaže o tom hadisu da mu je sened u redu, i to mu daje prednost nad hadisom od Vaila (hadis o pokretanju prsta) jer o tom hadisu ništa ne govori.[670] Drugi, Abdullah ibn Zubejr prenosi da Poslanik nije prakticirao stalno pokretanje prsta i kaže: "Vjerovjesnik bi davao znak svojim prstom kada bi tešehhud učio, i ne bi ga pokretao." Glagol *kane,* tj. Biti koji je upotrebljen u ovom hadisu ukazuje na prakticiranje toga i ustrajnost u većini slučajeva.

Kaze Šejh Nuruddin itr: "Većina islamske uleme i četiri imama smatraju da je pomjeranje kažiprsta mekruh a po rivajetu Ibnul Kasima od Malika, to kvari namaz."[671]

I kaže: "Dodatak "pomjerao ga je" je šaz."[672]

---

667 I'lau Sunen, Et Tehanevi, 3/ 90

668 Sunenul kubra, Bejheki, br. 2771, 1/ 471

669 Sahih Ibn Huzejme, br. 714, str. 376

670 Šerhul MiŠkat, El Kari, 1/ 559

671 I'lamul Enam, 1/ 546, Nuruddin itr; Također, pogledaj i Merakil Felah sa glosom Tahtavija, str. 147, Šerhur Risale sa glosom od El Adevija (1/ 248), El Medžmu' od En Nevevija(3/ 430) i El Mugni od Ibn Kudame El Hanbelija (1/ 534)

672 I'lamul Enam, 1/ 547

Sunneti prije ikindije i prije jacije

Prenosi se od Ibn Omera da je Poslanik, a.s., rekao: "Smilovao se Allah osobi koja je klanjala prije ikindije sunnet, tj. četiri rekata."[673]

Prenosi se od Alije, r.a.: "Poslanik, a.s., je prije ikindije klanjao dva rekata."[674]

Što se tiče klanjanja četiri rekata prije farza jacije, ne spominje se posebno hadis o tome, ali se izvlači dokaz na osnovu hadisa koje prenosi veća grupa od Abdullah ibn Mugaffela koji kaže da je Poslanik, a.s., rekao: "Između svaka dva ezana klanja se namaz. Između svaka dva ezana klanja se namaz. Između svaka dva ezana klanja se namaz za onoga ko to želi."[675]

Prenosi se od Aiše, r.a., da je rekla: "Poslanik, a.s., nikada nije klanjao farz jacije, a da nije ušao meni u sobu i klanja četiri ili šest rekata."[676]

Vitr je Vadžib

Prenosi se od Haridže ibn Huzafe El Adevi da je rekao: „Izašao nam je Poslanik, a.s., i rekao: „Zaista vam je Allah, dž.š., naredio još jedan namaz, bolji je za vas od crvenih deva, to je vitr. A učinio ga je između jacije i zore."[677]

---

673 Tirmizi, 1/ 58; Kaze Ibn Hadzeru Bulugul meramu (1/ 64): Prenosi ga Ibn Huzejme i kaze da je Sahih.; Kaze se u Telhisu (1/ 115): "Prenosi ga Ibn Hiban I kaze d aje sahih."
674 Ebu Davud; Nevevi u Serhu Muslima (1/ 251) kaze: "Lanac prenosilaca je ispravan."
675 Buhari, 1/ 87
676 Ebu Davud; U Nejlul Evtaru (2/ 262) se spominje da su svi ljudi iz seneda ovog hadisa ispravni.
677 Ebu Davud, hadis br. 1418; Tirmizi, hadis br. 452; Ibn Madže, hadis br. 1168; Mustedrek, Hakim, 1/ 306, i kaže: Ovo je sahih hadis ali ga Buharija i Muslim nisu zabilježili. A u tome se sa njim složio i Zehebi.

Prenosi se od Alije r.a. da je Poslanik a.s. rekao: „O sljedbenici Kur'ana klanjajte vitr, zaista je Allah nepar Jedan (vitr) i obavezao je vitr."[678]

Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik a.s. rekao: „ Učinite vitr vašim zadnjim namazom."[679]

Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik a.s. rekao: „Požurite sa vitrom prije sabaha."[680]

Od Ebu Seid El Hudrija se prenosi da je Poslanik a.s. rekao: „Ko prespava vitr ili ga zaboravi neka ga klanja kada se seti ili kada se probudi."[681]

Kaže Imam Menbedži El Hanefi: „Ovdje se naređuje naklanjavanje a naredba upućuje na obavezu pa, čim je obaveza naklanjati ga ako prođe obaveza je klanjati ga i na vrijeme."[682]

Prenosi se od Burejda da je Poslanik a.s. rekao: „Vitr je dužnost pa ko ne klanja vitr ne pripada nama."[683]

Bilježi Malik da je neki čovjek upitao Ibn Omera, r.a.: "Je li vitr vadžib?" Pa je Ibn Omer rekao: Poslanik i muslimani su klanjali vitr. Pa je čovjek ponavljao pitanje a Ibn Omer govorio: Poslanik a.s. i muslimani su klanjali vitr."[684]

Kaže El Menbedži: „U ovome je dokaz da je vitr vadžib jer kada mu nije odgovorio sa da ili ne već mu rekao: „Poslanik a.s. i muslimani su ga klanjali" obavijestio ga je da je to put muslimana pa ko ga ostavi ušao je pod one za koje Allah, dž.š., kaže:

---

678 Tirmizi, hadis br. 453, 2/ 316 i kaže: Hasen; Ebu Davud, hadis br. 1416; Nesai, 3/ 187; Ibn Madže, hadis br. 1169; Hakim, 1/ 300

679 Muslim, 1/ 517; Buhari, 2/ 31; Ebu Davud, hadis br. 1483

680 Muslim, 1/ 517; Bejheki, 1/ 478

681 Tirmizi, hadis br. 465; Ibn Madže, br. 1188; Ebu Davud, br. 1431; Darekutni, 2/ 22; Sunenul Kubra, Bejheki, 2/ 480; Mustedrek, Hakim, 1/ 302, I kaze: Sahih po uslovima Buharije i Muslima

682 El Lubab fil Džem'i Bejnes Sunneti Vel Kitab, El Menbedži, 1/ 168, Darul Kalem

683 Ebu Davud, br. 1419; Hakim, 1/ 305, i kaže: Hadis je Sahih. Zehebi se složio s anjim.

684 Muvetta, Malik, str. 97.

﴿ وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ ٱلْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِۦ جَهَنَّمَ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ﴾

„ Onoga koji se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustićemo da čini šta hoće, i bacićemo ga u džehennem, a užasno je on boravište.“[685] [686]

Vitr je tri rekata

Vitr namaz se klanja tri a ne jedan rekat, kako to neki misle, jer je klanjanje jednog rekata vitra derogirano.

Prenosi se od Alije, r.a.: „ Poslanik je klanjao tri rekata vitra i učio devet kratkih sura, na svakom rekatu po tri, a zadnja mu je bila Kul Huvallahu.“[687]

Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: „Akšam je dnevni vitr pa klanjajte noćni vitr.“[688]

Prenosi se od Abdullah ibn Mes'uda da je Poslanik, as., rekao: „Vitr je tri rekata, isto kao i dnevni vitr – akšam.“[689]

Ako neko kaže: „Biljezži Malik od Aiše da je Poslanik, a.s., klanjao po noći jadanaest rekata, od toga jedan rekat vitra, a kada bi završio legao bi na desnu stranu.“[690]

I od Ebu Midžleza: „Pitao sam Ibn Omera o vitru pa je rekao: „Čuo sam Božijeg Poslanika da kaže: „Rekat na kraju noći.“[691]

Rećiće mu se: Bilježe Buhari i Muslim od Aiše, r.a.: „Poslanik nije, u Ramazanu niti van Ramazana, klanjao više od jedanaest rekata. Klanjao bi četiri – ne pitaj me o njihovoj ljepoti i dužini;

[685] Sura En Nisa, 115. ajet
[686] El Lubab, El Menbedži, 1/ 170,
[687] Tirmizi, br. 460; Ahmed, 1/ 89
[688] Musned, Ahmed, 2/ 41
[689] Me'anil Asar, Tahavi, 1/ 294,
[690] Malik, str. 94; Muslim, 1/ 508
[691] Muslim, 1/ 518; Meanil Asar, Tahavi, 1/ 277

zatim bi klanjao četiri – ne pitaj me o njihovoj ljepoti i dužini; zatim je klanjao tri rekata. Kaže Aiša: Rekla sam: „O Poslaniče, zar češ spavati prije nego klanjaš vitr?“ Pa je rekao: „Zaista moje oči spavaju ali srce ne spava.“[692]

Kaže El Menbedži: „U ovom hadisu nas Aiša obavještava da je Poslanik klanjao tri rekata vitra a način na koji spajamo ovaj i prethodno spomenute hadise je da kažemo: Poslanik je klanjao jedan rekat vitra i naređivao njegovo klanjanje ali zadnje što nam je došlo od njega su tri rekata vitra i na to upućuje ono što bilježi Tahavi od Ebu Halide da je rekao: „Pitao sam Ebul Aliju o vitru pa je rekao: „ Podučili su nas ashabi Allahovog Poslanika da je vitr kao akšam s tim što u njemu učimo (kunut) na trećem rekatu. Ovo je vitr noći a ono (akšam) je vitr dana.“[693]

Bilježi Tahavi od Ebu Zinada da je rekao: „Omer ibn Abdulaziz je u Medini, govorom šerijatskih pravnika, utvrdio da je vitr tri rekata sa jednim selamom.“[694]

Na trećem rekatu vitra prije ruku’a podićiće ruke do ušiju, izgovarajući tekbir, a zatim ih ponovo svezati ispod pupka nakon čega će proučiti kunut dovu.

Bilježi Nesai od Ubej ibn Ka’ba: „Poslanik je klanjao vitr tri rekata. Na prvom je učio Sebbihisme Rabbikel A’la, na drugom Kul Ja ejjuhel Kafirun a na trećem Kul Huvallahu ehad, i učio je Kunut prije ruku’a. A kada bi završio učio bi Subhanel Melikil Kuddusi tri puta otežući zadnji put.“[695]

Bilježi Tahavi od Sulejman ibn Šuajba od njegovog oca, od Ebu Jusufa, od Ebu Hanife, od Talha ibn Musarrifa, od Ibrahim En Nehaija da je on rekao: „Ruke se podižu na sedam mjesta: Prilikom početnog tekbira, na tekbiru za kunut, na bajrame, kod doticanja hadžera, na Safi i Mervi, na Džem’u i Arefatu i kod dva Džemreta.“[696]

---

692 Muslim, 1/ 509; Buhari, 3/ 59; Malik, str. 94.; Meanil Asar, Tahavi, 1/ 282
693 Meanil Asar, Tahavi, 1/ 293
694 Ibid. 1/ 296
695 Nesai, 3/ 193
696 Meanil Asar, Tahavi, 2/ 178

Bilježe Tirmizi i Ebu Davud od Hasen ibn Alija da je rekao: „Poslanik me podučio riječima koje ću izgovarati na vitru (kaže Ibn Dževas: Na kunutu): *Allahummehdini fimen hedejte ve afini fimen afejte ve tevelleni fimen tevellejte ve barik li fima a'tajte ve kini šerre ma kadajte inneke takdi ve la jukda alejke ve innehu la jezillu men valejte tebarekte ve tealejte.*"[697]

Kaže Tirmizi: „Ne znamo od Poslanika ljepšu kunut dovu od ove. Ovo je mezheb Ibn Mesuda, Sufjan Es Sevrija, Ibn Mubareka i Ishaka."[698]

Ako čovjek klanja vitr, zatim legne a zatim ustane i klanja, njegov vitr neće biti pokvaren.

Prenosi se od Kajs ibn Talk ibn Alija od njegovog oca da je rekao: „Cuo sam Poslanika, a.s., da kaže: „ Nema dva vitra u noći."[699]

Kaze Tirmizi: „Ovaj hadis je hasen garib a po njemu kažu Malik, Ibn Mubarek i Ahmed. Ovo je najispravnije mišljenje jer se prenosi od Poslanika na nekoliko načina da je klanjao nakon vitra po dva rekata."[700]

Redosled je obavezan u naklanjavanju

Nekada se desi da čovjek zaboravi da klanja više namaza ili ih prespava, tada je on dužan da ih naklanja po redosledu po kojem je bio dužan da ih klanja. Ako se desi da je u međuvremenu klanjao neki namaz, dužan je, nakon što naklanja sve propuštene namaze, da ponovi taj namaz.

Od Abdullah ibn Mesuda se prenosi da je rekao: „Mušrici su zauzeli Božijeg Poslanika na dan Hendeka od četiri namaza a noć je prošla onoliko koliko je Allah hteo da prođe pa je naredio

[697] Ebu Davud, br. 1425; Tirmizi, br. 464; Nesai, 3/ 206, Ibn Madže br. 1178; Ahmed 1/ 199; Hakim 3/ 172
[698] Tirmizi, 2/ 328
[699] Tirmizi, br. 470; Ebu Davud, br. 1439; Nesai, 3/ 188; Mevaridu Zam'an, Hejsemi, str. 174. Ovo je Sahih hadis
[700] Tirmizi, 2/ 334

Bilalu da prouči ezan, zatim je ikametio pa je klanjao ikindiju, zatim je ikametio pa klanjao akšam, zatim ikametio pa klanjao jaciju.“[701] [702]

Od Džabira se prenosi da je Omer na dan Hendeka, grdeći nevjernike Kurejša, rekao Božijem Poslaniku: „O Poslaniče, nisam stigao da klanjam ikindiju a Sunce je već zašlo?“ Pa je Poslanika, a.s., rekao: „Trebali bismo je klanjati.“ Zatim smo došli do Buthana pa je uzeo abdest pa smo i mi uzeli abdest. Zatim je Poslanik klanjao, a Sunce je već bilo zašlo, a zatim je klanjao akšam.“[703]

Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanika, a.s., rekao: „Ko zaboravi namaz pa ga se sjeti a klanja za imamom, kada završi neka naklanja onaj koji mu je prošao i ponovi onaj koji je klanjao za imamom.“[704]

Zajednički Zikr

Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

﴿ وَٱصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَاةِ وَٱلْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلاَ تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا وَلاَ تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطاً ﴾

“Budi čvrsto uz one koji se gospodaru svome mole ujutro i naveče u želji da nakonost Njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih sa njih iz želje za sjajem u zživotu na ovom svijetu, i ne slušaj onoga cije smo srce nehajnim prema nama ostavili koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti.”[705]

Kaže Boziji Poslanik, a.s.: “Zaista Allah ima meleke koji kruže putevima tražeći grupe koje čine zikr. Pa kada pronađu narod

[701] Tirmizi, br. 179; Ahmed, 1/ 375; Nesai, 2/ 15
[702] Kaze El Menbedži; Prenosiocio ovog hadisa su pouzdani pa mu ne smeta prekid. Takodje i zbog toga što ga pojačava hadis iza njega.(El Lubab, 1/ 200)
[703] Tirmizi, br. 180; Buhari, 1/ 154; Muslim, 1/ 438
[704] Darekutni, 1/ 421; Malik, str. 85.
[705] Sura El Kehf, 28. ajet

koji slavi Allaha poviču: Dođite, pa ih prekriju svojim krilima sve do zemaljskog neba….zatim Allah kaže: Svedočim vam da sam im oprostio. Pa poviče melek od meleka Milostivog: Među njima je jedan koji nije od njih, došao ja zbog neke druge potrebe. Pa Allah kaže: Oni su jedno posijelo, neću da ih razdvajam.”[706]

Od Muavije se prenosi da je Božiji Poslanik izašao u halku svojih drugova pa im je rekao: “Zbog čega sta se sastali? Pa su rekli: “Sakupili smo se da spominjemo Allaha i da mu zahvaljujemo što nam je podario islam…” Pa je rekao: „Dosšao mi je Džibril i obavijestio me je da se Allah hvali vama pred melekima.”[707]

Prenosi se od Ebu Hurejre da je rekao: ”Rekao je Božiji Poslanik : „Nije se sastavio narod radi zikra a da ih nisu prekrili meleki i obavili ih milošću, i da ih Allah nije spomenuo kod onih koji su kod Njega “[708]

Prenosi se od Enes ibn Malika da je Poslanik, a.s., rekao: “Nema naroda koji se sastavio na zikru zbog Allahovog zadovoljstva a da ih neće pozvati glasnik sa neba: “Ustanite, zaista su vaši grijesi zamijenjeni dobrim djelima.”[709]

Od Abdullah ibn Mugaffela se prenosi da je Boziji Poslanik, a.s., rekao: “Ne postoji narod koji se sastavio u posijelu pa rastavio a nije zikrio zajedno a da ih to posijelo ne rastuži na Sudnjem danu.”[710]

Prenosi se od Ebu Derde da je Poslanik, a.s., rekao: “Neki ljudi će na Sudnjem danu biti osvetljenih lica, na minberima od bisera, ljudi će im zavidjeti iako oni nisu ni Poslanici ni šehidi.” Pa je na koljenima prišao jedan čovjek i rekao: “Opiši nam ih o Božiji Poslanice.” Pa je rekao: “To su ljudi koji se vole u ime Allaha, iz različitih su plemena i različitih zemalja, sastaju se na zikrovima.”[711]

---

[706] Buhari, 5/ 2353
[707] Muslim, 4/ 2075
[708] Muslim, 4/ 2074
[709] Musned, Ahmed, 3/ 142
[710] Mu’džemul Evsat, Taberani, 4/ 112
[711] Medžme’u Zevaid, Hejsemi, 10/ 78, i kaze: Bilježi ga Taberani a sened mu je Hasen.

Od Ja’la ibn Šeddada se prenosi: “Pričao mi je Šeddad ibn Evs a Ubade ibn Samit je bio tu i potvrđivao: “Dok smo bili kod Poslanika on reče: “Ima li među vama stranaca? – mislio je na ehlul kitabije. “Ne” – rekosmo, pa on naredi da se zatvore vrata i reče: “Podignite u ruke i recite: La ilahe illallah, pa smo podigli ruke sat vremena, pa je Poslanik spustio ruke i rekao: “Hvala Allahu, Allahu moj, ti si me poslao sa ovom rečenicom i naredio mi je i obećao mi da ćeš zbog nje uvoditi u Džennet a ti ne kršiš svoje obećanje.” Zatim je rekao: “Radujte se, Allah vam je oprostio!”[712]

Zikr naglas

Kaže Allah, dž.š.:

(وَلاَ تَجْهَرْ بِصَلاَتِكَ وَلاَ تُخَافِتْ بِهَا وَٱبْتَغِ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلا)

“...ne izgovaraj na sav glas Kur’an kada molitvu obavljaš a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga”[713]

Od Ebi Katade se prenosi: “Da je Božiji Poslanik izašao jedno veče kad ono Ebu Bekr klanja spuštenog glasa, pa je prošao pored Omera a on klanja podignutog glasa. Kada smo se sakupili kod Božijeg Poslanika rekao je: O Ebu Bekre: Prošao sam pored tebe a ti si klanjao skrivajući svoj glas? Rekao je Ebu Bekr: “Onaj koga sam zvao najbolje čuje o Božiji Poslaniče. Rekao je Poslanik: Podigni malo svoj glas. Zatim je rekao Omeru: Prošao sam pored tebe a ti si klanjao podignutog glasa? Omer je tada rekao: O Božiji Poslaniče, sprecavao sam pospanost i udaljivao šejtana. Zatim mu je Poslanik rekao: Smanji malo svoj glas.”[714]

Neki od selefa smatraju mustehabbom podizanje glasa prilikom izgovaranja tekbira i zikra a svoje mišljenje potkrepljuju

---

[712] Mustedrek, Hakim, 1/ 679; Musned, Ahmed, 4/ 124; Musneduš Šamijin, Taberani, 2/ 157; Kaže El Munziri u Et Tergibu Vet Terhib (2/ 268): Bilježi ga Ahmed i ovo hadis hasen.”
[713] Sura El Isra, 110. ajet
[714] Ebu Davud, 2/ 38; Ibn Huzejme, 2/ 189; Mu’džemul Evsat, Taberani, 7/ 181; Mustedrek, Hakim, 1/ 454

hadisom koji se prenosi od Ebu Ma'beda da ga je obavijestio Ibn Abbas da je glasno činjenje zikra nakon što bi se završilo sa namazom bilo u vrijeme Božijeg Poslanika pa je Ibn Abbas rekao: "Znao sam kada su završili (sa namazom) po tome (zikru) koji bih čuo."[715]

Imam Šafija je u komentaru ovog hadisa rekao da je Poslanik, a.s., otpočinjao ashabima zikrove nakon namaza pa su ga oni pratili u tome.

Kaze Eš Šerbini: "Nema problema u upravljanju u učenju – da jedna grupa uči pa posle druga."[716]

Vehabije često, da bi ljude odvratili od zikra, navode eser od Ibn Mes'uda i govore da je on dokaz da je zikr na način na koji se čini kod nas zabranjen.

Od Amr ibn Jahjaa se prenosi da je rekao: "Ja sam čuo od svog oca a on je čuo od svog slijedeće: "Sjedili smo pred vratima Abdullah ibn Mesuda, r.a., prije podne namaza, pa kada bi on izašao iz svoje kuće, pratili bismo ga do džamije. Pa nam dođe Ebu Musa El Eš'ari, r.a., pa reče: "Je li vam izašao Ebu Abdurrahman?" - Rekosmo: "Ne.'"

Pa i on sjede sa nama, dok (Ibn Mes'ud) ne izađe. Kada izađe, svi skočismo prema njemu. Pa reče: "O Ebu Abdurrahman! Maloprije sam vidio u mesdžidu nešto što mi je mrsko bilo, ali nisam vidio ništa osim dobro."- "A šta si to vidio?" - upita ibn Mesud. "Ako poživiš vidjećeš. Vidio sam narod u džamiji kako sjede u halkama, iščekuju namaz. U svakoj halki ima po jedan čovjek a u rukama su im kamenčići. Pa taj čovjek među njima govori, proučite tekbir, sto puta, pa onda svako od njih prouči po sto puta Allahu ekber. Pa im onda kaže proučite tehlil sto puta, pa uče ga sto puta, pa učite tesbih sto puta, pa uče, pa tahmid sto puta, pa uče." Zatim reče Ibn Mesud: "Što im nisi naredio da oni pobroje svoje grijehe. A garantujem im da im dobra djela

715 Buhari, br. 841, str. 97; Muslim, 1/ 410
716 Mugni el Muhtadž, Eš Šerbini, 4/ 429

neće propasti.” Zatim je nastavio ići, i mi smo za njim krenuli, dok nije došao do jedne od tih halki i stade iznad njih. Pa reče: “Šta ja to vidim da vi činite?” Oni odgovoriše: “O Ebu Abdurrahman, to su kamečići kojima brojimo tekbir, tehlil, tahmid i tesbih.” A on im reče: “Pobrojte vi svoje grijehe. A ja vam garantujem da vam od dobrih djela ništa propasti neće. Pričuvajte se, o ummete Muhammedov, kako vi brzo srljate u vašu propast. Evo njegovih ashaba među vama, a evo i njegove odjeće, i njegovo posuđe je tu. Tako mi Onoga u čijoj vlasti je moj život, vi ste izgleda na nekoj vjeri koja je bolja od vjere Muhammedove, ili ste vi ti koji su otvorili vrata zablude.” Zatim oni rekose: “Tako nam Allaha o Ebu Abdurrahman, mi nismo željeli ništa drugo osim dobro.” A on im odgovori: ”A koliko li je onih koji žele dobro, ali ga ne dostignu. Zaista nam je Allahov Poslanik, kazivao: “Da će jedan narod ili neki ljudi, učiti Kur'an ali njihovo učenje neće prelaziti njihove grkljane.” Zatim Ibn Mesud rece: “Tako mi Allaha, vrlo je moguće, da je većina vas od tih.” Zatim se okrenuo od njih i otišao.”[717]

Međutim, ovaj eser ne može biti dokaz i to iz sledećih razloga:

U ovom hadisu, kao što svi vidimo nalazi se Amr ibn Jahja za kojeg:

Imam Zehebi kaže: Amr ibn Jahja ibn Amr ibn Seleme, kaže Jahja ibn Muin: “Njegovi hadisi se ne primaju.”[718]

Kaže Jahja ibn Muin: Njegovi hadisi se ne primaju

Kaže Ibnu Haraš: On je daif, slab

Kaže Ibn Adijj: On je od slabih prenosilaca

Takođe, čak i da nekako dostigne stepen hasena, ovaj hadis se ne odnosi na zabranu okupljanja u halke prilikom zikra niti na zabranu upotrebe tespiha ili zabranu muezinluka već se odnosi, kako je to ulema Ehli Sunnet Vel Džemata spomenula, na neku od sledećih stvari:

---

[717] Tirmizi
[718] Mizanul I’tidal, Zehebi, 4/ 378

- Ljudi koji su zikrili u tim halkama radili su to preglasno pa im je Ibn Mes'ud to negirao.

- Ti koji su zikrili svojim glasnim zikrom su uznemiravali klanjače u toj džamiji.

- U rivajetu istog hadisa kod Taberanija spominje se da je Ibn Mes'ud naredio grupi koja je kasnije došla da se pridruži grupi koja je ranije došla tj. da se svi spoje i zajednički zikre a ne da se razdvajaju i više halki. I upravo to razdvajanje im je on negirao.

Zatim, Hafiz Sujuti u svom djelu El Havi lil fetava kaže: "A što se tice esera koji se prenosi od Ibn Mesuda da je video ljude kako uče tehlile i tekbire u džamiji pa ih je isterao iz džamije i proglasio novotarima, on zahtijeva pojašnjenje: "Ovaj eser, čak i da pretpostavimo da je ispravan, se suprotstavlja sahih hadisima a poznato je da se sahihu daje prednost nad daifom. Zatim, postoje dokazi u kojima se negira da je ovo djelo Ibn Mesuda jer bilježi imam Ahmed od Ebu Vaila da je rekao: "Oni govore da je Ibn Mes'ud odvraćao ljude od zikra ali ja nikada nisam seo sa Ibn Mes'udom a da nismo zikrili."[719]

Kaže Imam Ibn Hadžer El Hejtemi: "A što se tiče esera koji se pripisuje Ibn Mes'udu da je on video ljude koji su činili tekbir i tehlil pa ih je isterao iz džamije i proglasio novotarima, to nije utvrđeno od njega i nije preneseno ispravnom predajom. Čak nasuprot tome, preneseno ja od Ebu Vaila da je rekao: "Oni govore da je Abdullah ibn Mes'ud odvraćao ljude od zikra a ja nikad nisam seo sa njim a da nismo zikrili."[720]

Kaže Imam Munavi: "A što se tiče esera koji se pripisuje Ibn Mes'udu da je on video ljude koji su činili tekbir i tehlil pa ih je isterao iz džamije i proglasio novotarima, to nije tačno niti utvrđeno. Pa čak i da je utvrđeno suprotstavlja mu se eser kojeg bilježi imam Ahmed u Zuhdu od Šekik ibn Ebi Vaila da je rekao: "Oni govore da je Abdullah ibn Mes'ud odvraćao ljude od zikra a ja nikad nisam seo sa njim a da nismo zikrili."[721]

---

[719] El Havi lil fetava, Sujuti, 1/ 379
[720] El Fetava Fikhijjetil kubra, Ibn Hadžer El Hejsemi, 1/ 177
[721] Fejdul Kadir, Munavi, 1/ 457

Kaže Imam Mufessir Alusi: "Ono što je spomenuto u događaju Ibn Mes'uda u kojem se kaže da je on video ljude da govore La ilahe illallah pa ih je isterao iz džamije i proglasio novotarima, nije ispravno kod učenjaka hadisa. Pa čak i da je ispravno suprotstavlja se ispravnim eserima koje prenose od njega mnogi muhaddisi a u kojima se kaže da je on naglas zikrio. Također, moguće je i da im je on negirao preglasan zikr."[722]

Zikr posle preklanjanih Sunneta

Zikr se čini nakon preklanjanog sunneta a ne nakon farza.

Kaže Ibn Abidin El Hanefi: "Mekruh je odlaganje sunneta nakon farza osim koliko je dovoljno da se prouči "Allahumme entes selamu ve minkes selam…" zbog hadisa kojeg bilježe Muslim i Tirmizi od Aiše: "Poslanik nije sjedeo nakon farz namaza osim koliko je dozvoljno da se kaže: *Allahumme entes selamu ve minkes selam tebarekte ja zel dželali vel ikram*."[723] A što se tiče hadisa o zikrovima nakon namaza, ni u jednom od tih hadisa nema ništa što bi upućivalo na to da se to čini prije klanjanja sunneta jer je sunnet od pratilaca farza i njegovih dopuna pa se kaže za zikrove koji su posle sunneta da su to zikrovi nakon farza."[724]

Kaže Abdulhamid Muhammed Tuhmaz: "Nakon podnevskog, akšamskog i jacijskog farza odmah se ustaje na klanjanje sunneta ali mustehab je da se načini prekid koliko je potrebno da se prouči tri puta estagfirullah i *Allahumme entes selamu ve minkes selam, tebarekte ja zel dželali vel ikram.*"[725]

Prenosi se od Sevbana: "Božiji Poslanik bi, kada bi završio sa namazom, tri puta učinio istigfar i rekao: "*Allahumme entes selamu ve minkes selam, tebarekte ja zel dželali vel ikram*." Rečeno je Evzaiji, a on je jedan od prenosilaca ovog hadisa,:

[722] Ruhul Me'ani, Alusi, 6/ 163
[723] Muslim, br. 592, Dar Ihjail Kutubil arebijji, Bejrut
[724] Hašija, Ibn Abidin, 2/ 236, Daru Alemil Kutub, Rijad
[725] Hanefijski fikh, Abdulhamid Muhammed Tuhmaz, 1/ 301

"Kako je činio istigfar?" Pa je rekao: "Kažeš: Estagfirullah, Estagfirullah, Estagfirullah."[726]

Prenosi se da je Božiji Poslanik, a.s., rekao: "Ko prouči ajetul kursijj nakon svakog propisanog namaza neće ga od ulaska u Džennet sprečavati ništa osim smrti."[727]

Prenosi se od Ebu Hurejre: "Da su siromašni muhadžiri došli kod Božijeg Poslanika i rekli: Imućni ljudi su otišli dalje od nas, stigli su do uzvišenijeg stepena. A zašto? Klanajaju kao što mi klanjamo, i poste kao što mi postimo, i udjeljuju sadaku ali mi ne udjeljujemo, i oslobađaju robove a mi ne oslobađamo." Zatim je Božiji Poslanik rekao: "Hoćete li da vas naučim nečemu, ako ga se budete pridržavali pretećićete ostale i neće biti niko bolji od vas osim onog koji učini isto kao i vi?" Rekli su: "Svakako o Poslaniče." Pa je rekao: "Izgovarajte subhanallah, i elhamdulillah i Allahu ekber posle svakog namaza trideset i tri puta." Rekao je Ebu Salih: "Zatim su se vratili siromašni muhadžiri kod Poslanika i rekli mu: "Čula su naša bogata braća šta radimo pa su i oni počeli raditi kao mi." Pa je Božiji Poslanik rekao: "To je Allahova blagodat koju On daje kome hoće."[728]

Od Lejsa od ibni Adžlana se prenosi da je rekao: "Rekao je Sumejj: "Pričao sam ovaj hadis nekim članovima moje porodice pa je rekao: "Razumeo si da je rekao: "Zahvala pripada Allahu trideset i tri puta i hvala Allahu trideset i tri puta i Allah je najveći trideset i tri puta?" Pa sam se vratio Ebi Salihu pa mu to rekao pa me je uzeo za ruku i rekao: "Božiji Poslanik je rekao :Subhanallah, Elhamdulillah, Allahu Ekber, Subhanallah, Elhamdulillah, Allahu ekber, Subhanallah, Elhamdulillah, Allahu ekber sve dok ne bude broj svakog od ovih izraza trideset i tri."[729]

Prenosi se od Suhejla a on od svog oca a on od Ebu Hurejre: Da su siromašni muhadžiri došli kod Božijeg Poslanika i rekli :

---

[726] Muslim, br. 591

[727] Amelul Jevmi Vel Lejleh, Nesai, str. 183.;Ibn Hiban; Et Tergibu Vet Terhib, El Munziri, 2/ 453; Mu'džemul Kebir, Taberani, 8/ 114; El Hisnul hasin, Eš Šems El Džezeri, str. 89.

[728] Muslim, br. 595

[729] Muslim; Fethul Mulhim, 3/ 456

Imućni muslimani su stigli do većeg stepena.....do kraja hadisa, s tim što je on na hadis od Kutejbe od Lejsa od Ibni Adžlana dodao govor Ebi Saliha: Zatim su se vratili muhadžiri kod Poslanika ….do kraja hadisa , i dodao na hadis: Govori Suhejl jedanaest, i jedanaest i jedanaest a sve to je trideset i tri."[730]

Od Ebu Hurejre se prenosi da ja Polslanik rekao: "Ko govori subhanallah na kraju svakog namaza trideset i tri puta i elhamdulilah trideset i tri iAllahu ekber trideset i tri a sve zajedno je devedeset i devet i kaze : La ilahe illalahu vahdehu la serike lehu, lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli sejin kadir bice mu oprošteni grijesi pa makar ih bilo kao morske pene."[731]

Upotreba Tespiha

Prenosi se od Sa'd ibn ebi Vekkasa: "Da su on i Božiji Poslanik ušli kod jedne žene a u njenim rukama košpice ili kamenčići sa kojima je šinila tespih. Pa je Poslanik rekao: "Obavestiću te o onome što je lakše i bolje za tebe od ovoga: "Subhanallah brojem njegovih stvorenja na zamlji, subhanallah brojem njgovih stvorenja na nebesima, subhanallah brojem onoga što je između toga, subhanallah brojem svega onoga čega je On Tvorac, i elhamdulillah isto tako, i Allahu ekber isto tako i La ilahe illallah isto tako i la havle ve la kuvvete illa billah isto tako"[732]

Kaže Mula Ali El Kari, u komentaru Sa'dovog hadisa: "Ovo je ispravna osnova za dozvoljavanje tespiha jer je Poslanik potvrdio tespih toj ženi a nema razlike između nanizanog i prostrtog i ne uzima se govor onih koji kažu da je bid'at."[733]

---

[730] Muslim; Fethul Mulhim, 3/ 458

[731] Muslim, br. 597

[732] Sunen, Ebu Davud, br. 1500, 2/ 80, Darul Fikr, Bejrut; Tirmizi, br. 3567, 5/ 562 i kaze: Hasen, Dar Ihjai Turasil Arebijji, Bejrut; Mustedrek, Hakim, 1/ 732, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut, Prvo izdanje, 1411.H.g.; Musned, Ebu Ja'la, br. 710, 2/ 66; Ibn Hiban, Ibn Madže

[733] El Mirkat, Mula Ali El Kari; Hedijjetul Ebrar, Leknevi, str. 45.

Prenosi se od Ibn Omera da je rekao: " Video sam Božijeg Poslanika kako je napravio tespih (*ja'kudu tesbih*[734]) - dodao je Ebu Davud "svojom desnicom"[735]

Prenosi se od Safijje: "Ušao je kod mene Božiji Poslanik a u mojim rukama je bilo četiri hiljade košpica koje su mi služile kao tespih. Pa mi je rekao: "Činila si tespih pomoću ovoga? Hoćeš li da te naučim kako da povećaš broj svog zikra?" Poduči me – rekla sam. Pa je rekao: "Reci: "Subhanallah brojem onoga što je On stvorio "[736]

Prenosi se od Ebu Hurejre: "Da je on imao konac na kojem je bilo hiljadu čvorova i da nije zaspao sve dok ne bi učinio tespih brojem čvorova"[737]

Prenosi se od El Kasima Ibn Abdurrahmana da je rekao: " Imao je Ebi Derda košpice od hurmi u kesi pa je kada bi klanjao sabah vadio jednu po jednu iz kese i činio tespih sve dok ih ne bi potrošio"[738]

Bilježi Ibn Sa'd od Ebu Hurejre da je on zikrio na šarenim košpicama.[739]

Bilježi Ibn Ebi Šejbe: "Ebu Seid El Hudrijj je zikrio na kamenčićima."[740]

Prenosi se da su Ebu Safijji, Poslanikovom ashabu, donosili kožnu prostirku na kojoj su bili kamenčići pa bi zikrio njima sve

---

[734] Ova fraza može da upućuje na dva značenja: Prvo je, da je Poslanik svojom desnom rukom činio tespih, a drugo da je napravio tespih jer se upotrebljava glagol koji znači zavezati čvor pa je moguće hadis i tako protumačiti tj. da ga je video da veže čvorove na kanapu i tako pravi tespih.

[735] Ebu Davud, br. 1502, 2/ 81; Tirmizi, br. 3411, 5/ 478 i rekao je: Hasen; Nesai, br. 1355, 3/ 79, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut, Prvo izdanje, 1411.H.g.; Hakim, br. 2005, 1/ 731, i kaže: Sahih

[736] Tirmizi, br. 3554, 5/ 555, i rekao je da je ovaj hadis Sahih; Hakim, br. 2008, 1/ 732; Mu'džemul Kebir, Taberani, br. 195, 24/ 74; Sujuti

[737] Zevaidu Zuhd, Abdullah ibn Ahmed ibn Hanbel; Hiljetul Evlija, Ebu Nu'ajm, 1/ 383

[738] Minhatu Subha, Dželaluddin Es Sujuti, 1/ 2, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut, 1988.g.

[739] El Minha, Sujuti, 1/ 3

[740] Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 2/ 161,

do pola dana, zatim bi je podigli dok ne bi klanjao, pa bi je posle ponovo vraćali pa bi zikrio dok ne bi pao mrak.[741]

Od Šejha iz Tufaveta se prenosi: "Došao sam u goste kod Ebu Hurejre u Medinu, a nisam video nikog od drugova Allahovog Poslanika da je hitriji za gosta od njega. Dok sam bio kod njega, jednog dana, sjedeo je na stolici a sa njim je bila kesa košpica a ispod njega crna robinja, pa je činio tespih sa tim košpicama sve dok ne bi istrošio sve što je u kesi, zatim je bacio kesu robinji pa je ona pokupila košpice i vratila ih u kesu i ponovo mu je dala."[742]

Kaže Sujuti u Minhatu Subha: "Bilježi Ahmed u Zuhdu od Ubejda, od njegove majke da je rekla: "Videla sam Ebu Safijju, ashaba Allahovog Poslanika koji je bio naš komšija, da je činio tespih na kamenčićima."[743]

Bilježi Ibn Sa'd od Hakema: "Sa'd ibn Ebi Vekkas je činio tespih sa kamenčićima."[744]

Bilježi Ibn Ebi Šejbe: "Sa'd je zikrio na kamenčićima i košpicama."[745]

Bilježi Ebu Nu'ajm od Nu'ajm ibnul Muharrera, od njegovog djeda Ebu Hurejre da je on imao kanap sa dvije hiljade čvorova pa nikad ne bi zaspao dok ne bi zikrio njime.[746]

Prenosi se od Fatime bintu Husejn da je ona činila tespih sa kanapom sa čvorovima.[747]

Bilježi Ed Dejlemi u Musnedul Firdevsu od Alije, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: "Divan li je tespih podsjetnik."[748]

---

741 Begavi; Ibn Asakir; El Minha, Sujuti, 1/ 2

742 Ebu Davud, br. 2174, 2/ 252; Ahmed, br. 10990, 2/ 540; Sunenul Kubra, Bejheki, br. 13876, 7/ 194; Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 2/ 162

743 Minhatu Subha, Sujuti, 2/ 1; Tabekat, Ibn Sa'd, 7/ 60, Darus Sadir, Bejrut

744 Tabekat, Ibn Sa'd, 3/ 143

745 Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 2/ 161, Mektebetur Rušd, Rijad, Prvo izdanje, 1409.H.g.

746 Hiljetul Evlija, Ebu Nu'ajm, 1/ 373, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut, Prvo izdaje, 1403.H.g.

747 El Minha, 1/ 3

748 Hedijjetul Ebrar, Leknevi, str. 36.

Tespih je bio poznat u vrijeme ashaba. Imam Muhammed Abdulhajj El Leknevi nam prenosi svojim senedom od Hasan El Basrija, koji je živeo u vrijeme ashaba, da je on imao tespih i poklanjao ga drugima, pa kaže:

Ovlastio me moj otac, čiju sam privrženost tespihu video, pa je rekao: Ovlašćujem te onime čime me ovlastio Šejh Abdulganijj Ed Dihlevi, pisac Indžahul Hadže bi Šerhi Suneni Ibn Madže, 1280..h.g., u Medini, video sam tespih u njegovoj ruci pa mi je rekao: "Ovlašćujem te onime što mi je dozvoljeno da ga prenosim a što je Abid Es Sinedi spomenuo u Hisruš Šaridu gdje kaže: "Video sam tespih u ruci šejha Jusuf ibn Muhammed ibn Alauddin El Mizdžadžija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Abdulhalik ibn Ebi Bekr El Mizdžadžija pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Muhammed Hajat Es Sinedija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Muhammed ibn Alauddin El Babilija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci sšejha Ebu Nedža Salim ibn Muhammed Es Senhurija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha En Nedžm Muhammed ibn Ahmed ibnul Gajtija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejhul Islama Zekerijja El Ensarija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Hafiza Ibn Hadžer El Askalanija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Medžduddin Ja'kub El Fejruzabadija, pisca El Kamusa ح I ovlasio me šejh Ahmed ibn Zejni Dahlan, kaže: "Video sam tespih u ruci šejha Osman ibnuš Šejh Hasen Ed Dimjatija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Muhammed El Emira, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Šihabuddin Ahmed El Dževherija pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Abdullah ibn Salim El Barija El Mekkija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Muhammed Sulejman El Magribija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Ebu Osman El Džezairija pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Ebu Osman El Mukri'ija pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Sejjidi Ahmed Hadždžija, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Sejjidi Ibrahima, pa mi ga je pružio i rekao: "Video sam tespih u ruci šejha Ebul Feth El Meragija, pa mi ga je pružio i

rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Ebul Abas Ahmed ibn Ebi Bekr Er Revvada, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Medžduddin El Fejruzabadija, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Džemaluddin Jusuf ibn Muhammeda, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Tekijjuddin Ibn Ebis Sena Muhammed ibn Alija, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Muhjuddin Abdus Samed ibn Ebil Hasen El Mukri’ija, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Ebul Hasen El Mukri’ija, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha, Ebul Fadl Muhammed ibn Nasira, pa mi ga je pružio i rekao: “ Video sam tespih u ruci šejha Muhammed ibn Abdullah ibn Ahmed Es Semerkandija, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Ebu Bekr ibn Ali Es Selami El Hadada, pa mi ga je pružio i rekao: “ Video sam tespih u ruci šejha Ebun Nasr Abdulvehhab ibn Abdullaha, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Ebul Hasen Ali ibnul Hasen ibnul Kasim Es Sufija, pa mi ga je pružio i rekao: “Video sam tespih u ruci šejha Ebul Hasen El Malikija pa sam mu rekao: “O moj šejhu, ti si i dalje sa tespihom?” Pa je rekao: “Video sam mog učitelja Džunejda sa tespihom pa sam mu rekao: “ O moj šejhu, ti si i dalje sa tespihom?” Pa je rekao: “Video sam mog šejha, Serri Es Sekatija, sa tespihom pa sam mu rekao: “O moj šejhu, ti si i dalje sa tespihom?” Pa je rekao: “Video sam mog šejha, Ma’ruf El Kerhija sa tespihom, pa sam mu rekao: “O moj šejhu, ti si i dalje sa tespihom?” Pa je rekao: “Video sam mog šejha Bisr El Hafija, sa tespihom pa sam mu rekao: “O moj šejhu, ti si i dalje sa tespihom?” Pa je rekao: “Video sam mog šejha Omer El Mekkija, sa tespihom pa sam mu rekao: “O moj šejhu, ti si i dalje sa tespihom?” Pa je rekao: “Video sam mog šejha, Hasan El Basrija, sa tespihom, pa sam mu rekao: “O moj šejhu, ti i dalje, i pored tvoje veličine i žestine ibadeta, nosiš tespih?” Pa mi je rekao: “Ovo je stvar koju smo upotrebljavali na početku pa je nećemo ostaviti na kraju. Ja volim da spominjem Allaha svojim srcem, rukom i jezikom.”[749]

[749] Hedijjetul Ebrar fi Subhatil Ezkar, Ebul Hasenat Muhammed Abdulhajj El Leknevi, str. 40-42.

Kaže Ibn Emir Hadž El Halebi: "Hadisi koji svjedoče za uzimanje tespiha su poznati i poznato je da ga je koristila grupa dobrih ljudi."[750]

Kaze Ibn Nudžejm, nakon što je spomenuo hadis Sa'da: "Ovaj i slični hadisi nas upućuju na to da nema problema u uzimanju tespiha za brojenje zikra jer tespih nije ništa drugo do nizanje košpica na kanap a ono što je poput toga nije zabranjeno, osim ako sečovjek njime ne oholi."[751]

Kaže Hasekefi: "Nema problema u uzimanju tespiha ako se čovjek ne oholi njime."[752]

Kao što smo vidjeli, najbolji od Selefu Saliha su koristili tespih tako da je on pohvaljen između ostalog i zbog hadisa u kojem Poslanik, a.s., kaže: "Ko bude težio da bude sličan jednom narodu on je od njih."[753]

Dova posle selama

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(فَإِذَا فَرَغْتَ فَٱنصَبْ * وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرْغَبْ)

"A kada završiš, molitvi se predaj, i samo se Gospodaru svome obraćaj!"[754]

Kaže Sujuti: "Bilježe Abd ibn Humejd, Ibn Džerir Et Taberi, Ibnul Munzir, Ibn Ebi Hatim i Ibn Merdivejh različitim senedima od Ibn Abasa da je, tumačeći ovaj ajet, rekao: "Kada završiš sa namazom predaj se dovi i obraćaj se Allahu." I bilježi Ibn Ebi Dunja u Ez Zikru od Ibn Mes'uda da je tumačeći prvi ajet rekao: "Predaje se dovi" a tumačeći drugi: "Obraćaj Mu se, tražeći od Njega."[755]

---

[750] Halbetul Mudželli, Ibn Emir Hadž El Halebi
[751] El Bahrur Raik, Ibn Nudžejm, 2/ 31, Darul Ma'rifeh, Bejrut
[752] Ed Durrul Muhtar, Haskefi, 1/ 437, Daru Ihjai Turasil Arebijji, Bejrut
[753] Ebu Davud, br. 4031, 4/ 44; Ahmed, br. 4868
[754] Sura El Inširah, 7-8. ajet
[755] Ed Durrul Mensur, Sujuti, 6/ 364-365

Kaže Taberi, u komentaru ovog ajeta: "Od Ibn Abasa se prenosi da je rekao: "Predaj se dovi." A od Katade se prenosi: "Naredio mu je da, kada završi sa namazom, uči dovu."[756]

Bilježi Tirmizi od Ebu Umame: "Upitan je Poslanik, a.s.: "Koja dova se prima?" Pa je rekao: "Na kraju noći i nakon propisanih namaza."[757]

Bilježi Buhari u Tarihu od Mugire: "Poslanik, a.s., je učio dovu nakon svakog namaza."[758]

Tirmizi bilježi hadis od Ibn Omera u kome se kaže: "Rijetko bi se dešavalo da Poslanik ustane sa medžlisa a da prije toga ne prouči ovu dovu: *Allahumme iksim lena min hašjetike ma jehulu bejnena ve bejne mea'sike ve min ta'atike ma tubelliguna biha džennetuke ve minel jekini ma tuhevvinu bihi alejna mesaibe dunja. Ve meti'na bi esmaina ve ebsarina ve kuvvetina ma ahjejtena. Vedž'alhul varise minna, vedž'al se'rena ala men zalemena. Vensurna ala men adana ve le tedž'al musibetena fi dinina ve la tedž'alid dunja ekbere hemmina ve la meblega ilmina ve la tusellit alejna men la jerhamuna.*"[759]

Iz ovog hadisa vidimo da se veoma rijetko, skoro nikada nije dešavalo da Božiji Poslanik ustane sa nekog medžlisa a da prije toga ne prouči dovu a sahih predajama nam je došlo nazivanje sjedenja i zikra u džamiji nakon obavljanja namaza medžlisom što znači da i ovaj medžlis spada pod ovaj hadis.

Dokaze da je sjedenje u džamiji nakon namaza medžlis nalazimo u sledećim hadisima:

Kaže Božiji Poslanik: "Zaista je svako od vas u namazu sve dok ga namaz odvraća od povratka njegovoj kući. Zaista meleki donose na svakoga od vas sve dok je on u medžlisu u kojem je klanjao taj namaz."[760]

---

[756] Tafsiru Taberi, 12/ 628
[757] Tirmizi, 5/ 526
[758] Tarihul kebir, Buhari, 6/ 80
[759] Tirmizi
[760] Sunen, Ibn Madže, 1/ 133

Zatim, bilježi Muslim: “Poslanik je sjedio u džamiji nakon što bi klanjao sabah namaz sve dok Sunce ne bi izašlo.”[761]

Ova dva hadisa i hadis od Ibn Omera r.a. bez ikakve sumnje potvrđuju stav naše uleme i naših imama po ovom pitanju i dokazuju da je sam Božiji Poslanik a.s. učio dovu zajedno sa ashabima nakon svakog namaza.

Možda će neko reći: Nije preneseno da je Poslanik a.s. molio Allaha dž.š. nakon namaza da mu ukabuli taj namaz!

Takvoj osobi rećićemo: Božiji Poslanik Ibrahim a.s. podučio nas je da nakon svakog obavljenog posla zamolimo Allaha, dž.š., da nam ukabuli i da nam prihvati taj posao. Kaže Allah, dž.š., u Kur’anu:

(وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَٰهِـۧمُ ٱلْقَوَاعِدَ مِنَ ٱلْبَيْتِ وَإِسْمَٰعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّآ إِنَّكَ أَنتَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ)

“I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: “Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš!”[762]

Isto tako, nakon obavljenog namaza, mi molimo Allaha, dž.š., da nam ukabuli taj namaz idući stopama Allahovog prijatelja Ibrahima, a.s.

Kaže Ibn Nudžejm el Hanefi: “Od Ebu Umame se prenosi…”- *dubur* se upotrebljava za vrijeme prije završetka a i za vrijeme odmah posle završetka namaza pa je moguće da se ovaj hadis odnosi na oba vremena pa je tada pohvaljeno učiti dove.”[763]

Kaže El Hattab: “Nema razilaženja oko propisanosti dove nakon namaza jer je Poslanik, a.s., rekao da se dova prima duboko u noći i posle propisanih namaza.”[764]

Kaže Ibnul Hadž El Maliki: “Sunnet je da ne ostavis zikr i dovu nakon namaza.”[765]

---

761 Muslim sa komentarom Nevevija, 5/ 171
762 Sura El Bekara, 127. ajet
763 El Bahrur Raik, Ibn Nudžejm, 1/ 349
764 Mevahibul Dželil, Muhammed ibn Muhammed ibn Abdurrahman El Hattab, 2/ 126, Darul Fikr, Treće izdanje, 1992.g.
765 El Medhal, Ibn Hadž, 2/ 280

Kaže Imam Šafija: “Pohvaljeno je, za klanjača koji klanja sam i onoga koji klanja u džematu, da oduži zikr nakon namaza i uveća svoje dove.”[766]

Kaže En Nevevi: “Složili su se Šafija i ostali da je pohvaljeno zikriti nakon namaza, da je to pohvaljeno za imama i muktediju, za samog čovjeka i ženu, za musafira i mukima. I složili su se da je pohvaljeno učiti dovu nakon namaza jer su o ovome došle mnogobrojne sahih predaje koje sam ja sakupio u knjizi el Ezkar.”[767]

I kaže: “I pohvaljeno je da se imam okrene prema ljudima i uči dovu.”[768]

Kaže Ibn Kudame El Makdisi: “I pohvajeni su zikr i dova nakon predavanja selama.”[769]

I kaže: “Pohvaljeni su zikr, dova i istigfar nakon namaza kao što su o tome došle predaje.”[770]

Kaže Ibn Muflih El Hanbeli: “Imam će učiti dovu nakon sabaha i ikindije zbog povećanog prisustva meleka tada a džematlije će aminovati na tu dovu. A još ispravnije je, kako to tvrdi pisac El Muharrera i dr., da se to radi i na drugim namazima.”[771]

Podizanje ruku prilikom učenja dove nakon namaza

Podizanje ruku prilikom učenja dove je propisano hadisima koji svi zajedno dostižu stepen mutevatira tako da je negiranje ovog postupka veoma opasno i može čovjeka odvesti u kufr. Kaže Sujuti u Tedribur Ravi: “Od hadisa su oni čije je značenje mutevatir poput hadisa o podizanju ruku prilikom učenja dove. Od Poslanika je došlo oko sto hadisa o podizanju ruku prilikom

766 El Umm, Šafija, 1/ 151, Darul Ma’rifeh, 1990.g.
767 El Medžmu’, En Nevevi, 3/ 448
768 Ibid. 3/ 452
769 El Mugni, Ibn Kudame, 1/ 630
770 Serhul Kebir, Ibn Kudame, 1/ 629
771 El Furu’, Ibn Muflih, 1/ 399

učenja raznih dova a ja sam te hadise sakupio u jednom djelu ali ti hadisi su u različitim situacijama a ni u jednoj od tih situacija nije došlo toliko hadisa da nju proglasimo mutevatirom ali zajednički, ti hadisi čine podizanje ruku prilikom učenja dove mutevatirom."[772] Na osnovu toga, mi smatramo pohvaljenim podizanje ruku prilikom učenja dove nakon namaza.

Iako je većina hadisa u kojima se spominje podizanje ruku prilikom učenja dove nakon namaza slabo, to nije razlog da se ruke ne podižu. Tek onda kada od Poslanika dođe izričita zabrana toga mi možemo reći da je to zabranjeno a pošto nam nešto takvo nije došlo smatramo podizanje ruku pohvaljenim slijedeći opšte Poslanikove naredbe. Od hadisa koji se bilježe o podizanju ruku prilikom učenja dove nakon namaza su sljedeći:

Bilježi Ibn Ebi Hatim od Ebu Hurejre: "Poslanik je podigao ruke nakon namaza, dok je još bio okrenut ka kibli, i učio dovu: "*Allahumme hallisil Velide bnel Velid ve Ijaš ibn Rebi'a ve Seleme ibn Hišam…*"[773]

Bilježi Hejsemi: Od Muhammed ibn Ebi Jahje se prenosi da je rekao: "Video sam Abdullah ibn Zubejra koji je video jednog čovjeka kako podiže ruke i uči dovu a još nije završio namaz. Kada je završio Abdullah ibn Zubejr ga pozva i reče mu: "Zaista Poslanik, a.s., nije dizao ruke sve dok ne bi završio namaz."[774]

Prenosi se od Enesa, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: "Nema roba koji nakon namaza pruži svoje ruke i prouči: "*Allahumme ilahi ve ilahi Ibrahime ve Ishaka ve Ja'kube ve ilahi Džibrile ve Mikaile ve Israfile es' eluke en testedžibe da'veti fe inni mudtarrun ve ta'simuni fi dini fe inni mubtelijun ve tenaluni bi rahmetike fe inni muznibun ve tenfi annil fakre fe inni mutemessikun*." - a da ga Allah vrati praznih ruku."[775]

---

[772] Tedribur Ravi, 2/ 280

[773] Tefsir, Ibn Ebi Hatim, 3/ 1048; Kaže Ibn Kesir u svom Tefsiru (3/ 172): "Ovaj hadis ima potporu u Sahihu."

[774] Medžme'u Zevaid, Hejsemi, br. 17345, 10/ 169, Mektebetul Kudsi, 1994.g., i kaže: Bilježi ga Taberani i kaže da su svi proneosioci povjerljivi.; Kaže Mubarekfuri u Tuhfetul Ahvezi (2/ 171): "Kaže Sujuti u Feddul Vi'a: Prenosioci ovog hadisa su sahih."

[775] Amelul jevmi vel Lejleh, Ibnus Sunni, str. 121.

Kao što smo vidjeli, neki učenjaci ove hadise smatraju ispravnim a neki slabim međutim, rad učenjaka po njima i slaganje ovih hadisa sa opštim pravilima prilikom učenja dove i adabima dove prouzrokovali su da se skoro cjelokupna islamska ulema složila da je to od pohvaljenih stvari.

Kaže El Mubarekfuri: "Po meni je podizanje ruku prilikom učenja dove nakon namaza lijepo "[776]

Kaže Er Rehuni El Maliki: "Došlo je u Utbijji da je Malik rekao: "Video sam Amr ibn Abdullah ibn Zubejra da je podizao ruke dok je, sjedeći nakon namaza, učio dovu, pa mu je rečeno: "Ima li nekog problema u tome što ti radis?" Pa je rekao: "Ne vidim problem u ovome."[777]

Kaže Es Suhejli El Maliki: "Spomenuo je Malik da Amir uči dovu nakon namaza i podiže ruke pa je rekao: "To je od lijepih stvari."[778]

Kaže El Hadremi Eš Šafi'i: "I lijepo je u svakoj dovi podići ruke a zatim njima potrti lice i lijepo je učiti Poslanikove odabrane dove."[779]

Kaže Ibn Muflih: "Od adaba dove je podizanje ruku do naspram prsa. Bilježi Ebu Davud sa sahih senedom od Malik ibn Bešara: "Kada molite Allaha, molite Ga unutrašnjim dijelovima šaka a ne spoljašnjim…"[780]

Aminovanje na imamovu dovu

Da bismo nešto zabranili i proglasili ga novotarijom, potrebno je, kao što smo to spomenuli u poglavlju o novotarijama, da se ta stvar suprotstavlja Kur'anskim i hadiskim pravilima. Amino-

[776] Tuhfetul Ahvezi, El Mubarekfuri, 2/ 173, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut
[777] Hašijetur Rehuni 'ala Zerkani, 1/ 409
[778] Revdul Enfi, Es Suhejli, 4/ 224
[779] Mukaddimetul Hadramijja, Abdullah ibn Abdurrahman El Hadremi, str. 206.
[780] El Furu', Ibn Muflih, 1/ 401; Isto ovo se navodi i u Kešaful Kina' (1/ 367) i Dekaiku Ulin Nuha (1/ 206)

vanje na imamovu dovu je još jedna od halal stvari koje su ljudi koji su stekli lažna zvanja "učenjaka" proglasili novotarijom jer najverovatnije, u trenutku kada su bili upitani o tome nisu znali hadise i ajete koji upućuju na to, pa su u želji da ocuvaju taj lazni ugled "učenjaka" kod naroda i ovu, kao i sve ostale stvari, proglasili novotarijom pričajući ljudima njihovu standardnu priču o novotarijama i nepostojanja ove stvari u vrijeme Poslanika. Međutim, učenjaci ne rade tako. Učenjaci su proučavali i našli mnogobrojne dokaze utemeljenosti aminovanja na imamovu dovu.

U Kur'anu nalazimo dokaz za dozvoljenost i pohvaljenost aminovanja na nečiju dovu.

Kaže Allah, dž.š., u Kur'anu:

(وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَآ إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالاً فِي ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّواْ عَن سَبِيلِكَ رَبَّنَا ٱطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَٱشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُواْ حَتَّىٰ يَرَوُاْ ٱلْعَذَابَ ٱلأَلِيمَ * قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَّعْوَتُكُمَا فَٱسْتَقِيمَا وَلاَ تَتَّبِعَآنِّ سَبِيلَ ٱلَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ)

"I Musa reče: "Gospodaru naš! Ti si dao faraonu i glavešinama njegovim bogatstva da u raskoši žive na ovom svijetu, pa oni, Gospodaru moj, zavode s puta Toga! Gospodaru naš, uništi bogatstva njihova i zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju nesnosnu!" "Uslišena je molba vaša!" – reče On -, " a vas dvojica na pravom putu ostanite i nikako se za neznalicama ne povodite!"[781]

Vidimo iz ovog ajeta da na početku, Allah, dž.š., govori da je samo Musa učio dovu (I Musa reče…) ali na kraju vidimo da Allah, dž.š., kaže: "Uslišena je molba vaša…" što ukazuje na to da su Allaha, dž.š., molili i Musa i Harun.

Islamka ulema protumačila je ovaj ajet pa tako kaže Ikrime: "Musa a.s. je učio dovu a Harun, a.s., je aminovao za njim i zbog toga je Allah, dž.š., rekao: "Uslišena je molba vaša."[782]

---

781 Sura Junus, 88-89. ajet
782 Ed Durrul Mensur fi Tefsiri bil Me'sur, Sujuti, 341

Također, Sujuti navodi u svom tefsiru kod tumačenja ovog ajeta od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: "Kada bi Musa učio dovu, Harun je aminovao, govorio je Amin."

Isti govor, hafiz Sujuti bilježi i od Ibn Abasa, Muhammed ibn Ka'b El Kurezija, Ebu Saliha, Ebul Alije i Er Rebie.

Imam Taberi, u tumačenju ovog ajeta kaže: "Pa ako neko kaže: Kako je to pripisano uslišavanje dvojici kada je samo jedan od njih učio dovu? Rećiće mu se: Iako je onaj koji je učio dovu bio jedan drugi tj. Harun, a.s., je aminovao na to. Zbog toga je Allah, dž.š., pripisao uslišavanje dove njima dvojici."[783]

Kaže Imam Er Razi u svom Tefsiru: "Kaže Ibn Abas: "Musa je učio dovu a Harun je aminovao zbog toga je Allah dž.š. rekao; "Uslišana je molba vaša.". To je zato što onaj koji govori: "Amin" također moli Allaha, dž.š., jer Amin znači: " Primi" a to je dova."[784]

Kaže Imam Kurtubi: "Kaže Allah, dž.š. "Uslušana je molba vaša." Kaže Ebul 'Alije: Musa je učio dovu a Harun aminovao a aminovanje na dovu je da govoriš dok on uči: Amin."[785]

Pored Kur'anskih, mnogobrojini su i dokazi iz sunneta koji upućuju na pohvaljenost aminovanja na imamovu dovu:

Bilježi Ibn Madže od Ibn Abasa: "Nisu vam zavidjeli jevreji ni na čemu kao što su vam zavidjeli na izgovaranju amin."[786]

U drugom rivajetu ovog hadisa se kaže: "Nisu vam zavidjeli Jevreji ni na čemu kao što su vam zavidjeli na izgovaranju Amin pa ga izgovarajte što vise."[787]

Bilježi Ibn Merdivejh od Enesa, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: "Amin je pečat Gospodara svjetova za Njegove vjerne robove."[788]

Od Enesa se prenosi sa je Poslanik, a.s., rekao: "Dato mi je Amin u namazu i kod dove a ono nije dato nikome prije mene osim

---

783 Džami'ul Bejan fi Tefsiril Kur'an, Taberi
784 Mefatihul Gajb, Fahruddin Er Razi
785 El Džami'u li Ahkamil Kur'an, Kurtubi
786 Tefsir Ibn Kesir, 1/ 52;
787 Ibn Madze
788 Ibn Merdivejh

Musau, Musa je učio a Harun je aminovao, pa završite dovu sa Amin a Allah će vam je uslišati."[789]

Od Enesa se prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: "Date su mi tri prednosti: Namaz u safovima, selam koji je pozdrav stanovnika Dženneta i dato mi je Amin koje nije dato nikome prije mene osim Harunu, Musa je učio dovu a Harun aminovao."[790]

Prenosi se od Ibn Abasa da je Poslanik, a.s., rekao: "Onaj koji uči dovu i onaj koji aminuje su partneri u nagradi, učač i onaj koji sluša su partneri u nagradi, učenjak i učenik su partneri u nagradi."[791]

Prenosi se od Hubejb ibn Mesleme El Fehrija da je Poslanik, a.s., rekao: "Neće se sastaviti grupa pa da jedan od njih uči dovu a drugi aminuju a da im Allah neće uslišati."[792]

Od Sa'd ibn Ebi Vekkasa se prenosi da mu je Abdullah ibn Džahš na dan Uhuda rekao: "Zar nećeš moliti Allaha?" Pa su se sklonili po strani, pa je Sa'd učio: "O Gospodaru, kada sretnem neprijatelja neka sretnem nekog žestokog, žestoke mržnje, da se borim protiv njega u Tvoje ime, zatim me opskrbi pobjedom da ga ubijem i istrgnem njegov mač!" Pa je Abdullah ibn Džahš aminovao na to."[793]

Prenosi se od Ibn Abasa: "Došla je delegacija hrišćana iz Nedžrana kod Božijeg Poslanika pa je Poslanik izašao a sa njim Alija, Hasan, Husejn i Fatima, pa on reče: "Kada ja molim vi aminujte… Pa su odbili da prokunu i dali su mu džizju."[794]

Prenosi se da se Omer, kada je pruzeo hilafet, popeo na minber, zahvalio Allahu i rekao: "O ljudi, ja ću da učim dovu a vi aminujte! Allahu moj, ja sam grub pa me omekšaj za Tebi

---

789 Ibn Merdivejh

790 Kaze Ibn Hadžer u Metalibul Alije (4/ 77): Bilježi ga Ibn Huzejme 3/ 39

791 Ed Dejlemi, 2/ 225

792 Mu'džemul Kebir, Taberani, 4/ 21; Kaže Hejsemi u Medzme'u Zevaiduu 910/ 266): " Bilježi ga Taberani a prenosioci su Sahih osim Ibn Luheji'a a on je hasen."

793 Taberani; Mustedrek, Hakim, 2/ 86 i kaže: Sahih po uslovima Buharije i Muslima, a u tome se složio i Zehebi; Medžme'u Zevaid, Hejsemi, 9/ 497

794 Delailu Nubuvveh, Ebu Nuajm, 21. poglavlje; Tahridž Ehadisil Kešaf, Zejle'I, 1/ 187

pokorne dajući mi da se slažem sa istinom, želeći Tebe i vječnu kuću."[795]

Ogromna većina islamskih učenjaka četiri mezheba stava je da je pohvaljeno aminovati na imamovu dovu:

Kaže El Behuti: "I imam im uči dovu nakon sabaha i ikindije zbog prisustva meleka a oni aminuju jer je tako dova bliža primanju a učiće takođe i nakon drugih namaza, pored ova dva, jer je to vrijeme kada se dove primaju."[796]

Kaže Nevevi: "A ograničavanje samo na sabah i ikindiju je nešto za šta ne postoji dokaz već je ispravno da je pohvaljeno nakon svakog namaza, i pohvaljeno je da se imam okrene prema ljudima i uči im dovu."[797]

Učenje Fatihe nakon dove

Učenje Fatihe nakon dove je pohvaljeno po mišljenju učenjaka četiri mezheba.

Svaka dova počinje se zahvalom Allahu, dž.š., i salavatom na Božijeg Poslanika, a.s. To su dvije stvari koje Allah, dž.š., ne odbija. Kaže Božiji Poslanik, u hadisu kojeg od njega prenosi Ibn Amr: "Donosite salavat na mene, zaista, onaj koji donese salavat na mene jednom, Allah donese salavat na njega deset puta."[798] Takođe, Fatiha je najbolja pohvala Allaha, dž.š., a mnogi učenjaci su rekli da je cio Kur'an sadržan u njoj. Ni Fatiha, kao ni pohvala i salavat, nikad se ne odbija. Kaže Allah, dž.š., u hadisu kudsijju kojeg od Poslanika, a.s., prenosi Ebu Hurejre: "Kaže Allah: "Podijelio sam namaz između mene i mog roba na dva dijela. Pa kada kaže: "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova." kažem: Zahvaljuje mi moj rob. Pa kada kaže: "Milostivom, Samilosnom." kažem: Čini mi pohvalu moj rob. Kada kaže: "Vladaru Sudnjeg

795 El Akdul Ferid, Ibn Abdu Rabbih, 4/ 65
796 Kešaful Kina', 1/ 367
797 El Medžmu', En Nevevi, 3/ 452
798 Nesai, 2/ 25

dana.” kazem: Predaje mi vlast moj rob. A kada kaže: “Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo!” kaže Allah: “Ovo je između mene i mog roba a mom robu pripada ono što moli.” Kada kaže: “Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!” Allah kaže: “Ovo je za mog roba a mom robu pripada ono što traži.”[799]

Pa ako nam Allah, dž.š., ne odbija ono čime smo počeli dovu, lijepo je da dovu završimo onim što Allah, dž.š., takođe ne odbija a to je Fatiha jer će tako ono što je između dva primljena dijela također biti primljeno jer je Allah milostiviji od toga da primi početak i kraj a ne primi ono što je između toga.

Kaže El Hadimi: “A što se učenja Fatihe nakon namaza, tiče, mnogo su govorili o tome: U Mi’radžud Diraje se kaže da je to nova stvar ali je pohvaljena i nije dozvoljeno zabranjivati je. U Tataruhanijji, Kunijji i El Ešbahu se kaže da je učenje Fatihe u odabranim vremenima preče od dova. Kaže se u El Vesili i Kitabus Sevabu od Ebuš Šejh ibn Hibana da je Ata rekao: “Kada želiš da ti se usliša nešto prouči Fatihu do kraja pa će ti biti pomognuto…” Kaže Ebu Seid El Hadimi: “A najbolje je da svako ponaosob uči Fatihu jer je pohvala Allaha na kraju dove mendub a najbolja pohvala je Fatiha.”[800]

Kaže Er Remli Eš Šafi’i: “Učenje Fatihe nakon dove ima svoju osnovu u Sunnetu a značenje toga je jasno zbog ogromnih blagodati koje se nalaze u njoj. Poslanik je rekao: “Fatiha je okačena o Arš, između nje i Allaha nema zastora.” Ona u sebi ima svojstva koja nemaju druge sure, a neki učenjaci su rekli da je u njoj sadržan cio Kur’an, ona je sastavljena od dvadeset i pet riječi koje sadrže nauke Kur’ana. Ona sadrži pohvalu Allaha svojstvima savršenstva, naređenje na ibadet i iskrenost, priznanje da je čovjek nije u stanju da učini bilo šta bez Allahove pomoći, traženje upute na pravi put, obavijest o onima koji su zastranili. Allah ju je podijelio između Sebe i svog roba, nije ispravan namaz u kojem nema nje, po ovome, ona je postala

[799] Muslim, br. 598, 1/ 296, Daru Ihjail Kutubil Arebijji
[800] Berikatul Mahmudijje, Ebu Seid El Hadimi El Hanefi, 1/ 98

Ummul Kur'an. Njena mnogobrojna imena ukazuju na uzvišenost onoga što se imenuje, ona je sura dove, prepuštanja, ona je rukja i lijek."[801]

Potiranje lica nakon dove

Prenosi se od Ibn Abasa da je Poslanik, a.s., rekao: "Zaista onaj koji pogleda u knjigu svoga brata on gleda u vatru, molite Allaha unutrašnjim dijelovima šaka a nemojte Ga moliti spoljašnjim, a kada završite, potrite njima svoje lice."[802]

Od Ibn Abasa: "Kada molite Allaha molite Ga unutrašnjim dijelovima šaka a nemojte Ga moliti spoljašnjim, a kada završite, potrite njima svoje lice."[803]

Od Ibn Abasa: "Kada tražiš od Allaha traži unutrašnjošću svojih šaka a ne njihovom spoljašnjošću, a kada završite potrite njima svoje lice."[804]

Od Ibn Omera se prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: "Zaista je vaš Gospodar sramežljiv i Plemenit, stidi se da vrati čovjekove ruke prazne kada ih podigne, pa kada neko od vas podigne svoje ruke neka kaže: O Živi, nema drugog bog osim Tebe" – tri puta, zatim, kada vrati svoje ruke neka potre taj hajr po svom licu."[805]

Prenosi Zuhri: "Poslanik je dizao ruke do prsa kada bi učio dovu a zatim bi njima potrao svoje lice."[806]

Prenosi se od Omera: " oslanik, kada bi podigao ruke da uči dovu, ne bi ih spuštao dok ne bi njima potrao svoje lice."[807]

---

[801] Fetava, Er Remli, 1/ 160-161
[802] Ebu Davud, 2/ 104
[803] Mustedrek, Hakim, 1/ 536
[804] Ibn Madže, 2/ 1272
[805] Mu'džemul Kebir, Taberani, 12/ 323
[806] Abdurrazak, 2/ 247, i kaže da je hadis Sahih
[807] Tirmizi, 5/ 131; Bulugul Meram , Ibn Hadžer El Askalani, str. 498. gdje kaže: " Biljezi ga Tirmizi a ovaj hadis ima potpora od kojih je hadis Ibn Abasa kojeg bilježi Ebu Davud a skup ovih hadisa ukazuje da je ovaj hadis Hasen."

Komentarišući ovaj hadis, Imam San'ani je rekao: "U ovom hadisu je dokaz za propisanost potiranja lica rukama nakon završene dove. Rečeno je da je to radi toga što Allah ne vraća te ruke bez ičega, pa kao da taj rahmet koji se spusti treba da se prolije na lice koje je najčasniji deo ljudskog tijela i najpreči za počast."[808]

Kaže Abdul Fettah Ebu Gudde: "O ispravnosti ovog hadisa svjedoči i hadis kojeg bilježi Buhari u Edebul Mufredu od Ebu Nuajma: "Video sam Ibn Omera i Ibnuz Zubejra da uče dovu i potiru šakama lice."[809] Ibn Omer je ravija ovog hadisa od Omera pa je ovaj njegov postupak na osnovu tog hadisa. Takođe, od onoga što hadis čini sahihom je i radnja učenjaka po njemu a kako je tek kada po njemu rade učenjaci od ashaba. Na osnovu svega toga, ovaj hadis je Sahih."[810]

Es Saib ibn Jezid prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik, a.s., kada bi učio dovu, digao bi ruke a potom potrao lice rukama.[811]

Ulema četiri mezheba složila se da je potiranje lica nakon dove pohvaljeno:

Kaže El Haskefi El Hanefi: "Potiranje lica nakon dove je sunnet po najispravnijem govoru u mezhebu."[812]

Kaže se u Fetava Hindijje: "A potiranje lica nakon dove: Kažu naši učenjaci: Dozvoljeno je, a mnogi od njih kažu da je to najispravnije mišljenje u mezhebu jer su po tom pitanju došle mnoge predaje."[813]

Kaže En Nefravi El Maliki: "Razišla se ulema po pitanju potiranja lica nakon dove a ono što se bilježi kod Tirmizija od Omera po tom pitanju dokazuje nam da je Poslanik a.s. dizao ruke prilikom

808 Subulu Selam, San'ani, 4/ 427
809 Edebul Mufred, Buhari, 2/ 68
810 Selasu Resail fi Istihbabid du'a, Abdul Fettah Ebu Gudde
811 Ebu Davud, br. 1492, 2/ 79; Ahmed; Ebu Nu'ajm
812 Šerhul Haskefi, Muhammed ibn Ali ibn Muhammed El Hanefi El Haskefi, 1/ 507
813 Fetava Hindijje, 5/ 318

učenja dove i potirao njima svoje lice kada bi završio sa dovom.” [814]

I kaže: ”I lijepo je da se potre lice rukama nakon dove kao što je to činio Božiji Poslanik a.s..”[815]

Kaže El Budžejremi eš Šafi’i: ”Nije lijepo da se potire nakon dove ništa osim lica jer je preneseno da će svaki deo lica kojeg potre svjedočiti za njega i njegovu dovu.”[816]

Kaže Ibn Kudame El Hanbeli: “A naš govor potvrđuje hadis: “A kada moliš Allaha, dž.š., moli ga okrećući unutrašnji deo šaka ka nebu a ne spoljnjim dijelom, a kada završiš potri njima svoje lice.” kojeg bilježe Ibn Madže i Ebu Davud.”[817]

Kaže Es Sefarejni El Hanbeli: ”I od lijepih stvari je da moli za dobro i da rukama potre svoje lice nakon dove.” [818]

Učenje dva Ezana za Džumu namaz

Učenje dva ezana za džumu namaz je jedna od stvari za koju je sklopljen idžma’ islamske uleme još u vrijeme ashaba kad je Osman r.a. dodao na ezan koji se učio u vrijeme Božijeg Poslanika još dva ezana i niko od ashaba mu se nije usprotivio u toj stvari.

Prenosi se od Saib ibn Jezida da je rekao: “U vrijeme Božijeg Poslanika, Ebu Bekra i Omera ezan se učio kada se imam popne na minber pa je potom Osman, kada se povećao broj muslimana uveo i treći ezan koji je učen na Ez Zevra.”

Kaže Kastalani, jedan od najboljih komentatora Buharije, tumačeći ovaj hadis: “Treći ezan koji je Osman uveo bio je kod

---

[814] El Fevakihu Divai, Ahmed ibn Gunejm ibn Salim En Nefravi, 2/ 330
[815] Ibid. 2/ 335
[816] Hašijetul Budžejremi ala Šerhil Menhedž, Sulejman ibn Muhammed El Budžejremi, 1/ 208
[817] El Mugni, Ibn Kudame, 1/ 449
[818] Gizaul Elbab, Muhammed ibn Ahmed ibn Salim Es Sefarejni, 2/ 516

nastupa podnevskog vremena. Sa njim su se složili i svi ashabi pa je uspostavljen idžma’ po ovom pitanju.”[819]

Kaže Ibn Hadžer El Askalani tumačeći ovaj hadis: “Mi vidimo da su svi ljudi, u svim islamskim zemljama prihvatili ovaj stav slijedeći Osmana , halifu čija naredba se mora slušati. Iako je ovo novotarija koja nije postojala u vrijeme Poslanika ona je pohvaljena i uvedena je da bi se ljudi obevestili o nastupu namaskog vremena. On svoj stav podupire kijasom na učenje ezana za nastup ostalih namaskih vremena. Ovo je izvođenje propisa iz poznate osnove i ne može se pobiti.”[820]

Takođe, Božiji Poslanik nam je naredio da se držimo njegovog sunneta I sunneta njegovih halifa Ebu Bekra, Omera, Osmana i Alije: “Ko bude živio poslije mene vidjet će mnoga razilaženja. Držite se moga sunneta i sunneta pravednih halifa.” Pošto je Osman jedan od pravednih halifa možemo reći da se osoba koja smatra dva ezana za dzumu pokuđenom novotarijom ili pak zabranjenom stvari suprotstavlja jasnoj naredbi Božijeg Poslanika i idžma’u islamske uleme koji traje do dana današnjeg pa se zato bojimo za iman te osobe jer suprotstavljanje idžma’u predstavlja izlazak iz okvira islamskog serijata i negiranje očitog dokaza pa može odvesti i u kufr.

Sunneti prije i poslije dzume

Od Džebele ibn Sehima se prenosi da je rekao: “Ibn Omer je klanjao četiri rekata prije džume sa jednim selamom, zatim je, posle džume, klanjao dva rekata pa onda četiri rekata.”[821]

Prenosi se od Ataa: “Video sam Ibn Omera da klanja poslije džume. Pomerio bi se malo iz musalle u kojoj je klanjao džumu i klanjao dva rekata. Zatim bi se pomerio još malo pa klanjao jos četiri rekata.”[822]

[819] Medžmu’ul fetava, Bin Baz, 12/ 899
[820] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani, 2/ 394
[821] Meanil Asar, Tahavi, 1/ 335
[822] Ebu Davud, br. 1133

Pokuđenost namaza kada se imam popne na minber

Prenosi se od Ibn Omera da je Poslanik, a.s., rekao: "Ako neko od vas uđe u džamiju a imam je na minberu nemoj da klanja niti govori sve dok imam ne završi."[823]

Od Ata El Horosanija se prenosi da je rekao: "Nebiše El Hezeli je pričao od Božijeg Poslanika: "Zaista se muslimanu, kada se okupa džumom i ode u džamiju ne uznemiravajući nikoga pa tamo klanja ono što treba da klanja ako imam nije izasšao ili sjedne i sluša imama ako je već izašao sve dok ovaj ne završi, zaista mu se te džume brišu grijesi ili grijesi do druge džume."[824]

Od Selmana se prenosi: "Ko se okupa džumom i očisti onoliko koliko može, zatim se namiriše i ode u džamiju, ne razdvajajući dvojicu, pa klanja ono što mu je propisano, zatim, kada imam izađe ćuti, biće mu oprošteno ono što je izmeđđu te i druge džume."[825]

Prenosi Ata od Ibn Abasa i Ibn Omera da su oni smatrali pokuđenim namaz i govor petkom kada izađe imam."[826]

Prenosi se od Ebu Hurejre: "Izlazak imama džumom prekida namaz a njegov govor prekida razgovor."[827]

Prenosi se od Ibn Šihaba a on od Sa'lebe da su oni u vrijeme Omera klanjali sve dok Omer ne bi izašao i sjeo na minber i dok muezini ne bi počeli učiti. Kaže Sa'lebe: "Sjedeli bismo i pričali a

---

[823] Mu'džemul Kebir, Taberani; I'lau Sunen, Et Tehanevi, 2/ 77, i kaže: Hasen; Ovo je govor Omera, Osmana, Alije i Malika kao što je to spomenuo Nevevi u Šerhu Muslima (1/ 287) a on ga prenosi i od Lejsa i Sufjan Es Sevrija dok ga Ibn Kudame u El Mugniju (1/ 165) prenosi i od Šurejh El Kadija, Ibn Sirina, Ibrahim En Nehaija i Katade

[824] Ahmed; Hejsemi u Medžme'u Zevaidu (1/ 210) kaže da su svi prenosioci ovog hadisa pouzdani

[825] Buhari, br. 910, str. 104.

[826] Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 1/ 346; Kaže Et Tehanevi: Prenosioci ovog hadisa su ispravni. (I'lau Sunen, 2/ 79)

[827] Bejheki; Kaže Šejh: Hadis je Hasen (El Aziza, 2/ 227) Takođe i u Džamiu Sagiru se kaže da je hadis hasen. (2/ 3)

kada bi muezini završili a Omer ustao da drži hutbu, ućutali bismo i niko od nas ne bi progovarao.” Kaže Ibn Šihab: “Izlazak imama prekida namaz a njegov govor prekida priču.”[828]

Prenosi se od Ebu Zahirijje od Abdullah ibn Bišra: “Sjedeo sam sa njegove strane na džumi pa je rekao: “Došao je čovjek preskačući vratove ljudi, na dan džume, pa mu je Poslanik, a.s., rekao: “Sjedi! Uznemirio si i zakasnio!” Kaže Ebu Zahirijje: “Pričali smo sve dok imam ne bi izašao.”[829]

Prenosi se od Ukbe ibn Amira: “Namaz je grijeh kada je imam na minberu.”[830]

Prenosi se od Ibn Omera: “Omer je držao hutbu kad dođe čovjek od prvih muhadžira pa ga Omer zovnu: “Znaš li koji je ovo sat?!” Čovjek reše: “Bio sam zauzet, vratio sam se kući kada sam čuo ezan i tamo sam ostao samo koliko da uzmem abdest.” Omer tada reče: “I još si uzeo abdest?! A znao si da je Poslanik naredio kupanje.!”[831]

Od Hišam ibn Urve se prenosi: “Video sam Abdullah ibn Safvana da je ušao u džamiju kada je Abdullah ibn Zubejr držao hutbu, na njemu džube, nanule i ahmedija, zatim se dohvatio za stub i rekao: “Esselamu Alejke ve rahmetullahi ve berekatuhu o Vođo Pravovjernih!” Zatim je sjeo i nije ništa klanjao.”[832]

Kaže Ša’bi: “Jeste li videli Hasana, on klanja a imam je izašao na minber, od koga je ovo uzeo? Ja sam video Šurejha da ne klanja kada imam izađe.”[833]

Kaže Ukajl: “Pričao nam je Ibn Šihab Ez Zuhri o čovjeku koji uđe u džamiju dok imam drži hutbu pa je rekao: “Sjednuće i neće činiti tesbih i neće klanjati.”[834]

---

828 Muvetta, Malik, str. 36.; Kaže Tehanevi u I’lau Sunenu (2/ 82): Prenosioci su Sahih

829 Tahavi, 1/ 215; Nesai, 1/ 207; Hakim, 1/ 288 i kaže: Sahih po uslovima Muslima, a u tome se složio i Zehebi

830 Tahavi, 1/ 217

831 Buhari, br. 878, str. 101

832 Tahavi, 1/ 217; Kaže Bedruddin El Ajni u Umdetul Kari (3/ 316): Sahih

833 Tahavi, 1/ 216; Kaže El Ajni u Umdetul Kariju (3/ 316): Sened je Sahih

834 Tahavi, 1/ 217; Kaže El Ajni (3/ 316): Isnad je Sahih

Prenosi se od Lejsa: “Mudžahid je mrzeo da se klanja dok imam drži hutbu.”[835]

Prenosi se od Halid El Hazaa da je Ebu Kilabe došao na džumu dok je imam držao hutbu, pa je sjeo i nije klanjao.”[836]

Prenosi se od Sa’lebe ibn Ebi Malika da je rekao: “Zatekao sam Omera i Osmana pa, kada bi imam izašao, mi bismo ostavljali namaz a kada bi progovorio ostavljali bismo priču.”[837]

Što se tiče hadisa u kojem se kaže da je Poslanik, a.s., naredio Sulejku da klanja dva rekata kada je ušao u džamiju, ovaj događaj se desio u vrijeme kada su razne radnje bile dozvoljene u toku hutbe. Na to nas upućuje sahih hadis koji se prenosi od Ebu Seid El Hudrija: “Dok je Poslanik držao hutbu, došao je čovjek u veoma lošem odijelu pa mu Poslanik reče: “Jesi li klanjao?” Čovjek reče: “Ne.” Poslanik mu tada reče: “Klanjaj dva rekata!” Zatim je podsticao ljude na sadaku pa su skidali svoju odjeću te mu Poslanik od toga dade dva odijela. Kada je došla druga džuma čovjek ponovo dođe dok Poslanik drži hutbu pa ih Poslanik ponovo poče podsticati na sadaku pa taj čovjek skide jedno od svoja dva odijela.”[838]

Kaže El Ajni: “Tahavi je rekao da je Sulejkov slučaj bio u vrijeme kada su radnje bile dozvoljene u toku hutbe. Zar ne vidite u hadisu Ebu Seid El Hudrija: “Pa ljudi poskidaše svoja odijela.” A svi muslimani su se složili da je skidanje odjeće, dok imam drži hutbu, mekruh, kao što je mekruh da čovjek kaže svom drugu: “Ćuti!” Ovo upućuje da je ono što je bilo naređeno Sulejku i ono što je bilo naređeno ljudima bilo u vrijeme kada su bile dozvoljene radnje u toku hutbe.”[839]

Također, u Muslimovom rivajetu Sulejkovog hadisa stoji: “Od Džabira se prenosi da je rekao: “Došao je Sulejk El Gatafani na džumu a Poslanik je stajao na minberu, pa Sulejk sjede prije nego što je klanjao bilo šta. Poslanik mu tada reče: “Jesi li klanjao

---

[835] Tahavi, 1/ 217; Kaže Ajni (3/ 316): Sahih
[836] Tahavi, 1/ 218; Kaže Ajni (3/ 317): Sahih
[837] Musannef, Ibn Ebi Sejbe; Kaže El Ajni (3/ 316): Sahih
[838] Nesai, 1/ 208
[839] Umdetul Kari, 3/ 315

dva rekata?" Ne – odgovori Sulejk. Pa mu Poslanik reče: "Ustani i klanjaj dva rekata."[840]

Kaže Et Tehanevi: "Vidljivo je da je Poslanikova naredba Sulejku bila prije nego je on počeo da drži hutbu i vidljivo je da ga je Poslanik sačekao dok nije završio a tek onda počeo hutbu."[841]

Na Poslanikovo čekanje Sulejka upućuje i hadis kojeg bilježi Darekutni od Enesa: "Ušao je čovjek u džamiju a Poslanik je baš tada hteo da drži hutbu pa mu Poslanik reče: "Ustani i klanjaj dva rekata!" i sačeka sa hutbom sve dok ovaj ne završi."

Takođe, bilježi Ibn Ebi Šejbe od Muhammed ibn Kajsa da je Poslanik sačekao sa hutbom kada mu je naredio da klanja dva rekata.[842]

Klanjanje Podne namaza nakon Džume

Među muslimanima ne postoji niko ko smatra da je klanjanje podne namaza nakon džume zabranjena stvar i da onaj ko to uradi ima grijeh za to. Jedini koji smatraju taj namaz pokuđenim su vehabije koje izlaze iz okvira četiri mezheba i iz okvira islamskog šerijata.

Oni, svoje imaginacije dokazuju sledećim dokazima:

Kažu: Božiji Poslanik i njegovi ashabi nisu klanjali podne namaz u to vrijeme pa je klanjanje podne nakon dzžume novotarija i uspostavljanje novog šerijata.

Kažu: Klanjanje podne namaza nakon džume predstavlja šesti namaz a Allah nam je naredio pet dnevnih namaza. To je uvođenje novotarija u ibadetima i ne može se prihvatiti jer je Poslanik rekao: "Ko ubaci u islam nešto što nije od njega to se odbacuje."

Kažu: Klanjanje podne namaza nakon džume se suprotstavlja ajetu:

---

840 Muslim, 1/ 687

841 I'lau Sunen, 2/ 89

842 Umdetul Kari, Bedruddin El Ajni, 3/ 313

﴿ فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَاةُ فَٱنتَشِرُواْ فِي ٱلأَرْضِ ﴾

“ ...a kada se namaz obavi po zemlji se raširite.”[843]

Gdje Allah naređuje da se raziđemo po zemlji nakon džume.

Nakon što smo naveli otpadničke stavove vehabija navešćemo i stav islamske uleme po ovom pitanju:

Kaže Imam Šafija: “ Ako je grad veliki pa se u njemu nalazi više džamija poželjno je da se džuma klanja samo u najvećoj džamiji. A ako se klanja i u nekoj drugoj dzamiji klanjaće se i podne namaz četiri rekata. Oni koji su klanjali džumu u toj džamiji ostaće da zajedno klanjaju i podne.”[844]

Kaže Nevevi: “Naš mezheb je da nije dozvoljeno da se džuma namaz klanja na dva mjesta u gradu. Ovaj stav prenosi Ibn Munzir i od Ibn Omera, Malika i Ebu Hanife. Naš dokaz je: Božiji Poslanik i pravedne halife i oni poslije njih od ashaba nisu klanjali džumu namaz osim u jednoj džamiji zajedno pa nije bilo potrebe za klanjanjem podne namaza nakon džume jer su svi uslovi džume ispunjeni.”[845]

Kaže Ibn Abidin El Hanefi: “Postoji sumnja u ispravnost klanjanja džume na više mjesta u gradu jer se prenosi od Ebu Hanife, Tahavija, Temretašija, Šafije, Malika i u jednom od dva rivajeta od Ahmed ibn Hanbela da nije dozvoljeno klanjati džumu na dva mjesta u gradu. Takođe, kaze Subki : To je govor najvećeg broja uleme i nije zapamćeno od tabi’ina niti od ashaba da su klanjali ili dozvoljavali klanjanje džume na dva mjesta u gradu. Kaže Razi: Ovo je najprihvaćenije mišljenje u mezhebu jer je razilaženje po pitanju dozvole klanjanja na dva mjesta u gradu jako pa je bolje biti na oprezu.”[846]

Kaže Badžuri: “Od uslova ispravnosti džume namaza je da se klanja samo u jednoj džamiji u gradu. Pa, zbog opreza, ako se klanja na više mjesta potrebno je klanjati i podne namaz posle džume.”[847]

---

[843] Sura El Džumu’a, 10. ajet
[844] El Umm, Imam Šafija, 1/ 171
[845] El Medzmu’, En Nevevi, 4/ 458
[846] Hašija, Ibn Abidin, 1/ 542
[847] Hašija, El Badžuri, 1/ 214

Vidimo iz gore navedenih citata da učenjaci četiri mezheba naređuju i dozvoljavaju klanjanje podne namaza nakon džume i da ne postoji niko od učenjaka ko zabranjuje to.

A sada, da odgovorimo na zablude vehabija i njihove dokaze:

Njihov prvi dokaz, govor da Poslanik nije klanjao podne nakon džume niti ashabi je neispravan jer se džuma klanjala na samo jednom mjestu pa su bili ispunjeni svi uslovi i nije bilo potrebe za klanjanjem podne namaza.

Njihov drugi dokaz - da klanjanje podne namaza nakon džume predstavlja šesti namaz, je neispravan iz razloga što, ako mi klanjamo podne da bismo dopunili džumu i skinuli obavezu namaza sa sebe onda to nisu dva namaza već jedan farz namaz, kao, ako neko sa povređenom rukom uzme abdest po ispravnoj ruci a tejemmum po povrijeđenom dijelu pa se ne kaže da je uzeo abdest i tejemmum već samo abdest i kao što se za onoga ko pogriješi u namazu i obavi sehvi sedždu ne kaže da je klanjao još jedan dodatni rekat već samo da je dopunio i ispravio ono što je bilo manjkavo.

Njihov treći dokaz, tj. da se klanjanje podne namaza nakon džume suprotstavlja ajetu:

(فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَاةُ فَٱنتَشِرُواْ فِي ٱلأَرْضِ)

“ ...a kada se namaz obavi po zemlji se raširite.”[848]

je neispravan jer ovaj ajet ne predstavlja naredbu da se ljudi raziđu već je to mubah stvar tj. čovjek može da radi po sopstvenoj volji.

Kaže Kurtubi tumačeći ovaj ajet: “Ovo je mubah stvar i na čovjeku je da odabere šta hoće.”[849]

Također, kaže Ibn Kesir u komentaru ovog ajeta: “Pošto je Allah zabranio ljudima na početku ovog ajeta trgovinu i ostale stvari u

---

[848] Sura El Džumu’a, 10. ajet
[849] Tefsirul Kurtubi, 18/ 108

vrijeme džume namaza on ih obavještava da nakon obavljenog namaza ta zabrana prestaje i da mogu radti šta oni hoće."[850]

Nafile se klanjaju četiri po četiri

Kaže El Menbedži: "Bolje je da se nafile klanjaju četiri po četiri rekata, po noći i po danu i to zbog kijasa na farzove. Pa ako bude rečeno: Bilježi Ebu Davud od Ibn Omera da je Poslanik, a.s., rekao: "Namaz noći i dana je dva po dva."[851] Reći će mu se: Kaže Nesai: "Ovaj hadis je kod mene greška."[852] Kaže Tirmizi: "Razišli su se Šu'betovi drugovi oko hadisa Ibn Omera pa ga neki pripisuju njemu a neki Poslaniku a sahih je ono što se prenosi od Ibn Omera od Poslanika da je samo noćni namaz dva po dva."[853]

Kažem (Menbedži): Značenje "dva po dva" je "u parovima" tj. da nakon svaka dva rekata činiš tešehhud. Ovo potvrđuje hadis kojeg bilježi Ebu Davud od Mutallib ibn Rebi'a ibnul Haris ibn AbdulMuttaliba da je Poslanik, a.s., rekao: "Namaz je dva po dva, da činiš tešehhud nakon svaka dva rekata i da iskazuješ poniznost i strpljivost i da (nakon toga) pružaš ruke i govoriš: "Allahu moj, Allahu moj…" ko to ne uradi namaz mu je nepotpun."[854]

Salatu Regaib

Oko 400.H.g. u Bejtul Makdisu ljudi su se počeli okupljati u džamijama da zajednički klanjaju Salatu Regaib. Ne postoji vjerodostojan hadis kojim bismo mogli potvrditi da je Poslanik ili neko od ashaba klanjao ovaj namaz, međutim, to nije razlog da mi zabranimo ovaj namaz. Kaže poznati učenjak usula Ibn Salah: "Nije obavezujuće da zbog slabosti hadisa zabranimo

---

[850] Tefsir Ibn Kesir, 4/ 367
[851] Ebu Davud, 2/ 39; Tirmizi, 2/ 491; Nesai, 3/ 185; Ibn Madze, 1/ 419
[852] Nesai, 3/ 186
[853] Tirmizi, 2/ 491
[854] Ebu Davud, br. 1296; Ahmed, 4/ 167; Ibn Madže, br. 1325

Salatu Regaib jer on ulazi pod uopštenu naredbu obavljanja namaza. Zbog toga je on pohvaljen opštim tekstovima iz Kur'ana i Sunneta. Od Ebu Musa El Eš'arija se prenosi da je Božiji Poslanik, a.s., rekao: "Namaz je svjetlost."[855] I kaže, kako to od njega prenose Sevban i Amr ibn el As: "Budite čvrsti i nemojte pretjerivati i znajte da je vaše najbolje djelo namaz."[856] Takođe, prenosi se od Aiše da je Poslanik, a.s., rekao: "Ko klanja između akšama i jacije dvadeset rekata Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu."[857]

Salatu Regaib je dvanaest rekata između akšama i jacije pa time on ulazi u ovih dvadeset rekata što znači da je obuhvaćen ovim hadisom. Ono što se nalazi u Salatu Regaibu od posebnosti, to ga ne čini zabranjenim kao što je to poznato kod učenjaka. Onaj koji kaže da je to bid'at mora da kaže da je on pohvaljeni bid'at jer je u okviru Kur'ana i Sunneta kao što smo to prethodno objasnili. Čovjek, ako bi u pola noći klanjao petnaest rekata sa samo jednim selamom i na svakom rekatu učio po ajet iz petnaest sura zaredom, i na svakom rekatu učio posebnu dovu, ovaj namaz je dozvoljen i niko nema pravo da kaže da je zabranjen iako nigdje u Kur'anu niti u Sunnetu ne piše da je neko obavio ovaj namaz. Primjeri za ovo su mnogobrojni iz svih oblasti šerijata. Zatim, u Salatu Regaibu postoje stvari kojima, oni koji ga zabranjuju, zamjeraju.

Kažu: U njemu se jedna sura ponavlja više puta!

Međutim, ovo nije pokuđeno jer nam je u mnogim hadisima došlo ponavljanje određenih sura kao npr. sure Ihlas.[858]

Kažu: Dvije zasebne sedžde nekon tog namaza su bid'at!

Kažemo: Učenjaci su se razišli po tom pitanju a ako vi mislite da je to bid'at to nije razlog ostavljanja namaza koji je prije te dvije sedžde.

---

855 Muslim, br. 223, Dar Ebu Hajjan, Prvo izdanje, 1415.H.g.

856 Ibn Madže, br. 277, Daru Ihjai Turasil Arebijji, Bejrut, 1395.H.g.; Ahmed, br. 22278, 5/ 277, Darul Hadis, Kairo, Prvo izdanje, 1995.g.

857 Tirmizi, br. 435, Darul Kutubil Ilmijje, Bejrut, 1408.H.g.

858 Ponavljanje sure Ihlas bilježi se u hadisu kojeg bilježi Buhari, br. 5014

Kažu: U tom namazu se broje ajeti i sure a to odvraća od predanosti Bogu!

Kažemo: To nije prihvatljivo jer se to razlikuje od čovjeka do čovjeka. Brojanje ajeta se prenosi od Aiše, Tavusa, Ibn Sirina, Seid ibn Džubejra, Hasena, Ibn Ebi Mulejke i dr. Kaže Šafija: "Nema problema u brojanju ajeta u namazu."

Kažu: Poslanik to nije obavljao u namazu!

Kažemo: Džemat nije sunnet osim u slučajevima u kojima ga je Poslanik, a.s., praktikovao ali to ne znači da je zabranjen. Šafija kaže da nema problema u imametu u nafilama a dokaz tome je hadis od Ibn Abbasa kada je on prenoćio kod Poslanika pa ustao da klanja sa njim i stao sa njegove lijeve strane nekon čega ga je Poslanik premestio na desnu.[859] Takođe se prenosi od Enesa da im je Poslanik došao u vrijeme posle namaza pa im je klanjao[860] i klanjao Ummu Sulejmi i Ummu Kakimi[861]"[862]

Isto ovo kažemo i za druge namaze koji se obavljaju kod nas jer svi oni ulaze pod opšte podsticaje Božijeg Poslanika

Broj rekata Teravih namaza

Najmanji broj rekata teravih namaza je dvadeset rekata, međutim, neke vehabije pokušavaju da nas odvrate od klanjanja i zahvaljivanja Allahu u najboljme mjesecu u godini pa nam govore da je Teravih namaz samo osam rekata. Svoj stav oni podupiru sledećim dokazima:

Prenosi se od Džabira da je klanjao osam rekata i vitr a zatim je izašao i nije se vratio da klanja još.[863]

---

859 Buhari, br. 138; Muslim, br. 763
860 Nafilu
861 Ebu Davud, br. 608; Ahmed, br. 13528, 3/ 248
862 Risale fi dževazi Salati Regaib, Muftija Šama Tekijjuddin Ebu Amr Osman ibn Abdurrahman ibn Abdurrahman En Nasri Eš Šehrezuri Eš Šafi'i Ibn Salah
863 Ibn Hiban, Ibn Huzejme

Prenosi se od Aiše da je rekla: “Božiji Poslanik nikada, pa čak ni u ramazanu, nije klanjao više od jedanaest rekata .”[864]

Što se islamske uleme tiče, oni se slažu da je najmanji broj rekata teravije dvadeset a neki od njih smatraju da je broj rekata mnogo veći pa kažu da se penje i do četrdeset i šest rekata. Pogledajmo njihove dokaze:

Prenosi se od Zejd ibn Vehba da je rekao: “Nama je u ramazanu klanjao Abdullah ibn Abbas, on bi klanjao a zatim se povukao u svoju sobu. Zatim je A’ameš dodao: “Klanjao je dvadeset rekata teravije i tri rekata vitra.”[865]

Prenosi se od Jezid ibn Rumana da je rekao: “Ljudi su u vrijeme Omera klanjali dvadeset i tri rekata.”[866]

Prenosi se od Saib ibn Jezida da je rekao: “U vrijeme Omera, ljudi su klanjali dvadeset rekata i učili dvesta ajeta a u vrijeme Osmana noge bi im natjecale od stajanja u namazu.”[867]

Prenosi se od Davud ibn Kajsa da je rekao: “Zatekao sam ljude u vrijeme Eban ibn Osmana i Omer ibn Abdulaziza u Medini kada su klanjali trideset i šest rekata teravije i tri rekata vitra.”[868]

Prenosi se od Nafi’a da je rekao: “Nisam zatekao osim one koji su klanjali trideset i devet rekata od kojih su tri rekata vitra.”[869]

A da sada pogledamo malo mišljenje uleme četiri mezheba:

Prenosi se od Malika da je kod njega teravija trideset i šest rekata a vitr tri rekata.[870]

---

[864] Buhari, Muslim
[865] Umdetul Kari, Bedruddin El Ajni, 11/ 128
[866] Muvetta, Malik; Nejlul Evtar, Eš Ševkani, 3/ 60
[867] Bejheki i kaže da je Sahih; Nevevi u El Medžmu’ i kaže da je Sahih; Ajni u Umdetul Kariju i kaže da je Sahih; Subki u komentaru Minhadža, Hafiz Iraki u komentaru Takriba; Kastalani u komentaru Buharije; Kemal ibn Humam u Fethul Kadiru i svi oni kažu da je hadis Sahih.
[868] El Mervezi
[869] Ibn Vehb
[870] Fethul Bari, Ibn Hadžer El Askalani

Ulema Hanefijskog, Šafijskog i Hanbelijskog mezheba smatra da je teravih namaz dvadeset rekata oslanjajući se na sahih hadise koji govore da su Omer, Osman, Alija i drugi ashabi klanjali dvadeset rekata.

Kaže Ajni: "Naša ulema Hanefijskog, Šafijskog i Hanbelijskog mezheba podupire svoj stav sa Sahih hadisom kojeg bilježi Bejheki od Saib Ibn Jezida da je rekao: "U vrijeme Omera se klanjalo dvadeset rekata, a u vrijeme Osmana isto toliko."[871]

Kaže Šerbini: "Teravija je dvadeset rekata sa deset predavanja selama svake noći ramazana jer je sahih predajom koju bilježi Bejheki preneseno da su ashabi klanjali dvadeset rekata."[872]

A sada da odgovorimo na zablude vehabija:

Hadis od Džabira kojeg bilježi Ibn Huzejme i Ibn Hiban, u njegovom senedu, tj. od njegovih prenosilaca je Isa ibn Dzžarije za kojeg Jahja ibn Mu'in kaže: "Prenosi munkere", Ebu Davud kaže: "On je munker u hadisu." Kaže Ibn Adijj: "Njegovi hadisi nisu ispravni." Kaže Sadži: "On je slab." Kaže Ukajli: "On je od slabih prenosilaca."[873]

Također,u senedu ovog hadisa je i Jakub ibn Abdullah El Kummi za kojeg Darekutni kaže: "Slab je."

Što se drugog hadisa od Aiše tiče to je još jedna od spletki vehabija. Naime, od osnove njihovog usula je da stavljaju dokaze na pogrešno mjesto. Tako su uradili i sa ovim hadisom koji se odnosi na broj rekata tehedždžud namaza. Božiji Poslanik nikada nije klanjao tehedždžud namaz više od jedanaest rekata a oni su uzeli ovaj hadis i rekli nasuprot svoj islamskoj ulemi da se odnosi na broj rekata teravih namaza. Ako se ovaj hadis odnosi na teraviju, zbog čega je Aiša godinama ćutala? Zašto nije reagovala kada je vidjela da su ashabi klanjali dvadeset rekata teravije? Zašto ih nije ispravila? Zar bi ih ona, majka vjernika, ostavila da budu u uzabludi, oni i svi muslimani poslije njih? Ne,

---

[871] Umdetul Kari, El Ajni, 5/ 357
[872] Šerhul Minhadz, El Hatib Eš Šerbini Eš Šafi'i, str. 226.
[873] Et Tehzibu Tehzib, Ibn Hadžer El Askalani, 8/ 207

ne, ne i ne!!!! Ona je govorila o tehedždžudu a ne o teraviji ali zapečaćena su srca vehabija, zapečaćene su njihove oči i uši, samo im je još slijeđenje sopstvenih strasti ostalo.

Sunnet je uzdizanje kabura a ne poravnavanje

Od Ibn Abasa se prenosi: "Klanjao je Džibril Ademu i proučio tekbir četiri puta. Tog dana je Džibril klanjao sa melekima i ukopao Adema u mesdžidu Hifa, zatim je uzeo iz pravca kible i posuo po njemu a zatim uzdigao njegov kabur."[874]

Ako neko kaže: "Bilježi se od Ebul Hijadž El Esedija da je rekao: "Rekao mi je Alija: Hoćeš li da te uputim na ono na šta me uputio Poslanik, a.s.: "Ne ostavi grob koji se poštuje a da ga ne poravnaš niti kipa a da ga ne uništiš."[875]

Reći ćemo mu: Ovim se misli na poštovane mezarove i one koji su izgrađeni iz oholosti jer bilježi Buhari od Sufjan Et Temara da je on video Poslanikov mezar uzdignut."[876]

Kaže Ibn Abidin: "Iako je došla zabrana[877] postoji Idžma da se radi suprotno od toga. Imam Hakim, nakon što je spomenuo različitim putevima zabranu, kaže: Ovi senedi su ispravni ali se po njima ne radi jer se na svim kaburovima imama muslimana od istoka do zapada, pisalo. To je radnja koju je halef preuzeo od selefa a ovo pojačava ono što se prenosi da je Poslanik ponio kamen i stavio ga na kabur Osman ibn Maz'una i rekao: Da bih znao kabur mog brata i ukopao kod njega svoju porodicu[878] . Pisanje je način obeležavanja a dokaz je Idžma ameli u slučaju da situacija zahtijeva to, a pisanje Kur'ana, stihova ili pohvala, to je pokuđeno."[879]

---

874 Darekutni, 2/ 70
875 Tirmizi, br. 1049; Nesai 4/ 73; Ebu Davud, br. 3218; Muslim, 2/ 666
876 Buhari, 2/ 128
877 Pisanja na kaburu i obilježavanja
878 Ebu Davud, br. 3206
879 Hašija, 1/ 601

Telkin

Bilježe Taberani i AbdulAziz El Hanbeli od Ebu Umame koji kaže: "Kada ja umrem, učinite mi ono što nam je Poslanik, a.s., naređivao da činimo mrtvima. Naređivao nam je Poslanik, a.s., pa je rekao: "Kada neko od vaše braće umre pa pospete zemlju po njegovom grobu neka kaže neko od vas kod njegove glave: "O (pa ga zovne po imenu) sine (pa spomene ime njegove majke), jer on zaista tada govori: "Uputi nas Allah ti se smilovao!" ali vi to ne osjećate: "Spomeni ono sa čime si izašao iz dunjaluka, šehadet da nema drugog Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik, i da si zadovoljan sa Allahom kao Gospodarom, Islamom vjerom, Muhammedom Poslanikom i Kur'anom vođom." Zaista Munker i Nekir, svaki od njih uzima za ruku svog druga i govori: "Idemo, nećemo se zadržavati kod onoga koji je naučen, koji zna svoj dokaz." Pa je rekao čovjek: "O Poslaniče, a ako ne znamo ime njegove majke?" Pa je Poslanik rekao: "Pripišite ga njegovoj majki Havi, recite O sine Havin."[880]

Zatim, od dokaza utemeljenosti Telkina je i hadis iz Muslima koji se prenosi od Ebu Hurejre, Ebu Seid El Hudrija i Aiše, r.a., u kojem se kaže: "Cinite Telkin svojim umrlim la ilahe illallah"[881]

Kaže Šejh Šibbir Ahmed El Usmani u komentaru ovog hadisa: "Kaže El Ubejj: "Moguće je hadise iz ovog poglavlja o telkinu protumačiti kao telkin poslije ukopa. Većina šafija to smatra pohvaljenim a taj stav je odabrao i Ibn Salah. Kaže Tajjibi: "Moguće je da se ovaj hadis odnosi na one koji su na ivici smrti ali i na one koji su umrli ali još nisu ukopani". Kaže El Ešrem: "Rekao sam Ahmedu: "Šta je sa onim što rade, kada čovjek umre, neko stane kod njegovog kabura i kaže: "O sine ..." Pa je Ahmed rekao: "Nisam nikoga video da to radi osim stanovnika Šama kada im je umro Ebul Mugire jer je on prenosio od Ebu Bekr ibn Ebu Merjema od njihovih šejhova da su to radili. Takođe i Ismail

---

[880] Taberani; Nejlul Evtar, Ševkani, 4/ 102; Telhisul Habir, Ibn Hadžer El Askalani, 2/ 270 i kaže: Ovaj hadis je dobar a dobrim ga je proglasio i Hafiz Ed Dija

[881] Muslim, br. 2094 i 2095

ibn Ajjaš to prenosi." Ibn Hadžer El Askalani je u Telhisu spomenuo hadise koji jačaju hadis Ebu Umame a to su hadisi koje bilježi Seid ibn Mensur u svom Sunenu od Rašid ibn Sa'da, Damre ibn Hubejba, Hakim ibn Umejra i dr."[882]

Kaže Ibn Abidin u Hašiji: "Ne zabranjuje se telkin nakon ukopa jer u tome nema nikakve štete, čak nasuprot,u tome ima koristi jer se mejjitu olakšava zbog zikra kao što je to prenijeto."[883]

Kaže Šejh El Usmani: "U Šerhul Ihjau se kaže: "Kaže u Er Revdi: "Lijepo je činiti telkin nakon ukopa jer nam je došao hadis po tom pitanju." Kaže Nevevi: "Veliki broj naših učenjaka smatra Telkin pohvaljenim, od njih su El Kadi Husejn, pisac Tetimme, Šejh Nasr El Makdisi u svojoj knjizi Et Tehzib i dr. Hadis koji se prenosi o ovome je slab ali je on od hadisa o fadailima pa se koristi kod učenjaka i muhaddisa kao validan dokaz. Ovaj hadis podupiru drugi sahih hadisi poput hadisa: " Molite Allaha da ga učvrsti..." kao i oporuke Amr ibnul Asa: " Ostanite kod mog kabura koliko je dovoljno da se zakolje kurban i podijeli njegovo meso, da bi mi bilo lakše i da bih znao kako da odgovorim poslanicima Allaha Uzvišenog." Bilježi ga Muslim u Sahihu. Stanovnici Šama su činili Telkin još od prvog vremena."[884]

Kaže Šejh Abdul Kadir Isa Dijab u Mizanul Adilu: "Čak iako Nevevi i neki drugi kažu da se telkin odnosi na onoga koji umire, Muhibb Et Taberi, Kemal ibn Humam, Ševkani i dr. kažu da riječ "Mevtakum" upućuje na umrlog a da je to metafora za onog koji umire. Pošto mi znamo da se ne prelazi sa bukvalnog na metaforičko značenje osim zbog dokaza koji to iziskuje ili na to upućuje, a takav dokaz ovdje ne postoji, onda je preče da se ovaj hadis odnosi na umrle."[885]

Prenosi se od Rašid ibn Sa'da, Damreh ibn Hubejba i Hakim ibn Umejra da su rekli: "Ashabi su voleli da se, kada se mejjit ukopa stane kod kabura i kaže: "O Fulane, reci La ilahe illallah, svedočim da nema drugog Boga osim Allaha – tri puta. U Fulane,

---

[882] Fethul Mulhim, Šibbir Ahmed El Usmani, 4/ 429
[883] Hašija, Ibn Abidin, 3/ 81, Dar Alemul Kutub, Rijad
[884] Fethul Mulhim, 4/ 430
[885] Mizanul Adil, str. 61.

reci: Moj Gospodar je Allah, moja vjera je islam, moj Poslanik je Muhammed.”[886]

Kaže El Hattab u Mevahibul Dželil: “Od Ibnul Arebija se prenosi: “Kada se mejjit ukopa pohvaljeno je činiti mu telkin u tim momentima, to su radili stanovnici Medine i dobri ljudi jer se to poklapa sa ajetom: “I spominji, zaista spomen koristi vjernicima…”[887]”[888]

Kaže Imam Nevevi: “Što se Telkina tiče, veliki broj naših učenjaka to smatra pohvaljenim.”[889]

Klanjanje u Džamiji u čijoj je blizini mezarje

U zadnje vrijeme mi vidimo ljude koji zabranjuju klananje u džamiji u čijem groblju se nalazi mezarje ili u čijoj unutrašnjosti, na određenom mjestu postoji mezar nekog od Poslanika ili dobrih ljudi.

Na dozvoljenost klanjanja u džamijama u kojima postoji kabur nekog od Poslanika i dobrih ljudi upućuje prije svega Kur’an , sunnet i sklopljeni Idžma’ uleme po tom pitanju.

Što se Kur’anskog dokaza tiče to je ajet koji govori o stanovnicima pećine:

إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُواْ ٱبْنُواْ عَلَيْهِم بُنْيَاناً رَّبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ ٱلَّذِينَ غَلَبُواْ عَلَىٰٓ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَّسْجِداً)

“Kada rekoše: Sagradite na grobovima njihovim zgradu! A Allah dobro zna ko su oni. A vjernici od njih rekoše: Sagradićemo ovdje Bogomolju.”[890]

---

[886] Ibid.
[887] Sura Ez Zarijat, 55. ajet
[888] Mevahibul Dzelil, El Hattab, 2/ 238
[889] El Ezkar, En Nevevi, str. 123.
[890] Sura El Kehf, 21. ajet

Vidimo iz ajeta da nevjernici kažu da bi bilo lijepo da sagrade na grobovima ovih dobrih ljudi nekakvu zgradu kako bi se podsjećali na njih dok vjernici iz tog naroda izričito kažu: Ne! Sagradićemo na njihovim grobovima[891] mesdžid u kojem ćemo obožavati Allaha a ujedno se i sjećati ovih dobrih Allahovih robova.

Kaže El Razi u komentaru ovog ajeta: "Sagradićemo mesdžid kako bismo obožavali Allaha i kako bismo sačuvali tragove ovih dobrih ljudi."[892]

Kaže Ševkani: "Spominjanje građenja mesdžida u ovom ajetu upućuje na to da su ovi ljudi koji su to govorili bili muslimani, vjernici."[893]

Kaže Zudžadži: "Ovo upućuje da je nadjačao govor vjernika, da se napravi džamija na tom mjestu."

Prenosi se od Misver ibn Mahreme i Mervan ibn El Hakema da su rekli: "Ebu Busajr je pobegao iz Mekke nakon ugovora na Hudejbiji i sklonio se na obalu mora. To je video Ebu Džundel pa je i on pošao za njim. Zatim su ljudi, vjernici iz Mekke primjetili da su nestali Ebu Busajr i Ebu Džundel pa su i oni krenuli za njima tako da je broj izbeglica iz Mekke dostigao tri stotine. Okupili su se na obali mora gdje im je vo]a bio Ebu Busajr. Presretali su Kurejšijske karavane tako da su postali opasna prijetnja po trgovinu Kurejša. Nakon nekog vremena, Kurejsije su se pokajale od te taške ugovora na Hudejbiji pa su poslali izaslanika Muhammedu, a.s., da uzme kod sebe Ebu Busajra, Ebu Džundela i njihovu skupinu kako oni ne bi više presretali i otimali Kurejšijske karavane. Božiji Poslanik je prihvatio to pa je poslao pismo Ebu Džundelu u kome mu naređuje da pristupe k njemu i u kome ga obaveštava da su Kurejšije odlučile da im dozvole da svako ko hoće da pređe na stranu Muhammeda i muslimana može to učiniti kada god hoće. Međutim, u trenutku kada je stiglo Poslanikovo pismo Ebu Busajr umire. Ebu Džundel

891 Ne misli se bukvalno na grobovima već pored tih mezara, u njihovoj blizini
892 Mefatihul Gajb, Fahruddin Er Razi, 11/ 106
893 Fethul Kadir, Eš Ševkani, 3/ 227

ga je zatim sahranio na tom mjestu i napravio na njegovom grobu Mesdžid."[894]

Takođe, navodi Imam Malik u Muvetti: "Kada je na ahiret preselio Poslednji Božiji Poslanik razišli su se ashabi po pitanju mjesta gdje će on biti ukopan. Neki su rekli da bi to trebalo biti pored njegovog minbera a neki da ga treba ukopati u Medinskom groblju Beki'a. Zatim je došao Ebu Bekr i rekao: "Čuo sam Božijeg Poslanika da je rekao: "Nije preselio Poslanik a da nije bio ukopan na mjestu na kojem je preselio."[895]

Vidimo iz ovog hadisa da su neki ashabi želeli da Poslanik bude ukopan u džamiji a da je to zabranjeno sigurno to ne bi tražili. Takođe, kada je Ebu Bekr došao i citirao im hadis on nije negirao dozvoljenost ukopavanja u mesdžidu već je samo uputio na to da se Poslanici ukopavaju na mjestu gdje presele.

Isto tako, znamo da je Poslanik preselio u Aišinoj sobi koja je vezana za mesdžid i nalikuje sobama u koje se sahranjuju evlije i pobožni ljudi pa možemo reći da je dozvoljeno graditi na kaburu. Još jedna važna stvar po ovom pitanju je to da je mezar Božzijeg Poslanika 88.H.g. proširavanjem Poslanikove džamije od strane Halife El Velid ibn Abdulmelika ušao u okvir dzžamije i da je tada bilo živo šest ashaba koji nisu to zabranili niti su se protiv toga pobunili,a da je to zabranjeno sigurno bi se pobunili. Ti Ashabi bili su: Abdullah ibn Ebi Evfa (umro 89.H.g.) Sehl ibn Sa'd Es Sa'idi (umro 91.H.g.), Enes ibn Malik (umro 93.H.g.) Muhammed ibn Lebid ibn Ukbe el Ensari (umro 99.H.g.), Sehl Ibn Hunejf El Evsi (umro 100.H.g.), Ebu Tufejl Amir ibn Vasile El Lejsi (umro 100.H.g.)

Kaže Kastalani u komentaru Buharije: "Video je Omer Enes ibn Malika kako klanja kod kabura pa mu je rekao: "Kabur! Kabur!" – upozoravajući ga na to, odnosno: "Čuvaj se kabura." (i nije mu naredio da ponovi namaz) ovaj deo hadisa znači da je to dozvoljeno ali mekruh jer je kabur nečisto mjesto čak iako

[894] El Isti'ab, Ibn Abdul Berr, 4/ 1641; Tabekatul Kubra, Ibn Sa'd, 4/ 134; Musa ibn Ukbe u El Megazi za kojeg Jahja ibn Muin kaže: Knjiga Musa ibn Ukbe je od najispravnijih knjiga o bitkama.
[895] Muvetta. Malik, 1/ 231

između mejjita i čovjeka ima pregrada tj. zemlja. Ovo je mezheb imama Šafije."[896]

Kaže Kadi: "Pokuđeno je zbog hurmeta mejjita da se klanja na mezaru. A ako stane između mezara tako da ne bude ispod njega mejjit ili nečistoća onda nema pokuđenosti. I zabranjeno je da se klanja okrenut prema kaburu odnosno da se ostavi pravac kible i okrene ka kaburu."[897]

Kaže Bejdavi: "Jevreji i kršćani su činili sedždu kaburovima svojih Poslanika i uzimali ih kao kible okrećući se prema njima u svojim molitvama i uzimajući ih kao božanstva mimo Allaha pa je Allah, dž.š., to zabranio muslimanima. A što se tiče onoga ko napravi džamiju pored nekog dobrog čovjeka sa namjerom da se okoristi od berićeta kojeg Allah, dž.š., spušta tu a ne sa namjerom uzdizanja tog čovjeka na mjesto božanstva ili sa namjerom uzimanja njegovog groba za kiblu, oda to ne spada u zabranjeno."[898]

Kaže Ebu Abdullah Muhammed El Ubejj El Maliki: "Kažu neki Šafije: "Jevreji i kršćani su činili sedždu kaburovima svojih Poslanika, uzimali ih kao kible i božanstva mimo Allaha pa je Allah to zabranio muslimanima. A što se tiče gradnje džamije u blizini kabura nekog dobrog čovjeka zbog berićeta i uslišavanja dove, nema problema u tome iz razloga što se mezar Ismaila, a.s., nalazi u haremu Ka'be kod Hitima a to je najbolje mjesto za klanjanje u Mesdžidul Haramu."[899]

Kaže Abdulganijj En Nabulsi El Hanefi: "A što se tiče onog ko uzme i napravi džamiju kod groba nekog dobrog čovjeka ili klanja kod njegovog groba želeći time da i do njega dođe plod od plodova ibadeta tog čovjeka, a ne zbog veličanja tog čovjeka ili okrećanja ka njegovom kaburu onda nema smetnje u tome. Dokaz za to je to što se Ismailov mezar nalazi kod Hitima u Mesdžidul Haramu a to je najbolje mjesto za namaz."[900]

---

[896] Kastalani, 1/ 429
[897] Hazifi Akiddetu Selefi vel Halef, Ibn Halife El Alivi, str. 234.
[898] Ibid. str. 235.
[899] Serh Sahihi Muslim, El Ubejj El Maliki, 2/ 234
[900] El Hadikatu Nedijjeh, Abdulganijj En Nabulsi, 2/ 631

Kaže se u El Mudevveneh: "Rekao sam Ibnul Kasimu: "Je li Malik zabranjivao da čovjek klanja a ispred njega je kabur kojeg je uzeo za sutru?" Pa je rekao: "Malik nije tome pridavao pažnju. On je klanjao u groblju pa bi kaburovi bili ispred, lijevo i desno od njega. Kaže Malik: "Nema smetnje u klanjanju na groblju jer su mi došle neke predaje da su neki ashabi klanjali u njemu."[901]

Mevlud

Proslavljanje rođenja Božijeg Poslanika i učenje određenih stihova koji hvale Božijeg Poslanika je od lijepih stvari koje se trebaju čuvati i praktikovati što češće.

Neki ljudi pokusšavaju da ubace među narod razne izmišljotine da je mevlud nešto što su izmislile šije i neke druge sekte i da nije to od islama. Pogledajmo šta kaze ulema o tome ko je napravio prvi mevlud:

Prva osoba koja je napravila mevlud je kralj Irbila Ebu Seid Kukberi ibn Zejnud din Ali ibn Buktekin jedan od pravednih vođa kojeg je Imam Zehebi opisao kao: "Skromnog, dobrog suniju koji voli muhaddise i fekihe, umro je 630.H.g."[902]

Također, Ibn Kesir opisuje ovog čovjeka pa kaže: "Pravio je mevlude u rebi'ul evvelu i proslavljao rođenje Poslanika, bio je hrabar, pametan, pravedan i učen. Allah mu se smilovao i podario mu najljepšu nagradu."[903]

Islamska ulema se složila da je mevlud dozvoljena i pohvaljena stvar:

Kaže Hafiz Sujuti: "Osnova mevluda tj. okupljanje ljudi, učenje nečega iz Kur'ana i čitanje hvalospjeva je od lijepih novotarija za koje se onaj koji ih organizuje mnogostruko nagrađuje jer se time veliča naš Poslanik i iskazuje radost zbog njegovog rođenja."[904]

---

[901] El Mudevveneh, 1/ 90
[902] Sijer A'lamun Nubela, Zehebi, 22/ 336
[903] El Havi lil Fetava, 1/ 292
[904] Husnul Maksid fi Amelil Mevlid, Sujuti, str. 5.

Kaže Ebu Šameh , šejh imama Nevevija: “Lijepo li je ovo što se radi kod nas od proslavljanja rođenja Božijeg Poslanika udjeljivanjem, okupljanjem ljudi, srećom i veseljem koje ukazuje na ljubav prema najboljem Allahovom stvorenju Muhammedu a.s. Hvala Allahu što nam je poslao Muhammeda kao milost svjetovima.”[905]

Kaže Ibn Hadžer El Hejsemi: “Nema sumnje da je lijepe novotarije poželjno praktikovati i da je mevlud jedna od takvih novotarija.”

Kaže Hafiz Iraki: “Spremanje gozbe je pohvaljeno u svako doba, međutim kada se tome doda učenje mevluda i radost zbog rođenja Božijeg Poslanika nema sumnje da je to prelijepo. I ne znači da ako je nešto novotarija da je loše, nasuprot, postoje novotarije koje su obaveza, vadžib, poput ove.”[906]

Dokaze o dozvoljenosti mevluda mozemo naći u Kur’anu i u sunnetu.

Allah, dž.š., kaže:

(ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ شَعَائِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى ٱلْقُلُوبِ)

“Tako, a oni koji veličaju Allahove znakove, zaista je to od znakova bogobojaznosti srca njihovog.”[907]

Nema sumnje da je pojava Muhammeda a.s. od najvećih Allahovih znakova i najvećih Njegovih blagodati ovome svijetu i da nas Allah dz.s. obavjestava u ovom ajetu da je velicanje i proslavljanje njegovog rođenja od znakova bogobojaznosti. A kakva li su srca onih koji nam zabranjuju da slavimo rođenje Božije Milosti prema ljudima, Muhammeda a.s.???

Allah, dž.š., kaže:

(قُلْ بِفَضْلِ ٱللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا۟ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ)

---

905 El Ba’is ‘ala inkaril bide’I vel havadis, Ebu Šameh, str. 23.
906 Šerhul Mevahib, Ez Zerkani
907 Sura El Hadždž, 32. ajet

"Reci: Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju."[908]

Većina komentatora Kur'ana kaže da je milost, rahmet koji je spomenut u ovom ajetu ustvari Muhammed a.s. kojeg Allah i na drugi mjestima naziva imenom Rahmet :

(وَمَآ أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ)

"Mi smo te poslali samo kao milost, rahmet svjetovima."[909]

Kaže Imam Razi u komentaru ovog ajeta: "Obaveza ja muslimana da se raduju zbog pojave Muhammeda."[910]

Allah, dž.š., u Kur'anu spominje rođenje Jahje, a.s., i rođenje Isa a.s. kako bi nam ukazao da se i mi radujemo rođenju milosti svim svjetovima, Muhammedu a.s. Allah, dž.š., kaže:

(وَسَلاَمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيا)

"Neka je mir na njega,na dan kada se rodio, na dan kada je preselio, i na dan kada će ponovo proživljen biti."[911]

Takodje, Allah, dž.š. kaže:

(وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ ٱللَّهِ)

"I spomeni im Allahove dane."[912]

Vidimo iz ajeta da Allah, dž.š., sam ukazuje da postoje posebni dani, za koje se vežu posebni događaji i da naređuje Musau da spominje te Allahove posebne dane. A zar nije poseban, odabran dan, dan kada se rodila milost svjetovima?

Što se hadisa koji upućuju na dozvoljenost i pohvaljenost proslavljanja rođendana Poslanika, a.s., tiče i njih je dosta.

Od Ebu Katade se prenosi: "Upitan je Božiji Poslanik o njegovom postu ponedeljkom pa je rekao: Tog dana sam rođen."[913]

---

[908] Sura Junus, 58. ajet
[909] Sura El Enbija, 107. ajet
[910] Mefatihul Gajb, Er Razi
[911] Sura Merjem, 15. ajet
[912] Sura Ibrahim, 5. ajet
[913] Muslim

Pa ako je Božiji Poslanik proslavljao i davao značaj svom rođendanu a njemu su oprošteni svi grijesi, zar nije jos preče da mi, koji smo ovisni od Allahove milosti, proslavljamo dan kada nam je Allah podario svoju uputu, na dan kada nam je dao učitelja koji nas vodi u Džennet, na dan kada nam je dao šefadžiju, izbavitelja iz Džehennemskih patnji?

Od Ibn Abasa se prenosi: "Kada je stigao u Medinu, Božiji Poslanik je zatekao jevreje da poste dan Ašure pa su bili upitani o tome pa su rekli: "Tog dana je Allah spasio Musaa i njegov narod od Faraona pa ga mi postimo kao znak zahvale." Pa je Poslanik to čuo i rekao: "Mi smo preči za Musaa." I naredio je da se posti taj dan."[914]

Ako je Božiji Poslanik naredio post kako bi se proslavilo Musaovo izbavljenje od Faraona, zar nije preče da se posti i proslavlja rođenje milosti svim svjetovima, Muhammeda a.s.?

Prenosi se u Sahihu da ce Allah olakšati Ebu Lehebu, kafiru, zato što se obradovao zbog rođenja Muhammeda a.s. pa je tom prilikom oslobodio jednu robinju.[915] Pa ako će Allah olakšati nevjerniku zato što se obradovao rođenju Božijeg Poslanika šta je onda sa vjernicima koji se raduju rođenju Božijeg Poslanika? Zar je moguće da će oni biti kažnjeni za to kako to tvrde vehabije, neznalice? Zar je moguće da će Allah nevjerniku olakšati zbog mevluda a muslimana, vjernika kazniti??? Allah je zapečatio srca njihova.

Poklanjanje sevapa umrlim

Bilježi Ebu Bekr En Nedžad u svom Sunenu od Amr ibn Šuajba, od njegovog oca, od deda da je on pitao Božijeg Poslanika: "O Poslaniče, El As ibn Vail se zakleo u džahilijjetu da zakolje sto grla pa je Hišam ibnul As zaklao od toga pedeset grla, hoće li mu to koristiti? Pa je Poslanik, a.s., rekao: "Da je tvoj otac

[914] Buhari, Muslim
[915] Buharič; Abdurrezak; Ismaili

povjerovao, pa da postiš za njega ili daješ sadaku ili oslobodiš roba, koristilo bi mu."[916]

Bilježi Darekutni da je neki čovjek upitao Božijeg Poslanika: "O Poslaniče, poslušaj me! Imao sam roditelje, činio sam im dobro dok su bili živi pa kako da im učinim dobro nakon njihove smrti?" Pa mu Poslanik, a.s., odgovori: "Od dobročinstva nad dobročinstvom je da klanjaš za njih kada klanjaš za sebe, da postiš za njih kada postiš za sebe i da daješ sadaku za njih kada daješ za sebe."[917]

Prenosi se od Alije, r.a., da je Poslanik, a.s., rekao: "Ko prođe pored mezarja pa prouči Kulhuvallahu Ehad jedanaest puta a zatim pokloni njihov sevap mrtvima biće mu dato sevapa koliki je broj umrlih."[918]

Prenosi se od Enes ibn Malika da je Poslanik, a.s., rekao: "Ko uđe u mezarje i prouči suru Jasin, njima će olakšati a njemu će se dati sevapa koliki je njihov broj."[919]

Prenosi se od Mu'kal ibn Jesara da je Poslanik, a.s., rekao: "Učite Jasin svojim umrlim."[920]

Bilježi Ebu Hafs ibn Šahin od Enes ibn Malika da je Poslanik, a.s., rekao: "Ko prouči "*El hamdu lillahi rabbis semavati ve rabbil erdi rabbil alemin. Ve lehul kibrijau fis semavati vel erdi ve huvel azizul hakim. Lillahil hamdu rabbis semavati ve rabbil erdi rabbil alemin. Ve lehul azametu fis semavati vel erdi ve huvel azizul hakim. Lillahil mulku rabbis semavati ve rabbil erdi rabbil alemin. Ve lehun nuru fis semavati vel erdi ve lehul azizul hakim. Lillahil hamdu rabbis semavati ve rabbil erdi ve huvel azizul hakim.*" Jedanput, a zatim kaže: "Allahu moj, podaj sevape ovoga mojim

---

[916] Musannef, Ibn Ebi Šejbe, 3/ 261, Darul Fikr, 1994.g.
[917] Kadir, Kemal ibn Humam, 3/ 143, Darul Fikr; Nejlul Evtar, Eš Ševkani, 4/ 113
[918] Fethul Kadir, Ibn Humam, 3/ 143; El Lubab, El Menbedži, 1/ 330
[919] El Mugni, Ibn Kudame El Makdisi el Hanbeli, 2/ 224
[920] Hakim, br. 2118, 2/ 273, Darul Ma'rifeh, Bejrut, 1988.g.; Ebu Davud, br. 3121, Mektebetul Asrijje; Ibn Madže, 1/ 422, Mektebetul Ilmijje, Bejrut; Sunenul Kubra, Bejheki, 3/ 378, Darul Ma'rifeh, Bejrut; Musned, Ahmed ibn Hanbel, 5/ 26; Mevaridu Zam'an, Hejsemi, str. 184.

roditeljima." Neće ostati hakk njegovih roditelja a da ga on ovim neće obaviti."[921]

Bilježi Ebul Husejn El Ferra da je Enes ibn Malik upitao Poslanika: "Ti si mi poput oca i majke o Poslaniče, mi dajemo sadaku za naše umrle i činimo hadždž za njih i učimo im dove, pa, stiže li to do njih?" Pa je rekao: "Da, stiže im i oni se obraduju tome kao što se neko od vas obraduje tanjiru[922] kada mu se pokloni."[923]

Prenosi se od Sa'da: "O Poslaniče, moja majka je umrla, hoću li da dam sadaku za nju?" Pa je rekao: "Daj sadaku za tvoju majku." Pa je upitao: "Koja je sadaka najbolja?" Pa Poslanik odgovori: "Napajanje vodom."[924]

Od Ibn Abasa se prenosi: "Došao je Sa'd ibn Ubade kod Poslanika, a majka mu je umrla dok je bio odsutan, pa je rekao: "O Poslaniče, moja majka je umrla, hoće li joj koristiti ako dam sadaku za nju?" Pa je rekao: " Da!" Pa on reče: "Ja imam skupinu palmi, posvedoči mi da je ja činim sadakom za nju."[925]

Prenosi se od Ebu Usejda, koji je od učesnika Bedra, da je rekao: "Sedeo sam kod Poslanika kada dođe čovjek od Ensarija i reče: "Je li mi ostalo nešto od dobročinstva da učinim mojim roditeljima nakon njihove smrti?" Pa Poslanik reče: "Da! Namaz za njih, traženje oprosta za njih, izvršenje njihovih obaveza nakon njih, dobročinstvo prema njihovim prijateljima i održavanje rodbinskih veza sa onima koji su ti rod samo dok su oni živi. Ovo je ono što ti je ostalo od dobročinstva."[926]

Od Abdurrahman ibnul Ala ibnul Ladžladža, od njegovog oca se prenosi da je rekao svom sinu; "Kada umrem pa me smjestite u kabur i pospete po meni zemlju, recite: " *Bismillah ve ala milleti Resulillah*." Zatim uzdignite zemlju i proučite kod moje glave

[921] El Lubab, El Menbedži, 1/ 330
[922] Hrane
[923] El Lubab, El Menbedži, 1/ 331
[924] Nesai, br. 3664; Ibn Madže, br. 3728
[925] Buhari, br. 2756, str. 325.
[926] Ebu Davud, br. 5142; Ibn Madže, br. 3708; Hakim, 4 /154-155

početak Bekare i njen kraj, zaista sam čuo Abdullaha da on to smatra pohvaljenim."[927]

Bilježi se od Ebu Hurejre: "Čovjek umre i ostavi iza sebe dijete pa mu se poveća stepen. Pa on upita: "Gospodaru, šta je ovo?" A Allah, dž.š., mu kaže: "Tvoje dijete traži oprost za tebe."[928]

Prenosi se da je Božiji Poslanik rekao: "Ko uđe u mezarje pa prouči Fatihu, Tekasur i Kul huvallahu a zatim kaže: Ja poklanjam sevabe ovoga što sam proučio od Tvog govora stanovnicima ovih kaburova od vjernika i vjernica, biće mu šefadžije na Sudnjem danu."[929]

Prenosi se od Abdurrahman ibn El Ala ibn El Ladžladža a on od svog oca da je rekao: "Rekao mi je moj otac Ladžladž: "O sinko moj, kada umrem pa mi iskopate kabur i u njega me stavite reci: "Bismillah ve ala milleti resulillah", zatim pospi po meni zemlju pa potom prouči kod moje glave Fatihu i zadnji deo Kur'ana jer sam čuo da Poslanik tako kaže."[930]

Od Mu'kal ibn Jesara se prenosi da je Poslanik a.s. rekao: "Jasin je srce Kur'ana, neće ga proučiti čovjek koji želi Allahovu milost i nagradu na Sudnjem danu a da mu On neće oprostiti. Učite ga svojim umrlim."[931]

Prenosi se od Ebu Derda i Ebu Zerra da je Poslanik a.s. rekao: "Nema mejjita kome se prouči Jasin a da mu Allah ne olakša."[932]

Prenosi se od Ebu Ša'sa: "Ibn Abas je voleo učenje sure Ra'd jer ona olakšava umrlima."[933]

Prenosi se od Ša'bija : "Ensarije su volele da za umrle uče suru Bekare."[934]

---

927 Telhisul Habir, Ibn Hadžer El Askalani, 2/ 261, Muessesetu Kurtuba, Prvo izdanje, 1995.g.
928 Ibn Madže, br. 3704
929 Šerhu Sudur, Sujuti; Kavaid, Ebul Kasim
930 Taberani, Medžme'u Zevaid, Hejsemi, 3/ 44
931 Ahmed, Ebu Davud, Nesai, Ibn Madže i Hakim u Mustedreku gdje kaže da je ovaj hadis Sahih
932 Subulu Selam, 2/ 91
933 Ibid. 2/ 91
934 Nejlul evtar, Eš Ševkani, 3/ 25

Prenosi se od Ahmeda da je rekao: "Pričao mi je Ibn Mugire, pričao mu je Safvan da su šejhovi govorili: "Kada se za umrlog prouči Jasin Allah mu olakša zbog toga."[935]

Prenosi se od Ibn Omera: "Da je on voleo da se uči na mezaru, nakon ukopa, početak Bekare i njen kraj."[936]

Kaže Ibn Abidin El Hanefi: "Od adaba posjete mezarju je da se kaburu prilazi iz pravca nogu i da se kod njegove glave prouči prvi deo Bekare a kod njegovih nogu zadnji deo, i da se uči Jasin kod njega jer mu time Allah olakšava."[937]

Kaže Ševkani: "Ahmed ibn Hanbel i veliki deo učenjaka Šafijskog mezheba smatraju da sevab stiže do umrlog."[938]

Kaže Ibn Kudame El Makdisi El Hanbeli: "Dozvoljeno je učenje Kur'ana za umrle jer je preneseno od Ahmeda da je rekao: Kada uđete u mezarje proučite ajetul kursijj i tri puta kulhuvallahu zatim recite: Nagrada od ovoga pripada stanovnicima ovih kaburova."[939]

Ako neko kaže: Allah, dž.š., kaže:

(وَأَن لَّيْسَ لِلإِنسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى)

"I da je čovjekovo samo ono što sam uradi."[940]

Rećiće mu se: Ovaj ajet ima nekoliko tumacenja:

1.) Ovaj ajet je derogiran ajetom:

(وَٱلَّذِينَ آمَنُواْ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَاهُمْ مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَيْءٍ كُلُّ ٱمْرِىءٍ بِمَا كَسَبَ رَهَينٌ)

" Oni koji su vjerovali pa smo vjerovanjem njihovim i djecu njihovu poveli."[941]

---

935 Tefsir, Ibn Kesir, 3/ 563
936 Bejheki; El Ezkar, En Nevevi, str. 123.
937 Hašija, Ibn Abidin, 2/ 242
938 Nejlul Evtar, Eš Ševkani, 4/ 105; Subulu Selam, San'ani, 2/ 118
939 El Mugni, Ibn Kudame, 2/ 471
940 Sura En Nedžm, 39. ajet
941 Sura Et Tur, 21. ajet

Allah, dž.š., će uvesti djecu u Džennet zbog dobrote njihovih roditelja. Ovo je rekao Ibn Abas, r.a.

Također, ovaj ajet je derogiran i ajetom:

﴿ وَٱلَّذِينَ جَآءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا ٱغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلإِيمَانِ وَلاَ تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلاًّ لِّلَّذِينَ آمَنُواْ رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

“Oni koji poslije njih dolaze – govore: “ Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla a ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, ti si, zaista, Dobar i Milostiv!”[942]

2.) Ovaj ajet se odnosi samo na Ibrahimov i Musaov ummet a Muhammedovom ummetu pripada ono što zasluži i ono što su drugi za njih zaslužili. Ovo je stav Ikrime

3.) Pod čovjekom se ovdje misli na kafira a što se vjernika tiče, njemu pripada ono što sam uradi i ono što drugi za njega urade. Ovo je stav Er Rebi’a ibn Enesa

4.) Čovjeku po pravdi pripada samo ono što je zaslužio ali Allahovom milošću moguće je da se nagrada uveća. Ovo je rekao El Husejn ibnul Fadl

5.) Značenje glagola **سعى** je “nanijetiti “ pa će ajet glasiti: “Čovjeku pripada samo ono što nanijeti.” Ovo je stav Ebu Bekr El Verraka

6.) Kafiru od dobra pripada samo onoliko koliko je uradio na dunjaluku i to će mu se na njemu i vratiti tako da mu nikakvo dobro za Sudnji dan ne ostane. Ovo je spomenuo Sa’lebi

7.) *Lam* u ovom ajetu je u značenju *‘ala*, pa će ajet glasiti: “Čovjek će biti kažnjen onim što je zaslužio.”

8.) Čovjeku pripada samo ono što sam uradi a to nekada biva od njega samog a nekada od nekog drugog, poput druga sa kojim je bio u dobrim odnosima pa ovaj traži oprost za njega. Ovo je spomenuo Ibn Dževzi.[943]

[942] Sura El Hašr, 10. ajet
[943] El Lubab, El Menbedži, 1/ 335

A ako neko kaže: Došlo je ispravnom predajom da je Poslanik rekao: “Čovjekova djela se prekidaju njegovom smrću osim u tri slučaja: dobro dijete koje mu čini dovu, znanje kojim se drugi koriste i trajna sadaka.”[944]

Kažemo: Obavještavanje Poslanika da se čovjekova djela prekidaju osim u ova tri slučaja nije ograničavanje samo na ove tri situacije jer se svi slažu da čovjek ima koristi i od hadždža koji se obavi za njega iako on nije spomenut u hadisu. Zatim čovjek ima koristi i od vraćanja njegovih dugova jer je Poslanik rekao, kada je vraćen dug jednog ashaba: “Sada se njegova koža ohladila.”[945] A ni to nije spomenuto u hadisu.

Ono što upućuje na ovo što smo rekli je i to što su se muslimani u svim vremenima sakupljali, učili Kur’an i poklanjali njegove sevape umrlima a niko im to nije negirao pa je po tome sklopljen Idžma.[946]

Zatim će neko reći: Složili smo se da umrlima dolaze sevapi od ibadeta u kojima je zamjena dozvoljena ali učenje Kur’ana za druge i klanjanje za druge nije dozvoljeno.

Kažemo: Poslanik je rekao: “ Klanjaj za njih i posti za njih.” A zatim je rekao: “Učite Jasin svojim umrlim.” Sve su ovo ibadeti koji ne prihvataju zamjenu ali nam je Poslanik, a.s., ipak naredio da ih činimo za naše umrle.

Prenošenje sevapa sa živog na mrtve se ne razlikuje koji god ibadet covjek učinio za njih jer je Allah, kao što je u stanju da prenese sevape ibadeta koji prihvataju zamjenu, u stanju da prenese sevape ibadeta koji ne prihvataju zamjenu a ako neko kaže da to nije tako, rekao je da je Allah nemoćan.

Kaže El Menbedži: “Čudni su ljudi koji ovo negiraju i pored sahih hadisa na ovu temu i hadisa od Ibn Abasa da je Poslanik, a.s., prolazio pored dva mezara Ii zasadio na njima stabljike palme govoreći: “Allah će im olakšati sve dok se ove palme ne

944 Muslim, 3/ 1255; Tirmizi, br. 1376; Ebu Davud, br. 2880; Nesai, 6/ 210
945 Hakim, 2/ 58
946 El Lubab, 1/ 335

osuše."[947] Kaže Imam Ebu Sulejman el Hatabi: "Kod učenjaka ovo znači da stvari, dok god su žive, slave Allaha. Pa ako će se mejjitu olakšati zbog tesbiha biljke šta je onda sa učenjem Kur'ana." Ovo sam prenio iz knjige koju je napisao imam Šemsuddin Ebu Abdullah ibn Ebi Ishak Ibrahim ibn Abdulvahid ibn Surur El Makdisi El Hanbeli."[948]

Kada smo već spomenuli sađenje biljki na mezaru nije na odmet da spomenemo propis čupanja biljaka sa mezarja:

Kaže Ibn Abidin: "I pokuđeno je čupanje živih biljaka, palmi i sl. sa mezara kao što se to kaže u El Bahru, Ed Dureru i u Šerhu Menijje. Razlog tome je to što biljka sve dok u njoj ima života slavi Allaha, dž.š., pa se olakšava mejjitu i spušta se rahmet na njega. Kažem: Dokaz za to je Poslanikovo zasađivanje dva ogranka palmi na dva mezara čiji su se vlasnici kažnjavali.[949] Razlog olaksšavanja dok se ne osuše je u berićetu njihovog tesbiha. Iz ovoga se izvlači propis pohvaljenosti zasađivanja biljaka na mezarju…"[950]

Učenja Kur'ana na Mezarju

Složila se islamska ulema da učenje Kur'ana na mezarju nije haram a većina islamske uleme od Hanefija, Šafija i Hanbelija smatra učenje Kur'ana na mezarju pohvaljenim zbog hadisa koji se prenosi od Enesa r.a.: "Ko uđe u mezarje pa prouči u njemu Jasin, njima će se olakšati a njemu dati dobrih djela koliko je njihov broj."[951]

I zbog sahih hadisa u kojem se kaže da je Omer, r.a., oporučio da se kod njega kada bude ukopan prouči početak Bekare i njen kraj.[952]

[947] Buhari, br. 6052, str. 714
[948] El Lubab, El Menbedži, 1/ 336, Darul Kalem, Damask, Drugo izdanje, 1994.g.
[949] Buhari, br. 6052, str. 714
[950] Hašija, Ibn Abidin, 3/ 155
[951] El Mugni, Ibn Kudame, 2/ 225; Tuhfetul Ahvezi, El Mubarekfuri, 3/ 275
[952] Ibid.

Što se Malikija tiče, oni učenje Kur'ana na mezarju smatraju pokuđenim, međutim, ovo je mišljenje ranijih malikijskih učenjaka dok kasniji malikijski učenjaci imaju stav da je to dozvoljeno.

Kaže Imam Ed Derdir El Maliki**:** "Kasniji učenjaci su stava da nema problema za učenje Kur'ana i zikrova i poklanjanja sevapa umrlima i stava su da umrli ima koristi od toga."[953]

Kaže Ibn Kudame: "Koji god ibadet približavanja da učini i pokloni sevape toga umrom oni će mu koristiti… Kažu neki učenjaci: "Ako se uči Kur'an kod mejjita ili mu se poklanjaju sevapi, sevapi učenja Kur'ana će ići učaču a mejit će imati sevapa i koristi kao onaj koji sluša učenje Kur'ana i na kojeg se spušta milost." A naš stav (Ibn Kudamin) je kao što smo i spomenuli (da mu sevapi stižu) jer je po tom pitanju postignut Idžma islamske uleme u svim vremenima i na svim mjestima jer su oduvijek učenjaci učili Kur'an i poklanjali njegove sevape svojim umrlim bez da im je iko to negirao."[954]

Kaze Šejh el Usmani: "I složila se ulema da sevap istigfara, dove, sadake, hadždža i oslobađanja robova stiže umrlima i koristi im, a učenje Kur'ana kod kaburova je pohvaljeno."[955]

Učenje Sadakallahul Azim

Bilježi Kurtubi u svom Tefsiru od El Hakim Et Tirmizija: "Od hurmeta Kur'ana je da čovjek potvrdi riječi svoga Gospodara i da posvjedoči da je Njegov Poslanik prenio, kao npr. da kaže*: " Sadakallahul Azimu ve bellega resuluhul kerim*u i potvrdi da je to istina i kaže: *" Sadakte rabbena ve belegat rusuluke ve nahnu ala zalike mineš šahidine, Allahummedž'alna min šuhedail hakkil kaimine bil kisti* a zatim treba proučiti neku dovu."[956]

---

953 Eš Šerhil Kebir, Ed Derdir, 1/ 423
954 El Mugni, Ibn Kudame, 2/ 225
955 Rahmetul Ummeti fi ihtilafil E'immeh, El Usmani
956 Tefsirul Kurtubi, 1/ 27

Kaže Gazali: “Osmi adab u;enja Kur’ana je da na početku kaže: “ *Euzu Billahis semi’il alimi mineš šejtanir radžimi. Rabbi euzu bike min hemezatiš šejatini ve euzu bike rabbi en jahdurun* a zatim da prouči *Kul Euzu bi Rabbin Nas* i Fatihu a kada završi sa učenjem da kaže: *Sadakallahu te’ala ve bellega resuluhu sallallahu alejhi ve sellem Allahmmenfe’ana bihi ve barik lena fihi Elhamdu lillahi rabbil alemin ve estagfirullahe hajjel kajjum*.”[957]

Kaže Bejheki: “Kaže Ahmed: “Bilježi se o hatma dovi daif hadis od Poslanika, a.s., ali ulema hadisa olakšava u primanju onoga što se odnosi na dove i dobra djela ako u senedu nema nekog ko je optužen za laž. Ali ibn Husejn je spominjao od Poslanika, a.s., da je on, kada bi završio Kur’an zahvaljivao Allahu a zatim bi rekao: *“El hamdu lillahi rabbil alemin vel hamdu lillahillezi halekas semavati vel erda ve dže’alez zulumati ven nur summellezine keferu bi rabbihim ja’dilune la ilahe illallahu ve kezebel adilune billahi ve dallu dalalen be’ida la ilahe illallahu ve kezebel mušrikune billahi minel arabi vel medžusi vel jehudi ven nesara ves saibine ve menidde’a lillahi veleden ev sahibeten ev nida ev šibhen ev meselen ev semijje ev adlen. Fe ente rabbena a’zamu min en tettehize šeriken fima halekte vel hamdu lillahillezi lem jettehiz sahibeten ve la veleden ve lem jekullahu šerikun fil mulki ve lem jekullehu velijjun minez zulli ve kebbirhu tekbira. Allahu ekber kebira vel hamdu lillahi kesira ve subhane bukreten ve esila vel hamdu lilahillezi enzele ala abdihil kitabe ve lem jedž’al lehu ivedža. Kajjimen*… pa je proučio sve do *in jekulune illa keziba*. *Elhamdulillahillezi lehu ma fis semavati ve ma fil erdi ve lehul hamdu fil ahireti ve huvel hakimul habir. Ja’lemu ma jelidžu fil erdi* – ajet. *Vel hamdu lillahi fatiris semavati vel erdi* – dva ajeta. *Vel hamdu lilahi ve selamun ala ibadihillezinestafa. AAllahu hajrun emma jušrikun. Belillahu hajrun ve ebka ve ahkemu ve ekremu ve edžellu ve a’zamu mimma jušrikune vel hamdu lillahi bel ekseruhum la ja’lemune* ***Sadakallahu ve belegat rusuluhu ve ene ala zalikum mineš šahidine***. *Allahumme salli ala džemi’il melaiketi vel murseline verham ibadekel mu’minine mines semavati vel erdi, vahtim lena bi hajri veftah lena bi hajrin ve barik lena fil Kur’anil azimi venfe’ana bil*

[957] Ihja Ulumi Din, Ebu Hamid El Gazali, 1/ 278

ajati vez zikril hakimi, rabbena tekabbel minna inneke entessemi'ul alim." [958]

Bilježi Kurtubi: "Kaže Ibn Abas: "Kada ženi njeno dijete postane teško napisaće joj se na papiru dvije rečenice i dva ajeta i ona će to piti i time se kupati. Te dvije rečenice i dva ajeta su: *Bismillahir rahmanir rahim la ilahe illallahul azimul halimul kerim. Subhanallahi rabbis semavati ve rabbil erdi ve rabbih aršil azim. "Ke Ennehum jevme jerevneha lem jelbesu illa ašijjeten ev duhaha." " Ke ennehum jevme jerevne ma jed'une lem jelbesu illa sa'aten min neharin belagin fe hel jehliku illel kavmul fasikun."* ***Sadakallahul Azim***."[959]

Dovoljan nam je Ibn Abbas kao primjer.

Takođe, Ibn Kesir na mnogo mjesta u svojim knjigama nakon spominjanja ajeta spominje Sadakallahul azim. U El Bidaje ven Nihaje: "*Fela ve rebbike la ju'minune hatta juhakkimuke fima šedžere bejnehum summe la jedžidu fi enfusihim haredžen mimma kadajte ve jusellimu teslima."* ***Sadakallahul Azim***."[960]

Što se uleme hanefijskog mezheba tiče, većina njih smatra da izgovaranje Sadakallahul Azim u namazu ne kvari namaz a da je to bid'at ili pokuđeno van namaza, sigurno bi ga kvarilo.

Kaže Ibn Nudžejm u El Bahrur Raik: "Kaže se u El Hanije i El Zahirijje: Ako imam prouči ajet u kome je podstrek ili podsticaj pa muktedija kaže Sadakallahul Azim to je greška ali mu neće pokvariti namaz."[961]

U Muhammedovom Mebsutu se kaže: "Šta misliš ako je čovjek iza imama pa imam završi sa surom i on kaže Sadakallahul azim, je li to mekruh? Pa je rekao: "Ja više volim da ćuti i sluša." Pa je pitao: a ako to kaže, hoće li mu biti pokvaren namaz? Pa je odgovorio: "Ne, njegov namaz je potpun ali je bolje da ćuti."[962]

---

[958] Šu'abul Iman, Bejheki, 2/ 372
[959] Tefsirul Kurtubi, 16/ 188
[960] El Bidaje Ven Nihaje, Ibn Kesir, 13/ 119
[961] El Bahrur Raik, Ibn Nudžejm, 2/ 8
[962] El Mebsut, Muhammed ibn Hasen Eš Šejbani, 1/ 204

Muzika uz Ilahije

Kaže imam Gazali: "Muzika može da bude lijek ako se upotrijebi na pravi način međutim ni sa lijekom ne treba pretjerivati jer i lijek može postati otrov. Onaj koji ima znanja o liječenju čovjekove duše i srca zna da je slušanje muzike (uz ilahije i sl. a ne muzike koju pevaju naši pjevači) dobar lijek u kojem nema nekog zla."[963]

Kaže Sultanul ulema El Izz ibn Abdusselam: "Pjesma bez muzike ili sa njom nekada može da bude sredstvo za popravljanje stanja srca..."[964]

Kaže Imam Kurtubi nakon što je naveo hadis o upotrebi defa u vrijeme svadbi: "Isto tako su dozvoljeni i drugi instrumenti koji su poznati po njihovom korišćenju na svadbama i veseljima ako se ne preteruje sa njihovim slušanjem."[965]

Kaže Ibn Hazm: "Djela se cijene prema namjerama pa ko bude zanijetio slušanje muzike da bi bio nepokoran Allahu onda je on grješnik a ko zanijeti slušanje da bi zadobio elana za vršenje Allahovih naredbi onda je dozvoljeno, isto tako je i sa onim ko zanijeti opuštanje uz muziku kako bi posle toga mogao da se prepusti drugim psihičkim i fizičkim aktivnostima koje vode Allahovom zadovoljstvu. A ako je neko sluša bez ikakvog nijeta onda je taj postupak zabranjen."[966]

Kaže Ševkani nakon što je citirao hadis o muzici: "Govor Božijeg Poslanika da je muzika batil ne znači da je ona haram već samo poništava njenu korist."[967]

Iako ovo nisu govori hanefijskih učenjaka u hanefijskom i u svim drugim usulima stoji pravilo: "Ne negira se ono u čemu ima razilaženja već samo ono po čemu su svi saglasni."[968]

---

[963] El Furu', Ibn Muflih El Hanbeli, str. 236.
[964] Et Tadž Vel Iklil, El Abderi El Maliki, 2/ 62
[965] Tefsir Kurtubi, 14/ 54
[966] El Muhalla, Ibn Hazm, 7/ 567
[967] Nejlul Evtar, Ševkani, 8/ 118
[968] El Bejan, Muftija Egipta Ali Džuma, str. 353.

Sadržaj